

ქუთაისის აკადი ვაჟა-ფშაველას სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საერთაშორისო ურთიერთობათა სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი

დავით გეგეჭკორი
DAVID GEGECHKORI

ჰენრი კისინჯერი
HENRY KISSINGER

© ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა

ISBN 999-28-79-62-9

მე-20 საუკუნეს ბევრი გამოჩენილი ადამიანი ჰყავდა, რომელთაც თავისი ხელწერა დაადეს მის ისტორიას. მათი ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანდა; ჰენრი კისინჯერი ერთ-ერთი მათგანი იყო. მსოფლიოში ცნობილი ჰარვარდის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულმა და შემდეგში მისმა თანამშრომელმა, მალე მიიქცია ამერიკის შეერთებული შტატების ადმინისტრაციის ყურადღება და მის წამყვან პოლიტიკურ ელიტაში მოექცა, საიდანაც იწყო ქვეყნის ახალი საგარეო და პოლიტიკური კურსის წარმოება, რომლის შედეგად დაუბრუნა მას ვიეტნამის ომში დაკარგული ძველი დიდება და ავტორიტეტი. ღრმად ერუდირებული, ფართო ინტელექტუალური ჰორიზონტის, დამოუკიდებელი აზროვნების ადამიანი, გონის მეცნიერული ყალიბის მქონე კაცმა - ჰენრი კისინჯერმა - ფაქტიურად განაახლა ახალი დიპლომატია, რომელიც პირველი მსოფლიო ომის დამთავრებასთან დაკავშირებით, წამოიწყო მისივე ქვეყნის დიდმა პრეზიდენტმა - ვუდრო ვილსონმა. ფრანკლინ რუზველტისეული ტერმინი - „ახალი კურსი“ - ვფიქრობთ სწორედ აქ უნდა ყოფილიყო გამოყენებული, რამეთუ ვუდრო ვილსონმა, საუკუნეში პირველმა მოხაზა იმ წახნაგთა წრე, რომელსაც მსოფლიო უნდა წაეყვანა ინტეგრაციის გზით, რომლის პირველ ნაყოფს ახლა ვიძიებ ჩვენ ცხოვრებაში. და თუ ეს პროცესი შეუქცევადად იქცა, რომლის იმედსაც თვით ამერიკის შეერთებული შტატების არსებობა იძლევა, მაშინ გაბედულად შეიძლება ითქვას, რომ მე-20 საუკუნე ცივილიზაციის ისტორიაში იმ პირველის სახელს დაისაკუთრებს, რომელმაც შეძლო აღეკვეთა მსოფლიო ომები და კაცობრიობისათვის მიეცა იმ ოცნებათა აღსრულების ხასიათი, როდესაც პლანეტაზე ბოლო მოეღება შიმშილს, უმუშევრებს, განუკურნავ დაავადებებს, ნაციონალიზმს და ბუჩქების დიდი საოცრება და საჩუქარი - ადამიანის ინტელექტი-, მთლიანად ჩაღებმა კაცობრიობის სამსახურში.

ჰენრი კისინჯერი დიდ პოლიტიკაში 60-იანი წლების დასასრულიდან მოხვდა და თითქმის დეკადის მანძილზე გახლდათ მისი საგარეო პოლიტიკის საქმეთმპყრობელი. თავდაპირველად ის 1969 წელს დაინიშნა ქვეყნის პრეზიდენტის რიჩარდ ნიქსონის სახელმწიფო მრჩეველად ეროვნული უშიშროების საკითხებში, ხოლო 1973 წლიდან სახელმწიფო მდივნის (იგივე საგარეო საქმეთა მინისტრი) თანამდებობაზეა. აღნიშნულ პერიოდში, მსოფლიოში ჯერ კიდევ მძვინვარებდა „ცივი ომი“, თუმცა ამასთან ერთად იგრძნობოდა „ახალი ნიაიცი“, რომლის კორდინატები ამავე ქვეყანაში იღებენ სათავეს ჯერ კიდევ ძირონცხებული და სულმნათი პრეზიდენტის - ჯონ კენედის - ხანაში და გრძელდებიან გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ადმინისტრაციამდე სოციალ-დემოკრატიების მოსვლით ვილი ბრანტის სახით, რომელმაც „აღმოსავლეთის ახალი პოლიტიკა“ წამოიწყო, რომელმაც დედაბოძი გამოაცალა „ბოროტების იმპერიად“ წოდებულ საბჭოთა კავშირთან დაძაბულობას და შვებით ამოაისუნთქვინა სამყაროს.

60-იანი წლებიდან ფეხადგმული ეს ახალი კურსი კიდევ უფრო დიდი წარმატებით გააგრძელა ჰენრი კისინჯერმა, რომელმაც არამარტო „საპატიოდ“ დაამთავრა ომი ვიეტნამთან, არამედ აღადგინა დიპლო-მატიკური

უ.ითიერთობანი ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან. ხოლო ყველაზე ძნელად სალაპარაკო რუს კომუნისტურ სამყაროსთან მიაღწია ბირთვული შეიარაღების შეძენაზე თანხმობას. კისინჯერი იყო პირველი ამერიკელი პოლიტიკოსი, რომელმაც სათავე დაუდო ისრაელ-არაბთა სამშვიდობო მოლაპარაკების პროცესს და მაგიდასთან ერთად დასვა ამ ქვეყნების დიპლომატები, რომლის ფინალი გახლდათ კემპ-დევიდის შეთანხმება. სწორედ ჰენრი კისინჯერმა გამოაცალა ბალავერი ეგვიპტე-ისრაელ-ს შეთანხმებას, რომელიც კისერში გაჩხერილი ძელის როლს თამაშობდა არაბთა და ისრაელთა ურთიერთობებში. ეს ყველაფერი ჰაი-პარად მისაღწევი არ ყოფილა და ამიტომ აღინიშნა მისი სამშვიდობო დიპლომატიური ძიებანი ნობელის პრემიით.

პოლიტიკა და დიპლომატია არ გახლავთ ერთადერთი სფერო, რომელიც ასე წარმატებულად დალაშქრა ამერიკელმა მეტერნისმა თუ კარდინალმა რიშელიმ, როგორც მას ეძახდნენ კიდევ მრავალ გამოჩენილ პოლიტიკურ სახელთან ერთად.

ჰენრი კისინჯერის მეცნიერული ვერტიკალიც ისეთივე მაღლივია, როგორც მისი პოლიტიკური დიაპაზონი. მის კალამს ეკუთვნის რამდენიმე ისეთი მეცნიერული ნაშრომი, რომლებმაც უდიდესი ყურადღება მიიქციეს მსოფლიოს აკადემიური სამყაროს მხრივ. საკმარისია დავასახელოთ მისი უბრწყინვალესი ნაშრომი - „დიპლო-მატია“, - რომელიც სამაგიდო წიგნად იქცა ბევრისათვის, ძალიან ბევრისათვის. აღარაფერს ვამბობთ მის მრავალტომიან მემუარებზე და, რაც ძალზე მისანიშნებელია სადოქტორო დისერტაციაზე - „აღორძინებული სამყარო“, რომლიდანაც დაიწყო მისი სვლა მსოფლიო პოლიტიკის ოლიმპიისაკენ.

აი, ასეთი გიგანტისა და ქართულ ისტორიოგრაფიაში სრულიად ხელუხლებელ თემას მოჰკიდა ხელი ქუთაისის უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკმა დავით გეგეჭკორმა. დამწეები ეკლევარი ჯერ მარტო თემის ირგვლივ ზღვა ლიტერატურას შეიძლებოდა დაეძინებინა, ისიც ფაქტიურად მხოლოდ და მხოლოდ ინგლისურ ენაზე არსებულს. იგი საკმაო ხანს იკვლევდა საკითხს საზღვარგარეთის წიგნსაცავებში. ამის შედეგი გახლდათ მისი პირველი მოკრძალებული გამოკვლევა, რომელმაც ჯერ კიდევ საკანდიდატო დისერტაციის სახით წარმატებით დალაშქრა თბილისის უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის მსოფლიო ისტორიის სამეცნიერო საბჭო და არსებობის უფლება მოიპოვა. მდლობა ყველა მათ, ვინც თავის პროფესიულ ვალად ჩათვალა ახალგაზრდა მეცნიერის ნათლობისათვის ხელის შეწყობა და გზა დაულოცა მას მაღალი მწვერვალებისაკენ.

წინარე ნაშრომი დავით გეგეჭკორის პირველი სერიოზული გამოკვლევაა, მაგრამ სრულიად დარწმუნებული ვართ, არა უკანასკნელი ქართველი მკითხველი კვლავაც გაიგონებს მის გვარს.

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი
პროფ. ლ.სვანაძე

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

XX საუკუნის II ნახევარი იცნობს ბევრ პოლიტიკურ ფიგურას: რომლებმაც თავისი მოღვაწეობით დიდი როლი ითამაშეს ამ პერიოდი მსოფლიოს ბოხოქარ ცხოვრებაში. მათ შორის გამორჩეულ ადგილს იკავებს ჰენრი კისინჯერი პიროვნება, რომელიც რვა წლის განმავლობაში (1969-77 წწ) წარმართავდა ამერიკის საგარეო პოლიტიკურ კურსს, ქმნიდა და ახორციელებდა მსოფლიოს დიდ პოლიტიკას. ძალზე უცნაური იყო ამ ადამიანის ბედი. მან ბავშვობა გაატარა ნაცისტურ გერმანიაში, შემდეგ, როგორც ებრაელი იძულებული გახდა დაეტოვებინა მესამე რაიხი და თხუთმეტი წლის ყმაწვილი მოხვდა სრულიად „უცხო ქვეყანაში“ - ამერიკაში. მაგრამ ჰ. კისინჯერი თავისი ცოდნით, ერუდიციით, მიზანსწრაფვით ამ „უცხო ქვეყანაში ერთ-ერთი გავლენიანი პიროვნება შეიქმნა და სათავეში ჩაუდგა საგარეო პოლიტიკას.

XIX საუკუნის ცნობილი დიპლომატი მეტერნიხი პოლიტიკურ ანდერძში წერდა „მსოფლიოს წინაშე დგას ორი პრობლემა. სოციალური და პოლიტიკური, თუ ჰკვიანურად მოვეპყრობით პოლიტიკურს, ადვილად გადავჭრით სოციალურს. ჰ. კისინჯერს, რომლის იდეალი პოლიტიკაში იყო მეტერნიხი, ძალიან კარგად ესმოდა ამ სიტყვების მნიშვნელობა და ხვდებოდა. .თუ რაოდენ ფაქიზი მოპყრობა ესაჭიროებოდა პოლიტიკას.

ჰ. კისინჯერი საგარეო პოლიტიკას სათავეში ჩაუდგა 1969 წელს, მაშინ, როცა ამერიკის პრესტიჟი საერთაშორისო სარბიელზე შერყეული იყო. მძვინვარებდა ვიეტნამის ომი, რომელმაც მრავალი ამერიკელის სიცოცხლე შეიწირა: გართულებული იყო ურთიერთობა მსოფლიოს ორ დიდ სახელმწიფოსთან: საბჭოთა კავშირსა და ჩინეთთან. ამერიკის შეერთებული შტატები თანდათან კარგავდა გავლენის სფეროებს მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში კერძოდ, ომი მძვინვარებდა ახლო აღმოსავლეთში და ამერიკას ემუქრებოდა ამ რეგიონის დაკარგვის საშიშროება, რომელიც თავისი ნავთობრესურსებით შეიძლება ითქვას ამერიკის „სასიცოცხლო არტერიას“ წარმოადგენდა. სწორედ ასეთ პირობებში 1969 წელს პრეზიდენტ რ. ნიქსონის მრჩეველად ეროვნული

უშიშროების საკითხებში დაინიშნა ჰენრი კისინჯერი, 1973 წელს კი ის გახდა სახელმწიფო მდივანი. მართალია, მანამდე სახელმწიფო მდივნის პოსტზე უილიამ როჯერსი დაინიშნა, მაგრამ მთელ საგარეო პოლიტიკურ კურსს ჰ. კისინჯერი წარმართავდა. იგი ქმნიდა პოლიტიკას. როჯერსი კი-ახორციელებდა.

ჰ. კისინჯერი ცდილობდა, კვლავინდებურად აელოოსინებინა ამერიკის ძლიერება საერთაშორისო ასპარეზზე. თავისი მოხერხებული დიპლომატიით მან შეძლო დაემთავრებინა ვიეტნამის ომი, თანაც ისე, რომ ამერიკა გამოიყვანა „კეთილი მისიონერის“ როლში, რომელმაც თავისუფლება უბოძა ამ ქვეყნას. მსოფლიოში მშვიდობის მისაღწევად გაწეული ძალისხმევისათვის, ის დაჯილდოებული იქნა ნობელის პრემიით მშვიდობის დარგში.

ჰ. კისინჯერმა თავისი „მაქოს დიპლომატიის“ საშუალებით შეძლო დაემთავრებინა მეორე დიდი კონფლიქტი ახლო აღმოსავლეთში და ფაქტობრივად ოფიციალურად დააკანონა ეს რეგიონი ამერიკის გავლენის სფეროდ. სწორედ მან აიძულა საბჭოთა კავშირი, წასულიყო დათმობებზე შეიარაღების შემცირების საკითხში. უნდა აღინიშნოს, რომ „რკინის ფარდის“ მიღმა მდებარე „ბოროტების იმპერიის“ სიძულვილში ის არ ჩამორჩებოდა არც თავის წინაპრებს და არც მემკვიდრეებს. ჰ. კისინჯერი ეწინააღმდეგებოდა კომუნისტების მოსვლას ნებისმიერი სახელმწიფოს სათავეში. ცნობილი ფაქტია რომ საბჭოთა კავშირის იმპერიის დაშლაში დიდი როლი ითამაშა პრეზიდენტმა რ. რეიგანმა, მაგრამ ეს პროცესი დაიწყო რ. ნიქსონის დროს, რომლის ადმინისტრაციაშიც შედიოდა ჰ. კისინჯერი.

ჰ. კისინჯერმა ოცდამეათე საუკუნის განხეთქილების შემდეგ აღადგინა დიპლომატიური ურთიერთობა ჩინეთთან. 70-იანი წლების მსოფლიო პოლიტიკაში. თუ რამ მნიშვნელოვანი სასიკეთო ცვლილება მოხდა ყოველი მათგანი მის სახელთან არის დაკავშირებული.

ერთი სიტყვით, ჰ. კისინჯერი ჩვენი საუკუნის (და არა მარტო ჩვენი საუკუნის) ერთ-ერთი დიდი პოლიტიკური მოღვაწეა, რომელმაც სახელმწიფო მმართველობის მაღალ ეშელონში ყოფნის დროს ყველაფერი გააკეთა ამერიკის ძლიერების აღდგენისა და მსოფლიოში მშვიდობის დამყარებისათვის. მის ძალისხმევას ამაოდ არ ჩაუვლია. მიღწეული იქნა ნანატრი მშვიდობა სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიასა და ახლო აღმოსავლეთში 70-იანი წლების ბოლოს ამერიკა კვლავინდებურად მოვიდა მსოფლიო პოლიტიკის სათავეში.

ჩვენი კვლევის მიზანია აჩვენოს, თუ რა დიდი წვლილი მიუძღვის პ. კისინჯერის მსოფლიოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში ის იყენებდა ყოველგვარ საშუალებას, რათა დედამიწისათვის ომის ქარცეცხლი აეცილებინა. ხშირად პ. კისინჯერი „უდარდელი მანიპულაციებით“ წარმართავდა მსოფლიო პოლიტიკას, მაგრამ ამ დიდმა ადამიანმა იცოდა, მისი ყოველი ნაბიჯი საკაცობრიო მიზნებისაკენ იყო მიმართული

ჩვენი თაობა, რომელმაც უნდა წარმართოს საქართველოს პოლიტიკა საერთაშორისო სარბიელზე უნდა აღიზარდოს სწორედ ასეთი პიროვნებების მაგალითზე, როგორიც პ. კისინჯერია და ისე დაიცვას თავისი ქვეყნის იტერესები, როგორც ამას ჰენრი კისინჯერი აკეთებდა. წიგნი დიდ დახმარებას გაუწევს ამერიკის შეერთებული შტატების უახლესი ისტორიით დაინტერესებულ სპეციალისტებსა და სტუდენტებს. ნაშრომში, პირველად ქართულ ენაზე, ქვეყნდება ბევრი ისტორიული ფაქტი და მოვლენა. ჩვენ შევეცადეთ, ყურადღება გაგვემახვილებინა პოლიტიკურ სამზარეულოზე თუ რამ განაპირობა ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მიღება.

ისტორიოგრაფია: წინამდებარე ნაშრომში უპირატესად გამოყენებულია ინგლისურ და რუსულ ენაზე არსებული დიდალი და მრავალფეროვანი წყაროები პ. კისინჯერის შესახებ. რომელთა შორის აღსანიშნავია დოკუმენტები, მემუარები, ოფიციალური გამოცემები სტატიები, გამოკვლევები, პრესა და პერიოდული გამოცემები. პირველ რიგში ყურადღება უნდა გავამახვილოთ იმ წიგნებზე, რომლებიც უშუალოდ მისი ავტორობით არის გამოსული.

1957 წელს ჰენრი კისინჯერმა გამოსცა ნაშრომი „ბირთვული იარაღი და საგარეო პოლიტიკა“¹. წიგნს არნახული წარმატება ხვდა წილად. ფაქტობრივად კისინჯერი გახდა პირველი პოლიტიკოსი მეცნიერი, რომელმაც ერთმანეთს შეუხამა ბირთვული იარაღი და საგარეო პოლიტიკა. 1961 წელს, როდესაც ჩამოყალიბდა ანალოგიური სახელწოდების კვლევითი ჯგუფი პ. კისინჯერი ყოველგვარი დაბრკოლების გარეშე აირჩიეს მის ხელმძღვანელად.

1979 წელს პ. კისინჯერმა წიგნად გამოსცა თავისი სადოქტორო დისერტაცია „მეტერნიხი, კესლარი და მშვიდობის პრობლემა 1812-22 წლებში“. ავტორი წერდა: „XX საუკუნეში, როდესაც ასე აქტუალურად დგას მშვიდობის საკითხი, სიმბოლურია დავუბრუნდეთ მშვიდობის იმ „ფორმულას, რომელიც შეიმუშავეს მეტერნიხმა და კესლარმა და რომელმაც ასე წელი იარსება“. პ. კისინჯერი აღფრთოვანებულია ამ

... პოლიტიკოსით და მიუთითებს, რომ მათ მოგვცეს ბევრი მაგალითი, რომლებიც აუცილებლად უნდა გამოვიყენოთ თანამედროვე პოლიტიკაში. ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებისა და განხორციელების პრობლემებს მიუძღვნა პ. კისინჯერმა ორი ნაშრომი. 1975 წელს გამოვიდა წიგნი „ამერიკის საგარეო პოლიტიკის მორალური საფუძვლები“³ ხოლო 1977 წელს „ამერიკის საგარეო პოლიტიკა“⁴ ორივე ნაშრომში განხილულია ამერიკის საგარეო პოლიტიკის სტრატეგია 70-იანი წლების დასაწყისში. პ. კისინჯერი ცდილობს მიაკვლიოს იმ მიზეზს, რომელმაც გამოიწვია ამერიკის საგარეო პოლიტიკის არნახული ჩავარდნა 60-იან წლებში. მისი აზრით, მთავარი ტრაგედია არის იმაში, რომ დავიწყებული იქნა სახელმწიფო მოღვაწეობის ის პრინციპები, რომლებიც ჯერ კიდევ „დამფუძნებელმა მამებმა ჩამოაყალიბეს აშშ-ის შექმნის დროს. ავტორი პარალელს ავლებს ევროპის სახელმწიფოებთან და მათ საგარეო პოლიტიკასთან, რომელთაც უფრო მეტი გამოცდილება აქვთ საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაში ვიდრე ამერიკის შეერთებულ შტატებს.

ნამდვილი ფურორი მოახდინა ჰენრი კისინჯერის მემუარებმა, რომლის პირველი ნაწილი---„წლები თეთრ სახლში“⁵---1979 წელს გამოვიდა - წიგნში განხილულია პერიოდი 1969 წლის ნოემბრიდან (როდესაც ნიქსონი აირჩიეს პრეზიდენტად) 1973 წლის იანვარამდე (როცა პარიზში აშშ--ვიეტნამის სამშვიდობო ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი.) ძირითადად ეს ის პერიოდია როდესაც პ. კისინჯერი ეროვნული უშიშროების საკითხებში მრჩეველის თანამდებობა ეჭირა.

წიგნში პ. კისინჯერი დეტალურად აანალიზებს, თუ რით იყო განპირობებული ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მიღება. დიდ ადგილს უთმობს მოლაპარაკებებს ვიეტნამის წარმომადგენლებთან, საიდუმლო შეხვედრებს ლი დაქ ფოსთან და ამერიკის სტრატეგიას ვიეტნამთან დაკავშირებით. არანაკლებ საინტერესოდ არის განხილული საბჭოთა კავშირის ექსპანსიონისტური პოლიტიკა და 1972 წლის მოლაპარაკებები, რომელსაც თვითონ აწარმოებდა საბჭოთა კავშირის ელჩთან ამერიკაში ა. დობრინინთან. 1982 წელს გამოვიდა მემუარების მეორე ნაწილი „გადამწყვეტი გარდატეხის წლები“⁶. პ. კისინჯერი მასში იხილავს იმ პერიოდს, როდესაც 1973 წელს ის აირჩიეს სახელმწიფო მდივნად და მიდის 1977 წლამდე--გადადგომამდე. წიგნში ავტორი ყურადღებას ამახვილებს მოლაპარაკებებზე საბჭოთა კავშირთან. განსაკუთრებით დიდი ადგილი ეთმობა ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტს და მის

დარეგულირებას. სწორედ ამ კონფლიქტის დარეგულირების დროს გამოიყენა მან „მაქოს დიპლომატია“, რომლის საშუალებითაც ოფიციალურად დაკანონდა ამერიკის შეერთებული შტატების ყოფნა ახლო აღმოსავლეთში მოგვიანებით „მაქოს დიპლომატიას“ აქტიურად იყენებდა ჯ. კარტერის ადმინისტრაცია ახლო აღმოსავლეთში.

მთელი თავისი ისტორიული პოლიტიკური ცოდნა და გამოცდილება ჰ.კისინჯერმა ერთად შეაჯამა და 1994 წელს გამოსცა წიგნი „დიპლომატია“⁷. ავტორი აანალიზებს დიპლომატიის ისტორიას ბოლო სამასი წლის მანძილზე. ნაშრომი საკმაოდ პერსონოფი-ცირებულია. ჰ.კისინჯერი უყურადღებოდ არ ტოვებს არცერთ დიპოლიტიურ მოღვაწეს. პარალელებს ავლებს მათ შორის და აღნიშნავს მათ წვლილს მსოფლიო პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

სპეციალისტები ერთხმად აღიარებენ ჰ. კისინჯერის წიგნების დიდ ისტორიულ მნიშვნელობას.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს იმ პოლიტიკური მოღვაწეების მემუარები, რომლებიც ამ პერიოდში მოღვაწეობდნენ და ურთიერთობა პქონდათ ჰ. კისინჯერთან. პირველ ყოვლისა, ყურადღება უნდა მივაქციოთ ამერიკის ყოფილი პრეზიდენტის რ. ნიქსონის მემუარებს,⁸ რომელიც 1978 წელს გამოვიდა რ. ნიქსონი მაღალ შეფასებას აძლევს კისინჯერის პოლიტიკურ მოღვაწეობას მას სურდა საგარეო პოლიტიკაში გადამწყვეტი როლი თეთრ სახლს ეთამაშა და არა სახელმწიფო დეპარტამენტს, სწორედ ამიტომ დაინიშნა ჰ. კისინჯერი მრჩეველად ეროვნული უშიშროების საკითხებში.

70-იანი წლების დასაწყისში სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტის თავმჯდომარე გახლდათ სენატორი ვ.ფულბრაიტი, ჩვენთვის განსაკუთრებით დიდ მიშვნელობას წარმოადგენს მისი ავტორობით გამოსული ორი წიგნი. პირველი არის „პენტაგონი პროპაგანდის მანქანა“⁹, ავტორი აღწერს ვიეტნამის ომის დაწყებას და სენატის გადაწყვეტილებას ამ საკითხთან დაკავშირებით თუმცა იქვე აღნიშნავს: „მე რომ მცოდნოდა თუ რა მოჰყვებოდა ამ რეზოლუციას, მას მხარს არ დაუჭერდიო“. მეორე წიგნი გახლავთ „დაკოჭლებული გიგანტი“¹⁰. ფულბრაიტი ყურადღებას ამახვილებს სენატში მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც მიზნად ისახვდნენ ვიეტნამის ომის დამთავრებას. მასში აღწერილია, თუ რა დებატები იმართებოდა სენატში ამ საკითხთან დაკავშირებით. არანაკლებ კონფლიქტს იწვევდა ჰ.კისინჯერის გამოცხადება სენატში. მოგეხსენებათ სახელმწიფო მდივანი ანგარიშით

უნდა წარსდგეს სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტის წინაშე მაგრამ ხშირად სახელმწიფო მდივანი უ. როჯერსი საერთოდ არ იყო საქმის კურსში, რადგან საგარეო პოლიტიკის მთავარ მიმართულებებს ჰ. კისინჯერი ამუშავებდა. მას კი ძლიერი მფარველი ჰყავდა პრეზიდენტის სახით, თავი რომ აეცილებინა სენატში გამოცხადებისაგან.

1995 წელს პარიზში გამოიცა დოკუმენტური მასალების კრებული „ლი დაქ ფოსა და კისინჯერის მოლაპარაკებები პარიზში“¹¹. წიგნი ეხება ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ჩრდ. ვიეტნამის მოლაპარაკებებს, ამერიკელთა მხრიდან მას წარმართავდა ჰ. კისინჯერი ჩრდ. ვიეტნამის მხრიდან--ლი დაქ ფო. წიგნში აღწერილია ჰ. კისინჯერის პირველი საიდუმლო შეხვედრა ვიეტნამის წარმომადგენლებთან პარიზში, სენტენის ბინაში, ნაშრომში მოტანილი დოკუმენტებიდან შესანიშნავად ჩანს, თუ როგორ მიმდინარეობდა მოლაპარაკებები 1971-73 წწ. და როგორ მიაღწიეს მხარეებმა 1973 წლის 27 იანვრის შეთანხმებას.

დიდი დახმარება გაგვიწია გრანვილის გამოცემამ „უმთავრესი საერთაშორისო ხელშეკრულებები 1914-73 წლებში“¹². წიგნში არის ის საერთაშორისო ხელშეკრულებები რომლებიც დადებულ იქნა ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და საბჭოთა კავშირს შორის 70-იანი წლების დასაწყისში კერძოდ, 1972 წლის ხელშეკრულება სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის შესახებ: 1973 წელს რ. ნიქსონსა და ლ. ბრეჟნევს შორის დადებული ხელშეკრულება რაკეტაწინააღმდეგო სისტემების აკრძალვის შესახებ. აქვე არის 1972 წ. ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ჩინეთს შორის გაფორმებული ხელშეკრულება, ე. წ. „შანხაის კომუნიკე“.

1968-69 წლების ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის უმძიმესი სიტუაცია და კომიდან მისი გამოყვანის ცდები. კარგად ჩანს დოკუმენტების კრებულში „ამერიკის საგარეო ურთიერთობების დოკუმენტები“¹³

დიდი დახმარება გაგვიწია კონგრესის მიერ 70-იან წლებში გამოცემულმა კონგრესის სხდომების ანგარიშებმა. ისინი ნათელს ჰფენენ აქამდე ჩვეთვის უცნობ და ბურუსით მოცულ ფაქტებს. ავიღოთ თუნდაც დებატები სენატში განიარაღებასთან დაკავშირებით. არანაკლები მნიშვნელობისაა სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ გამოცემული ბიულეტენები. ამ დოკუმენტებიდან ნათელი ხდება ამერიკის შეერთებული შტატების სტრატეგია, მისი დამოკიდებულება

ამა თუ იმ საკითხისადმი. აქ ჩვენ ყოველგვარი შელამაზების გარეშე ვეცნობით ამერიკელთა პოზიციას. ეს კი აუცილებელია კვლევისათვის რათა შევაფასოთ, ორივე მხარის პოზიცია და მივაკვლიოთ სიმაღლეს.

ყურადღებას იმსახურებს იმ დოკუმენტების კრებულები, რომლებიც გამოცემული არიან საბჭოთა კავშირში. მართალია, ისინი ტერნდენციურია, მაგრამ ნათელს ხდის საბჭოთა კავშირის პოზიციას ამა თუ იმ მოლაპარაკებებზე. უპირველეს ყოვლისა უნდა დავასახელოთ ისეთი კრებული, როგორიცაა „საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკა და საერთაშორისო ურთიერთობები“¹⁴. ისინი ყოველი წლის ბოლოს გამოდიოდა და აჯამებდა იმ საერთაშორისო მოლაპარაკებებს, კონფერენციებს, რომლებიც იმ წელს იმართდებოდა და საბჭოთა კავშირი მასში აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა. კრებულებში აღწერილია პ. კისინჯერის ვიზიტები მოსკოვში 1972, 1973, 1974, წლებში. და მისი მოლაპარაკებები საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრთან ა. გრომიკოსთან.

3. კისინჯერის პოლიტიკური პორტრეტის სრული წარმოდგენისათვის დიდი დახმარება გაგვიწია 70-იანი წლების საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური მოღვაწეების მემუარებმა. პირველ რიგში უნდა დავასახელოთ საბჭოთა კავშირის ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრის ა. გრომიკოს მემუარები,¹⁵ რომელიც 1988 წელს დაიბეჭდა მე-2 ტომში ა. გრომიკო მაღალ შეფასებას აძლევს პ. კისინჯერს, როგორც პოლიტიკოსს, თუმცა ხაზს უსვამს მის ანტისაბჭოთა განწყობილებას.

უნდა აღინიშნოს ა. დობრინინის მემუარები,¹⁶ 1962-86 წლებში ის იყო საბჭოთა კავშირის ელჩი ამერიკაში მას ძალიან ახლო ურთიერთობა ჰქონდა პ. კისინჯერთან რ. ნიქსონის ინიციატივით შეიქმნა კონფიდენციალური კავშირის არხი, დობრინინ-კისინჯერის მონაწილეობით. სწორედ ამ არხის მეშვეობით მუშავდებოდა ძირითადი საკვანძო საკითხები, რომლებიც უნდა განეხილათ საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის ლიდერების შეხვედრის დროს.

აი, ასეთია ძირითადად ჩვენი ნაშრომის წყაროთმცოდნეობითი ბაზა, რომლიდანაც ჩვენ აუცილებელ ინფორმაციას ვღებულობდით, საკმაოდ ვრცელი ლიტერატურა არსებობს პ. კისინჯერის შესახებ ინგლისურ ენაზე. მრავალ ავტორს აქვს მისდამი მიძღვნილი მონოგრაფია და ისინი ცდილობენ ახსნან, თუ რაში მდგომარეობდა პ. კისინჯერის პოლიტიკის ფენომენი.

განსაკუთრებით საინტერესოა რალფ ბლუმენფილდის წიგნი--„პ.

კისინჯერი--პირადი და საზოგადო ცხოვრება“¹⁷ წიგნი შედგა იმ 400 სხვადასხვა ინტერვიუს მიხედვით, რომლებიც სხვადასხვა დროს მისცა სხვადასხვა ჟურნალისტებს ჰ. კისინჯერმა. ნაშრომი მოიცავს ამ დიდი პოლიტიკური მოღვაწის ბიოგრაფიას 1974 წლამდე. ბლუმენფელდი პირველ გვერდზე სვამს შეკითხვებს: „ვინ იყო ჰ. კისინჯერი? ორთოდოქსი ებრაელი რომელმაც ბავშვობა გაატარა ნაცისტურ გერმანიაში, ახალგაზრდა, რომელიც გახდა 100%-იანი ამერიკელი? ადამიანი, რომელიც ყველაფერს აკეთებდა მშიდლობისათვის? დიდი პოლიტიკური მოღვაწე?“ შემდეგ ავტორი უშუალოდ ცდილობს წიგნში პასუხი გასცეს ამ და სხვა მრავალ შეკითხვას.

ყურადღებას იმსახურებს რ. მორისის წიგნი „კისინჯერი და ამერიკის საგარეო პოლიტიკა“¹⁸ ავტორი მიუთითებს ჰ. კისინჯერის დიდ გავლენას საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე რ. მორისი წერს: რომ „ყველა სიტყვა საგარეო პოლიტიკაში მსოფლიო არენაზე რომელიც წარმოთქვა რ. ნიქსონმა, ჰ. კისინჯერის მიერ იყო დაწერილი“

ჰ. კისინჯერისა და ზ. ბუეზინსკის მოღვაწეობას ეხება რ. ბეკესი მონოგრაფიაში „კისინჯერი, ბუეზინსკი“¹⁹ ავტორი აფასებს ამ ორივე პიროვნების მოღვაწეობას და ახდენს მათ შედარებას. რა იყო საერთო მათ შორის, კერძოდ, გვაჩვენებს, თუ როგორ იბრძოდა ორივე პიროვნება მშვიდობისა და ამერიკის პოზიციების განმტკიცებისათვის საერთაშორისო ასპარეზზე.

მეტად საინტერესო მონოგრაფიებს წარმოადგენს ორი ნაშრომი, რომელიც ჰ. კისინჯერის ახლო აღმოსავლურ დიპლომატიას ეძღვნება. ესენია მ. გოლანის წიგნი „კისინჯერის საიდუმლო მოლაპარაკებები და მისი ნაბიჯ-ნაბიჯ დიპლომატია ახლო აღმოსავლეთში“²⁰ და ე. შიპანის „არაბები ისრაელი და კისინჯერი“²¹. 1975 წელს როდესაც ჰ. კისინჯერის ხელშეწყობით დაიდო სინაის შეთანხმება ეგვიპტესა და ისრაელს შორის, ყველა აღფრთოვანდა მისი დიპლომატიით, მაგრამ 1976 წელს უკვე გაჩნდა კითხვა: რამდენად ეფექტური იყო მისი საქმიანობა ამ რეგიონში. სწორედ ამ პერიოდში გამოვიდა ეს ორი წიგნი. ავტორები მიუთითებენ რომ ჰ. კისინჯერმა „ტყუილითა და დაპირებებით“ ისრაელს თავს მოახვია მშვიდობის ისეთი პროექტი რომელიც აწყობდა ამერიკას და არა ისრაელს. ფაქტობრივად ოფიციალურად დაკანონდა ამერიკის ყოფნა ახლო აღმოსავლეთში და გაძევებული იქნა საბჭოთა კავშირი. მაშ, ბარაქალა ჰ. კისინჯერს და

მის დიპლომატიას, რომელმაც თავს მოახვია ისრაელს, ეგვიპტესა და სირიას შეთანხმების ისეთი პროექტი რომელი მის ქვეყნას აწყობდა.

ქართულ ენაზე გამოცემული წიგნებიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს რ.გაჩეჩილაძის წიგნი „ამერიკული დემოკრატია, აშშ-ის ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი“²². წიგნი მკითხველთა ფართო წრეს სთავაზობს აუცილებელ ინფორმაციას ამერიკის ხელისუფლებისა და პოლიტიკის შესახებ. განსაკუთრებით კარგად არის გადმოცემული „უოთერგეითის სკანდალი“, რომლის გამოც ნიქსონი იძულებული გახდა, გამდგარიყო.

XX საუკუნის 70-იანი წლების ამერიკის ისტორიას არაერთმა საჭოთა ისტორიკოსმა მიუძღვნა თავისი მონოგრაფია, მაგრამ ამ წიგნებიდან მხოლოდ რამდენიმე ეხება ჰ. კისინჯერის პოლიტიკურ მოღვაწეობას მთელი თავისი აქტიური პოლიტიკური ცხოვრების მანძილზე. ჰ. კისინჯერი ცდილობდა ყველგან სადაც კი ეს შესაძლებელი იქნებოდა ზეწოლა მოეხდინა საბჭოთა კავშირზე. ამიტომ გასაკვირი არ არის, რომ ამ პიროვნებაზე საქებაარი სიტყვა არ ითქმოდა საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოთა ისტორიკოსები ერთხმად აღიარებენ მის პოლიტიკურ ნიჭს.

ვრცლად ეხება ჰ. კისინჯერის პოლიტიკურ მოღვაწეობას რ. ოვინიკოვი წიგნში „ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ზიგზაგები“.²³ როგორც ნაშრომის შესავალში მიუთითებს ავტორი, ის დაწერილია ორი გეგმით: 1. ცალკეული სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწეების როლის ჩვენებით ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ჩამოყალიბების საქმეში, სადაც დახასიათებულია ჰ. კისინჯერი და 2. ამერიკის მმართველი კლასის-მმართველი ფრაქციის გავლენა საგარეო პოლიტიკაზე რ. ოვინიკოვი აღიარებს, რომ 1969-75 წლებში ჰ. კისინჯერი დიდ გავლენას ახდენდა საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე.

ფინანსური ჯგუფების გავლენას საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე მიუძღვნა რ. ოვინიკოვმა მეორე მონოგრაფია: „უოლ-სტრიტი და ამერიკის საგარეო პოლიტიკა“²⁴. ავტორი ხაზს უსვამს როკფელერების დიდ გავლენას საგარეო პოლიტიკაზე და მათ კარგ დამოკიდებულებას ჰ. კისინჯერთან.

ჰენრი კისინჯერის პოლიტიკურ მოღვაწეობას ეხება ნაშრომი

„ამერიკის თანამედროვე საგარეო პოლიტიკა„ (ავტორთა ჯგუფი)²⁵. წიგნის პირველ ტომში გაანალიზებულია ჰ. კისინჯერის დამოკიდებულება ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ამა თუ იმ საკითხთან და მოტანილია ნაწყვეტები მისი სხვადასხვა საჯარო გამოსვლებიდან, სადაც ჩანს ჰ. კისინჯერის, როგორც ორატორის ნიჭი.

შედარებით დადებითად ახასიათებს ჰ. კისინჯერს ა. არბატოვი წიგნში „უშიშროება ბირთვულ საუკუნეში და ვაშინგტონის პოლიტიკა.“²⁶ ეხება რა მის პოლიტიკურ მოღვაწეობას წერს, რომ „ჰ. კისინჯერს უწოდეს ამერიკის საგარეო პოლიტიკის პრეზიდენტი“

ი. მელნიკოვის წიგნში--„ძალა და უღონობა--ვაშინგტონის საგარეო პოლიტიკა“²⁷ ჩანს ჰ. კისინჯერის უარყოფითი დამოკიდებულება კომუნისტური სამყაროსადმი.

ჰ. კისინჯერის ახლო აღმოსავლურ პოლიტიკას და ამ რეგიონში მის მიერ წარმოებულ მოლაპარაკებებს ეხება რ. ბორისოვი წიგნში „აშშ და ახლო აღმოსავლური პოლიტიკა 70-იან წლებში“²⁸. ნაშრომში ჩანს დაპირისპირება ამერიკასა და საბჭოთა კავშირს შორის.

ნ.იაკოვლევი წიგნში „ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველო საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ“²⁹ ჰ. კისინჯერს ახასიათებს, როგორც „მორალისტ-პრაქტიკოსს“. აქვე ჩანს ჰ. კისინჯერის უარყოფითი დამოკიდებულება „უოთერგეითის საქმისადმი“.

დიდი დახმარება გაავიწია ი.ივანოვის წიგნმა ამერიკის კონგრესი და საგარეო პოლიტიკა 70-90-იან წლებში³⁰ და ე. პოპოვას ნაშრომმა „ამერიკის სენატი და საგარეო პოლიტიკა 1969-74 წლებში“³¹. ორივე ნაშრომში შესანიშნავად ჩანს აშშ-ის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს გავლენა საგარეო პოლიტიკაზე თუმცა ეს გავლენა ჰ. კისინჯერის მმართველობის პირველ წლებში ფაქტობრივად ნულის ტოლი იყო, რაც იწვევდა კონფლიქტს მასსა და სენატს შორის. მათი ნაწილობრივი შერიგება მოხდა 1973 წელს, როდესაც ჰ. კისინჯერი აირჩიეს სახელმწიფო მდივნად სენატს საშუალება მიეცა გაეკონტროლებინა მისი ქმედებები.

ბურუსით არის მოცული ჰ. კისინჯერის პიროვნება საბჭოთა კავშირის პერიოდის ჟურნალ-გაზეთებში. ისეთ ისტორიულ ჟურნალებში, როგორიცაა 3Djghjcs Bcnjhbq და 3Yjdtqifz bcnjhbz“,

მხოლოდ რამოდენიმე სტატიაა, რომელიც ჰ.კისინჯერს ეხება.

ყველაზე მეტ ინტერესს ამ ჟურნალებში გამოქვეყნებული სტატიებიდან იწვევს ა. ფურსენკოს სტატია „კისინჯერის ვიზიტი პარიზსა და ბონში 1966 წელს“³². ეს ვიზიტი 1979 წლამდე გასაიდუმლოებული იყო, რადგან ჰ. კისინჯერი არაოფიციალურად იმყოფებოდა ამ ქალაქებში და თავისი ანგარიში წარუდგინა პრეზიდენტს გრიფით „პირადად და საიდუმლოდ“. ეს ის პერიოდია, როცა საფრანგეთი წინ აღუდგა ნატოს ინტერესებს ევროპაში და გფრ-თან ერთად შეკრა კავშირი. ჰ. კისინჯერის მიზანი იყო, ადგილზე შეესწავლა ვითარება და გაეგოთ თუ რა ზიანს მიაყენებდა ეს ყველაფერი ამერიკის ინტერესებს ევროპაში. ეს იყო მისი პირველი დიპლომატიური მისია საერთაშორისო არენაზე.

ჰ.კისინჯერის დამოკიდებულება კომუნისტური სამყაროსადმი ჩანს ვ. ზარიცკის სტატიაში „ამერიკა და მემარცხენე ძალები ევროპაში, 70-80-იან წლებში“³³. ის ეწინააღმდეგებოდა მათ მოსვლას დას. ევროპის ნებისმიერი სახელმწიფოს სათავეში.

კისინჯერ-ფორდის ურთიერთობას ეხება ი. სევასტიანოვი სტატიაში „აშშ საერთაშორისო ურთიერთობებში 70-იანი წლების შუა ხანებში“³⁴. ავტორი ყურადღებას აქცევს ჰ. კისინჯერის მოლაპარაკებებს ახლო აღმოსავლეთში. იგივე პრობლემა ჩანს ვ. ავაკოვის სტატიაში „აშშ და ახლო აღმოსავლეთის პრობლემა“³⁵.

ცალკე უნდა აღინიშნოს საგაზეთო სტატიები, რომელთა ავტორები თითქმის ერთმანეთს ეჯიბრებიან ორიგინალური უცნაური და დამცინავი სათაურების გამოგონებაში. ასე მაგალითად: ა. რუბცოვი--„ნიქსონის ქიმერები“³⁶ ვ. ლოქმინი--„უფსკრულის პირას“³⁷ მ. სტურუა--„კისინჯერის პოლიტიკური სტრიპტიზი“³⁸ რ. დაიამონდი--„კისინჯერი ამერიკის ოხრანკის საიდუმლო აგენტი“³⁹.

მიუხედავად ზემოთ აღნიშნული ნაშრომებისა, ფაქტობრივად, ჰ. კისინჯერი, როგორც ისტორიკოსი და მით უმეტეს, როგორც პოლიტიკოსი, სრულიად უცნობია რუსულენოვანი ისტორიოგრაფიისათვის. თუნდაც იმიტომ რომ მისი მოღვაწეობის ობიექტური შეფასება არ მომხდარა, მცირე გამონაკლისის გარდა.

3. კისინჯერი - როგორც ისტორიკოსი

1. ბიოგრაფიული ცნობები:

ჰენრი, ალფრედ კისინჯერი დაიბადა 1923 წლის 27 მაისს გერმანიაში ქ. ფიურთში⁴⁰ ებრაელთა--ლუის და პაულა კისინჯერების ოჯახში. მისი ნამდვილი სახელი იყო ალფრედი, ჰენრი მას მოგვიანებით ამერიკაში დაერქვა .

მიუხედავად იმისა, რომ გვარი „კისინჯერი“ დღეს ამერიკაში საკმაოდ გავრცელებულია ის სუფთა გერმანული წარმოშობისაა. ფიურთის ჩრდილო--დასავლეთით 70 მილის დაშორებით მდებარეობს ადგილი Bad Kissingen, საიდანაც აიღო სათავე ამ გვარმა⁴¹ პირველი კიზინგერი იქ ოცდაათწლიანი ომის დროს 1618-48 წ. წ დასახლებულა.

ჰენრის მამა--ლუის კისინჯერი მასწავლებელი იყო. ასწავლიდა მათემატიკას და ეკონომიკას. 1922 წელს მან ცოლად შეირთო თავისი სტუდენტი პაულა შტერნი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ 1923 წელს მათ შეეძინათ ალფრედი ხოლო 1924 წელს მეორე ვაჟი რომელსაც ვალტერი დაარქვეს. ჰენრი ხუთი თვის იყო, როდესაც ნაცისტებმა ფიურთიდან 25 მილის დაცილებით ქ. მიუნხენში სცადეს განეხეორციელებინათ გადატრიალება რომელიც ისტორიაში ცნობილია „ლუდხანის პუტჩის“ სახელით და რომელმაც მარცხი განიცადა მართალია ნაცისტები ხელისუფლებაში ათი წლის შემდეგ მოვიდნენ მაგრამ მათმა აქტიურმა მოქმედებებმა დიდი გავლენა მოახდინა ბავშვის მომავალზე .

ფიურთან ახლოს იყო ნაცისტების ციტადელი, ქ.ნიუბერგი სადაც მათი პარტიის ყრილობები იმართებოდა: ამიტომ ნაცისტები იქ უფრო ბევრი იყვნენ ვიდრე სხვაგან. ლუის კისინჯერი თავდაპირველად გერმანულ ბიზნესის სკოლაში ასწავლიდა, მაგრამ 1935 წელს იგი ნაცისტებმა იქედან გააგდეს. შემდეგ მან ნიურბერგის ებრაულ სკოლაში დაიწყო მუშაობა.

პატარა ჰენრი სწავლობდა ფიურთის ებრაულ სკოლაში⁴². მოსწავლეები იქ ეუფლებოდნენ ისტორიას, მათემატიკასა და უცხო ენებს ფრანგულსა და ინგლისურს. საინტერესოა, რომ ამავე სკოლაში სწავლობდა მისი მომავალი მეუღლე ანა ფლეშერი, რომელიც ნიურბერგიდან დადიოდა.

1973 წლის 23 მარტს, ერთ-ერთი ინტერვიუს დროს კისინჯერს ჰკითხეს მისი ადრეული წლების შესახებ ფიურთში. კერძოდ, განიცდიდა თუ არა იგი ზეწოლას ნაცისტებისაგან.

„- დიახ, ხშირად“ - სევდიანად უპასუხა მან.⁴³

საიტერესოა ერთი ეპიზოდი კისინჯერის ბავშვობიდან: 12 წლის 3 ენრის თავისი ძმის--ვალტერის გამო უთანხმოება მოუვიდა თანაკლასელოტო ფრეცფელდერთან, რ.ბლუმენფილდი წერს, რომ ეს იყო პირველი „დიპლომატიური მოლაპარაკება“, რომელიც მან აწარმოა და სწორედ მაშინ პირველად დარწმუნდა ძალის დიპლომატიის ეფექტურობაში.

მეგობრების მოგონებით, სკოლაში სწავლის დროს ჰენრი საკმაოდ მხიარული ყმაწვილი იყო. განსაკუთრებით კარგად სწავლობდა მათემატიკას და თანაკლასელები ხშირად სარგებლობდნენ მისი კონსპექტებით

შშობლები თავიდანვე ატყობდნენ ბავშვს საკმაო ინტელექტი გააჩნდა და სურდათ ის მასწავლებელი გამხდარიყო, რათა გაეგრძელებინა ოჯახური ტრადიცია⁴⁴. მაგრამ მისი ბედი სულ სხვაგვარად შებრუნდა. ამაში დიდი წვლილი მიუძღოდათ... ნაცისტებს.

1933 წელს, როდესაც ნაცისტები ხელისუფლებაში მოვიდნენ, გააძლიერეს ებრაელთა დევნა. ჯეკ ჰეიმენი⁴⁵ რომელიც ფიურთში ცხოვრობდა და შემდეგ ამერიკაში გაიქცა, იგონებს „ჩვენ ბავშვებს ელემენტალური გართობის საშუალება არ გვქონდა. გვეკრძალებოდა წასვლა ყველგან, სადაც გერმანელები მღეროდნენ და ცეკვავდნენ, არ შეგვეძლო კინოში შესვლა ნაყინის მალაზიაც კი დახურული იყო ჩვენთვის. უფრო მძიმე პირობებში იყვნენ უფროსი თაობის ებრაელები. ისინი გარბოდნენ გერმანიიდან, ვისაც რა მიმართულებით შეეძლო ემიგრაციის უმეტესობა კი მაინც ამერიკისაკენ მიემგზავრებოდა.

1938 წელს ლუის კისინჯერის ოჯახმა დატოვა გერმანია და სრულიად უცნობი ქვეყნისაკენ - ამერიკისაკენ აიღო გეზი. მაშინ ჰენრი 15 წლის იყო. ოჯახი ნიუ იორკში დასახლდა იმ ადგილზე რომელსაც ეძახდნენ Washington Heights⁴⁶ იქ მათ ოთხთაობიანი ბინა მიიღეს.

ეს იყო ოჯახი მცირე ფულით და რესურსების გარეშე. ერთ-ერთ ინტერვიუში კისინჯერმა განაცხადა, რომ მთავარი პრობლემა მისთვის იყო ცხოვრებისათვის საარსებო საშუალების გამომუშავება.

ლუის კისინჯერი ორმოცდაათი წლის იყო ნიუ-ორკში ჩასვლის დროს. გამოცდილმა პედაგოგმა ინგლისურის ცუდად ცოდნის გამო ვერ გამოიყენა საკუთარი პროფესია. მან მუშაობა დაიწყო

დაბალხელფასიან სამსახურში, ბუღალტრად. ვალტერი „ნიუ იორკ ტაიმსს“ დაატარებდა გასაყიდად და ამით ორიოდ დოლარს შოულობდა. ჰენრი ქარხანაში მოეწყო და კვირაში 11 დოლარს იღებდა, პარალელურად სწავლობდა ქალაქის კოლეჯში ორი წლის განმავლობაში. ჰენრი გულმოდგინედ სწავლობდა ახალ ენას, მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ლამის სწავლასა და დღის მუშაობას 'ძორის მას მცირე დრო ჰქონდა გამოესწორებინა თავისი გერმანული აქცენტი და დაუფლებოდა ამერიკულ ინგლისურს. ეს ნაკლი მას თითქმის მთელი ცხოვრების მანძილზე გაჰყვა.

1939 წლის სექტემბერს დაიწყო მეორე მსოფლიო ომი. 1941 წელს მასში ამერიკაც ჩაერთო.⁴⁷ 1943 წლის 26 თებერვალს ჰენრი კისინჯერი ოფიციალურად გაიწვიეს ამერიკის შეერთებული შტატების არმიაში 5 მარტიდან ის შეუდგა სამსახურს. აქვე მოხდა ერთი ღირშესანიშნავი ფაქტი: მან მიიღო ამერიკის მოქალაქეობის დამადასტურებელი საბუთი ებრაელი ემიგრანტისთვის ამას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა. ნიუ-იორკიდან ჰენრი წაიყვანეს ქვეითი ჯარის ბანაკში, რომელიც დისლოცირებული იყო სამხრეთ კაროლინაში, ქ სპარტანბურგში. აღნიშნულ ქალაქში მან მიიღო ფიცი, როგორც ამერიკის მოქალაქემ და მიეცა უფლება ბანაკში მოღვაწეობისა.

3. კისინჯერს ამერიკაში არასოდეს უცხოვრია თავისი ოჯახისაგან დამოუკიდებლად. მან ფაქტიურად არაფერი იცოდა ამ უზარმაზარი ქვეყნის შესახებ. სკოლის სახელმძღვანელო მას ამისთვის არ ამზადებდა. სწორედ იმ ბანაკმა შეუქმნა მას წარმოდგენა ამერიკის შესახებ. სახლში გაგზავნილ წერილებში აღიარებს კიდევ ამას და მიუთითებს, რომ დიდი გამოცდილება შეიძინა.

1943-44 წლების გასაყარზე ამერიკელი სამხედრო მოსამსახურეების წინაშე იდგა არჩევანი წასულიყვნენ საომრად ევროპაში, ან წყნარი ოკეანის აუზში. კისინჯერმა და მისმა მეგობარმა ქოილმა ევროპა აირჩიეს. დიდი იყო სურვილი კვლავ ეხილათ გერმანია. ისინი ჩაირიცხნენ 84-ე დივიზიაში, რომელსაც სათავეში ედგა გენერალი რ. ბოლინგი.

სწორედ ამ დივიზიაში შეხვდა კისინჯერი პიროვნებას, რომელმაც დიდი სამსახური გაუწია ჯარში ყოფნის დროს. ეს იყო 35 წლის ფრიც კრამერი, რომელიც თავდაპირველად გერმანიაში იზრდებოდა და გერმანიის ნაციონალური პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციის წევრიც იყო, შემდეგ სწავლობდა საერთაშორისო სამართალს

იტალიაში. ომის დაწყების დროს განუდგა ნაცისტებს და ამერიკაში გაიქცა. მსახურობდა ამერიკის არმიის დაზვერვაში ლეიტენანტის ჩინით.

მათი შეხვედრა 1943 წლის მაისში მოხდა. კრამერი დადიოდა სხვადასხვა ბანაკში და მებრძოლებისათვის კითხულობდა ლექციებს თემაზე: რატომ ებრძვიან ისინი ნაცისტებს. კისინჯერმა ის ერთ-ერთი ლექციის დროს გაიცნო. მათი საუბარი დაახლოებით 20 წუთს გაგრძელდა. საუბრის შემდეგ კრამერმა თქვა: „ახლახან მე შევხვდი ადამიანს, რომელმაც არ იცის არაფერი, მაგრამ იგებს ყველაფერს“⁴⁸.

მაინც რა იყო ის დაუფასებელი სამსახური, რომელიც კრამერმა გაუწია კისინჯერს და დადებითად იმოქმედა მის მომდევნო კარიერაზე? 84-ე დივიზიის მეთაურმა ბოლინგმა კრამერს, როგორც დაზვერვის ლეიტენანტს, სთხოვა შეედგინა იმ პირთა სია, რომლებმაც კარგად იცოდნენ გერმანული და მათი გამოყენება აქტიურად შეიძლებოდა გერმანელთა ზურგში. ამ უკანასკნელმა სიაში დაუფიქრებლად შეიტანა კისინჯერის გვარი. თავისი გადაწყვეტილება კი ასე აუხსნა: „ძალიან ეფექტურია ჰენრის გამოყენება, რადგან ის საუბრობს არა სუფთა გერმანულს, არამედ ბავარიული აქცენტით. ეს იმოქმედებს მის სასარგებლოდ და შეასუსტებს გერმანელი გამომძიებლის ყურადღებას, თუკი მას დაკითხავენ, რადგან ამერიკელს გაუჭირდება მცირე დროში გერმანულის შესწავლა, ისიც ბავარიული აქცენტით“.⁴⁹

1944 წლის 7 სექტემბერს 84-ე დივიზიამ ინგლისური თბომავლით გადასერა ატლანტიკის ოკეანე და ლივერპულში ჩავიდა. აქედან კი I ნოემბერს ლამანშის გავლით დასავლეთის ფრონტზე მოხვდა. ასე აღმოჩნდა ჰენრი კისინჯერი კვლავ ევროპაში და დაიწყო ბრძოლა გერმანელთა წინააღმდეგ.

ჰენრიმ დაივიწყა წარსული. ის იბრძოდა ამერიკისათვის, როგორც ამერიკელი ჯარისკაცი, ნაცისტების წინააღმდეგ არა იმიტომ, რომ მათ ბევრი ცუდი გაუკეთეს ებრაელებს, არამედ იმისათვის, რომ ნაცისტები ებრძოდნენ ამერიკას. კრამერი იგონებს: „ის უფრო მეტი ამერიკელი იყო, ვიდრე სხვა ამერიკელები, რომლებიც ომის დროს შემხვედრიან“.

კისინჯერი ისწრაფვოდა გამხდარიყო ნამდვილი ამერიკელი მოყოლებული იმ პირველი ზაფხულიდან, ამერიკაში, როდესაც ის პირველად წავიდა იანკების სტადიონზე მეტად უცნაური თამაშის ბეისბოლის შესასწავლად და ამ გუნდის გულშემატკივარი გახდა.

მოგვიანებით, ყოველგვარი საჩივრის გარეშე იგი, როგორც ამერიკელი მოზარდი, მთელი დატვირთვით მუშაობდა ქარხანაში, შემდეგ ამერიკულ სამხედრო ფორმაში იარაღით ხელში იცავდა ამ ქვეყნის ღირსებას. ასე თანდათან, მაგრამ სწრაფად ხდებოდა მისი ჩამოყალიბება ნამდვილ ამერიკელად.

1944 წლის დეკემბერში გერმანელთა არმიამ გააფრთხილებული შეტევა დაიწყო დასავლეთის ფრონტზე. 84-ე დივიზია თავდაცვითი ბრძოლებით იხევდა უკან ბელგიის ქ მარჩისაკენ. დივიზია სწრაფ უკან დახვევას ვერ ახერხებდა. საჭირო იყო რაზმი, რომელიც დროებით შეძლებდა გერმანელთა შეჩერებას. ამ რაზმის მეთაურობა კისინჯერმა იკისრა. საინტერესოა, რომ ბლუმენფილდი ამ მისიას თვითმკვლელობას აღარებს. ჰენრიმ დავალება შეასრულა. ამ წარმატებული ოპერაციის შემდეგ კისინჯერი მსახურობს 84-ე დივიზიის კონტრდაზვერვის კორპუსში.

კრამერი იგონებს: „ჰენრი ხშირად პატრულირებდა მტრის ტერიტორიას თავისი ჯიპით და ძალიან ადვილ სამიზნეს წარმოადგენდა მტრისთვის. მან არ იცოდა რა იყო შიში“ „My little Jew“⁵⁰ ასე მიმართავდა კრამერი კისინჯერს და ხშირად აღნიშნავდა „ის საკმაოდ ლოგიკური და აბსოლუტურად შესანიშნავი პიროვნებაა“.

1945 წელს გერმანელთა ზურგში ინფორმაციის მისაღებად ამერიკელებს უნდა შევვზავნათ თავიანთი აგენტი. კრამერმა მაშინვე კისინჯერის კანდიდატურა წამოაყენა გენერალმა ბოლინგმა თავი შეიკავა, მაგრამ საბოლოოდ ჰენრის კანდიდატურა მიიღეს. მან შესანიშნავად გაართვა თავი დაკისრებულ მოვალეობას და ის ჩილდოზე წარადგინეს. როდესაც 84-ე დივიზიამ მიაღწია ჰაიდელბერგის მიდამოს, ჰენრი კისინჯერი გადაიყვანეს ქალაქ ბენშეიმში, სადაც ქალაქის კომენდატად დაინიშნა. კომენდანტის პოსტი ოფიციალურად მან 1945 წ. ივნისში მიიღო. შესაფერისი ვილით მერსედეს-ბენციით და დიასახლისიით, რომელიც გერმანელი ოფიცრის ქვრივი იყო. ბლუმენფილდი წიგნის იმ თავს, რომელშიც აღწერილია კისინჯერის კომენდანტობის პერიოდი უწოდებს „ნაცისტებზე მონადირე.“⁵¹ ამ პოსტზე კისინჯერი 1946 წლამდე დარჩა.

ავსტრიის საზღვართან ობერემერგაუში მდებარეობდა „ევროპის დაზვერვის მეთაურთა სკოლა“, იქ ლექციების კითხვა დაიწყო კრამერმა, რომელმაც 1946 წელს მიიწვია კისინჯერი. ჰენრიმ გადაწყვიტა ერთი წელი დარჩენილიყო იქ, კითხულობდა ლექციებს თემაზე „ნაცისტური

სახელმწიფოს სტრუქტურა“, ლექციებს კრამერის მოცემული წიგნებიდან ამზადებდა. ერთი წლის შემდეგ კისინჯერმა მიმართა მას: „კრამერ, მე მინდა სახლში წასვლა და ჩემი სწავლების დამთავრება. მე ვიცი მხოლოდ ის, რასაც აქ ვასწავლიდი. ეს კი თითქმის არაფერია“.

1947 წლის ივნისში კისინჯერი „ვაშინგტონის მაღლობზე“ დაბრუნდა და იმავე წელს ჰარვარდის უნივერსიტეტში დაიწყო სწავლა.

ჰარვარდის უნივერსიტეტი ყველაზე პრესტიჟული უმაღლესი სასწავლებელია ამერიკაში, მდებარეობს ბოსტონში. იქ ასწავლიან მსოფლიოს ცნობილი მეცნიერები. ეს საგანმანათლებლო სამეცნიერო კერა წარმოადგენს ნობელის პრემიის ლაურეატების სამკვდლოს. საინტერესოა, რომ ამ უნივერსიტეტს დიდი ყურადღებას უთმობს ამერიკის ადმინისტრაცია, რადგან ის წარმოადგენს მომავალი პოლიტიკური მოღვაწეების ბაზას. სწორედ აქედან მიყავთ თეთრ სახლში სხვადასხვა თანამდებობებზე ცნობილი პროფესორები.

კისინჯერის ცხოვრებაში იყო სამი პიროვნება, რომლებმაც სასიკეთო გავლენა მოახდინეს მის მომავალ კარიერაზე. კრამერზე ჩვენ უკვე გვქონდა საუბარი. რაც შეეხება მეორეს, ეს იყო ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორი უილიამ ელიოტი, რომელიც შესანიშნავ მოძღვრად ითვლებოდა. ის თვით ჯონ კენედისაც ასწავლიდა.

ელიოტის დავალებით კისინჯერმა გაანალიზა ე. კანტის „წმინდა გონების კრიტიკა“ და „პრაქტიკული გონების კრიტიკა“. კისინჯერმა ბრწყინვალედ შეასრულა ეს ნაშრომი და ელიოტის მოწონება დაიმსახურა. ერთ ერთი ინტერვიუს დროს კისინჯერს ჰკითხეს: „რატომ მაინცა და მაინც მას დაავალა ელიოტმა ამ თემის დაწერა. იქნებ ის მის მომავალ ბედზე ზრუნავდა?“ „ალბათ, მან ჩემში დაინახა სულით ფილოსოფოსი“- უპასუხა კისინჯერმა⁵² პროფესორი მართლა ბევრ სასარგებლოს აკეთებდა მისთვის. 1948 წელს მან დაურეკა ცნობილ მეცნიერს ჰერბერტ სპიროს. „მე მინდა შენ შეხვდე ჰ. კისინჯერს. მან გააერთიანა კანტი და სპინოზა. თუ ჩვენ ერთად გავამდიდრებთ მის ლარიბულ სტილს, მაშინ ჩვენ გვექნება რალაც“ იმავე წელს ელიოტის დახმარებით ჰენრიმ მიიღო სტიპენდია 1500 დოლარის ოდენობით.

1949 წლის 6 თებერვალს კისინჯერმა იქორწინა ანა ფლემერზე მოგვიანებით ის ამ ქორწინებას უიღბლოდ თვლიდა. 1959 წლის 27 მარტს მათ შეეძინათ პირველი შვილი--ელისაბედი. 1961 წლის 13 აგვისტოს--დავითი. მაგრამ მათი ცოლ-ქმრული ცხოვრება დიდხანს არ გაგრძელებულა 1963 წელს ისინი ერთმანეთს გაცილდნენ 1976

წელს კისინჯერმა ცოლად შეირთო ნენსი მეჯინისი.

1950 წელს კისინჯერმა დაამთავრა პარვარდის უნივერსიტეტი მისი მომავალი მეტად ბუნდოვანი იყო. მან არც კი იცოდა, რა უნდა გაეკეთებინა იმავე წელს ის იწყებს მუშაობას საკითხზე, მეტერნისი, კესლრი და მშვიდობის პრობლემა XIX საუკუნეში. მას სჭირდებოდა მუდმივი სამსახური.

1952 წელს პარვარდში დაარსდა პარვარდის საერთაშორისო სემინარი. ელიოტმა კისინჯერს შესთავაზა სათავეში ჩადგომოდა მას, ისიც დათანხმდა. პარვარდის საერთაშორისო სემინარი ტარდებოდა ყოველი წლის ზაფხულში, ივლისი--აგვისტო. სემინარზე იწვევდნენ სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენლებს. სამი კვირის განმავლობაში ისინი მსჯელობდნენ ამერიკის საგარეო პოლიტიკის შესახებ, ხოლო მომდევნო სამი კვირის მანძილზე იხილავდნენ საერთაშორისო საკითხებს. სემინარი დაყოფილი იყო სექციებად. აღსანიშნავია პოლიტიკური სექცია (25 წევრით) და კულტურული სექცია (15 წევრით).

პარვარდის საერთაშორისო სემინარი თავის თავზე იღებდა მისი მონაწილეების ხარჯებს: მგზავრობის ღირებულებას ორივე მიმართულებით ბინის ქირის გადახდას, კვებას, სწავლებასა და გარკვეულ სახარჯო თანხას. პროგრამა ძირითადად სამი ნაწილისაგან შედგებოდა:

1. მონაწილეებს უფლებას აძლევდნენ გაცნობოდნენ ამერიკის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტებს:

2. ითვალისწინებდა ოფიციალურ სასწავლო პროგრამას.

3. სემინარი საშუალებას იძლეოდა, რაც შეიძლება მეტი სხვა ქვეყნის წარმომადგენელი გამოსულიყო და გაეშუქებინა ამერიკელებისათვის თავისი ქვეყნის ცხოვრების რაღაც ასპექტი⁵³ იყო შემთხვევა როცა სემინარს სხვადასხვა ქვეყნის 600-მდე წარმომადგენელი ესწრებოდა, მათ შორის ბევრი იყო ცნობილი პიროვნება: 1954 წ. საფრანგეთის ფინანსთა მინისტრი მომავალი პრეზიდენტი ჟისკარ დესტენი სხვა იმდროინდელი თუ მომავალი სახელმწიფო მოღვაწე.⁵⁴

გერმანული გაზეთის „ფრანკფურტ ალგემეინის“ პოლიტიკური მიმოხილველი ბრუნო ღიშამფი წერდა: „კისინჯერი ძალიან კარგი ადმინისტრატორი იყო. სემინარს მისთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და ყოველთვის მაღალ დონეზე ატარებდა მას. მე ხშირად ვესწრებოდი მის სემინარებს და ძალიან კმაყოფილი ვიყავი. ჩვენ ხანგრძლივი დროის განმავლობაში გვქონდა მიმოწერა. წერილებში ჩანდა კისინჯერის

როგორც ჟურნალისტის ნიჭი. მისი სახით მართლაც რომ კარგი ჟურნალისტი დაიკარგა".⁵⁵

სემინარებზე კისინჯერი არ ეწეოდა რესპუბლიკური ან დემოკრატიული პარტიის პროპაგანდას, მაგრამ იქ იყო თვით ამერიკის სისტემის პროპაგანდა.

1954 წელს კისინჯერმა დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თემაზე „მეტერნიხი, კესლრი და მშვიდობის პრობლემა 1812-22 წლებში“ მალე მას დოქტორის წოდება მიენიჭა. იმავე წელს კისინჯერმა გადაწყვიტა ჰარვარდის დატოვება (ეს არ ეხებოდა ჰარვარდის საერთაშორისო სემინარს). ერთ ერთი პროფესორის სიტყვით მან აირჩია მეტერნიხი და კესლრი. მას მიღებული ჰქონდა წინადადებები ჩადგომოდა სათავეში ერთ-ერთ ფაკულტეტს ჩიკაგოს ან პენსელვანიის უნივერსიტეტში მაგრამ ჰენრიმ ორივეზე უარი განაცხადა, რადგან ის უმიზნებდა ვაშინგტონს, კერძოდ კი თეთრ სახლს. 60--იანი წლებიდან უკვე დაიწყო ჰენრი კისინჯერის აღმასვლა პოლიტიკურ ოლიმპზე.

2. ჰენრი კისინჯერი ისტორიკოსი:

ჰენრი კისინჯერის აღზევნა პოლიტიკურ ასპარეზზე განაპირობა იმ ფაქტმა, რომ ის გახდა დიპლომატიის ერთ-ერთი ცნობილი სპეციალისტი. მან საფუძვლიანად შეისწავლა მსოფლიო დიპლომატიის წიაღსვლები ბოლო სამი საუკუნის განმავლობაში და მასზე დაყრდნობით შეიმუშავა ის საგრეო პოლიტიკური დოქტრინა რომელმაც მსოფლიოში გაუთქვა სახელი ის წერდა: „ისტორია გვასწავლის, ანალოგიებით ნათელს ჰფენს რა მსგავსი სიტუაციების შედეგებს“⁵⁶. საინტერესოა, რომ თვითონ ჰ. კისინჯერი თავის თავს უფრო ისტორიკოსად თვლის, ვიდრე პოლიტიკურ მოღვაწედ. ერთ-ერთ ინტერვიუში მან აღნიშნა: „მე საკუთარ თავზე ვფიქრობ უფრო როგორ ისტორიკოსზე ვიდრე სახელმწიფო მოღვაწეზე ისტორიკოსმა უნდა შეიგნოს ის ფაქტი რომ ყველა ცივილიზაცია, რომელიც არსებობდა, საბოლოოდ განადგურდა ე.ი. ისტორიკოსს უწევს ცხოვრება გარდაუვალი ტრაგედიის შეგრძნებით, ზოლო სახელმწიფო მოღვაწემ უნდა იმოქმედოს იმ ვარაუდით, რომ პრობლემები ადრე თუ გვიან გადაწყდება“.

მემუარებში ჰ. კისინჯერმა ჩამოაყალიბა პრინციპი, რომელიც ან აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს ყველა ისტორიკოსმა: „როდესაც ისტორიკოსს საქმე აქვს გასული საუკუნის მოვლენებთან მის წინაშე

დგება სირთულე დააგროვოს შესაბამისი პერიოდის სათანადო ფაქტობრივი მასალა. ისტორიკოსის საზრუნავი, რომელიც წერს თანამედროვე პერიოდის დიპლომატიაზე მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ფაქტობრივი მასალის ზღვაში არ ჩაიძიროს⁵⁷. ჰ. კისინჯერი თავის წიგნებზე მუშაობის პერიოდში ორივე პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა და ორივეს შესანიშნავად გაართვა თავი.

ჰ. კისინჯერის ისტორიული ნაშრომების მთავარი თემა არის მშვიდობა და სხვა პოლიტიკური ლიდერების მიერ შექმნილი მოდელები მშვიდობის დასამყარებლად. ის საცხებით ეთანხმება ე. კანტს, რომელიც ტრაქტატში, მუდმივი მშვიდობისათვის წერდა: „მუდმივი მშვიდობა დამყარდება ორი რამის გამო, პირველი--ყველა სახელმწიფო იქნება სამართლიანობისა და კანონიერების პრინციპების მიმდევარი და მეორე - ომების მთელი ციკლი, რომელიც სულ უფრო და უფრო დიდ ნგრევას მოიტანს აიძულებს მათ, შეიგნონ კონფლიქტის უაზრობა“.

ჰ. კისინჯერი როგორც ისტორიკოსი შესანიშნავად გამოჩნდა თავის სადოქტორო დისერტაციაში „მეტერნიხი, კესლრი და მშვიდობის პრობლემა 1912-1822 წ.წ“ ის მოხიბლული იყო მშვიდობის იმ მოდელით რომელიც მე-19 საუკუნეში შეიმუშავა ამ ორმა პიროვნებამ: მეტერნიხმა და კესლრიმ. ავტორი შესანიშნავად ერკვევა მე-19 საუკუნეში მიმდინარე პროცესებში. შთაბეჭადავად გამოიყურება მის მიერ დამუშავებული ამ პერიოდის შესახებ არსებული ლეტერატურის ნუსხა. თავდაპირველად ჰ.კისინჯერმა მოახდინა შედარება თავის ეპოქასა და მე-19 საუკუნეს შორის. კერძოდ, ის წერს: „გასაკვირი არაა, როცა არსებობს თერმობირთვული განადგურების საფრთხე არის ნოსტალგია იმ პერიოდზე როცა დიპლომატია წარმართებოდა ნაკლებად მკაცრი სასჯელის შიშის ქვეშ, როდესაც ომები შეზღუდული იყო და კატასტროფა--თითქმის გარდაუვალი. უცნაური არ არის, რომ ამ პირობებში მშვიდობის მიღწევა გახდა უმთავრესი ამოცანა. მაგრამ მშვიდობის დამყარება არაა ისე ადვილი როგორც მისი სურვილი როდესაც საერთაშორისო წესრიგი ეფუძნება იმას, რომ მთავარი პრინციპი არ შეიძლება იყოს კომპრომისის საგანი, თუნდაც მშვიდობისათვის. ასეთ პირობებში სტაბილურობა ეყრდნობა ძალთა წონასწორობას, რაც სულ მცირედ მიღწევადია. სტაბილურობა მაშინ არის შედეგი არა მშვიდობის ძებნისა, არამედ საერთოდ მიღებული კანონიერებისა. ყოველ შემთხვევაში, არცერთი სახელმწიფო არ უნდა იყოს ისე უკმაყოფილო, როგორც გერმანია ვერსალის ზავის შემდეგ.“

კანონიერი წესრიგი შეუძლებელს არ ხდის კონფლიქტებს, მაგრამ იგი შეზღუდულია მასშტაბებში ომები შეიძლება მოხდეს, მაგრამ იმისათვის, რათა არსებული სტრუქტურა იქნა დაცული და მშვიდობა, რომელიც მათ მოჰყვება, იქნება უკეთესი გამოხატულება „კანონიერი საერთო შეთანხმებისა“⁵⁸. ასეთი შესავლის შემდეგ ავტორი ახასიათებს მე-19 საუკუნის დიპლომატიას.

„კლასიკური გაგებით-„დიპლომატია, როგორც განსხვავებათა შეგუება მოლაპარაკებათა შედეგად, შესაძლებელია მხოლოდ კანონიერი (ლეგიტიმური) საერთაშორისო წესრიგის პირობებში როცა არსებობს ძალა, რომელი მხაგრელად მიიჩნევს საერთაშორისო წესრიგს ან ლეგიტიმურობის წესს, ურთიერთობა მასა და სხვა ძალებს შორის რევოლუციურია. ამ შემთხვევაში არ არის შესაძლებელი შეგუება მოცემულ სისტემაში. შეგუება შესაძლებელია, მაგრამ ის იქნება მანევრი პოზიციების გასამაგრებლად. ერთი ძალის აბსოლუტური უშიშროების სურვილი ნიშნავს აბსოლუტურ საშიშროებას სხვებისათვის. დიპლომატია, როგორც ძალაუფლების განხორციელების შეკავების ხელოვნება არ შეიძლება მოქმედებდეს ამ გარემოში. დიპლომატებს შეუძლიათ შეხვდნენ ერთმანეთს, მაგრამ არ შეუძლიათ ერთმანეთის გადარწმუნება.. რევოლუციური ძალა ყველგან გამოიფიტება თუკი იქნება საერთაშორისო წესრიგის ლეგიტიმურობა“. ასეთია მოკლედ ჰ. კისინჯერის შეხედულებები XIX საუკუნის დასაწყისის დიპლომატიაზე შემდეგ ავტორი მიუთითებს რომ ნაშრომი განსაზღვრულია იმ კონკრეტული პიროვნებებისათვის, რომელთაც დაარღვიეს ათწლეულების განმავლობაში არსებული საერთაშორისო წესრიგი და პირველი მსოფლიო ომი დაიწყო. მომდევნო თაობებმა არ უნდა გაიმეორონ ასეთი საბედისწერო შეცდომა.

„ეს ნაშრომი ეხება ათწლეულს, რომელმაც დააყენა შემდეგი პრობლემები საფრანგეთის რევოლუციური ომების დამთავრება და მშვიდობის დამყარება ახალი ფილოსოფია გაბედულად მოითხოვდა მოვალეობათა არსებული სტრუქტურის ცვლილებას და რევოლუციურმა საფრანგეთმა წამოიწყო ამ მოთხოვნის განხორციელება ..

ევროპამ, რომ თავი იხსნა ქაოსისაგან და შეინარჩუნა სტაბილურობა, ეს იყო ორი დიდი ადამიანის შრომის შედეგი: კესლრისა (ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი) და მეტერნიხისა (ავსტრიის მინისტრი).

ინგლისის კუნძულების უშიშროებაში დარწმუნებული კესლრი

მიდრეკილი იყო იმისაკენ, რომ დაპირისპირებოდა მხოლოდ აშკარა აგრესიას, მაგრამ მეტერნიხი, როგორც ევროპის ცენტრში მდებარე ქვეყნის პოლიტიკური მოღვაწე ცდილობდა ყველაზე მეტად გაეთვალისწინებინა მოსალოდნელი გარდაქმნები დარწმუნებული იყო რა თავისი საშინაო ინსტიტუტების დაცვაში, ინგლისმა განავითარა სხვა სახელმწიფოთა საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის დოქტრინა რადგან ბრიტანეთი შიშობდა, რომ ევროპაში არ ყოფილიყო ერთი ქვეყნის ბატონობა. კესლრი ზრუნავდა ძალათა ბალანსის რეკონსტრუქციაზე მაგრამ ძალათა ბალანსი მხოლოდ ზღუდავს აგრესიის მასშტაბებს და არ აღმოფხვრის მას. ამიტომ მეტერნიხი ეყრდნობოდა წონასწორობას ლეგიტიმურობის დოქტრინის განვითარების საფუძველზე და დარაჯად ედგა მას. კესლრის და მეტერნიხის მონაპოვარი არ იყო უმნიშვნელო მშვიდობიანი პერიოდი გაგრძელდა თითქმის ასი წელი

მინისტრი, რომელმაც 1914 წლის აგვისტოში ომი გამოაცხადა, შიშით დაიზაფრებოდა, რომ სცოდნოდა, თუ რა სახეს მიიღებდა მსოფლიო 1918 წელს, რომ აღარაფერი ვთქვათ აწმყოზე ასეთი მსოფლიო მიუწვდომელი 1914 წლისათვის, არის მოწმობა სახელმწიფო მოღვაწეებისათვის, რომელთათვისაც ეს წიგნია განკუთვნილი".⁵⁹

ასეთი შესავლის შემდეგ ჰ. კისინჯერი უშუალოდ ახასიათებს ორივე სახელმწიფო მოღვაწეს. ინგლისისა და ავსტრიის პოლიტიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე ავსტრია უფრო ცუდ დღეში იყო, მაგრამ მეტერნიხმა შეძლო ქვეყნის პოლიტიკური კრიზისიდან გამოყვანა და სწორედ ამიტომ ჰ. კისინჯერი უმნიშვნელოდ, მაგრამ მაინც უპირატესობას მეტერნიხს ანიჭებს. „კონტინენტური სახელმწიფო მოღვაწე“-- ასე უწოდებს ავტორი მისადმი მიძღვნილ თავს.

„როცა იმპერიები მძიმე დღეშია მათი სახელმწიფო მოღვაწეების თვითდაჯერებულობა გადარჩენის ტოლფასია წარმატება დამოკიდებულია ამ თვითდაჯერებულობის შესატყვისობაზე სახელმწიფოს სპეციალურ საჭიროებებთან. ავსტრიის ბედი იყო რომ ამ წლებში მას მართავდა ის ვინც გამოხატავდა ქვეყნის არსს. ეს იყო მეტერნიხი. კაცი, რომელიც მართავდა ავსტრიასა და ევროპას. მას შეეძლო ემუშავა ფილოსოფიაში. რომელიც მოდაში იყო XVIII საუკუნეში მაგრამ მეტერნიხი მას არ მიიჩნევდა პოლიტიკის იარაღად. ჰ. კისინჯერი ხშირად ახდენს მეტერნიხის გამონათქვამების ციტირებას: „სახელმწიფოები, როგორც ადამიანები ხშირად არღვევენ კანონებს.

განსხვავება მათი დასჯის სიმკაცრეში მდგომარეობს“.

„საზოგადოებას აქვს თავისი კანონები, როგორც ბუნებასა და ადამიანს. ის არის ძველი ინსტიტუტით და როგორც ხნიერი ადამიანი, ისინი არასოდეს გახდებიან ახალგაზრდები. მეტერნიხი უპირისპირდებოდა რევოლუციასა და ლიბერალიზმს, რაც მას არაბუნებრივად მიაჩნდა და ფიქრობდა, რომ ასეთი მსოფლიო განწირული იქნებოდა მარცხისათვის. ჰ. კისინჯერი მას, როგორ რეალისტს ისე ახასიათებს: და ამისათვის მეტერნიხის პოლიტიკურ ანდერძს იყენებს. „მე ვარ პროზის კაცი და არა პოეზიისა. ჩემი ამოსავალი წერტილი არის მშვიდი განხილვა ამ მსოფლიოს საქმეებისა და სხვა რას მე არ ვიცი. მე დავიბადე რათა ვაკეთო ისტორია და არა დაეწეო ნოველები თუ მე ამას ვხვდები ეს იმიტომ, რომ კარგად ვიცი ჩემი მიზანი გამოგონება მტერია ისტორიისა, რომელმაც იცის მხოლოდ აღმოჩენები და მხოლოდ ის არსებობს, რაც შეიძლება იქნეს აღმოჩენილი“.⁶⁰

მეტერნიხს არ ენახა ავსტრია 13 წლის ასაკამდე და არ უცხოვრია იქ 17 წლამდე. იგი დაიბადა რაინლენდში. სწავლობდა სტრასბურგსა და მაინცში. აღიზარდა ბრიუსელში, სადაც მამამისი იყო გენერალ-გუბერნატორი. მან მიიღო მე-18 საუკუნის არისტოკრატის ტიპიური განათლება

„კოსმოპოლიტი და რაციონალისტი, შინ უფრო მეტად ფრანგულად ლაპარაკობდა, ვიდრე გერმანულად. მას არ სჯეროდა რომ შესაძლებელი იყო დამპყრობლის დაკმაყოფილება კომპრომისით ასე ახასიათებს მეტერნიხს ჰ. კისინჯერი. არანაკლებ შეფასებას აძლევს ის კესლრის მოღვაწეობას. და მას უწოდებს „კუნძულელ პოლიტკოსს“. სწორედ 1812–1822 წლებში ეჭირა კესლრის საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობა ლორდ ლივერპულის კაბინეტში ჰ. კისინჯერის შეფასებით მან ისტორიაში დაიკავა ადგილი, როგორც აზრიანმა პოლიტიკოსმა. ავტორი ერთმანეთს ადარებს ამ ორ პიროვნებას. „არ მოიძებნება უფრო განსხვავებული ადამიანები ხასიათის მხრივ: მეტერნიხი იყო რაციონალისტი კესლრი კი პრაგმატისტი კესლრისთან ურთიერთობა საკმაოდ ჭირდა მისი ხასიათის გამო მეტერნიხი კი თავისუფალი იყო ურთიერთობებში“⁶¹

კესლრი დაიბადა ირლანდიელი პერის ოჯახში და როცა კემბრიჯში სასწავლებლად გაეშურა, მაშინ იხილა პირველად ინგლისი. მან ინგლისელი არისტოკრატისათვის შესაფერისი განათლება მიიღო. ჰ

.კისინჯერი, როდესაც აანალიზებს კესლრის დიპლომატიას, ყურადღებას ამახვილებს, რომ ინგლისს უფრო მომგებიანი პოზიცია ეჭირა ვიდრე ევროპის სხვა სახელმწიფოებს „კონტინენტელი ხალხისათვის ეს იყო ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის. ინგლისისათვის კი ეს იყო ბრძოლა საფრანგეთის ჰეგემონობის წინააღმდეგ ევროპაში. ლორდ ლივერპულს კაბინეტი ნაპოლეონის საკმაოდ უკომპრომისო ოპონენტი იყო და ხშირად ავსტრიის მთავრობასაც აჯარბებდა. კესლრი თავის პოლიტიკაში იყენებდა უილიამ პიტის გეგმას, რომელიც ითვალისწინებდა საფრანგეთის როგორც საზღვრების ასევე მისი უფლებების შეზღუდვას. როდესაც ის საუბრობდა კოალიციის მიზნებზე აცხადებდა, რომ მისი დანიშნულებაა ბრძოლა კონტინენტზე ჰეგემონის წინააღმდეგ კესლრის მისწრაფება იქეთ იყო მიმართული რომ მისი ალტერნატივა კვლავ არ შექმნილიყო. ის ყოველნაირად ცდილობდა, კოალიცია ინგლისის ინტერესების შესაბამისად გამოეყენებინა“.

კესლრი, ისევე როგორც მეტერნიხი, ეწინააღმდეგებოდა რევოლუციას, მაგრამ ისე აშკარად არა, როგორც ეს უკანასკნელი ჰ. კისინჯერი აღნიშნავს, რომ კონტინენტს არასოდეს შეეძლო მიეღო მშვიდობის ანგლოსაქსური ვერსია. კესლრი წერდა: „ჩემი კონცეფცია სახელმწიფო მოღვაწისა მდგომარეობს შემდეგში: ის აუცილებლად უნდა გამოძვრეს იმ სიტუაციიდან, რომელიც მისგან მოითხოვს აუცილებელ დათმობას“. ჰ. კისინჯერს ძალიან კარგად აქვს აღწერილი ამ ორი პიროვნების ურთიერთობა. მიუხედავად იმისა, რომ მათ ზოგჯერ განსხვავებული აზრი ჰქონდათ ამა თუ იმ საკითხზე მშვიდობისათვის ორივე ერთნაირი ძალით იბრძოდა. მოგვიანებით კონრენციაზე მეტერნიხი ამბობდა, რომ „კესლრი იყო რწმენის სიმბოლო და ეს რწმენა საკმარისი მოტივაცია იყო ევროპის ჰარმონიისათვის“.

ავტორი მეტად ამომწურავ ინფორმაციას ფლობს მე-19 საუკუნის დასაწყისის პოლიტიკური სიტუაციის შესახებ და შესანიშნავად აღწერს იმ ვითარებას რომელიც 1812-14 წლებში შეიქმნა კერძოდ კოალიციის ბრძოლა ნაპოლეონის წინააღმდეგ და მის პრობლემებს. საბოლოო ჯამში ნაპოლეონი დამარცხებული იქნა, ევროპაში ნანატრი მშვიდობა დამყარდა. მაგრამ საჭირო იყო მისი შენარჩუნება და სწორედ ამიტომ მოიწვიეს ვენის კონგრესი. ჰ. კისინჯერი ღიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ამ კონგრესს. ის ეთანხმება მეტერნიხს, რომელიც ამბობდა: „მსოფლიოს წინაშე დგას ორი პრობლემა: სოციალური და პოლიტიკური. თუ

ქვეყანურად მოვეპყრობით პოლიტიკურს, ადვილად გადავჭრით სოციალურს. შემდეგ ჰ. კისინჯერი ახასიათებს კონგრესის მოწვევასა და მის მუშაობას. იგი აღნიშნავს. „არის ორი გზა საერთაშორისო წესრიგის შესაქმნელად. ერთი ლეგიტიზმის მოპოვება, მეორე კი-- მასზე უარის თქმა. 25 წლის განმავლობაში ევროპას მცდელობა და ძალისხმევა არ დაუკლია წესრიგის აღდგენისათვის და ვენის კონგრესი ახლოს იყო წარმართებასთან“.

ამ მხრივ არ არის გასაოცარი, რომ სახელმწიფო მოღვაწეები ვენაში ძალისხმევას არ იშურებდნენ რათა მიეღწიათ ალტერნატივისათვის, თან უკან იყურებოდნენ იმ პერიოდისაკენ რომელიც ცნობილი იყო სტაბილურობით და ეს სტაბილურობა ქვეყნის საშინაო მოწყობის რანგში იყო აყვანილი. სახელმწიფო მოღვაწეები ვენაში არ დაინტერესებულან კაცობრიობის გარდაქმნით იმიტომ, რომ მათ თვალწინ იყო ცდა შეეჩერებინათ ტრაგედია, რომელიც--მეოთხედ საუკუნეზე მეტხანს გრძელდებოდა. ცნობილი ფაქტია, თუ მითი ერთხელ ნამსხვრევებად იქცევა, მისი ხელახლა აღდგენა შეუძლებელია. ვენის კონგრესის შედეგი არ იყო რეაქციის წინააღმდეგ მიმართული რეფორმები. მონაწილეები მსჯელობდნენ მომავალზე.⁶²

ვენის კონგრესზე მოკავშირეების მიერ შექმნილი იქნა მყარი წესრიგის სისტემა, რომელმაც ნანატრი მშვიდობა მოუტანა ევროპულ ხალხს. მაგამ საჭირო იყო მისი დაცვა. ამ მიზნით მოკავშირე ქვეყნებმა: ავსტრიამ, პრუსიამ და რუსეთმა 1815 წელს სექტემბერში ხელი მოაწერეს საღვთო კავშირის შექმნას, რომელსაც უნდა დაეცვა მოპოვებული მშვიდობა. ჰ. კისინჯერი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს საღვთო კავშირს.

ჰ. კისინჯერის ჩვენ მიერ განხილულმა ნაშრომმა სპეციალისტთა დიდი მოწონება დაიმსახურა. ის დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ძალთა ბალანსს და ძალთა თანაფარდობას და მისი აზრით, სწორედ მათ შეინარჩუნეს მშვიდობა ათწლეულების განმავლობაში. ჰ. კისინჯერი სამხედრო ძალას ეროვნული ძლიერების განუყოფელ ნაწილად თვლიდა. ის ეთანხმებოდა მეტერნიხს, რომ სამხედრო ძალას დიპლომატიის გარეშე არ შეუძლია თავისუფლად გადაჭრას სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობა და იქვე ამატებდა: „მთელი ისტორიის მანძილზე სახელმწიფოს პოლიტიკური გავლენა პროპორციული იყო სამხედრო ძალისა“.⁶³ დიპლომატიურ ხელოვნებას შეუძლია შეავსოს ის, მაგრამ ვერასოდეს შეცვლის მას. ძალთა თანაფარდობა

ფაქტობრივად იყო მშვიდობის წინმორბედი. ძალის გარეშე ყველაზე მაღალფარდოვანი იდეებიც კი განწირულია. ჰ. კისინჯერის აზრით, ძალთა ბალანსის პოლიტიკური მიზანი მდგომარეობს შემდეგში შეინარჩუნოს სტატუს-კვო იმ სახელმწიფომ, რომელიც დაინტერესებულია განამტკიცოს თავისი გავლენა სხვა სახელმწიფოებზე⁶⁴. ჰ. კისინჯერი მიუთითებს რომ მთელი მე-19 საუკუნის განმავლობაში ძალთა ბალანსის პოლიტიკური არსი ყველაზე კარგად ბისმარკმა გაითავისა და სწორედ ამიტომ მიაღწია მან წარმოუდგენელ შედეგებს საერთაშორისო არენაზე თავისი შეხედულებები ბისმარკის შესახებ. ჰ. კისინჯერმა შესანიშნავად ჩამოაყალიბა ნაშრომში „თეთრი რევოლუციონერი--ფიქრები ბისმარკზე“⁶⁵ ავტორი ეთანხმება ბისმარკს, რომელიც ამბობდა: „პოლიტიკა არის შესაძლებლობის ხელოვნება მეცნიერება ფარდობითობის შესახებ“. ეხება რა ბისმარკის ბრალდებას ოპორტუნიზმში, კისინჯერი წერს: „ბისმარკი ყველაზე მეტად იყო შემგუებული მაგრამ ბრალდება ოპორტუნიზმში ბადებს საკვანძო საკითხს სახელმწიფო მმართველობის უნარიანობაზე ნებისმიერი სახელმწიფო მოღვაწე რომელსაც სურს, მოახდინოს გავლენა მოვწელებზე, გარკვეულწილად უნდა იყოს შემგუებული ოლონდ ნამდვილი განსხვავება უნდა მოვანდინოთ მათ შორის, ვინც აგუებს თავის მიზნებს რეალობას და მათ შორის ვინც ცდილობს, რეალობა ჩამოაყალიბოს თავისი მიზნებისათვის“.⁶⁶

ჰ. კისინჯერი თავის ისტორიულ ნაშრომებში ძალიან დიდ ყურადღებას უთმობს ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკას, მის წარსულს, აწმყოსა და მომავალს. და ეძებს იმ მიზეზებს, თუ რამ განაპირობა 60-იან წლებში ამერიკის საგარეო პოლიტიკის არნახული ჩავარდნა. მემუარებში ის წერს: „ჩვენ ისევე როგორც სხვა ქვეყნები, აღმოვჩნდით აუცილებლობის წინაშე რომ დიდი სიძლიერე გვაქვს, მაგრამ მას აქვს თავისი ზღვარი. ავტორის აზრით ამის ერთ-ერთი მიზეზი არის ის, რომ „დავიწყებულ იქნა სახელმწიფო მოღვაწეობის ხელოვნება რომლის საშუალებითაც დამფუძნებელმა მამებმა უზრუნველყვეს ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობა“⁶⁷

იმავე პრობლემას ეხება ჰ. კისინჯერი წიგნში „საგარეო პოლიტიკის მორალური საფუძველები“. ნაშრომის შესავალში ის წერს: „ჩვენი ისტორიისათვის თუ არ ჩავთვლით სამოქალაქო ომს. არ არის დამახასიათებელი ტრაგიკული გრძნობა, რომელიც თან სდევდა თითქმის ყველა ხალხის ცხოვრებას. ჩვენმა წარმატებებმა როგორც

ჩანს, დაგვარწმუნა, რომ ნებისმიერი პრობლემა შეიძლება გადაწყდეს ერთხელ და სამუდამოდ, რადიკალური ზომებით მიღების საშუალებით ჩვენ პირველად მთელი ისტორიის მანძილზე შევეჭახეთ გარდაუვალ სინამდვილეს, რომელიც მდგომარეობს იმაში, რომ პრობლემა უსასრულოა და მას არა აქვს არავითარი ადვილი და საბოლოო პასუხი, ავტომატურ გადაწყვეტილებაზე ზედმეტია საუბარი. ჩვენ უნდა ვისწავლოთ საგარეო პოლიტიკის იმგვარად გატარება, როგორც ამას აკეთებდნენ სხვა ქვეყნები საუკუნეთა მანძილზე. ყოველგვარი თავის არიდებისა და შესვენების შესაძლებლობის გარეშე. იცოდნენ რა რომ მისაღწევი შორს იყო იდეალისაგან. ეს ამერიკელებისათვის ახალი მეთოდია, რომელიც იწვევს სინანულს წარსულზე და კვლავინდებურად ისტორიული გამოცდილების კვალდაკვალ ჩნდება მოთხოვნილება განტევების ვაციის ძიებისა კონკრეტულ პოლიტიკურ კურსსა და ობიექტურ პირობებში“ ⁶⁸

ჰ.კისინჯერი ნაშრომში „ბირთვული იარაღი და საგარეო პოლიტიკა“. უყურადღებოდ არ ტოვებს საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკასაც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. მართალია თავდა-პირველად მიუთითებს, რომ ძალთა თანაფარდობა ამერიკასა და საბჭოთა კავშირს შორის არ არის კავშირში მათ ბირთვულ არსენალთან. მაგრამ უფრო ქვემოთ მიუთითებს „სამხედრო ძალის ბალანსში მოხდა ცვლილებები მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კავშირმა მიაღწია საგრძნობ წარმატებას ბირთვული იარაღის წარმოების ტექნოლოგიაში, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ თითქმის მთელი ათი წლის განმავლობაში ამერიკა პრაქტიკულად დაცული იყო სსრკ-ს საპასუხო დარტყმისაგან. მაგრამ მიუხედავად ამისა ეს იყო ჩიხი, იმ გაგებით, რომ ჩვენ ვერც ერთხელ ვერ შევძელით გადაგვეზარდა ჩვენი სამხედრო უპირატესობა პოლიტიკურ უპირატესობაში. ჩვენმა ატომურმა მონოპოლიამ არ მოგვცა საშუალება მიგვეღწია სტრატეგ-გიული ცვლილებებისათვის ჩვენს სასარგებლოდ“. შემდეგ კი ავტორი ასახელებს მიზეზებს, რომლებმაც წაიყვანა ქვეყანა ერთი შეხედვით პარადოქსული მდგომარეობისაკენ, „ჭუმანურობა ამერიკის მხრიდან, - მიმდინარე პროცესებში გაუთვითცნობიერება და რაც მთავარია საბჭოთა კავშირის მიერ სოციალისტური ბანაკის ჩამოყალიბება“:.

მთელი თავისი მოღვაწეობის მანძილზე შეძენილი ისტორიული ცოდნა და პოლიტიკური გამოცდილება ჰენრი კისინჯერმა ერთად შეაჯამა და 1994 წელს გამოსცა ფუნდამენტული ნაშრომი

„დიპლომატია“. წიგნი დიდი შთაბეჭდილებას ახდენს მკითხველზე არამარტო თავისი ფუნდამენტურობით, არამედ განხილული მოვლენების მასშტაბებით. ავტორი ისტორიული მოვლენების განხილვას იწყებს რიშელიეს მმართველობით და მიდის მე-20 საუკუნის 90-იან წლებამდე. დღესდღეობით ძნელად მოიპოვება ისეთი ზასიათის ნაშრომი, რომელშიც ასე ფუნდამენტალურად არის განხილული ბოლო სამასი წლის მანძილზე დიპლომატიის ისტორია. წიგნის დიდი დამსახურება არამარტო იმაშია, რომ წიგნში უხვად არის ბრძნული გამონათქვამები, რომლებიც აზასიათებენ სახელმწიფო მოღვაწეობასა და მის არსს, არამედ აღწერილი არის პოლიტიკური სამზარეულო, თუ როგორ ღებულობდნენ ამა თუ იმ გადაწყვეტილებას.

როგორც აკადემიკოსი გ.არბატოვი მიუთითებს ჰ. კისინჯერის წიგნი საკმაოდ პერსონოფიციურებულია. მასში სხვადასხვა საუკუნის ბევრი გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწის მოღვაწეობაა აღწერილი. გ. არბატოვი წერს: „გამოჩენილი ამერიკელი ისტორიკოსი და პოლიტოლოგი ჰ. კისინჯერი სწავლობდა მათ მოღვაწეობას, როგორც მეცნიერი 60-იანი წლების ბოლოს, გახდა რა ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი ფიგურა, ბევრს პირადად იცნობდა“.

ბუნებრივია, რომ წიგნში უფრო დეტალურად არის განხილული ამერიკის საგარეო პოლიტიკა. ავტორი კვლავინდებურად უბრუნდება „მსოფლიო წესრიგის პრობლემას. აზასიათებს თუ როგორ იყო იგი მე-18-19 საუკუნეებში და გვთავაზობს საკუთარ მოსაზრებას იმის შესახებ, თუ რომელი მათგანი არის მისაღები XXI საუკუნის კარიბჭესთან მდგარი მსოფლიოსათვის.

წიგნის პირველ თავში ჰ.კისინჯერი იხილავს ახალი მსოფლიოს წესრიგს და საერთაშორისო სისტემების ფუნქციონირებას: „თითოეულ ასწლეულში, რაღაც ბუნების კანონის შესაბამისად ჩნდება ქვეყანა, რომელსაც გააჩნია ძლიერება, ნებისყოფა, ასევე აუცილებელია ინტელექტუალური და მორალური სტიმულები რათა მთელი საერთაშორისო ურთიერთობის სისტემა მოიყვანოს შესაბამისობაში საკუთარ ღირებულებასთან“⁶⁹. შემდეგ ავტორი ზაზს უსვამს, თუ როგორი იყო საერთაშორისო საკითხებისადმი მიდგომა სხვადასხვა ეპოქაში „XVII ს. საფრანგეთმა რიშელიეს მეთაურობით მოგვცა ახალი მიდგომა საერთაშორისო ურთიერთობების საკითხებთან, რომელიც დაფუძნებული იყო სახელმწიფო—ნაციის პრინციპებზე და რომელიც საბოლოო მიზნად ნაციონალურ ინტერესებს აცხადებდა. XVIII

საუკუნეში დიდმა ბრიტანეთმა შეიმუშავა ძალთა თანაფარდობის კონცეფცია, რომელიც ევროპაში ბატონობდა მომდევნო ორასი წლის განმავლობაში. მე-19 საუკუნეში მეტერნიზის ავსტრიამ განახორციელა „ევროპის კონცერტის“ რეკონსტრუქცია. ბისკარის გერმანიამ კი მოახდინა მისი დემონტაჟი და ევროპის დიპლომატია გადააქცია ძალის პოლიტიკის ცივისსხლიან თამაშად. მე-20 საუკუნეში არცერთ ქვეყნას არ მოუხდენია ისეთი დიდი გავლენა საერთაშორისო ურთიერთობებზე როგორც ამერიკას, არც ერთი სხვა ერი არ ყოფილა უფრო პრაგმატული და თანმიმდევრული დიპლომატიურ მოღვაწეობაში. არც ერთი სახელმწიფო ასე მიზანსწრაფულად არ გაპყლია თავის ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ნორმებს. ამერიკის მიერ ისტორიული განვითარების დროს შეძენილმა სპეციფიკურმა შტრიხებმა წარმოშვა ორი სრულიად განსხვავებული მიდგომა საგარეო პოლიტიკის საკითხებისადმი. პირველი მიდგომარეობს იმაში, რომ ამერიკა საუკეთესოდ ამტკიცებს თავის ღირებულებებს, სრულყოფს რა დემოკრატიას შინ და ამიტომ არის გზამკვლევი შუქურა კაცობრიობის დანარჩენი ნაწილისათვის, მეორეს არსი კი მიდგომარეობს შემდეგში. თვითონ ეს ღირებულებები ავალებს ამერიკას, იბრძოლოს მათი დამკვიდრებისათვის საერთო მსოფლიო მასშტაბით. აზროვნების ორივე მიმართულება, რომლებიც ამერიკას წარმოაჩენს, როგორც შუქურას ან ჯვაროსან მებრძოლს, გთავაზობს ახალ წესრიგს, რაც დაფუძნებულია დემოკრატიაზე თავისუფალ ვაჭრობასა და საერთაშორისო სამართალზე, რადგან ასეთი სისტემა არასოდეს არსებობდა, მისი შექმნა ხშირად წარმოუდგენიათ, როგორც უტოპიური ან გულუბრყვილო⁷⁰.

უფრო ქვემოთ ავტორი აყალიბებს განსხვავებას მეცნიერ-მკვლევარსა და სახელმწიფო მოღვაწეს შორის. „მეცნიერ-მკვლევარები ანალიზებენ საერთაშორისო სისტემების ფუნქციონირებას, სახელმწიფო მოღვაწეები მას ქმნიან და არსებობს დიდი სხვაობა მათ ხედვას შორის. ანალიტიკოსს აქვს უფლება აირჩიოს ის პრობლემა, რომლის გამოკვლევაც სურს, მაშინ როცა სახელმწიფო მოღვაწეს პრობლემები თავზე საყრელად აქვს და ისინი თავისთავად ჩნდებიან. ანალიტიკოსი არ არის შეზღუდული დროში, მას შეუძლია იმდენი დრო დახარჯოს, რამდენიც საჭიროა, რათა სწორი დასკვნა გააკეთოს. სამაგიეროდ, სახელმწიფო მოღვაწე ყოველთვის ცაიტნოტში იმყოფება. ანალიტიკოსს შეუძლია დაუშვას უხეში შეცდომა, შემდეგ ის გამოასწოროს და ახალი ტრაქტატი დაწეროს. სახელმწიფო მოღვაწეს აქვს ერთი შანსი, თუკი

მას ვერ გამოიყენებს, მისი შეცდომა ძვირად დაუჯდება უამრავ ადამიანს. ანალიტიკოსს აქვს უამრავი ფაქტი და ისე აფასებს სიტუაციას, სახელმწიფო მოღვაწის ქმედებას კი ისტორია სჯის“.

ასეთი მიმოხილვის შემდეგ ჰ. კისინჯერი ერთმართს ადარებს ამერიკის შეერთებული შტატების ორ პრეზიდენტს თ. რუზველტს და ვ. ვილსონს. მისი აზრით, ამ პიროვნებებმა განაპირობეს ის, რომ ამერიკამ ღირსეული ადგილი დაიკავა მე-20 საუკუნის დასაწყისის მსოფლიო პოლიტიკაში, ამას კი დიდი დახმარება გაუწია ამერიკის ძლიერმა ეკონომიკამ.

„თ. რუზველტი იყო ჰკვიანი ანალიტიკოსი, რომელმაც შეისწავლა ძალთა თანაფარდობა. ის მოითხოვდა ამერიკის საერთაშორისო პოლიტიკაში ეთამაშა შესაბამისი როლი. ამას ამართლებდა ეროვნული ინტერესებით და თვლიდა, რომ მსოფლიო ძალთა თანაფარდობა შეუძლებელი იქნებოდა, თუკი ამერიკა არ გახდებოდა მისი შემადგენელი ნაწილი ვილსონისათვის ამერიკის საერთაშორისო საქმეებში ჩარევა ატარებდა მესიანურ ხასიათს. მისი აზრით, ამერიკას ეკისრებოდა ვალდებულება არა მარტო მონაწილეობა მიეღო ძალთა თანაფარდობის სისტემაში, არამედ უნდა გაეგრძელებინა თავისი პრინციპები მთელს მსოფლიოში. ვ. ვილსონის ადმინისტრაციის დროს ამერიკა თამაშობდა გადამწყვეტ როლს საერთაშორისო საკითხებში. მან წამოაყენა ისეთი პრინციპები, რომლებიც ძველი სამყაროს დიპლომატიებისათვის ნიშნავდა რევოლუციურ წარსულთან განშორებას. ამ პრინციპებში შედიოდა ისეთები როგორიცაა: დემოკრატიის გავრცელებაზე და მოკიდებული მშვიდობა დედამიწაზე სახელმწიფო უნდა გაასამართლონ იმ ეთიკური ნორმებით, რომლებიც ზოგიერთი პიროვნების მოქმედების კრიტერიუმად ითვლება. ნებისმიერი ქვეყნის ნაციონალური ინტერესები უნდა ემორჩილებოდეს კანონების უნივერსალურ სისტემას.

ამ თავში კარგად ჩანს ავტორის დამოკიდებულება ევროპაში მიმდინარე საქმეებისადმი.

ფაქტობრივად პირველად მე-20 საუკუნის დასაწყისში ამერიკა აქტიურად ჩაერია ევროპის საქმეებში.

ჰ. კისინჯერი ხშირად ახდენს სხვადასხვა გამოჩენილი ადამიანის ციტირებას მე-19 საუკუნის ევროპაში. მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით, თომას ჯეფერსონმა ნაპოლეონის ომები განსაზღვრა, როგორც დაპირისპირება ხმელეთის ტირანსა (საფრანგეთი) და ოკეანის

ტირანს (ინგლისი) შორის. თავდაპირველად, როდესაც ამერიკა არ ერეოდა ევროპის საქმეებში საფრანგეთთან და ინგლისთან მიმართებაში ის იყენებდა მისთვის საძულველ ძალთა თანაფარდობას.

თომას პეინი წერდა: „ევროპისათვის ომი არის სისტემა ძველი კონსტრუქციის სამართავად, მტრული დამოკიდებულება, რომელსაც განიცდიან ერები უბრალოდ არის მათი მეთაურების პოლიტიკისა და წაქეზების შედეგი. ამას აკეთებენ რათა შეინარჩუნონ სისტემის სული. ადამიანი არ არის ადამიანის მტერი. ასეთი ის ხდება მხოლოდ სისტემის მმართველობის „სიცრუის შედეგად“.

არანაკლებ ყურადღებას უთმობს პ. კისინჯერი თ. რუზველტის შეხედულებებს საერთაშორისო წესრიგის შესახებ. რუზველტის აზრით, ევროპაში ყველაზე მეტ საშიშროებას გერმანია წარმოადგენდა, აზიაში კი - იაპონია. ის თანდათან მივიდა იმ დასკვნამდე რომ გერმანია წარმოაგენს საშიშროებას ევროპის უშიშროებისადმი. მართალია, თ. რუზველტი მიესალმა იაპონიის გამარჯვებას რუსეთთან, მაგრამ მას არ სურდა რუსეთის დასუსტება და მისი გამორიცხვა ევროპის წონასწორობის სისტემიდან, რადგან მისი ზედმეტი დასუსტება რუსეთის საფრთხეს იაპონურით შეცვლიდა. მან მხარეებს მოუწოდა გამოემუშავებინათ საზავო ხელშეკრულება. ყოველივე ამის შედეგად რუზველტი გახდა პირველი ამერიკელი, რომელმაც მიიღო ნობელის მშვიდობის პრემია იმისათვის, რომ მან მოახერხა კონფლიქტის დარეგულირება ისეთი კეშმარიტების საფუძველზე როგორებიცაა ძალათა თანაფარდობა და გავლენის სფეროების გადანაწილება, რაც მისი მემკვიდრე ვ. ვილსონის გამოჩენის დროს ანტი ამერიკულად ჩათვალეს. “

პ. კისინჯერი ერთმანეთს ადარებს რუზველტისა და ვ. ვილსონ-' მოღვაწეობას: „ბედის ირონიით, ამერიკამ ბოლოს და ბოლოს მიიღო იმ ლიდერის როლი რომელიც რუზველტმა იწინასწარმეტყველა ჯერ კიდევ მის სიცოცხლეში, მაგრამ ეს მოხდა იმ პრინციპების საფუძველზე რომელსაც რუზველტი უარყოფდა და იმ პრეზიდენტის მეთაურობით რომელსაც რუზველტი ვერ იტანდა“⁷¹.

ავტორი მაღალ შეფასებას აძლევს ვ. ვილსონის მოღვაწეობას. მისი აზრით, სწორედ „ვ. ვილსონის დროს მიაღწია ამერიკამ დიდ წარმატებას საგარეო პოლიტიკის დარგში. მან იზოლაციონიზმით შეპყრობილი ქვეყანა ომში ჩართო. ის აცხადებდა, რომ ამერიკა არ ეძებს არავითარ სარგებელს, გარდა თავის საკუთარ პრინციპების

ზეიმისა. მისი აზრით, საერთაშორისო წესრიგის საყრდენი იყო კანონის უზენაესობა, ერების ერთიმეორისადმი ერთგულება ეროვნული თვითდამკვიდრება ნებისმიერი გზით. და არა ძალთა თანაფარდობა. ამერიკა, ბოლოს და ბოლოს, უნდა გამხდარიყო არბიტრი, რომელსაც დაუჭერებდნენ მეომარი მხარეები. ვვილსონის აზრით, ამერიკა არ უნდა დაინტერესებულიყო ომის შედეგით, რადგან შეეძლო გამოსულიყო შუამავლის როლში. რუზველტის აზრით კი--გერმანიის გამარჯვება საბოლოო ჯამში დაემუქრებოდა ამერიკის უშიშროებას“.

მე-3 თავში იხილავს რა საერთაშორისო ვითარებას მე-17-18 საუკუნეში ჰ. კისინჯერი წერს: „როდესაც დაინგრა ერთიანობის კონცეფცია, ევროპულმა სახელმწიფოებმა დაიწყეს რაღაც პრინციპის ძებნა, რომელიც გაამართლებდა მათ ერებს და დაარეგულირებდა ურთიერთობას მათ შორის. მათ მონახეს კონცეფცია. „raison d'etat“⁷² და ძალთა თანაფარდობა. ერთი დამოკიდებული იყო მეორეზე პრინციპი *raison d'etat* გულისხმობდა, რომ სახელმწიფოს კეთილდღეობა ამართლებს ნებისმიერი საშუალების გამოყენებას ერვნილი ინტერესების უზრუნველსაყოფად, მას უნდა შეეცვალა შუასაუკუნეობრივი წარმოდგენა მორალის უნივერსალობის შესახებ. რაც შეეხება ძალთა თანაფარდობას, ის გამოჩნდა იმ პრინციპის ნაცვლად, რომელიც განიცდიდა ნოსტალგიის გრძნობას უნივერსალურ მონარქიაზე.

ჩვენ ზემოთ ვისაუბრეთ რომ ჰ. კისინჯერი მოხიბლული იყო მშვიდობის იმ მოდელით, რომელიც შეიმუშავა მეტერნიხმა. ავტორი ამას კვლავინდებურად იმეორებს ამ ახალ ნაშრომში, თუმცა მიუთითებს, რომ მეტერნიხის მშვიდობა დაეცა ყირიმის ომის ზღვარზე და ის 100 წელი არ გაგრძელებულა, როგორც ამას თავის სადოქტორო დისერტაციაში წერს. წარმოიშვა რამდენიმე კონფლიქტი: ავსტრია-პრუსიის ომი 1866 წელს, საფრანგეთი პრუსიის ომი 1870 წელს და სხვა. ევროპის ახალი ძალთა ბალანსი, რომლის შექმნაშიც, ჰ. კისინჯერის აზრით, დიდი როლი ითამაშა ორმა პიროვნებამ: ნაპოლეონ III-მ და ბისმარკმა. ტერმინი „raison d'etat“ შეიცვალა გერმანული ტერმინით „realpolitik“⁷³.

ჰ. კისინჯერი მიუთითებს, რომ „ბისმარკმა თავდაყირა დააყენა ის პრინციპები, რომლებიც წამოაყენა მეტერნიხმა. ბისმარკმა და ნაპოლეონ III-მ უარყვეს მეტერნიხის მცნება, რომელიც ითვალისწინებდა, რომ სტაბილურობის ინტერესებში ხელდასხმული სახელმწიფოს მეთაურები

უნდა დარჩენ ადგილებზე, ეროვნული და ლიბერალური მოძრაობების ჩახშობა, ურთიერთობა სახელმწიფოებს შორის განისაზღვრება ერთნაირად მოაზროვნე მმართველების კონსენსუსით“. ავტორი განსაზღვრავს თუ რას ითვალისწინებდა „realpolitik“. ის გულისხმობდა, რომ ურთიერთობა ორ სახელმწიფოს შორის განისაზღვრებოდა უხეში ძალით და იმარჯვებდა ძლიერი. ჰ. კისინჯერი შესანიშნავად განმარტავს, თუ რატომ იყვნენ უკმაყოფილო ვენის სისტემით ბისმარკი და ნაპოლეონი. „ნაპოლეონ III ვერ იტანდა ვენის სისტემას, რადგან ის ზღუდავდა საფრანგეთს. რაც შეეხება ბისმარკს, ის ვერ იტანდა მეტერნიხს რადგან მისი შრომები პრუსიას განსაზღვრავდნენ როგორც ავსტრიის უმცროს ძმას, ვენის სისტემის დაშლა დაიწყო ნაპოლეონმა და დაასრულა ბისმარკმა“.

ყურადღებას იმსახურებს კისინჯერის შეხედულებები იმ პერიოდის პოლიტიკური ლიდერის შესახებ და რამდენად ატარებდნენ ამ ლიდერის თვისებებს ბისმარკი და ნაპოლეონი „მეფესაც კი არა აქვს უფლება სახელმწიფოს ინტერესები დაუმორჩილოს პირად სიმპათიებს ან ანტიპათიებს. მაყურებელს არ მოსწონს ლიდერები, რომლებიც უყურებენ საკუთარ დაურწმუნებლობას. ლიდერის როლი იმაში მდგომარეობს, რომ მან თავის თავზე აიღოს მოქმედების სიმძიმე, ამისთვის კი აუცილებელია წინასწარმეტყველის ნიჭი, მოვლენებზე ზემოქმედება, წინააღმდეგ შემთხვევაში კრიზისები მომრავლდება. ეს კი ნიშნავს მხოლოდ ერთს: ლიდერმა დაკარგა კონტროლი მოვლენებზე ნაპოლეონი იყო პოლიტიკური ფიგურა, რომელსაც ძალიან სურდა, დაედგინა რა სურდა საზოგადოებას, მაგრამ საბოლოოდ ის უარყოფილი იქნა. ბისმარკი კი ყოველთვის მოქმედებდა საკუთარი განსჯის საფუძელზე მან მარცხი განიცადა იმიტომ, რომ თავის საზოგადოება გასწირა პოლიტიკის ისეთი ხედვისაკენ; რაც შეუძლია მხოლოდ დიდ ადამიანს, რომელიც საუკუნეში ერთხელ იბადება მან დაასწრო თავის დროს. მის მიერ დათესილი მარცვლებიდან ამოვიდა არამარტო გერმანიის ქვეყნის მიღწევები, არამედ მე-20 საუკუნის ტრაგედიებიც. ნაპოლეონის ტრაგედია იმაში იყო, რომ მან საფრანგეთს მემკვიდრეობად დაუტოვა სტრატეგიული დამბლა, ბისმარკმა კი საფუძველი ჩაუყრა გერმანიის ღიდებას“⁷⁴.

ყოველივე ამის შემდეგ ჰ. კისინჯერი ყურადღებას უთმობს მეფის რუსეთის პოლიტიკას და პარალელს ავლებს ამერიკასთან. „როგორც ამერიკელები რუსებიც თავიანთ საზოგადოებას გამორჩეულად

თვლიდნენ ამერიკელთა გრძნობა თავიანთ უნიკალურობაზე ეყრდნობოდა თავისუფლების კონცეფციას, რუსული კი გამომდინარეობდა ერთად გადატანილი ტანჯვის გამოცდილებიდან. ამერიკელთა ღირებულებების გაცნობა შეეძლო ყველას, რუსული ფასეულობები კი ეკუთვნოდა მხოლოდ რუს ერს. არა რუსებს მათზე შეხების უფლება არ ჰქონდათ. ჰ. კისინჯერი კარგად იცნობს ფ.დოსტოევსკის და მ. კატკოვის შრომებს და მათ ასე აანალიზებს: „დოსტოევსკი რუსულ ალტრუიზმს ხსნიდა, როგორც მოვალეობას, გაეთავისუფლებინა სლავი ან სლავური მოდგმის ხალხი უცხოური მმართველობისაგან თუკი საჭირო იქნებოდა, წინ უნდა აღსდგომოდნენ მთელ დასავლეთ ევროპას. ნაციონალისტური გრძნობებით გამორჩეული რუსი პუბლიცისტის მიხედვით კატკოვისათვის მოსკოვი იყო „მესამე რომი“, მისი აზრით, „რუსი მეფე არა. მარტო მემკვიდრეა თავისი წინაპრებისა არამედ არის მემკვიდრე აღმოსავლეთ რომის კეისრების რომელთაც დაადგინეს ქრისტიანული რწმენის სიმბოლო ბიზანტიის დაცემით აღსდგა მოსკოვი და დაიწყო რუსეთის დიდება. რევოლუციის შემდეგ მისიონერული მისწრაფება გადაიღო კომუნისტურმა ინტერნაციონალმა. რუსეთის ისტორიის პარადოქსულობა მდგომა-რეობს მის წინააღმდეგობაში მესიანურ დიდებასა და ყველაფრის ჩამხშობი დაუცველობის შეგრძნებას შორის. ეს წინააღ-მდეგობა ბადებს შიშს რომ, თუ იმპერია არ გაიზრდება ის შიგნიდან დაიშლება. იმავეს აცხადებს ჯ. კენანი თავის წერილში, საბჭოთა კავშირის შესახებ.“⁷⁵

ჰენრი კისინჯერი ერთმანეთთან აიგივებს მეფის რუსეთსა და საბჭოთა კავშირის დიპლომატიას და ასეთ რამეს სწერს: „რუსეთის მმართველები--მეფეები იყვნენ ისინი თუ კომუნისტები--უშიშროებას ახორციელებდნენ არამარტო სივრცის ფაქტორით, არამედ თავიანთი მმართველობის დამყარებით. ლენინური კომუნიზმის მთავარი თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ პირველად რუსეთის ისტორიაში ამ ექსპანსიონისტურ მისწრაფებებს მიეცა თეორიული დასაბუთება, რომელმაც მოიპოვა უნივერსალური გამოყენება მთელი მსოფლიოსათვის. რუსი ისტორიკოსები ამ შედარებას ვერ ეგუებიან. თუკი მათთვის მისაღებია ჰ. კისინჯერის აზრები გერმანიასთან, საფრანგეთთან და სხვა ქვეყნებთან დაკავშირებით, სრულიად მიუღებელია საბჭოთა კავშირსა და რუსეთს შორის, ანალოგიის გავლება. ისინი მიუთითებენ (მაგ. არბატოვი) რომ აშშ-იც ექსპანსიონისტურ კურსს ატარებდა და ამერიკელ ისტორიკოსებს არა

აქვთ უფლება განიხილონ სსრ კავშირისა და მეფის რუსეთის ექსპასიონიზმი, როცა თავისას არც კი აღიარებენო. სწორედ ამიტომ, რუს ისტორიკოსებს უამრავი შენიშვნა აქვთ წიგნის ამ ნაწილთან დაკავშირებით.

3. კისინჯერი დეტალურად იხილავს ყველა მნიშვნელოვან პრობლემას, რომელმაც ხელი შეუწყო პირველი მსოფლიო ომის დაწყებას. მისი აზრით, ბისმარკის შემდეგ გერმანიამ დაივიწყა თავშეკავების გრძნობა, რასაც შეიძლება გადაეწია ომის დაწყება, ყურადღება არ მიაქცევს ბისმარკის კომპარულ კითხვას: „თუკი ომი იქნება ორ ფრონტზე? ..“ ამას მოჰყვა შლიფენის არანაკლებ კომპარული შეკითხვა: „და თუკი ომი არ იქნება ორ ფრონტზე?...“ პირველი მსოფლიო ომი დაიწყო არ იმიტომ რომ გარკვეულმა ქვეყნებმა დაარღვიეს დადებული ხელშეკრულებები, არამედ იმიტომ რა რომ ისინი ზედმეტად პედანტურად ასრულებდნენ მათ. ყველა ქვეყანა გამალებული ემზადებოდა ომისათვის.

ჰენრი კისინჯერი აყალიბებს ამერიკის შეერთებული შტატების დამოკიდებულებას ევროპაში მიმდინარე მოვლენებისადმი და ხაზს უსვამს მის დიდ გავლენას სხვადასხვა პოლიტიკური მოვლენებისადმი. „ამერიკამ უარყო ძალთა თანათარღობის კონცეფცია. ის ამორალურად თვლიდა „Realpolitik“ პრინციპების განხორციელებას. საერთაშორისო წესრიგის ამერიკული კრიტერიუმი იყო დემოკრატია, კოლექტიური უშიშროება და თვითგამორკვევა. მანამდე არც ერთი ეს პრინციპი არ ყოფილა ევროპის დარეგულირების საფუძველი“⁷⁶. ავტორი ხაზს უსვამს ამერიკის შეერთებული შტატების „მისიონერულ როლს“ ევროპაში. მიუხედავად იმისა, რომ მას არ ჰქონდა ისეთი ისტორიული გამოცდილება, როგორიც ევროპის ქვეყნებს, ამერიკამ ლიდერის პოზიცია დაიკავა მსოფლიო საკმეების განხილვაში. „ევროპელი ლიდერები არ აზროვნებდნენ ამ კატეგორიებით (იგულისხმება ის კრიტერიუმი რაც ზემოთ ჩამოვთვალეთ-დ. გ.), კისინჯერის აზრით, ისინი ამ აზროვნებას ვერსაიდან შეიძენდნენ მათი ქვეყნის არც შინაგანი წყობა არც საერთაშორისო წესრიგი არ ეყრდნობოდა პოლიტიკურ თეორიებს, რომლებიც თავის მხრივ ეფუძვნებოდნენ პოსტულატს, რომ ადამიანი, თითქოსდა, ბუნებისაგან არის კეთილი. გათვლა უფრო კეთდებოდა იმაზე რომ წინა პლანზე წამოწეული ადამიანური ეგოიზმი შეიძლება ჩაეყენებინათ დიადი მიზნების სამსახურში. კავშირები იდებოდა, რათა მიეღწიათ კონკრეტული მიზნებისათვის და არა მშვიდობის აბსტრაქტული დაცვისათვის.

ვილსონის დოქტრინებმა თვითგამორკვევასა და კოლექტიურ უშიშროებაზე ევროპელი დიპლომატებისათვის უცნობი სიტუაცია შექმნეს. ნებისმიერი ევროპული დარეგულირება გამოდიოდა იმ წონასწორობიდან, რომ შეიძლება შეიცვალოს საზღვრები ძალთა თანაფარდობის მიღწევისათვის, რომელსაც ნებისმიერ სიტუაციაში ენიჭება უპირატესობა და არა კონფლიქტისაგან დაჩაგრული ხალხის ნებას. და შემდეგ მოჰყავს ამის მაგალითები, მთელი 19 საუკუნის განმავლობაში ინგლისი და ავსტრია ეწინააღმდეგებოდნენ ოტომანთა იმპერიის დაშლას, რადგან თვლიდნენ რომ მის ნაცვლად წარმოშობილი პატარ-პატარა სახელმწიფოები შეარყევდნენ მსოფლიო წესრიგს, მათი სისუსტე კი აიძულებს ძლიერი სახელმწიფოს შეკრას მათ ტერიტორიაზე

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ჰ.კისინჯერი წინა პლანზე წევს ვ.ვილსონს და მის მოღვაწეობას მისი აზრით, ვ. ვილსონმა ჩაუყარა საფუძველი ამერიკის იდეების ხორცშესხმას მსოფლიოში. ის მაღალ შეფასებას აძლევს მის დიპლომატიას და სწრაფვას მსოფლიოში შეექმნა სტაბილურობის კოლექტიური სისტემა, რაც აისახა მისწრაფებაში შეექმნათ ერთა ლიგა. ჰ. ისინჯერი მიუთითებს, რომ „ვილსონმა უარყო ყველა ის დებულება, რომელიც მანამდე გაბატონებული იყო ევროპაში და მას შემდეგ ამერიკაც ვილსონის პრინციპებს მისდევდა. მან შესთავაზა, რომ მშვიდობის ფუნდამენტად კოლექტიური უშიშროების პრინციპი წამოეყენებინათ. ამ პრინციპებიდან გამომდინარე, უშიშროების მსოფლიოში საჭიროა ვალდაროთ მშვიდობის შენარჩუნება, როგორც სამართლიანი კონცეფცია.

მართალია, ჰ. კისინჯერი მოხიბლულია ვ. ვილსონის დიპლომატიით, მაგრამ ყველაფერში მას მაინც არ ეთანხმება. ვ. ვილსონის აზრით, ევროპის ყველა უბედურების მთავარი მიზეზი იყო ძალთა თანაფარდობა. ჰ. კისინჯერი ეწინააღმდეგება მას და სავსებით სამართლიანად აცხადებს: „ევროპის ყველა უბედურების მთავარი მიზეზი იყო ძალთა თანაფარდობაზე უარის თქმა და სწორედ ამან გამოიწვია პირველი მსოფლიო ომი. პირველმა მსოფლიო ომმა არნახული ნგრევა გამოიწვია. ახლა საჭირო იყო ისეთი საერთაშორისო სისტემის შემუშავება, რომელიც ნანატრ მშვიდობას მოიტანდა. სწორედ ამ დილემის წინაშე აღმოჩნდნენ გამარჯვებულები. ჰ. კისინჯერი შესანიშნავად ერკვევა იმ პერიოდის მოვლენებში და ყურადსაღებია მისი აზრები ამ საკითხის გამო. „კოლექტიური უშიშროების კონცეფცია ატარებდა ისეთ ფართო ხასიათს, რომ გამოუყენებელი აღმოჩნდა

კონკრეტული სიტუაციისადმი. გერმანიისა და საბჭოთა კავშირის თანამშრომლობა იყო გადამწყვეტი დარტყმა ვერსალის სისტემაზე და დემოკრატები საკმაოდ დემორალიზებული აღმოჩნდნენ რომ თავიდან გაეთავისებინათ მისი მნიშვნელობა. კატაკლიზმებისაგან შოკში მყოფები იმედოვნებდნენ მიეღოთ უკეთესი მსოფლიო, რომელიც თავისუფალი იქნებოდა ყოველგვარი „Realpolitik“-საგან, რადგან, მათი აზრით, სწორედ ის იყო დამნაშავე უამრავი ახალგაზრდა ადამიანის სიკვდილში. პროცესის კატალიზატორის როლში გამოვიდა ამერიკა, თუმცა ის კვლავ იზოლიციონიზმში წავიდა. ვ. ვილსონის მემკვიდრეობა იყო ის, რომ ევროპა ვილსონიზმის კურსით წავიდა რათა შეენარჩუნებინა სტაბილურობა კოლექტიური უშიშროებით და არა ტრადიციული ევროპული მიდგომის დახმარებით, რომელიც გამოიხატებოდა ალიანსების შექმნით და ძალთა თანაფარდობის დამყარებით. მომდევნო პერიოდში კავშირები, რომლებშიც მონაწილეობას ღებულობდა ამერიკა (მაგ. Nato) ჩვეულებრივ განიხილებოდა, როგორც კოლექტიური უშიშროების ინსტრუმენტი ჰ

კისინჯერის აზრით, ტრადიციული კავშირები მიმართული იყო კონკრეტული საფრთხის წინააღმდეგ და საერთო ეროვნული ინტერესებით გაერთიანებულ ქვეყნებს სთავაზობდა კონკრეტულ ვალდებულებებს. შემდეგ ის განმარტავს ეროვნული უშიშროების კონცეფციას: „ის თავის თავში არ გულისხმობს რაიმე კონკრეტულ საფრთხეს და არ აძლევს გარანტიას რომელიმე ერს. მისი თეორიული არსი ითვალისწინებს, წინ აღუდგეს მშვიდობის ნებისმიერ საფრთხეს, ვინც არ უნდა იყოს მისი მატარებელი. კავშირები ყოველთვის გვთავაზობენ რაღაც კონკრეტული პოტენციური მოწინააღმდეგის ყოფნას, კოლექტიური უშიშროება კი იცავს საერთაშორისო წესრიგს აბსტრაქტული ფორმით და მის დახმარებით წესრიგი ისევე დგას სათანადო დონეზე როგორც ქვეყნის შინაგანი სისხლის სამართლის კოდექსი იცავს ამ ქვეყნის სასამართლო სისტემას“⁷⁷.

ჰ. კისინჯერი ყურადღებას უთმობს ყველა მნიშვნელოვან ფაქტს, თუ ხელშეკრულებას, რომელიც დადებული იქნა მე-20 საუკუნეში და უკეთებს ისეთ ფუნდამენტურ ანალიზს, რომ ის ნებისმიერ ისტორიკოსს გამოადგება. ექვსი თვალთ უყურებს ის ლოკარნოს პაქტს, მისი აზრით, სწორედ ლოკარნოს პაქტმა ჩაუყარა საფუძველი ახალ კონფლიქტებს. თუმცა ძირითადი აქცენტი ავტორს მაინც პიროვნებებზე გადააქვს.

საინტერესოა მისი შეხედულებები ჰიტლერის შესახებ: „სხვა

რევოლუციონერი ლიდერებისაგან განსხვავებით ჰიტლერი იყო მარტოხელა-ავანტურისტი, რომლის უკან არ იდგა ცნობილი პოლიტიკური აზროვნების სკოლა. მისი ფილოსოფია-გადმოცემული „მაინ კამფში“ ირხეოდა ბანალურიდან ფანტასტიკურისაკენ და წარმოადგენდა უკიდურეს მემარჯვენე რადიკალური ჰემმარიტების ხელახლა გადმოცემას. თვითონ ის ვერასოდეს შეძლებდა აეწია ინტელექტუალური ტალღა, რომლის კულმინაციასაც რევოლუცია წარმოადგენდა, როგორც ეს გააკეთა მარქსმა თავისი კაპიტალით ან მე-18 საუკუნის ფილოსოფოსებმა-თავიანთი შრომებით, ჰიტლერი ზედაპირზე ამოატივტივა დემაგოგის ოსტატობამ და ის გახდა გერმანიის ხელმძღვანელი. დემაგოგიის არსი მდგომარეობდა შესაძლებლობაში, ერთდროულად გაეერთიანებინა ემოციების და უკმაყოფილების ნაერთი.

საზღვარგარეთ ჰიტლერი აღწევდა დიდ წარმატებებს, როცა მსოფლიო თვლიდა, რომ ის მისდევდა ნორმალურ, შეზღუდულ მიზნებს. მისი დიდი საგარეო პოლიტიკური ტრიუმფები მოდის მმართველობის პირველ ხუთ წელიწადზე (1933-38 წ.წ) როცა ჩანდა, რომ თითქოსდა მისი მიზანი იყო, ვერსალის სისტემა შეესაბამებინა მის მიერ წამოყენებული პრინციპებისადმი, მაგრამ როგორც კი შენიშნეს, რომ მას ჩადენილი უსამართლობის გამოსწორება სურდა, მაშინვე დაკარგეს მისდამი რწმენა.

3. კისინჯერი პარალელს ავლებს ჰიტლერსა და სტალინს შორის. თუმცა აღნიშნავს, რომ სტალინს უფრო მეტი დრო დასჭირდა ხელისუფლებაში მოსვლისათვის. „საგარეო პოლიტიკა რომ განისაზღვრებოდეს მხოლოდ იდეოლოგიით, მაშინ ვერასოდეს ივლიდნენ ხელიხელჩაკიდებულნი სტალინი და ჰიტლერი, როგორც სამასი წლის წინ არ დადიოდნენ რიშელიე და თურქეთის სულტანი, მაგრამ გეოპოლიტიკური ინტერესების ერთიანობა არის ძლიერი დამაკავშირებელი ძალა. როცა ჰიტლერი და სტალინი ერთმანეთს დაუკავშირდნენ დემოკრატიულ სახელმწიფოებს არ სჭეროდათ მომხდარის რეალურობა. 1939 წლამდე ჰიტლერი და სტალინი მისდევდნენ არატრადიციულ მიზნებს, ტრადიციული მეთოდების საშუალებით სტალინი ელოდებოდა იმ დღეს, როდესაც პირდაპირ კრემლიდან შეძლებდა კომუნისტური სამყაროს მართვას, ჰიტლერი კი გაიძახოდა რასობრივად სუფთა მსოფლიოს ჩამოყალიბებას, რომელიც გერმანელ ხალხს უნდა ემართა, როგორც ეს აღწერილია „მაინ კამფში“.

ამერიკა ვერ შეურიგდებოდა, რა თქმა უნდა, გერმანიის სწრაფვას მსოფლიო ბატონობისაკენ და ადრე თუ გვიან ის ჩაერთვებოდა ამ კონფლიქტში, მაგრამ ეს ასე სწრაფად რომ მოხდა, კისინჯერის აზრით, რუზველტის დამსახურებაა. ის წერს: „არცერთ პრეზიდენტს, აბრაამ ლინკოლნის გარდა, არ უთამაშია ისეთი გადამწყვეტი ისტორიული როლი, ამერიკის ქმედებების ცვლილებაში. მან შეცვალა იზოლაციონიზმის პოლიტიკა, რომლის მთავარი ამოსავალი წერტილი იყო „მონროს დოქტრინა“. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ კვლავ დადგა იგივე პრობლემა: სტაბილურობის ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფდა ხანგრძლივ მშვიდობას. თითოეული გამარჯვებული გამოდიოდა თავისი ნაციონალურ ისტორიული გამოცდილებით. უ. ჩერჩილს სურდა, საფრანგეთისა და თვით გერმანიის იმგვარად გარდაქმნა, რომ ისინი საბჭოთა კოლოსს აღმოსავლეთით წინ აღსდგომოდნენ ამერიკასთან ერთად.

3. კისინჯერი ყურადღებას უთმობს რუზველტის შეხედულებებს ომის შემდგომი მსოფლიოს შესახებ. რუზველტის აზრით, ომის შემდგომი მსოფლიო უნდა ემართა სამ გამარჯვებულს ჩინეთთან ერთად, როგორც მსოფლიო დირექტორთა საბჭოს, ძალით შეენარჩუნებინათ მშვიდობა და ის უნდა დაეცვათ ნებისმიერი ბოროტი ძალის ხელყოფისაგან რაღა თქმა უნდა, ბოროტ ძალად ის თვლიდა გერმანიას. ეს თეორია ცნობილი გახდა „ოთხი პოლიციელის“ სახელით.

სტალინის შესახებ ავტორი წერს: „სტალინის მიდგომა გამოხატავდა კომუნისტური იდეოლოგიის და რუსეთის ტრადიციული საგარეო პოლიტიკის შენადნობს. ის მიისწრაფოდა რუსეთის გავლენა გაეგრძელებინა ცენტრალურ ევროპაში და კიდევ მას სურდა, საბჭოთა ჯარების მიერ დაპყრობილი ტერიტორიები გადაექცა ბუფერულ ზონად რუსეთის დასაცავად, მომავალში გერმანიის ნებისმიერი აგრესიისაგან“.

3. კისინჯერი რუზველტს ახასიათებს როგორც შორსმჭვრეტელ პოლიტიკოსს. „რუზველტი უფრო შორსმჭვრეტელი აღმოჩნდა, ვიდრე მისი ხალხი. გაითვალისწინა რა, რომ ჰიტლერის გამარჯვება საფრთხეს შეუქმნიდა ამერიკის უშიშროებას. მაგრამ ის თავისი ხალხის დონეზე დარჩა, როცა უარყოფდა ევროპის დიპლომატიის ტრადიციულ მშვიდობას. მისი აზრით, ჰიტლერი თავიდან უნდა მოეცილებინათ, რადგან ის ეწინააღმდეგებოდა საერთაშორისო წესრიგს, რომელიც ეფუძნებოდა ჰარმონიულ თანაარსებობას და არა ძალთა თანფარდობას. რუზველტს არავითარ შემთხვევაში არ სურდა, თავისი შეიარაღებული

ძალები დაეტოვებინა ევროპაში, მით უმეტეს საბჭოების წინააღმდეგ, რადგან მისი აზრით, ევროპა უნდა დაეცვა დიდ ბრიტანეთს ამერიკის დახმარების გარეშე.

3. კისინჯერი აცხადებს, რომ ყველაზე მძიმე მდგომარეობაში გამარჯვებულთა შორის იყო უ.ჩერჩილი--ერთის მხრივ კილსონის იდეალიზმი, მოერეს მხრივ რუსული ექსპანსიონიზმი. ავტორი ხაზს უსვამს, რომ „ჩერჩილი ყველაფერს აკეთებდა თავისი ქვეყნის პოზიციის გასამტკიცებლად, თუმცა მას ამისათვის არცთუ მყარი პოზიცია ჰქონდა. სწორედ ამიტომ მოითხოვდა, რომ მეორე ფრონტი გაეხსნათ ბალკანეთში, რათა გზა გადაეკეტათ რუსეთისათვის ცენტრალურ ევროპაში. მაგრამ მან ვერ შეძლო თავისი აზრის დაცვა და ცენტრალური ევროპას კომუნისტური საფრთხე დაემუქრა“. 3. კისინჯერი აქვე გამოყოფს „მეფის რუსეთის სტილს“ მოლაპარაკებებზე, რომელიც ავტმატურად გადაიღო საბჭოთა კავშირმა. „მას შემდეგ რაც 200 წლის წინ რუსეთი გამოჩნდა საერთაშორისო არენაზე. მისი ხელმძღვანელები ცდილობდნენ მეზობლებთან სადაო საკითხები გადაეჭრათ პირდაპირი მოლაპარაკების გზით. და არა საერთაშორისო კონფერენციების წყალობით. რუსეთის მეფეებს უკვირდათ, თუ რატომ ერეოდა ინგლისი რუსეთის და თურქეთის ურთიერთობაში“.⁷⁸

პოსტდამის კონფერენციამ დაასამარა რუზველტის იდეა „ოთხი პოლიციელის“ შესახებ. გაჩნდა უამრავი ახალი დოქტრინა. მათ შორის კომუნიზმის შეკავების დოქტრინა, რომელიც 3. კისინჯერის აზრით, მიუღებელი იყო აშშ-ისათვის, რადგან ის სთავაზობდა ამერიკას პასიურ როლს დიპლომატიურ არენაზე. ავტორის აზრით, სწორედ ამ პასიურმა როლმა განაპირობა ის, რომ საბჭოთა კავშირმა ხელთ იგდო მთელი აღმოსავლეთ ევროპა და მსოფლიო გაყოფილი აღმოჩნდა ორ ანტაგონისტურ ბანაკად, რომლებიც გამალებული იარაღდებოდნენ და ცდილობდნენ, რაც შეიძლება მეტი გავლენის სფერო მოეპოვებინათ მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში. ამის პირველი გამოვლინება გახლდათ კორეის ომი. 3. კისინჯერი იხილავს ამ ომის დაწყების მიზეზებს და საბოლოო შედეგს. მისი აზრით, კორეის ომი ორმაგი გაუგებრობის მიზეზი იყო. ამ პერიოდში უკვე ორივე მხარეს მსოფლიო დანაწილებულნი ჰქონდა, კომუნისტებმა აწარმოეს რა ამერიკელთა აზრის პოლიტიკური ანალიზი, ჩათვალეს რომ ამერიკა არ შეეწინააღმდეგებოდა მათ შექრას ნახევარკუნძულის ნაწილში, რადგან 1949 წლის მარტში გენერალმა ლუგლას მაკარტურმა, ამერიკის ჯარების ხელმძღვანელმა, საგაზეთო

ინტერვიუში კორეა ამერიკის თავდაცვის პერიმეტრის გარეთ მოაქცია. სახელმწიფო მდივანი ღინ აჩენსონი 1950 წლის 12 იანვარს კიდევ უფრო შორს წავიდა და განაცხადა, რომ „ამერიკას არ შეუძლია მისცეს რაიმე გარანტიები აზიის მატერიკზე განლაგებულ ტერიტორიებს. მართალია ამერიკა ნაკლებად იყო დაინტერესებული კორეის გეოპოლიტიკური მნიშვნელობით, მაგრამ მთავარი აქ ის იყო, რომ კომუნისტურ სამყაროს მორიგი გამარჯვება არ უნდა ეზეიმა. ეს კი, მართლაც მეტისმეტი იქნებოდა და ამიტომ გამოესარჩლა ამერიკა კორეას. პ. კისინჯერი ეყრდნობა ნ. ხრუშჩოვის მემუარებს, რომელიც აცხადებს რომ „კორეაში შეჭრა იყო ჩრდილოეთ კორეის დიქტატორის კიმ ირ სენის შვილობილი. სტალინი, თითქოსდა, პირველად ამის წინააღმდეგი იყო, შემდეგ კი დათანხმდა, რადგან დაარწმუნდა, რომ ეს აღვილი გასაკეთებელი იქნებოდა. მართებულად მსჯელობს კისინჯერი იმის შესახებ, თუ რა იყო ამ პერიოდში მთავარი პრობლემა: „ამერიკის ლიდერები არასოდეს ფიქრობდნენ იმაზე, თუ როგორ უნდა მოეხდინათ რეაგირება აგრესიაზე კორეის ან სხვა რეგიონის წინააღმდეგ ბერლინის კრიზისის და ჩინეთის რევოლუციის შემდეგ პირისპირ შეეჯახნენ ამ პრობლემას, მათ ეს ჩათვალეს იმის მტკიცებად, რომ კომუნიზმი განიცდის აღმავლობას და გაჩერებული უნდა იქნეს ძირითადი პრინციპების გამო, და არა სამხედრო სტრატეგიის შედეგად. სტალინი მიხვდა, რომ მისმა სასტიკმა პოლიტიკამ აღმოსავლეთ ევროპაში გამოიწვია დასავლეთის კოალიციის ერთიანობა და ჰორიზონტზე გამოჩნდა შეიარაღებული გერმანია.

დიდ ყურადღებას უთმობს ავტორი ცივი ომის პოლიტიკას, დასავლეთისა და აღმოსავლეთის დაპირისპირებას მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ და საბჭოთა კავშირის იმპერიის დაშლას. მისი აზრით, კომუნიზმის კრაზი სწორედ ხრუშჩოვის დროიდან დაიწყო- საბჭოთა კავშირმა დადო მსხვილი გარიგება ეგვიპტესთან, იარაღი ბამბის სანაცვლოდ და ამით ხრუშჩოვი გადაახტა იმ „სანიტარულ კორიდორს“, რომელიც ამერიკამ დააწესა სსრ კავშირის გარშემო, რითაც ვაშინგტონის წინაშე დასვა საკითხი წინააღმდეგობა გაეწია საბჭოებისათვის იმ რაიონებში, რომლებიც დასავლეთის გავლენის სფეროს ზურგში იყვნენ უშიშრად. სტალინი არასოდეს გააკეთებდა აქცენტს მესამე მსოფლიოს ქვეყნებზე და ამით ექვის ქვეშ არ დააყენებდა საბჭოთა კავშირის ზიმატკიცეს, რადგან ის თვლიდა, რომ ეს ქვეყნები საკმაოდ შორს მდებარეობდნენ და არიან საკმაოდ არასტაბილურები. მათი

ლიდერების გაკონტროლება არც ისე ადვილია. საბჭოთა კავშირი კი არც ისე ძლიერია, რომ ისინი დაიცვას. ჰ.კისინჯერი დამაჯერებლად მსჯელობს საბჭოთა კავშირის ექსპანსიონისტური კურსის შესახებ. მისი აზრით, საბჭოების კრაზი ერთ-ერთი მიზეზი იყო შემდეგში: „რომელიმე ქვეყანაში დამოუკიდებლობის მოსპობის შემდეგ რუსები იძულებული იყვნენ იქ უზრუნველყოთ სამხედრო ყოფნა, რამაც ამოწურა რუსეთის მატერიალური რესურსები. იქვე კვლავინდებურად ავტორი პარალელს ავლებს მეფის რუსეთთან და იმოწმებს ჯ. კენანს „მეფის რეჟიმი ძირითადად გარდაიცვალა კუჭის გადაუმუშავებლობის გამო, გადაყლაპა რა ევროპაში დასავლელი უმცირესობები, რომლებიც თავისი სისულელის გამო პირში გადაუძახა. იგივე გრძელდებოდა კომუნისტური მმართველობის დროს, სტალინმა დაიბრუნა ყველა ის ტერიტორია, რომელიც მეფის რუსეთს ეკუთვნოდა და პირველი მსოფლიო ომის დროს დაიკარგა. მას მიემატა აღმ.ევროპის სატელიტები იმპერიული მმართველობა, რომელიც მარტივი არ იყო, კიდევ უფრო მეტ პრობლემებს უქმნიდა კომუნისტებს. საბოლოო ჯამში ისინი დაპყრობილ ტერიტორიებს თავს ახვევდნენ სრულიად უსიცოცხლო ეკონომიკურ სისტემებს.

3. კისინჯერი კიდევ უფრო ავრცობს ამ საკითხს. ის წერს: ლენინი წერდა: „უაზრობაა მივსდით ნიკოლოზ II-ის პოლიტიკას და მეზობლებს თავს მოვახვიოთ ჩვენი ყოფა. თუმცა სტალინის სიკვდილის დროს ძირითადი განსხვავება კომუნისტურ და მეფის რუსეთის მმართველობას შორის იყო, ის რომ სტალინი საქმეზე უფრო მკაცრი და სასტიკი გამოდგა. საბოლოოდ საბჭოთა კავშირის პოლიტიკა შეეჯახა იმავე პრობლემას, რასაც მეფის რუსეთი. გაკომუნისტებული აღმოსავლეთი ევროპა დიდ რესურსებს ითხოვდა და ის უფრო მძიმე ტვირთი გახდა, ვიდრე სტრატეგიული შენაძენი მათ არ გაითვალისწინეს შეგონება რიშელიესი, რომელიც წერდა: „მხარდაჭერის საგანი და ძალა გეომეტრიულ პროპორციაში უნდა იყვნენ ერთმანეთთან“.

მეტად ორიგინალურად ახასიათებს 3. კისინჯერი ამერიკის დამოკიდებულებას ცივი ომის დასაწყისსა და დასასრულზე: „ცივი ომი დაიწყო მაშინ, როდესაც ამერიკა ელოდებოდა მშვიდობის ერის დადგომას და დასრულდა იმ მომენტში, როდესაც ამერიკა ემზადებოდა ხანგრძლივი კონფლიქტების ახალი ერისათვის. საბჭოთა კავშირის იმპერიის დაშლა მოხდა უფრო მოულოდნელად, ვიდრე მისი დაშლა

სსრ კავშირის საზღვრებს გარეთ. იმავე სიჩქარით ამერიკამ კვლავინდებურად შეიცვალა თავისი დამოკიდებულება რუსეთთან მტრობიდან-მეგობრობისაკენ.

ცივი ომის პოლიტიკის დასასრულსა და საბჭოთა კავშირის დაშლაში ჰ. კისინჯერის განსაკუთრებით ამერიკის პრეზიდენტის რ. რეიგანის როლს გამოჰყოფს. ის მაღალ შეფასებას აძლევს მის მოღვაწეობას. თუმცა იქვე აღნიშნავს: „მან საერთოდ არ იცოდა ისტორია. კონგრესის ბიბლიოთეკაში ისტორიკოსებთან შეხვედრისას ჰ. კისინჯერმა ასეთი რამ თქვა: „როცა თქვენ ესაუბრებით რეიგანს, ზანდაზან გაგიკვირდებათ თუ რატომ გაუჩნდა ვინმეს აზრი, რომ ის შეიძლებოდა გამხდარიყო გუბერნატორი ან პრეზიდენტი და სწორედ მაშინ თქვენ - ისტორიკოსებმა უნდა ახსნათ თუ როგორ მოხდა, რომ ასეთი არაინტელექტუალური ადამიანი მართავდა კალიფორნიას 1 წელიწადი და ვაშინგტონს მართავს უკვე შვიდი წელი.“

ჰ. კისინჯერი პარალელს ავლებს რ. რეიგანსა და ნ. ნიქსონს შორის: „საქმით რ. რეიგანი უფრო ახლოს იდგა ამერიკული აზროვნების კლასიკურ საკმესთან, ვიდრე რ. ნიქსონი, ეს უკვანასკნელი არასოდეს გამოიყენებდა საბჭოთა კავშირის მიმართ გამოთქმას „ბოროტების იმპერია“ ის არასოდეს შესთავაზებდა მას, უარი ეთქვა მთელი ბირთვულ შეიარაღებაზე და დაელოდებოდა, რომ „ცივი ომი დასრულდებოდა გრანდიოზული პირადი შეთანხმების დადებით საბჭოთა ლიდერებთან მხოლოდ ერთადერთი შეხვედრის დროს.“

მიუხედავად იმისა, რომ ჰ. კისინჯერი დიდ შეფასებას აძლევს რ. რეიგანის მოღვაწეობას, ის აღნიშნავს, რომ „ცივ ომში გამარჯვება, რა თქმა უნდა, არ იყო რომელიმე ადმინისტრაციის მიღწევა. ის იყო 10 წლიანი ამერიკული ორპარტიული ძალისხმევის შედეგი. მისი აზრით, რ. რეიგანი შესანაშნავად მოერგო დროს და სწორედ ამან ითამაშა გადამწყვეტი როლი მის აღზევებაში. „ათწლეულით ადრე ეს პოლიტიკოსი ჩაითვლებოდა საკმაოდ მეომრული სულისკვეთების მქონე პრეზიდენტად, ათწლეულით გვიან ძალიან ცალმხრივად. ეს იყო მეტრძოლი იდეოლოგიის კომბინაცია, რომელმაც თავის გარშემო გააერთიანა ამერიკული საზოგადოება“.

ჰ. კისინჯერი უყურადღებოდ არ ტოვებს. არც საბჭოთა კავშირის ბოლო ლიდერს მ. გორბაჩოვს და მის ე. წ. „გარდაქმნას“. ავტორი ზუსტად შენიშნავს მ. გორბაჩოვის მთავარ შეცდომას: „გორბაჩოვი ფიქრობდა, რომ თანამედროვე მსოფლიოში საბჭოთა საზოგადოება

გადაიტანდა კომუნისტური პარტიის რეფორმას, მაგრამ მან ვერ შეიგნო რომ კომუნიზმი იყო თვითონ პრობლემა და არა მისი გადაჭრა“.

ნაშრომის დასკვნით ნაწილში ავტორი სვამს კითხვას: „დაიშლება თუ არა საბჭოთა კავშირი, დასავლეთს რომ არავითარი დასპირისპირება არ მოეხდინა მასთან და არ დაეწყო „ცივი ომის“ პოლიტიკა და იქვე სცემს პასუხს: საინტერესოა, რომ ამისათვის ის იყენებს საქართველოს პრეზიდენტის ბატონ ე. შევარდნაძის სიტყვას, რომელიც მან 1988 წლის 25 ივნისს წარმოთქვა საგარეო საქმეთა სამინისტროში, როგორც საბჭოთა კავშირის მაშინდელმა საგარეო საქმეთა მინისტრმა. „მან გადათვალა ის შეცდომები, რომლებიც ჩადენილ იქნა საბჭოთა კავშირის მიერ, მაგ: ავღანეთის კატასტროფა, დავა ჩინეთთან, ევროპის ეკონომიკური საზოგადოების უარყოფა. ძვირადღირებული შეიარაღება ე. შევარდნაძემ სკეპტიციზმი გამოხატა აბსოლუტურად ყველაფრისადმი, რაც გაკეთებულ იქნა ბოლო 25 წლის მანძილზე. ეს იყო პირდაპირი ღია აღიარება იმისა, რომ დასავლეთის პოლიტიკას ჰქონდა პირდაპირი გავლენა საბჭოთა კავშირზე, რადგან დასავლეთს რომ არ დაედო სანქციები ავანტურისზე, მაშინ საბჭოთა კავშირის პოლიტიკა წარმატებულად ჩაითვლებოდა და გადასინჯვას არ მოითხოვდა. იმის მიუხედავად, თუ როგორ პოლიტიკას გაატარებდა დასავლეთი საბჭოების მიმართ. ამ უკანასკნელს სჭირდებოდა მუდმივი მტრის გამოგონება რათა გაემართლებინა თავისი ხალხის ტანჯვა და უზარმაზარი შეიარაღების შენახვა“.⁷⁹

წიგნის ბოლო თავში პ. კისინჯერი კვლავ უბრუნდება მსოფლიო წესრიგს, მის პრობლემებსა და პერსპექტივებს, როგორი უნდა იყოს იგი-21-ე საუკუნეში და ყოველივე ამის ფონზე ჩანს ამერიკა, რომელიც მსოფლიოს კარნახობს თავის ნება-სურვილს, როგორც მისიონერი, რომელმაც გადაარჩინა ევროპა. მისი აზრით, მე-20 საუკუნის ბოლო ათწლეულში ვილსონიზმი ტრიუმფალური სვლით მიდის. მან ერთდროულად გადალახა კომუნიზმის იდეოლოგიური და საბჭოთა გეოპოლიტიკური გამოძახილი „მესამედ ამ საუკუნეში ამერიკა აცხადებს თავის მიზანს, ააშენოს ახალი მსოფლიო წესრიგი“--წერს პ. კისინჯერი. ის მიმოიხილავს ყველა იმ დილემას, რომლის წინაშეც აღმოჩნდა ამერიკა მთელი მე-20 საუკუნის განმავლობაში. „1918 წელს ვ. ვილსონმა დაჩრდილა პარიზის სამშვიდობო კონფერენცია, სადაც მოკავშირეები დამოკიდებული იყვნენ ამერიკაზე. მეორე მსოფლიო ომის დროს ჩანდა, თითქოსდა რუზველტსა და ტრუმენს ჰქონდათ შესაძლებლობა, მთელი

გლობუსი ამერიკული მოდელით გარდაქმნათ. „ცივი ომის დასასრულმა კიდევ უფრო მეტი ცდუნება გამოიწვია გარდაქმნან მსოფლიო ამერიკული ვარიანტით. ვ ვილსონს ზღუდავდა იზოლაციონიზმი შინაგან პოლიტიკაში ჰ. ტრუმენი შეეჯახა ისტალინის ექსპანსიონიზმს. „ცივი ომის“ დასასრულს ამერიკა აღმოჩნდა ერთდაერთი სუპერსახელმწიფო, რომელსაც შესაძლებლობა აქვს, ჩაერიოს დედამიწის ნებისმიერი რეგიონის საქმეებში მაგრამ საკითხები რომლებიც სამხედრო ძალით უნდა გადაწყდეს თანდათან გაქრა. ამ გამარჯვებამ ამერიკა მოათავსა მსოფლიოში რომელსაც ბევრი საერთო აქვს XVIII-XIX საუკუნეების ევროპული სახელმწიფოებთან და რომელსაც ამერიკული სახელმწიფო მოღვაწეები მუდამ ექვის თვალთ უყურებდნენ. როგორც იდეოლოგიური, ასევე სტრატეგიული საფრთხის უქონლობამ ერებს საშუალება მისცა, თავისუფლად აწარმოონ საგარეო პოლიტიკა დაფუძნებული ეროვნულ ინტერესებზე.

3. კისინჯერის აზრით, „ახალი მსოფლიო წესრიგის შტრიხები საბოლოოდ 21 საუკუნის დასაწყისში გამოიკვეთება და მან პასუხი უნდა გასცეს, სამ შეკითხვას: რა არის ახალი მსოფლიო წესრიგის საფუძვლები? როგორია მათი უთიერთობა შესაძლებლობები? როგორია მიზანი, რომლისთვისაც ხდება მსგავსი ურთიერთობა?

3. კისინჯერი ერთგვარად აჯამებს თავის შეხედულებებს მსოფლიო წესრიგის შესახებ: „თითოეული მსოფლიო წესრიგი გამოხატავს მისწრაფებას მუდმივობისაკენ. უკვე ეს განსაზღვრება ატარებს სამუდამო ბეჭედს და ის ელემენტები რომლისგანაც ის შედგება მოძრაობაში არიან. თითოეულ ასწლეულში საერთაშორისო სისტემების არსებობის ხანგრძლივობა მცირდება. წესრიგი რომელიც ჩამოყალიბდა ვესტფალიის ზავიდან, საუკუნე ნახევარი იარსება. ვენის კონგრესის მიერ შემქნილმა სისტემამ 100 წელი იარსება, საერთაშორისო წესრიგი დამახასიათებელი „ცივი ომისათვის“ 40 წლის შემდეგ დასრულდა. ვერსალის დარეგულირება არასოდეს ფუნქციონირებდა, როგორც სისტემა, მისაღები დიდი სახელმწიფოებისათვის და წარმოადგენდა ოღნავ მეტს ვიდრე ზავი ორ მსოფლიო ომს შორის.

როგორც კი საერთაშორისო სისტემების შემადგენელი ნაწილები იცვლიან ხასიათს. გარდაუვლად დგება სოციალური ძვრების პერიოდი. ვენის კონგრესიდან საგარეო პოლიტიკამ ერთმანეთს დააკავშირა სწავლასხვა ხალხი. აქედან წარმოდგა ახალი ტერმინი „საერთაშორისო ურთიერთობები XIX საუკუნეში. ერთი ახალი ერის გამოჩენამაც კი-- როგორიცაა გერმანიის გაერთიანება--გამოიწვია არეულობის

ათწლეული. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებისას წარმოიშვა თითქმის ასი ახალი ერი. კომუნიზმის კრახმა და იუგოსლავიის დაშლამ განაპირობა კიდევ ოცი ერის წარმოშობა, რომელთაც უმეტესობა დაკავებულია საუკუნოვანი სისხლიანი ანგარიშსწორებით.

ძველი ამერიკის ვილსონიზმის მიზნები მშვიდობა, სტაბილურობა, პროგრესი და თავისუფლება მთელი კაცობრიობისათვის--ილწეული უნდა იქნეს გზაზე სვლის პროცესში, რომელსაც ბოლო არ უჩანს. ესპანური ანდაზა ამბობს „მგზავრო გზა არ არსებობს, გზას თვითონ მგზავრი ქმნის“.

მართლაც, ძნელია მსოფლიოში მოიძებნოს ისეთი წიგნი, რომელიც შეედრება ჰ. კისინჯერის ნაშრომს თავისი მასშტაბურობით. ფაქტების კვლევის სიუხვით წიგნმა ნამდვილი ფურორი მოახდინა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. არტურ შლენზინგერ უმცროსი წერდა: „ეს არის შესანიშნავი წიგნი საერთაშორისო კრიზისების ბრწყინვალე გამოკვლევა, რომელთაც ჩამოაყალიბეს თანამედროვე მსოფლიო, აქვეა გამაღიზიანებელი განსჯები ამერიკის საგარეო პოლიტიკური კურსის შესახებ“.

უოლტერ ლაკერის აზრით, ეს არის „ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სახელმძღვანელო დიპლომატიის თემაზე ბოლო ოცდაათი წლის განმავლობაში. ყველანი ერთხმად აღიარებენ ჰ. კისინჯერის ამ ისტორიული ნაშრომის დიდი მნიშვნელობას. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ჰ. კისინჯერის ზოგიერთი შეხედულება მე-19 საუკუნის დიპლომატიასთან დაკავშირებით სადაოა. ყოველ მის ნაშრომში ჩანს ამერიკა, რომელიც როგორც „გზამკვლევი შუქურა კაცობრიობისათვის“ ევროპას თავი ნება-სურვილს კარნახობს.

მიუხედავად ამისა შეიძლება ითქვას რომ ჰ. კისინჯერი მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის ერთ ერთი გამოჩენილი ისტორიკოსია. მთელი თავისი მოღვაწეობის მანძილზე ის სწავლობდა დიპლომატიის ისტორიას და ცდილობდა, წარსულის დიპლომატიური გამოცდილება აწმყოსათვის შეესაბამებინა. მემუარებში იგი წერს: „თუკი ისტორია გვასწავლის რაიმეს, ეს არის ის, რომ მშვიდობა შეუძლებელია თანასწორობის შენარჩუნების, სამართლიანობა კი--თავშეკავების გარეშე“. ამ პრინციპს მტკიცედ იცავდა ჰ. კისინჯერი თავისი პოლიტიკური მოღვაწეობის მანძილზე. სწორედ ისტორიულმა ნაშრომებმა ჩამოაყალიბეს ჰ. კისინჯერი საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთ ცნობილ სპეციალისტად, ამან კი დიდად შეუწყო ხელი მის აღზევებას პოლიტიკურ ოლიმპზე.

ჰ. კისინჯერის სახით მსოფლიოში არსებობს ძლიერი ისტორიკოსი, რომელიც დღესაც უზიარებს თეთრ სახლს თავის ისტორიულ ცოდნასა და გამოცდილებას.

3. კისინჯერი როგორც პოლიტიკოსი

1. პირველი ნაბიჯები დიპლომატიურ ასპარეზზე

1960 წელს საპრეზიდენტო არჩევნებში გაიმარჯვა ჯონ კენედიმ. მისი ადმინისტრაცია სამუშაოდ იწვევდა ჰარვარდის გამოჩენილ პროფესორებს თეთრ სახლში. ეს იყო ხელსაყრელი მომენტი იმ პროფესორების და აკადემიკოსებისათვის, რომელბიც თვლიდნენ რომ შეეძლოთ მთავრობაში მუშაობა. 1961 წელს ჰენრი კისინჯერი დაინიშნა ეროვნული უშიშროების საბჭოს კონსულტანტად. უნდა ითქვას, რომ მისი ამ თანამდებობაზე მუშაობა არც თუ ისე სახარბიელო იყო, რადგანაც რჩევა-დარიგებებს არავინ უგდებდა ყურს.

60-იანი წლების დასაწყისში დაიძაბა ვითარება გერმანიაში. კისინჯერმა წამოაყენა ვარაუდი, რომ ამერიკას საგანგებო პოლიტიკა უნდა გაეტარებინა ამ ქვეყნის მიმართ, რადგან იქ საკმაოდ გაძლიერდა საბჭოური იდეოლოგია. სულ მალე 1961 წელს საბჭოთა კავშირმა ააშენა ცნობილი ბერლინის კედელი. კისინჯერმა გააფრთხილა კენედი, რომ თუკი ასე გაგრძელდებოდა, მოსალოდნელი იყო საომარი მოქმედებები გფრ-სა და გდრ-ს შორის, მაგრამ პრეზიდენტმა ყურადღების ღირსადაც არ ჩათვალა ეს რჩევები.⁸⁰ ეს იყო პირველი მარცხი. მეორედ ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორმა რობერტ ბოვემ წამოაყენა გეგმა რომელიც ითვალისწინებდა ნატოს სწრაფი რეაგირების ბირთვული ძალების შექმნას. კისინჯერი ეწინააღმდეგებოდა ამ გეგმას, მაგრამ კენედიმ უპირატესობა ბოვეს გეგმას მიანიჭა. რ. ბლუმენფელიდი ირონიულად შენიშნავს, რომ ანგარიში გახდა 3 0 კენედის სასარგებლოდ.⁸¹ მალე ანგარიში 2:0 გახდა. ჰენრიმ გამოაქვეყნა სტატია, რომელშიც გააკრიტიკა კენედის საგარეო პოლიტიკა, მაგრამ ამან არავითარი შედეგი არ გამოიღო. მოგვიანებით თვითონ კისინჯერი ამ მარცხს ხსნიდა იმით, რომ მას ამ დროს ჯერ კიდევ ნაკლებად იცნობდნენ და თვითონაც მოუშზადებელი იყო ამ საქმისათვის.

1962 წელს ჰენრი კისინჯერს პროფესორის წოდება მიანიჭეს. მომდევნო წელს ის დაინიშნა განიარაღებისა და შეიარაღების კონტროლის სამმართველოს კონსულტანტად. ამავე დროს მას არ

შეუწყვეტია კავშირი ჰარვარდთან და განაგრძობდა ლექციების კითხვას. განსაკუთრებით საინტერესოა მის მიერ მოწუობილი საერთაშორისო სემინარები, რომელსაც სოციალისტური სამყაროს წარმომადგენლებიც ესწრებოდნენ.⁸² 1965 წლის 22 ნოემბერს მოკლეს ჯონ კენედი, ამერიკის პრეზიდენტად ავტომატურად გახდა ვიცე-პრეზიდენტი ლონდონ ჯონსონი. მან გადაწყვიტა საერთაშორისო ურთიერთობის საკითხებში აქტიურად გამოეყენებინა⁸³. კისინჯერის სემინარი და მისი საერთაშორისო კონტაქტები. 1966 წელს კისინჯერი დაინიშნა აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის ევროპული საქმეების ბიუროს მრჩეველად. იმავე წელს ლ. ჯონსონმა ის ელჩად გაგზავნა პარიზსა და ბონში, მაგრამ 1977 წლამდე ეს ყველაფერი გასაიდუმლოებული იყო.

პრეზიდენტ ლ. ჯონსონის არქივში (ოსტინში ტეხასი) ინახება კისინჯერის წერილი დათარიღებული 1966 წლით, რომელიც წარმოადგენს ანგარიშს მის საუბრებზე დე გოლის მთავრობის წარმომადგენელსა და გფრ-ის კანცლერ ერჰარდთან. მისი ვიზიტი შედგა მაშინ, როდესაც უთანხმოებამ ნატოში აშშ-სა და მის ევროპელ მოკავშირეებს შორის მწვერვალს მიაღწია.

კისინჯერი, როგორც არაოფიციალური ემისარი, ისე გაემგზავრა ევროპაში, რათა ჩაეტარებინა პოლიტიკური ზონდაჟი, ნიადაგი მოესინჯა და პირველ პირთაგან მიეღო ინფორმაცია არსებული სიტუაციის შესახებ. ვიზიტის შედეგები მან ჩამოაყალიბა სპეციალურ წერილ-ანგარიშში, გრიფით: „პირადად და საიდუმლოდ გადაეცეს თავდაცვის მინისტრს მაკნამარას“. ეს წერილი მაკნამარამ 1966 წლის 3 მარტს გადასცა პრეზიდენტს.

ათი წლის განმავლობაში დოკუმენტი საიდუმლოდ ინახებოდა, მხოლოდ კისინჯერის გადადგომის შემდეგ გახდა ის ცნობილი 1977 წლის 22 აგვისტოს წერილს დაადეს შტამპი: „გაშიფრულია“ და რუსმა ისტორიკოსმა ა.ფურენესკომ, რომელიც მუშაობდა ლ. ჯონსონის არქივზე მიიღო ამ წერილის გადაღების უფლება.

კისინჯერმა მოლაპარაკებები დაიწყო პარიზიდან სადაც ის ჩავიდა 1966 წლის იანვრის მეორე ნახევარში.

საფრანგეთის დედაქალაქი შემთხვევით არ იქნა პირველად შერჩეული, რადგან პარიზმა აიღო კურსი ნატოდან გამოსვლისაკენ. ამ მიზნით დე გოლმა გადადგა პირველი ნაბიჯი იგი შეეცადა გაეერთიანებინა ევროპის სახელმწიფოები საფრანგეთის ეგდით. შეხვდა რა წინააღმდეგოვას მან თავისი გეგმა განახორციელა მხოლოდ გერმანიასთან ალიანსით და კიდევაც

მიადწია წარმატებას.

1963 წლის 22 იანვარს პარიზში ხელი მოაწერეს საფრანგეთ-დასავლეთ გერმანიის ხელშეკრულებას, რომელსაც უნდა პქონოდა ევროპული ხასიათი და საფუძველი უნდა შეერყია ამერიკის შეერთებული შტატების ჰეგემონობისათვის ატლანტიკურ პაქტში.

ამერიკის შეერთებული შტატების რეაქცია დე გოლის მოქმედებაზე ძალიან უარყოფითი იყო. ამერიკამ განუცხადა ფერ-ს რომ თუ ის მონაწილეობას მიიღებდა საფრანგეთთან ალიანსში, მაშინ დაკარგავდა საშუალებას, გამხდარიყო ნატოს ლიდერი ევროპაში. ამ დემარშმა შედეგი გამოიღო და უკვე 1964 წელს გერმანიამ გამოთქვა უკმაყოფილება დე გოლის გეგმაზე, რომელიც ითვალისწინებდა ერთნაირი აღმოსავლური პოლიტიკის წარმოებას, თავის მხრივ დე გოლმა 1965 წლის ოქტომბერში ნატოს კონფერენციაზე ნიუ-იორკში შეიტანა წინადადება გაეტარებინათ რეფორმა ჩრდ. ატლანტიკურ ალიანსში, მაგრამ მას მხარი არ დაუჭირეს.

პარიზში ჩასვლისთანავე კისინჯერმა ორსაათიანი მოლაპარაკება გამართა საფრანგეთის მთავრობის წარმომადგენელ დე ლა გრანვილთან. ანგარიშიდან ჩანს, რომ დე ლა გრანვილი პრეზიდენტის უახლოეს გარემოცვაში შედიოდა, რადგან ის ფლობდა მეტად კონფიდენციალურ ინფორმაციას საფრანგეთის საერთაშორისო პოლიტიკის შესახებ. ფურსენკო მიუთითებს, რომ გვარი დე ლა გრანვილი გამოგონილია. როგორც ჩანს, კისინჯერმა დაშიფრა თავისი თანამოსაუბრის გვარი, რადგან ამ უკანასკნელმა მეტად მნიშვნელოვანი ინფორმაცია მიაწოდა მას და ამერიკის შეერთებული შტატები გარკვეული დროის განმავლობაში ამ ინფორმაციით სარგებლობდა. ამაზე მეტყველებს კისინჯერის ანგარიშის ის ნაწილი, რომელიც ასე სრულდება „როგორც ყოველთვის დე ლა გრანვილი სიტუაციას მუქ ფერებში ხატავს...“⁸³

კისინჯერის თანამოსაუბრემ დიპლომატი იმით დაიწყო, რომ თებერვლის დასასრულსა და მარტის დასაწყისში დე გოლს სურდა კვლავ წამოეყენებინა საკითხი ნატოს რეორგანიზაციის შესახებ. საგარეო საქმეთა მინისტრის კუვ დე მურვილის დავალებით გრანვილმა უკვე შეიმუშავა საფრანგეთის შესაძლო პოლიტიკის გატარების წინადადება, რომელიც მინისტრმა მოიწონა, მაგრამ ის შიშობდა, რომ გეგმას არ მოიწონებდა პრეზიდენტი. დე გოლი უკმაყოფილო იყო იმით, რომ აშშ-ის ბაზებს საფრანგეთში ამერიკული დროშა ჰქონდა და ბაზები

შეიძლება გამოყენებული ყოფილიყო უცხო ქვეყნის ინტერესების შესაბამისად საფრანგეთის მთავრობასთან შეუთანხმებლად. გრანვილის აზრით ეს პრობლემა მოგვარდებოდა, თუკი ამერიკული ბაზები დაემორჩილებოდა ფრანგ მთავრსარდალს. ფრანგებმა ნათლად აგრძნობინეს ამერიკას, რომ არ სურდათ პაიკის როლის შესრულება სხვის თამაშში. გრანვილს მიაჩნდა, რომ ამ სიტუაციიდან ერთადერთი გამოსავალი იქნებოდა ნატო-ს შტაბ-ბინის გადატანა პარიზიდან ლუქსემბურგში.

დე გოლმა გადაწყვიტა, რომ საფრანგეთი უნდა გამხდარიყო ევროპის ერთადერთი ქვეყანა, რომელთანაც საბჭოთა კავშირს ექნებოდა ურთიერთობა. როგორც არ უნდა ყოფილიყო მიზეზი, სსრ კავშირთან მოლაპარაკება ხდებოდა საფრანგეთის პოლიტიკის მთავარი მიმართულება.

გრანვილზე დაყრდნობით კისინჯერი წერდა, რომ საფრანგეთის პროსაბჭოური პოლიტიკა თავისთავად მოახდენდა საფრანგეთის იზოლაციას გფრ-საგან კისინჯერი დე გოლის პოლიტიკას დამლუპველს უწოდებდა და გრანვილიც ეთანხმებოდა.

საუბრის დროს ისინი შეეხენ აშშ-ისა და საფრანგეთის ურთიერთობების სხვა ასპექტებსაც გრანვილი მიუთითებდა, რომ ბევრი მოხარული იქნებოდა ვიეტნამში ამერიკის მარცხის. უკეთებდა რა კომენტარს მის აზრს, კისინჯერი ამბობდა „ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, საფრანგეთს არ უჭირავს ნეიტრალიტეტის პოზიცია, საფრანგეთის მთავრობის ბევრი წარმომადგენელი ჩვენს მარცხს ვიეტნამში ბოროტი სიხარულის გრძნობით შეხვდება“⁸⁴. ის აცხადებდა რომ საფრანგეთი გამოდგა ცუდი მოკავშირე ინდო-ჩინეთის და სამხრეთ ვიეტნამის საზოგადოებრივი აზრის მოწოდებაში. გრანვილმა დაადასტურა, რომ ხშირ შემთხვევაში ამერიკას უკვე დაგვიანებულ ინფორმაციას აწვდიდნენ. ფრანგმა მოსაუბრემ კისინჯერს მიაწოდა ინფორმაცია საფრანგეთის სტრატეგიული ძალების შესახებ. ამასთან მან კრიტიკული შენიშვნა გააკეთა აშშ-ის მიმართ იმის თაობაზე, რომ ამერიკა საფრანგეთს არასწორად ეპყრობოდა.

კისინჯერის ვიზიტამდე სენატორმა მენსფილდმა გამოთქვა სურვილი, ~~რომ~~ ლ. ჯონსონი და დე გოლი უმაღლეს დონეზე შეხედროდნენ ერთმანეთს. მაგრამ ამ საუბრიდან კისინჯერმა გააკეთა დასკვნა, რომ ეს დიპლომატიური ნაბიჯი არავითარ წარმატებას არ მოიტანდა. ის ირონიულად შენიშნავდა „ლ. ჯონსონის და დე გოლის ათლეტური სხეულები კარგი სანახავი იქნება აივანზე და არავის მოხიბლავს“.

მოვლენები იმ მიმართულებით განვითარდა, როგორც კისინჯერმა და გრანვილმა იწინასწარმეტყველეს. დე გოლმა დასვა საკითხი ნატოს რეორგანიზაციის შესახებ, მაგრამ ეს წინადადება არ გავიდა. ამით განაწყენებულმა საფრანგეთის პრეზიდენტმა 1966 წლის 21 თებერვალს პრესკონფერენციაზე განაცხადა, საფრანგეთის ნატოდან გამოსვლის შესახებ. ერთი წლის განმავლობაში ნატოს ყველა შენაერთს და დაწესებულებას უნდა დაეტოვებინა საფრანგეთის ტერიტორია.

პარიზიდან 1966 წლის 24 იანვარს ჰ. კისინჯერი ბონში ჩავიდა. იქ აწარმოა მოლაპარაკება გფრ-ის პოლიტიკურ მოღვაწეებთან კერძოდ, ის შეხვდა კანცლერ ერჰარდს, საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელს რიუტეს, მიუნჰენში თავდაცვის სამინისტროს წარმომადგენელ ჰუმბელსა და რამდენიმე პარტიის ხელმძღვანელს.

საფრანგეთისა და გფრ-ის ურთიერთობა ამერიკის ზემოთ მოყვანილი დემარშის შემდეგ გაუარესდა, კისინჯერს პირდაპირ განუცხადეს, რომ ამაში დიდი წვლილი სწორედ ამერიკას მიუძღოდა თავის მხრივ ამერიკელმა დიპლომატმა ანგარიშში აღნიშნა „შეიძლება ვიწინასწარმეტყვილოთ, რომ თუ ახლანდელი დაძაბულობა შენარჩუნებული იქნება, ბრალდება დაძაბულ ურთიერთობაზე და გფრ-ის საკითხზე დაედება ერჰარდს და აშშ-ის ზეწოლას“.

ჭეროვანი ყურადღება დაუთმეს გფრ-ის მონაწილეობას ნატო-ს ბირთვულ ძალებშიც, რომელიც შემდეგ უნდა განეხილა ამერიკაში „მაკნამარას კომიტეტს“⁸⁵.

ბონსა და მიუნჰენში მოლაპარაკებების შედეგად კისინჯერი მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ მხოლოდ საგარეო საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროები მხარს უჭერდნენ ბირთვული ძალების შექმნას და სწორედ ეს ვარიანტი გადაეცა განსახილველად „მაკნამარას კომიტეტს“.

ერჰარდმა კისინჯერს უთხრა, რომ მისი მდგომარეობა განსაკუთრებით რთულდება ურთიერთსაწინააღმდეგო რჩევებით ამერიკიდან. ყველაზე რთული კი მისთვის „ბირთვული პოლიტიკის“ გატარებაა. კისინჯერმა აღნიშნა, რომ არც ერთი ამერიკული პროექტი, რომელსაც კი იცნობდა არ ითვალისწინებდა გერმანიისათვის ბირთვული იარაღის მიცემას. ერჰარდთან მოლაპარაკებების შემდეგ კისინჯერი მივიდა იმ დასკვნამდე რომ ხელშეკრულება ბირთვული იარაღის გაუვრცელებლობის შესახებ არ დაარღვევდა ნატო-ს კავშირს.

ბონში უკმაყოფილება გამოთქვეს აშშ-ის პოლიტიკაზე, რომელიც მოითხოვდა გფრ-საგან სამხედრო ან ნახევრად სამხედრო ფორმირებებს

გაგზავნას ვიეტნამში. ერჰარდმა განაცხადა, რომ ასეთი რამ გერმანიას არ შეუძლია. მას ძალუძს მხოლოდ ეკონომიკური დახმარების გაფართოება.

3. კისინჯერის მისიის შედეგად დადგინდა, რომ გერმანიის გადაქცევა ნატო-სა და აშშ-ის დასაყრდენ ძალად სერიოზულ წინააღმდეგობას ხვდებოდა ევროპაში. გერმანული მოსაუბრეები მიუთითებდნენ ერჰარდის პოზიციების სისუსტეზე. კისინჯერი წერდა „ნაკლებ მოსალოდნენია ერჰარდმა გაიმარჯვოს მომავალ არჩევნებში თუკი იქამდე საერთოდ მიაღწია. ეს პროგნოზი გამართლდა ერჰარდის მთავრობა არჩევნებამდე გადადგა.

1969 წელს კისინჯერმა შეადგინა მემორანდუმი „მდგომარეობა ნატოში“. ის აფრთხილებდა ევროპის ქვეყნების საშიში ალიანსზე საფრანგეთთან, რომელიც გადაიქცა მესამე ძალად ანტიამერიკანიზმის ეგიდით. მანამდე კი 1966 წლის ანგარიშში კისინჯერი წერდა: „ნატო-ს გაერთიანების მთავარი წყარო ანტისაბჭოთა პოლიტიკა უნდა გახდეს“. ნატოს ევროპელ მოკავშირეებს აღარ სურდათ თვალდახუჭული ევლოთ ვაშინგტონის მეთაურობით ამაზე მეტყველებს კისინჯერის წერილი.

ეს იყო კისინჯერის პირველი დიპლომატიური მისია საერთაშორისო ასპარეზზე, რომელსაც შესანიშნავად გაართვა თავი. აქ ბრწყინვალედ გამოვლინდა მისი პოლიტიკური ალღო, სიტუაციის რეალურად შეფასებისა.

დადგა 1968 წელი - საპრეზიდენტო არჩევნების დრო. პრეზიდენტმა ლინდონ ჯონსონმა ჯერ კიდევ საარჩევნო კომპანიის დაწყებამდე განაცხადა უარი მომავალ 'არჩევნებში მონაწილეობის მიღებაზე. პრეზიდენტობის შედარებით რეალური კანდიდატი იყო რიჩარდი ნიქსონი.⁸⁶ არჩევნებში მონაწილეობას ღებულობდა ჩვენთვის მეტად საინტერესო პიროვნება ნელსონ როკფელერი. ზემოთ ჩვენ აღვნიშნეთ, რომ კისინჯერის ცხოვრებაზე გავლენა მოახდინა სამმა პიროვნებამ. ორ მათგანზე უკვე ვისაუბრეთ, მესამე იყო - ნელსონ როკფელერი. მათი პირველი შეხვედრა 1955 წელს მოხდა ერთ-ერთ აუდიენციაზე თეთრ სახლში. ნელსონ როკფელერი იყო თეთრი სახლის სპეციალური ასისტენტი საერთაშორისო საკითხებში. 1956 წ. მან დაიწყო საარჩევნო კამპანია ნიუ-იორკის შტატის გუბერნატორის პოსტზე და მრჩეველად საგარეო პოლიტიკურ საკითხებში ჰენრი კისინჯერი წაიყვანა.

რ. ბლუმენფელდს მოთხრობილი აქვს ერთი მეტად საინტერესო ეპიზოდი როკფელერის ცხოვრებიდან. კერძოდ. პრეზიდენტ ეიზენჰ

აუერის (1952-60) დროს ჟენევაში 1955 წელს უნდა ჩატარებულიყო კონფერენცია, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებდა სსრკ კავშირიც. როკფელერმა პრეზიდენტს შესთავაზა, რომ ამერიკას წამოეყენებინა ე.წ. „ღია ცის“⁸⁷ დოქტრინა, რომელიც ითვალისწინებდა აშშ-სა და სსრკ-ს საპაერო სივრცის ინსპექტირებას და ინფორმაციის გაცვლას. ეიზენჰაუერმა მაშინვე დაურეკა სახელმწიფო მდივანს ჯონ ფოსტერ დალესს და უთხრა „ფოსტერ აქ არის ნელსონი, რომელსაც შესანიშნავი იდეა აქვს“.

სწორედ აღნიშნული იდეა წამოაყენა ამერიკამ ჟენევის კონფერენციაზე, მაგრამ მას დიდი წინააღმდეგობა შეხვდა სსრ კავშირის მხრიდან.

ისმის კითხვა: „მშვიდობის მოყვარე“ სახელმწიფომ (სსრკ) რატომ განაცხადა ასეთ წინადადებაზე უარი? იმ დროს საბჭოთა კავშირი საგრძნობლად ჩამორჩებოდა ამერიკას ნებისმიერ შეიარაღებაში.⁸⁸ ამიტომ საბჭოთა კავშირი შიშობდა, რომ აღნიშნული დოქტრინის თანახმად, უპირატესობას საპაერო სივრცეში ამერიკა მოიპოვებდა. ეს კი მათ არავითარ შემთხვევაში არ აწყობდათ. ამით შეიძლება აიხსნას მათი უარი: მოგვიანებით, როდესაც საბჭოთა კავშირმა პირველი თანამგზავრი გაუშვა კოსმოსში და ამით გარკვეული უპირატესობა მოიპოვა, უკვე თვითონ წამოჭრა საპაერო ინსპექტირების საკითხი, რომელიც პირველად ნელსონ როკფელერმა წამოაყენა.

1968 წელს ნელსონ როკფელერმა დაიწყო საარჩევნო კამპანია პრეზიდენტის პოსტისათვის, მაგრამ გაიმარჯვა რიჩარდ ნიქსონმა. საინტერესოა კისინჯერის დამოკიდებულება ამ პიროვნებისადმი საწყის ეტაპზე. ის დარწმუნებული იყო, რომ ნიქსონს პრეზიდენტად არ აირჩევდნენ და მის შესახებ ასეთ აზრს ავითარებდა „მე არასოდეს არ ვიმუშავე ამ კაცთან“, ⁸⁹ მაგრამ მისი ეს სიტყვა არ გამართლდა როცა დამთავრდა არჩევნები. კისინჯერს დაურეკა ნიქსონის მდივანმა დუაიტ ჩეპმენმა და შეატყობინა, რომ ის უნდა გამოცხადებულიყო ნიქსონის შტაბ-ბინა სასტუმრო „პიერში“ 25 ნოემბრის დილის 10 საათზე⁹⁰. შეხვედრაზე კისინჯერს შესთავაზეს ახალი თანამდებობა მრეწველი ეროვნული უშიშროების საკითხებში, როგორც მემუარებში აღიარებს კისინჯერი ეს სრულ მოულოდნელობას წარმოადგენდა მისთვის. მან არ იცოდა რა გაეკეთებინა. ის ორჯერ შეხვდა და ესაუბრა ნელსონ როკფელერს. განსაკუთრებული მნიშვნელობა მისი მომავალი კარიერისათვის ჰქონდა მეორე შეხვედრას. სწორედ, ამის შემდეგ

დათანხმდა კისინჯერი ამ თანამდებობაზე მუშაობას, მემუარებში ის წერს: „ერთადერთი კაცი, რომელმაც მოახდინა ჩემს ცხოვრებაზე გადამწყვეტი გავლენა იყო ნელსონ როკფელერი. როკფელერმა დაურეკა ნიქსონს და უთხრა: „არ გამაწბილო, აიყვანე ეს კაცი მიეცი მას შანსი ეს იყო სწორედ როკფელერის დაუფასებელი სამსახური. აქ ისმის კითხვა რატომ მაინცდამაინც ჰენრი კისინჯერი შესთავაზა ნიქსონს და არა სხვა ვინმე ერთი რამ უდგოდა ჰენრი კისინჯერი საკმაოდ ნიჭიერი და იმ დროს ცნობილი პიროვნება იყო საგარეო პოლიტიკის საკითხებში. ამ შეკითხვას სრული პასუხი რომ გავცეთ უნდა მიმოვიხილოთ როკფელერების როლი და საერთოდ მსხვილი მონოპოლისტების გავლენა საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე.

60-იანი წლების დასაწყისში ნელსონ როკფელერმა ერთ-ერთ ინტერვიუში განაცხადა „ყველა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა შეიძლება იყოს გამოხატულება საშინაო პოლიტიკისა“⁹¹ ამის ნათელი დადასტურებაა ამერიკა, სადაც საგარეო პოლიტიკას აწარმოებენ აშშ-ის ეკონომიურად გაბატონებული ჯგუფები, თავიანთი ინტერესების შესაბამისად. ესაა ის წრეები, რომელბიც კონცენტრირებულნი არიან ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში და უოლ-სტრიტის ირგვლივ, დაახლოებით ათობით ფინანსური ჯგუფი, პირველ რიგში, როგორც უძველესი მორგანების ჯგუფი, II-ე მსოფლიო ომის შემდეგ გაძლიერებულნი: როკფელერები, ფორდები, დიუპონები, მელონები. სწორედ ეს ფინანსური ჯგუფები აწარმოებენ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკას. 60-70 წლებში განსაკუთრებით დიდი გავლენა ჰქონდა როკფელერთა ჯგუფს, ანუ როკფელერთა იმპერიას⁹², როგორც მას უწოდებდნენ. ისინი წლების განმავლობაში სათავეში უდგნენ რესპუბლიკურ პარტიას. და ამზადებდნენ სხვადასხვა პიროვნებებს ამა თუ იმ სამსახურისათვის განსაკუთრებით მათ აინტერესებდათ ისეთი თანამდებობები, როგორიცაა სახელმწიფო მდივანი და მრჩეველი ეროვნული უშიშროების საკითხებში სათანადო მომზადების შემდეგ ამ პიროვნებებს სთავაზობდნენ პრეზიდენტს, რომელიც ნიშნავდა მათ ამ პოსტზე. როკფელერები ახორციელებდნენ კონტროლს მათ საქმიანობაზე და ატარებდნენ ისეთ პოლიტიკას, როგორც მათ აწყობდათ, ამიტომ მათთვის არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა პრეზიდენტის პოსტზე რესპუბლიკელი იყო თუ დემოკრატი. რესპუბლიკელების ადმინისტრაციაში დ. ეიზენჰაუერის დროს სახელმწიფო მდივანი ჯონ ფოსტერ დალესი მისაღები კაცი იყო

როკფელერებისათვის. ასევე იყო დემოკრატების ჯ. კენედისა (1961-65) და ლ. ჯონსონის (1962-68) დროსაც მათთვის მისაღები კაცი იყო სახელმწიფო მდივანი ლინ რასკი, რომელსაც 8 წლის განმავლობაში ეკავა აღნიშნული თანამდებობა.

როკფელერების ჩგუფს ჰქონდა თავისი მაკონტროლებელი ორგანიზაციები „როკფელერების ფონდი და საგარეო ურთიერთობათა საბჭო. ეს უკანასკნელი ამერიკის მმართველი ფინანსური ოლიგარქიის საგარეო პოლიტიკური შტაბი იყო.“⁹³ მის შემადგენლობაში შედიოდა 1500-მდე სხვადასხვა პროფესიის პიროვნება აღნიშნულ კომისიას 70-იანი წლების დასაწყისში დევიდ როკფელერი ჩაუდგა სათავეში.

1973 წელს დევიდ როკფელერმა შექმნა „სამმხრივი კომისია და ფაქტიურად თვითონ ხელმძღვანელობდა მის მუშაობას. ეს იყო საგარეო პოლიტიკის გავლენიანი კვლევითი ორგანიზაცია ცნობილი წარმომადგენლობით, დასავლეთ ევროპიდან და იაპონიიდან. სწორედ ამ კომისიაში შეარჩია მან ამერიკის მომავალი პრეზიდენტი ჯიმი კარტერი, როგორც პოლიტიკური მოღვაწე და მისივე მრჩეველი ეროვნული უშიშროების საკითხებში ზ. ბუზინსკი“⁹⁴ შეიძლება თამამად ითქვას რომ, 1973-74 წლებში კისინჯერის უშუალო დახმარებით ეს კომისია წარმართავდა ყველას და ყველაფერს. ახლა უკვე ზემოთ ჩამოთვლილი მიზეზების გამო ნათელი ხდება, თუ რატომ შესთავაზეს ნიქსონს კისინჯერის კანდიდატურა, რომელიც 1969 წელს დაინიშნა პრეზიდენტის მრჩეველად ეროვნული უშიშროების საკითხებში. სახელმწიფო მდივნად კი-უ როჯერსი, რომელიც მანამდე პატარა იურიდიული ფირმის „კენეტ როიალის“ პარტიორი იყო. აქვე არ შეიძლება არ აღნიშნოს ჰ. კისინჯერის ამ თანამდებობაზე დანიშვნის მეორე არანაკლებ მნიშვნელოვანი მიზეზი, რომელიც რ. ნიქსონის პოლიტიკიდან გამომდინარეობდა.

რ. ნიქსონი აბობდა: „ყოველთვის მივიჩნევდი, რომ ამერიკას არ სჭირდება პრეზიდენტი საშინაო საქმეების მოსაგვარებლად, ამისათვის საკმარისია კომპეტენტური კაბინეტი, პრეზიდენტი საჭიროა საგარეო პოლიტიკისათვის“⁹⁵. რ. ნიქსონი მეორე პრეზიდენტი იყო თ. რუზველტის შემდეგ, რომელიც აცხადებდა, რომ თავისუფლად შეეძლო საგარეო პოლიტიკის არამართო განხორციელება, არამედ შექმნა. მოგახსენებათ ამერიკის შეერთებული შტატებში საგარეო პოლიტიკას სახელმწიფო დეპარტამენტი ქმნის, თეთრი სახლი კი ახორციელებს. ნიქსონს სურდა შეეცვალა როლები და საგარეო პოლიტიკის შექმნაში

სწორედ თეთრ სახლს განეხორციელებინა გადამწყვეტი როლი, სახელმწიფო დეპარტამენტი კი მეორე პლანზე უნდა გადასულიყო. ამიტომ შესთავაზა მან კისინჯერს მრჩეველის თანამდებობა. ის ხომ ამ პერიოდში საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი ცნობილი სპეციალისტი იყო, რასაც ნამდვილად ვერ ვიტყვით უ. როჯერსზე. აი რას წერს ამის შესახებ კისინჯერი მემუარებში „მე არ ვიცნობდი უ. როჯერს მანამდე, სანამ ის არ დაინიშნა ამ თანამდებობაზე ჩემი დანიშვნის შემდეგ ნიქსონთან შედგა ხანმოკლე საუბარი იმაზე თუ როგორი სახელმწიფო მდივანი სჭირდება მას. ნიქსონმა განაცხადა, რომ ის ეძებს მოღვაწეს, რომელსაც შეუძლია ჰკვიანურად წარმართოს მოლაპარაკებები და არ დაიწყოს პოლიტიკის შემუშავება--ეს როლი უნდა შეესრულებინა პრეზიდენტსა და მის მრჩეველს ეროვნული უშიშროების საკითხებში“⁹⁶. რამდენადაც ნიქსონს არ სწამდა დიპლომატიური სამსახურის, მას უნდოდა სახელმწიფო მდივანი ყოფილიყო ძლიერი ფიგურა რათა მას უზრუნველყო პრეზიდენტის პოლიტიკის მხარდაჭერა სახელმწიფო დეპარტამენტის მხრიდან. ნიქსონი როჯერსის დადებით თვისებად თვლიდა მის ნაკლებ გათვითცნობიერებას საგარეო პოლიტიკაში, რადგან ასეთი სიტუაცია აძლევდა მას გარანტიას, რომ პოლიტიკური ხელმძღვანელობა თეთრი სახლის პატრონის ხელში დარჩებოდა.

პრეზიდენტის ყველა საგარეო-პოლიტიკურ სიტყვას სწორედ ჰ. კისინჯერი წერდა. საინტერესოა, რომ კისინჯერს ამერიკის საგარეო-პოლიტიკური კურსი მომზადებული ჰქონდა 1968 წლის ზაფხულში და იგი ნელსონ როჯერსისათვის იყო გაკუთვნილი. მისი მარცხის შემდეგ სწორედ ეს კურსი გახდა ნიქსონის პირველი მემკვიდრეობა და ამ პოლიტიკურმა კურსმა გაუთქვა სახელი ჰენრი კისინჯერს. ჩვენ ზემოთ ვახსენეთ, რომ საგარეო პოლიტიკას ქმნიდნენ ნიქსონი და კისინჯერი, ხოლო ასრულებდა როჯერსი. ჩნდება ერთი კითხვა როგორი იყო ნიქსონის წვლილი ამ საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაში ამავე შეკითხვაზე ეროვნული უშიშროების საბჭოს წევრმა გენერალმა ჰეიგმა ასე განაცხადა: „ნიქსონი არის პიროვნება პრაქტიკული გამოცდილებით საერთაშორისო სარბიელზე, რაც ჰენრის აკლია. ის ძალიან სწრაფად ამყარებს ურთიერთობას ადამიანებთან და გამოაქვს დასკვნა, თუ რისი გაკეთება შეუძლია მას. კისინჯერი არის პიროვნება ისტორიული მსოფლმხედველობით, ყოველთვის ჰუმანური აქვს ბრწყინვალე ინტუიცია და ყოველგვარი სიტუაციიდან პოულობს გამოსავალს. მე ერთი შემოძლია ვთქვა: ნიქსონმა მხოლოდ რამდენიმე უმნიშვნელო

შესწორება შეიტანა იმ საგარეო კურსში, რომელიც კისინჯერს ჰქონდა მზად⁹⁷.

„ნიქსონის ტალეირანი“--ასე შეარქვეს მას ამერიკაში. საინტერესოა, როდესაც ნიქსონმა 1969 წელს დაახასიათა თავისი საგარეო პოლიტიკა. კისინჯერმა განაცხადა: „ეს არის რეცეპტი ამოწერილი „კერძების წიგნიდან რადგან ნიქსონმა მოგვცა თავისი ფილოსოფიური შეხედულებები და არა კონკრეტული ნაბიჯები, თუ რა უნდა გაკეთდეს“.⁹⁸

თეთრ სახლში მომუშავე პერსონალიც მიუთითებდა, რომ საგარეო პოლიტიკაში ლომის წილი კისინჯერს მიუძღოდა. საინტერესოა ერთი კუროზი, რომელიც დაემართა თეთრი სახლის პრეს მდივანს რონ ზეიგლერს. მან 1970 წელს პრესკონფერენციის დროს შემთხვევით განაცხადა „სახელმწიფო მდივანი ჰენრი კისინჯერი“.⁹⁹

ეროვნული უშიშროების საბჭოს¹⁰⁰ აპარატის დონეზე შეიქმნა ნამდვილი ცენტრი, სადაც ლებულობენ ნებისმიერ მთავარ გადაწყვეტილებას საგარეო პოლიტიკის საკითხებზე სახელმწიფო დეპარტამენტს და თავდაცვის სამინისტროს აეკრძალა მიეღო რაიმე გადაწყვეტილება თუკი ის შეთანხმებული არ იქნებოდა ეროვნული უშიშროების საბჭოსთან.¹⁰¹ ამან კი დასცა სახელმწიფო დეპარტამენტის პრესტიჟი, რითაც უკმაყოფილო იყვნენ ამ დეპარტამენტის პროფესიონალი დიპლომატები

პრეზიდენტის მრჩეველი ეროვნული უშიშროების საკითხებში ჰ. კისინჯერი დარწმუნებული იყო რომ, მთავარი საგარეო პოლიტიკური ნაბიჯები, რომელსაც ახალი ადმინისტრაცია პირველ პერიოდში განახორციელებდა უნდა შემუშავებულიყო სრულიად საიდუმლოდ. სპეციალისტების ვიწრო წრის მიერ პრეზიდენტის მონაწილეობით. კისინჯერი დარწმუნებული იყო, რომ საგარეო პოლიტიკა არ შეიძლება წარმატებით განხორციელდეს. შეზღუდული საჯაროობის პირობებშიც კი და ეროვნული უშიშროების საბჭოს მრჩეველის პოსტი, რომელიც არ ემორჩილებოდა არავის პრეზიდენტის გარდა, იდეალურად ეხამებოდა კისინჯერის წარმოდგენებს. მთავარი საგარეო პოლიტიკური აქციის ჩატარების დროს ის ზედმეტად თვლიდა კონსულტაციას კონგრესის ხელმძღვანელებთან, რასაც კონგრესი ვერ ეგუებოდა. აქვე უნდა აღვნიშნოთ კისინჯერის და კონგრესის ურთიერთობაში, მისი თეთრ სახლში ყოფნის დროს შეინიშნება სამი ეტაპი. განსაკუთრებით დაძაბული იყო პირველი ეტაპი, როცა ის მხოლოდ მრჩეველი იყო ეროვნული უშიშროების საკითხებში. სახელმწიფო მდივანი

ვალდებულია თავისი გაწეული საქმიანობის შესახებ ანგარიშით წარსდგეს სენატის საგარეო ურთიერთობა კომისიის წინაშე. ჩვენ ზემოთ რამდენჯერმე ვახსენეთ, რომ ამ პერიოდში საგარეო პოლიტიკა თეთრ სახლში მუშავდებოდა და სახელმწიფო მდივნის ანგარიშს სენატის სხდომაზე არავითარი ეფექტი არ ჰქონდა, ხშირად ის საერთოდ არ იყო საქმის კურსში. სენატის საგარეო საქმეთა კომიტეტი დაჟინებით ითხოვდა, რომ კისინჯერს მიეცა ჩვენებები კომიტეტის სხდომებზე, მაგრამ ამას ვერ მიაღწიეს, რადგან კისინჯერს ძლიერი მფარველი ჰყავდა პრეზიდენტის სახით. პრეზიდენტი და კისინჯერი ამის სანაცვლოდ კომიტეტს სთავაზობდნენ არაოფიციალურ შეხვედრებს მასსა და კომიტეტის წევრებს შორის, რასაც რამდენჯერმე ჰქონდა ადგილი, მაგრამ ასეთი შეხვედრების დროს კისინჯერი მაღავდა მთავარ ინფორმაციას. მაგალითად, 1970 წლის 22 აპრილს, ის შეხვდა კომიტეტის თავმჯდომარეს ფულბრაიტს და შვიდ სხვა სენატორს, საუბარი ძირითადად ეხებოდა სიტუაციას კამბოჯაში. შეხვედრის დროს ნიქსონმა - ჯერ ტელეფონით გამოიძახა კისინჯერი, მიდიოდა, მზადება ამ ქვეყანაში შესაჭრელად, რომელიც ერთი კვირის შემდეგ დაიწყო, მაგრამ შეხვედრის დროს კისინჯერს, ერთი სიტყვაც არ უთქვამს ამის შესახებ.¹⁰² პრეზიდენტის მრჩეველის ასეთ მეთოდებს არ შეეძლო უკმაყოფილება არ გამოეწვია კაპიტოლიუმში.

კონგრესთან ურთიერთობის მეორე ეტაპი დაიწყო 1973 წლის აგვისტოში, როდესაც კისინჯერი დაინიშნა სახელმწიფო მდივნად და იმავდროულად რჩებოდა მრჩეველად ეროვნული უშიშროების საკითხებში. ეს იყო პერიოდი როდესაც ცნობილი „უოთერგეითის საქმის“ გამო დაეცა პრეზიდენტის პრესტიჟი და მის მიერ კისინჯერის დანიშვნა მიზნად ისახავდა გაემყარებინა საგარეო პოლიტიკის ხელმძღვანელის პოზიცია და როგორმე შეერიგებინა ის კონგრესთან. კისინჯერმა რამდენიმე მოკრძალებული რევერანსი გააკეთა კაპიტოლიუმის მხარეს. მან განაცხადა, რომ „პრეზიდენტის მიზანია პოლიტიკა უფრო ადვილად კონტროლირებადი გახადოს კონგრესისათვის“¹⁰³. თუმცა ეს ნეტარების პერიოდი კონგრესისათვის დიდხანს არ გაგრძელებულა პრეზიდენტ ფორდის ბოლო წელიწადნახევრის მმართველობის დროს ურთიერთობა კისინჯერსა და კონგრესს შორის კვლავ დაიძაბა. კონგრესი კვლავ თამაშვარე მდგომარეობაში დარჩა. კისინჯერის არცერთ მემკვიდრეს არ გააჩნდა ისეთი ძალაუფლება, რომელსაც თვითონ ფლობდა. თუმცა მოგონებები

კონგრესის უძღურებაზე პრეზიდენტის ენერგიული მრჩეველის წინაშე და შიში, რომ ეს შეიძლება კვლავ განმეორდეს, დღესაც ბევრს აწუხებს.

ნიქსონს სურდა ამერიკის საგარეო პოლიტიკური კურსის კარდინალური გარდაქმნა ამისათვის კი ის ჰ. კისინჯერზე უკეთეს პიროვნებას ვერ ინატრებდა საჭირო იყო ამერიკას გადაეხადა ურთიერთობებისათვის სხვა სახელმწიფოებთან ახალი საშუალებებით აღედგინა ამერიკის შერყეული პრესტიჟი საერთაშორისო არენაზე. წინა მთავრობების მიერ ჩავარდნილ საგარეო პოლიტიკას ნაბიჯ-ნაბიჯ რეკონსტრუქცია ჰქონდა. ნიქსონის ადმინისტრაციის წინაშე იდგა პრობლემები, რომელთა გადაუწყვეტობა ამერიკას არნახულ ზიანს მიაყენებდა:

1. რაც შეიძლება სწრაფად დაემთავრებინათ ვიეტნამის ომი და თავის მხარეზე გადაებირებინათ ჩინეთი.

2. გაუმჯობესებინათ ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან. დაეწყოთ განიარაღების პოლიტიკა .

3. მოეგვარებინათ ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტი.

ამერიკის შეერთებულ შტატებს 60-იანი წლების ბოლო იმდენად გართულებული სიტუაცია ჰქონდა თითქმის მთელს მსოფლიოში, რომ ის იძულებული გახდა უარი ეთქვა მსოფლიოს თავისუფალი ერების დაცვაზე საბჭოთა აგრესიისაგან. 1969 წლის 25 ივლისს ნიქსონმა გუამზე ჩამოაყალიბა ამერიკის შეერთებული სტრატეგია, რომელსაც შემდეგ უწოდეს „ნიქსონის დოქტრინა“ (სხვაგვარად მას უწოდებენ „გუამის დოქტრინას“-დ.გ) კერძოდ, მან განაცხადა: „ამერიკას არ ძალუძს შეასრულოს ყველა გეგმა და პროგრამა, თავის თავზე აიღოს მსოფლიოს თავისუფალი ერების დაცვა. ჩვენ დავეხმარებით მაშინ, თუკი ეს მოიტანს დადებით შედეგს და უპასუხებს ჩვენს მოთხოვნებს“.¹⁰⁴

ამ პერიოდში ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის მთავარი იყო გაედო ხიდი უფსკრულზე სამხედრო, ეკონომიკურ ძლიერებასა და დაკარგულ პოლიტიკურ გავლენას შორის. ამ ამოცანის გადაჭრისათვის კისინჯერის აზრით არ უნდა ეწარმოებინათ პოლემიკა დაფუძნებული

მხოლოდ სამხედრო ბიპოლარობაზე, არამედ უნდა ელიარებიანთ პოლიტიკური მრავალპოლარობა. „ამერიკას უკვე აღარ ძალუძს დამოუკიდებლად განახორციელოს ხოვრებაში გლობალური მასშტაბის პოლიტიკური პროგრამები“-ამბობდა ის.¹⁰⁵

ნიქსონის ადმინისტრაციამ შემოიღო ახალი კონცეპტუალური მტკიცება ამერიკის საგარეო პოლიტიკის პერსპექტივაზე, რომელიც სცილდებოდა 60-იანი წლების პოლიტიკური მსჯელობების, როგორც თეორიულ ასევე პრაქტიკულ ზღვარს.

მაშ ასე: ჰ. კისინჯერი შეუდგა თავის სამსახურს. პირველი პრობლემა, რომელიც ნიქსონსა და კისინჯერს უნდა გადაეჭრათ იყო ურთიერთობა ინდოჩინეთთან, ვიეტნამის ომის დამთავრება და ურთიერთობების გაუმჯობესება ჩინეთთან.

2. პიეტნამის ომი და ურთიერთობა ჩინეთთან

მე-19 საუკუნის შუა ხანებიდან მოყოლებული ინდოჩინეთი საფრანგეთის კოლონიური სამფლობელო იყო. მეორე მსოფლიო ომის დროს თავად ოკუპირებულმა საფრანგეთმა ველარ მოიცალა კოლონიისათვის. ინდოჩინეთი იაპონიის გავლენის ქვეშ მოექცა. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ საფრანგეთი ვიეტნამში პოზიციის აღდგენას შეეცადა, მაგრამ ვიეტნამელთა წინააღმდეგობას წააწყდა წინააღმდეგობა მეტროპოლიისა და კოლონიას შორის რვაწლიან ომში გადაიზარდა, რომელიც 1954 წელს ფრანგების მარცხით დასრულდა.

1954 წელს ჟენევაში მოწვეული კონფერენციის გადაწყვეტილებით ვიეტნამი ორ ნაწილად გაიყო. საზღვარი მე-17 პარალელის გასწვრივ გადიოდა. ჩრდილოეთ ვიეტნამს (დედაქალაქი ჰანოი) ჰო ში მინის კომუნისტური, სამხრეთს (დედაქალაქი - საიგონი) კი ანტიკომუნისტური რეჟიმი მართავდა.

1960 წელს სამხრეთ ვიეტნამში შეიქმნა „ეროვნული განთავისუფლების ფრონტი“, რომელიც მსოფლიოსათვის „ვიეტკონგის“ სახელით გახდა ცნობილი. ეს კავშირში იყო ჩრდ. ვიეტნამთან. ეს უკანასკნელი კი ეერ ურთედებოდა ანტიკომუნისტურ რეჟიმს, სამხრეთში ჩრდილოეთ ვიეტნამი დახმარებას ღებულობდა საბჭოთა კავშირიდან. სამხრეთ ვიეტნამის არმია ამერიკელების დახმარების მიუხედავად ვერ უწევდა სათანადო წინააღმდეგობას „ვიეტკონგელ პარტიზანებს“. ვიეტნამის მთელ ტერიტორიაზე კომუნისტების გავრცელების საფრთხე შეიქმნა. ყოველივე ამან და ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ „ცივი ომის“ დროს წამოყენებულმა საგარეო პოლიტიკურმა დოქტრინებმა განაპირობეს ამერიკის მთავრობის გადაწყვეტილება ჩაბმულიყო ომში ჩრდილოეთ ვიეტნამის წინააღმდეგ.

1954 წელს შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივანმა ჯონ ფოსტერ დალესმა გამოაცხადა კომუნისტების „უკუგდების დოქტრინა“¹⁰⁶, რომლის თანახმად დასავლეთს არა თუ ხელი უნდა შეეშალა კომუნისტების გავრცელებისათვის, არამედ უნდა შეესუსტებინა მისი პოზიციები უკვე დაპყრობილ ტერიტორიაზე. შეევიწროებინა კომუნისტები მისივე გაელენის სფეროში. შექმნილი სიტუაციით ამერიკა დაფრთხა, რადგან იგივე 50-იან წლებში წამოწყებული „დომინოს თეორიის“ თანახმად რომელიმე პროდასავლური რეჟიმის დაცემა ერთ ქვეყანაში, რომელიმე

რეგიონში, გარდაუვლად გამოიწვევდა მსგავსი რეჟიმების დაცემას მეზობელ ქვეყნებში (როგორც ღომინოს ქვეები ეცემა ერთიმეორის მიყოლებით).¹⁰⁷ ამ თეორიის თანახმად ვიეტნამში კომუნისტური რეჟიმის დამყარებას მოჰყვებოდა მთელი ინდოჩინეთის გაწითლება. რეგიონში საგრძნობლად გაძლიერდებოდა სსრკ-ს გავლენა, რომელიც ეტაპობრივად გააძევდა ინდოჩინეთიდან ამერიკას, რაც ამ უკანასკნელს არავითარ შემთხვევაში არ აწყობდა. ამიტომ ამერიკის შეერთებული შტატები ჩინში მოქცეული თავისი საგარეო პოლიტიკური დოქტრინების მიერ იძულებული გახდა დაეცვა თავისი პრინციპები, გაეუვნებელყო კომუნისტური საფრთხე და დაეწყო ომი ვიეტნამთან. 3 ენრი კისინჯერი მემუარებში წერს: „ამერიკის შეერთებული შტატების ომში ჩაბმა ეს იყო გულუბრყვილო იდეალიზმის და არა მილიტარიზმის შედეგი, რომ ამერიკას სურს გამოასწოროს ყველა საქმე“¹⁰⁸

ომის დაწყების საბაბი გახდა საზღვაო ინციდენტი 1964 წლის აგვისტოში. ჩრდილოეთ ვიეტნამელები თავს დაესხნენ ამერიკის გემებს „ტერნერ ჯოის“ და „მედოკს“. ინციდენტი მოხდა ტონკინის ყურეში, რასაც მოჰყვა სენატის 7 აგვისტოს ტონკინის რეზოლუცია, რომელიც მთავრობას უფლებას აძლევდა ეწარმოებინა ომი. კონგრესში ხმები შემდეგნაირად განაწილდა: წარმომადგენელთა პალატა 416 მომხრე, არც ერთი წინააღმდეგი, სენატში კი - 88 - „მომხრე“ და ორი წინააღმდეგი.¹⁰⁹ მოგვიანებით სენატორმა ფულბრაიტმა დაწერა „მე რომ მცოდნოდა, თუ რა მოჰყვებოდა ამ რეზოლუციას არავითარ შემთხვევაში ამას არ გავაკეთებდიო“¹¹⁰. ომმა მართლაც დიდი ზარალი მიაყენა ამერიკის შეერთებულ შტატებს.

ამერიკამ ვერ შეძლო ომის სწრაფად დამთავრება, როგორც ამას იმედოვნებდა. მისი რაზმები ვერ ახერხებდნენ ვიეტნამის ჭუნგლებში გამაგრებული პარტიზანების განადგურებას. 60-იანი წლების ბოლოსათვის ის უკვე ფიქრობდა არა იმაზე, თუ როგორ გადაერჩინა სამხრეთ ვიეტნამი კომუნისტური საფრთხისაგან, არამედ როგორ დაესრულებინა ომი, ისე, რომ ზიანი არ მიეყენებინა ამერიკის საერთაშორისო პრესტიჟისათვის. ომის დასრულებაში დიდი როლი ითამაშა ჰ. კისინჯერმა. სწორედ მის სახელთანაა დაკავშირებული ომის დასრულება დიპლომატიური მოლაპარაკების გზით.

ომის დაწყებიდან რამდენიმე თვის შემდეგ ჰ. კისინჯერი თავისი ლექციების წყალობით პარვარდის უნივერსიტეტში გახდა ექსპერტი -- ვიეტნამთან დაკავშირებით ლ. ჯონსონის ადმინისტრაციამ მას მიმართა

წინადადებით ეთანამშრომლა სახელმწიფო დეპარტამენტთან აღნიშნულ საკითხზე. უკვე 1965 წელს კისინჯერი იმყოფებოდა ვიეტნამში, როგორც სახელმწიფო დეპარტამენტის მრჩეველი.¹¹¹

1966 წელს კისინჯერმა ერთ ერთ ჟურნალში გამოაქვეყნა სტატია, რომელიც ვიეტნამის ომს ეხებოდა. სტატიაში აღნიშნული იყო, რომ მშვიდობის მისაღწევად საჭირო იყო სამშვიდობო მოლაპარაკებების დაწყება და კომპრომისზე წასვლა წერილს ღიდი აეიოტაჟი მოჰყვა. ის წაიკითხა მილიონობით ადამიანმა, მათ შორის მათაც, ვინც ვიეტნამის ჭუნგლებში იბრძოდა. ამერიკის ელჩმა ვიეტნამში ჰენრი ჰებოტ ლოჯმა კისინჯერი საიგონში მიიწვია, რომ თავად ენახა წინააღმდეგობა, სამხრეთ ვიეტნამის მთავრობასა და ამერიკის პროპაგანდისტულ მანქანას შორის. 1966 წლის ივლისში კისინჯერი 10 დღით მართლაც ჩავიდა ვიეტნამში. ლოჯმა მას სრული თავისუფლება მიანიჭა. კისინჯერმა ყველაფერი შეისწავლა და ასეთი დასკვნა გააკეთა, „მე მივხვდი, რომ ჩვენ ჩავებით ომში და არ ვიცით როგორ მოვუღოთ მას ბოლო--ჩვენ ვბომბავდით ჩრდილოეთ ვიეტნამს საკმაოდ მაგრად, რომ აგვემხედრებინა მსოფლიო საზოგადოებრიობა ჩვენს წინააღმდეგ, მაგრამ ვატარებდით ამ ოპერაციას მეტად უნიათოდ, რომ მიგვეღწია გადამწყვეტი წარმატებისათვის. ამიტომ მოწინააღმდეგეს შეეძლო ეკონტროლებინა სამხედრო მოქმედებების ტემპი და დანაკარგის დონე თავისი და ჩვენი მხრიდან“.¹¹²

რ. ნიქსონი ჯერ კიდევ ხელისუფლებაში მოსვლამდე გაიძახოდა, რომ მისი ადმინისტრაცია შეძლებდა ომის დამთავრებას, მაგრამ რეალობა სხვაგვარი აღმოჩნდა. კისინჯერის აზრით ამერიკას უბრალოდ არ შეეძლო გამოსულიყო საქმიდან, რომელთანაც კავშირი ჰქონდა მის ორ წინამდებარე მთავრობას და ხუთ მოკავშირე ქვეყანას. ვიეტნამში. ამერიკელთა გარდა იბრძოდნენ ავსტრალიის, ახალი ზელანდიის, ტაილანდის, ფილიპინების და სამხრეთ კორეის არმიები. სულ მათი რაოდენობა 70 ათასს აღწევდა. „ჩვენ ვერ გავაკეთეთ ეს ისევე ადვილად, როგორც ტელევიზორის არხის გადართვა--წერდა კისინჯერი--ბევრი გვიკიჟინებდა მოვქცეულიყვით ისევე როგორც დე გოლი, მაგრამ მათ ავიწყდებოდათ, რომ დე გოლს ალჟირიდან ქვეყნის გამოყვანისათვის ოთხი წელი დასჭირდა. რადგან მისი აზრით ეს უნდა მომხდარიყო უმტკივნეულოდ, რათა შეენარჩუნებინა ქვეყნის შინაგანი ერთიანობა და საერთაშორისო პრესტიჟი. მან საფრანგეთი ალჟირიდან გამოიყვანა პოლიტიკური აქტის შედეგად და არა ძალისმიერი მეთოდით, ეს კი

გამოიყურებოდა როგორც ეროვნული გადაწყვეტილება და არა როგორც განადგურება და გაქცევა. ამერიკის შეერთებული შტატებიც ასევე უნდა მოქცეულიყო.“¹¹³

რიჩარდ ნიქსონი საპრეზიდენტო მოვალეობის შესრულებას 1969 წლის 20 იანვარს შეუდგა - მას არ შეეძლო არ გაეთვალისწინებინა მისი წინამორბედის მარცხი ვიეტნამში, როგორც კისინჯერი ამბობდა: „1965 წლის შემდეგ ამერიკას საგარეო პოლიტიკა აღარ პქონდა. ეს იყო ვიეტნამის პოლიტიკა“.¹¹⁴

ვიეტნამის კონფლიქტის დარეგულირებაზე დიდ გავლენას ახდენდა პოლიტიკური სიტუაცია ქვეყნის შიგნით. ხალხს ომი არ სურდა. 1969 წლის ოქტომბრიდან დაიწყო ვიეტნამის ომის საპროტესტო დემონსტრაციები. 1969 წელს დემოკრატი კონგრესმენის ა. ლოუნსტენის ინიციატივით შეიქმნა „ვიეტნამის მორატორიუმის კომიტეტი“. პირველად კომიტეტის მიზანი იყო ჩაეტარებინა სტუდენტთა საერთო ეროვნული გაფიცვა, მაგრამ შემდეგ გადაწყვიტეს უფრო ფართო მასები მოეწვიათ და შეეცვალათ ტერმინი გაფიცვა მორატორიუმით. მორატორიუმის დღედ გამოცხადდა 1969 წლის 15 ოქტომბერი. დემონსტრაციაში მონაწილეობა მიიღო 17 სენატორმა და წარმომადგენელთა პალატის 47 წევრმა. კისინჯერი წერდა „აღმასრულებელი ხელისუფლება დანაწევრებული აღმოჩნდა ისევე როგორც მთელი ქვეყნა.“¹¹⁵

ამ დემონსტრაციებმა ქვეყნაში პანიკა გამოიწვიეს. მსხვილმა ბიზნესმენებმა დახმარებისათვის მთავრობას მიმართეს. ჰ. კისინჯერმა გააფრთხილა ისინი, რომ „ვიეტნამის კაპიტულაცია არ წარმოშობდა დემონსტრაციების დამთავრების ფენომენს. ამ კაპიტულაციას მოჰყვებოდა დემონსტრაციების წახალისება, რაც შეცვლიდა ამერიკული პოლიტიკური ცხოვრების წესს. მისი აზრით მთავარი იყო პრეზიდენტის ინსტიტუტის და არა კონკრეტულად რომელიმე პრეზიდენტის დაცვა“.¹¹⁶

ნიქსონმა განაცხადა, „თუ პრეზიდენტი თავის თავს უფლებას მისცემს, რომ მისი კურსი განისაზღვროს დემონსტრაციით, მაშინ უარყოფს ყველა მისი წინამორბედის ნდობას. ის არავითარ შემთხვევაში არ დაუშვებს, რომ მთავრობის პოლიტიკა ქუჩაში კეთდებოდეს. ეს ნიშნავს დაარღვიო დემოკრატიული პროცესი, რაც საშუალებას მისცემს ყველა ჯგუფს თავისი ძალა გამოსცადოს არა საარჩევნო ყუთებთან, არამედ ქუჩაში კონფროტაციით“¹¹⁷.

მიუხედავად ასეთი განცხადებებისა და ამერიკის ადმინისტრაციის

მიერ მიღებული ზომებისა, დემონსტრაციები გახშირდა და მასობრივი გახდა. განსაკუთრებით სტუდენტები აქტიურობდნენ ნიქსონმა მათ „უსაქმურები“¹¹⁸ უწოდა. მდგომარეობა განსაკუთრებით დაიძაბა მას შემდეგვე რაც სტუდენტების წინააღმდეგ ქ. კენტის უნივერსიტეტის ტერიტორიაზე გამოიყვანეს გვარდია, 1970 წლის გაზაფხულზე ასეთ სიტუაციაში ნიქსონს მშველელად კისინჯერი მოევლინა. იგი მოგზაურობს მთელ ამერიკაში: ხვდება სტუდენტებს სამხრეთ კაროლინაში, ჩიკაგოს უნივერსიტეტში და სხვაგან სტუდენტები მას ეკითხებიან, თუ რატომ არ სურს ნიქსონს ომის დამთავრება კისინჯერი განუმარტავს მათ, რომ მთავრობას სურს ამ ომის დამთავრება, მაგრამ ეს პოლიტიკაა და ძალიან დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ომის დამთავრება ისე უნდა მოხდეს, რომ არ შეირყეს ამერიკის ავტორიტეტი საერთაშორისო არენაზე, რომ ვიეტნამმა კი არ დაამარცხა ისინი, არამედ მათ შეასრულეს თავიანთი განმათავისუფლებელი მისია და ახლა თავისუფლება უბოძეს ვიეტნამს¹¹⁹.

ამ დროს პრესაში მოულოდნელად გაჟონა ინფორმაციამ ლაოსისა და კამბოჯის დაბომბვის შესახებ. ამან კიდევ უფრო დაძაბა ვითარება.

ჯერ კიდევ 50-ან წლებში ლაოსსა და კამბოჯას, ჩრდ. ვიეტნამი და ამერიკა დიდ ყურადღებას უთმობდა. პრეზიდენტი ეიზენჰაუერი თვლიდა, რომ სამხრეთ ვიეტნამის ყველაზე ეფექტური დაცვა სწორედ ამ ტერიტორიებიდან, განსაკუთრებით ლაოსიდან შეიძლებოდა. ჩრდ. ვიეტნამის შეიარაღებულ ძალებს არ შეეძლოთ გადაეყვითათ ოფიციალურად მე-17 პარალელი, რომელიც ჟენევის კონფერენციის გადაწყვეტილებით საზღვარს წარმოადგენდა ჩრდილოეთსა და სამხრეთს შორის, რადგან ამას მოჰყვებოდა საერთაშორისო კონფლიქტი. ვიეტნამელი კომუნისტები ეძებდნენ ისეთ გზას, რომელსაც შედარებით ნაკლები პოლიტიკური გამომხილი მოჰყვებოდა. ასეთად მათ ჩათვალეს ლაოსი და კამბოჯა. ჩრდილოეთ ვიეტნამმა ხელში ჩაიგდო ლაოსის ტერიტორიის მცირე მონაკვეთი (ისინი იქ შევიდნენ ვითომდა ლაოსის მთავრობის თხოვნით, რათა დაეცვა ისინი სამხრეთ ვიეტნამის თავდასხმისაგან-დ.გ) მას უწოდეს „ჰო ში მინის ბილიკი“ და სწორედ ამ ბილიკის საშუალებით ისინი შედიოდნენ სამხრეთ ვიეტნამის ტერიტორიაზე.¹²⁰ ლაოსში და კამბოჯაში ჩრდილოეთ ვიეტნამელებმა შექმნეს თავიანთი ბაზები. თავდაპირველად ამერიკელები შეეცადნენ გადატრიალება მოეწყით კამბოჯაში და თავიანთი სასურველი პიროვნება მოეყვანათ ხელისუფლებაში. ეს მართლაც მოახერხეს.

პრინცი სიანუკი ჩამოაგდეს და ხელისუფლებაში გენერალი ლონ ნოლი მოვიდა. თუმცა ამას სასიკეთო შედეგი არ მოჰყოლია ჩამოგდებულმა პრინცმა განაგრძო ბრძოლა ამერიკელთა წინააღმდეგ, ამერიკაში დაიწყო ფიქრი კამბოჯის ტერიტორიის დაბომბვაზე. ნიქსონმა პენტაგონს მისცა დავალება, რათა შეესწავლათ სიტუაცია და გაერკვიათ რამდენად შესაძლებელი იყო ეს. პენტაგონმა შეიმუშავა საიდუმლო გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა კამბოჯის სასაზღვრო ტერიტორიის დაბომბვას. (საზღვრიდან 5-6 კმ-ის დაცილებით) დიდი ოპერაციის საერთო კოდური სახელწოდება იყო „მენიუ“, მცირე ოპერაციების კი - „საუზმე“; „დესერტი“; „სადილი“, „ვახშამი“.¹²¹ 1971 წლიდან დაიწყო ლაოსის ტერიტორიის დაბომბვა. პრესისათვის თავიდანვე განკუთვნილი იყო ინფორმაცია, რომ ზღებოდა ვიეტნამის სასაზღვრო ტერიტორიის დაბომბვა, მაგრამ მოხდა ინფორმაციის გაჟონვა, ამან კი დემონსტრაციები კიდე უფრო გაზარდა. დაიწყო საპროტესტო აქციები კამბოჯიდან ამერიკის ჯარების გაყვანის მოთხოვნით. კისინჯერი, შეხვდა ჰარვარდის უნივერსიტეტის თორმეტ პროფესორს, რომლებმაც პროტესტი განაცხადეს კამბოჯაში შეჭრის გამო. კისინჯერმა მათ უთხრა: „ამაზე არ ღირს ნერვიულობა, ჩვენ ვიპოვით გამოსავალს რამდენიმე თვეში“. კვაკერებთან¹²² შეხვედრის დროს მან თქვა: „მოგვეცით 6 თვე და თუ ამ დროში ჩვენ ვერ დავამთავრებთ ამ ომს, თქვენ შეგიძლიათ დაბრუნდეთ და გაანადგუროთ თეთრი სახლის ზღუდე“,¹²³ მაგრამ საწინააღმდეგო მოძრაობა საკმაოდ გაძლიერდა და ნიქსონი იძულებული გახდა ეთქვა, რომ 1970 წლის 1 ივლისს გამოიყვანდა ჯარებს კამბოჯიდან.

საპროტესტო მოძრაობა ძალიან გაძლიერდა. მთავრობას უნდა ეჩვენებინა ხალხისათვის, რომ ის იბრძოდა ომის დამთავრებისათვის. ამისათვის, პირველ რიგში, უნდა განეგრძოთ სამშვიდობო მოლაპარაკებები და მეორე--განხეთქილება შეეტანა ჩრდილოეთ ვიეტნამის მოკავშირეებს--საბჭოთა კავშირსა და ჩინეთს შორის.

სამშვიდობო მოლაპარაკება ჯერ კიდეც 1968 წელს დაიწყო ლ. ჯონსონმა პარიზში. ეს მოლაპარაკებები ჯერ იყო ორმხრივი, შემდეგ კი გახდა ოთხმხრივი. ვიეტნამის დემოკრატიული რესპუბლიკა, საბჭოთა კავშირი, საიგონისა და საბჭოთა კავშირის მიერ შექმნილი რევოლუციური მთავრობა, ამერიკის შეერთებული შტატები. მაგრამ ეს მოლაპალაკებები არც თუ ისე წარმატებით მიმდინარეობდა.

ერთ-ერთი ამერიკელი ავტორი ვ. ბროდინი, რომელიც ეხება

ეიეტნამის ომს, ახასიათებს რა სიტუაციას ინდოჩინეთში. გამოჰყოფს დიპლომატიის სამ ფაზას, რომელიც გაიარა ამერიკის მთავრობამ პირველი დიპლომატიური ფაზა--მან უნდა შექმნას ილუზია ამერიკაში, რომ ომი მალე დამთავრდება მეორე დიპლომატიური ფაზა--ლაოსისა და კამბოჯის ტერიტორიაზე არსებული ბაზების განადგურება და ამ ტერიტორიების დაცვა კომუნისტურისაგან მესამე--ჩინეთი, განხეთქილება უნდა ჩამოეგდო ჩინეთსა და სსრკ-ს შორის და ჩინეთი თავიანთ მხარეზე გადაებირებინათ, რაც გაუადვილებდათ ამერიკელებს მშვიდობის დამყარებას ამ რეგიონში.¹²⁴

ყველივე ამის გასაყვებლად კი, პირველ რიგში, საჭირო იყო ამერიკის მთელი საგარეო პოლიტიკური კურსის შეცვლა. ერთ-ერთ სტატიაში კისინჯერი წერდა: „ვიეტნამი უფრო მეტს ნიშნავს ჩვენთვის, ვიდრე პოლიტიკის ჩავარდნა, სინამდვილეში ეს არის მთელი ჩვენი საერთაშორისო ურთიერთობების ფილოსოფიის კრაზი“¹²⁵.

სამშვიდობო მოლაპარაკებების წარმოების დროს ყველაზე აქტიური როლი დაეკისრა პ. კისინჯერს. მოლაპარაკებების წარმოება არც თუ ისე ადვილი იყო. ჯერ კიდევ თანამდებობაზე დანიშვნამდე კისინჯერმა თხოვა ნიქსონს, ეცნობებინა ვიეტნამისათვის ამერიკის კეთილი სურვილების შესახებ. მან პრეზიდენტს ურჩია გაეხსნა არაოფიციალური კავშირის წყარო, მაგრამ ვიეტნამელთა ყველა მოთხოვნა გამოიყურებოდა, როგორც ბრძანება, „ამერიკა ვალდებულია“, 1971 წელს ამერიკა ამას მიეჩვია, იმავე წელს ვიეტნამელებმა სიტყვა „ვალდებულია“ შეცვალეს სიტყვით „უნდა შეძლოს“.

„არა იმისათვის ვიბრძოდით ჩვენ 40 წელიწადი, რომ კომპრომისზე წავიდეთ--ამბობდნენ ვიეტნამელები,¹²⁶ მათი აზრით ეს იყო სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლა და მოლაპარაკებებს ბრძოლის ერთ-ერთ ფორმად განიხილავდნენ. პარიზის მოლაპარაკებები მათთვის პოლიტიკური ბრძოლის ინსტრუმენტი იყო, იარაღი იმისათვის, რომ ამერიკა ფსიქოლოგიურად გამოიფიტა და დაეშორებინა ის სამხრეთელი მოკავშირებისაგან. ჩრდილოეთ ვიეტნამელები არ მიდიოდნენ მოლაპარაკებებზე, რადგან კისინჯერის აზრით ნებისმიერი კომპრომისი ამერიკის გამარჯვება იქნებოდა და განამტკიცებდა მის პოზიციებს. ისინი უფრო ამჭობინებდნენ საიდუმლო მოლაპარაკებებს, რადგან ეს აძლევდა მათ საშუალებას მოეხდინათ ნიადაგის ზონდირება. ნებისმიერი საკითხის განხილვისას ისინი ცდილობდნენ მაქსიმალური გავლენა მოეხდინათ ამერიკის შეერთებული შტატების შიგნით

არსებულ სიტუაციაზე ასეთ პირობებში ყოველგვარ დიპლომატიურ მოლაპარაკებებზე საუბარი ზედმეტი იყო. მაგრამ კისინჯერი ამას ახერხებდა. ამისათვის კი მთელი თავისი დიპლომატიური ნიჭის გამოყენება უზღებოდა, წარმატების მიღწევისათვის მას ოთხი წელი დასჭირდა, როცა 1973 წლის 27 იანვარს ხელი მოაწერეს ომის დამთავრების ხელშეკრულებას.

1969 წლის 14 მაისს ნიქსონი ტელევიზიით პირველად შეეხო ომის დამთავრების სამშვიდობო პროგრამას. პროგრამა 8 პუნქტისაგან შედგებოდა და ლ. ჯონსონის ადმინისტრაციასთან შედარებით უფრო ამტკიცებდა ამერიკის პოზიციას მოლაპარაკებებზე.

ნიქსონმა უარი თქვა ე.წ. მანილას ფორმულაზე.¹²⁷ და წამოაყენა წინადადება ჯარების ერთდროული გაყვანის შესახებ. ამერიკა თანახმა იყო თავისუფალ არჩევნებზე, საერთაშორისო მეთვალყურეობის ქვეშ. ამავე გამოსვლაში ნიქსონმა აღნიშნა, რომ ამერიკელთა პირველი ნაკადი შინ დაბრუნდებოდა¹²⁸. ნათელი იყო ერთი რამ, რომ ამერიკა სამხრეთ ვიეტნამში დარჩებოდა მანამ, სანამ ის არ შეძლებდა საკუთარი თავის დაცვას.¹²⁹

ნიქსონმა გადაწყვიტა პირადად შეხვედროდა სამხრეთ ვიეტნამის პრეზიდენტ ტჰიენუს, რათა მისი მხარდაჭერა მოეპოვებინა. შეხვედრა დანიშნულ იქნა 8 ივნისს; შეხვედრის ადგილად აიარჩიეს წყნარი ოკეანის კუნძული მინდუეი, რადგან ტჰიენუს ვიზიტი ამერიკაში დიდი აურზაურს გამოიწვევდა.

შეხვედრა ორ ეტაპად წარიმართა. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა, მეორე ეტაპს, რომელშიც კისინჯერიც ლებულობდა მონაწილეობას. საინტერესოა, რომ ტჰიენუს დამაჯერებლად ეჭირა თავი და არ გამოდიოდა მთხოვნელის როლში. ამერიკელები ნერვიულობდნენ, რომ საუბარს ჯარების მოსალოდნელი გაყვანის შესახებ შეეძლო შეექმნა უხერხული სიტუაცია. მაგრამ ტჰიენუმ აღტაცებაში მოიყვანა ამერიკელები, კისინჯერის თქმით ის თვითონ გამოვიდა ჯარების გაყვანის წინადადებით. მას შესთავაზეს დაეწყოთ არაოფიციალური კონტაქტი ჰანოისთან პრეზიდენტის დონეზე. ტნიენუ დათანხმდა იმ პირობით, რომ ეს ინფორმირებული იქნებოდა ნებისმიერი პოლიტიკური დისკუსიის შესახებ. შეხვედრა საათი და 30 წუთი გაგრძელდა და პრეზიდენტმა ნიქსონმა გამოაცხადა ჯარების გაყვანის პირველი ეტაპის შესახებ. ნიქსონი პოლიტიკურ გამარჯვებას ზეიმობდა ის თვლიდა, რომ ეს მას მისცემდა დროს გამოემუშაებინა

ახალი სტრატეგია. საინტერესოა, რომ პრეზიდენტს კისინჯერიც ეთანხმებოდა. თუმცა მოგვიანებით ორივე მიხვდა თავის შეცდომას, რადგან ამერიკა რაც უფრო აცხადებდა ჯარების ცალმხრივი გაყვანის შესახებ მით უფრო მეტს მოითხოვდა მათგან ჰანოი და უფრო სწრაფად ეცემოდა სამხრეთ ვიეტნამი.

ჰ.კისინჯერმა ნ.ნიქსონს შესთავაზა რაიმე პროგრესის მისაღწევად გამოეყენებინათ საიდუმლო შეხვედრები. ის ამბობდა „მე აღვიქვამ სიტუაციას შემდეგნაირად ახალი ინიციატივები ჰანოიში ალბათ არ გამოიწვევენ.

დიდ ცვლილებებს, მაგრამ მე ვთვლი, რომ ჩვენ უნდა გამოვიჩინოთ ახალი ინიციატივა, როგორც ისტორიისათვის, აგრეთვე იმისათვის რათა, რაღაც პროგრესს მივალწიოთ პარიზის სამშვიდობო კონფერენციაზე“. გადაწყვიტეს მოეძებნათ შუამავალი. არჩევანი შეჩერდა საფრანგეთის ყოფილ გენერალურ დელეგატზე ჰანოიში სენტენზე, რომელიც იქ კერძო ბიზნეს ეწეოდა. 24 ივნისს სენტენი ვაშინგტონში მიიწვიეს. მან მზადყოფნა გამოთქვა ჩასულიყო ჰანოიში და ამერიკის სახელით გადაეცა მათთვის გზავნილი. ალტერნატივის სახით ფრანგმა ნიქსონს შესთავაზა მოეწყო შეხვედრა კისინჯერსა და ჩრდილოეთ ვიეტნამის პოლიტიკოსს წევრ ლი დაქ ფოს შორის (ლი დაქფოს ისევე, როგორც კისინჯერს წამყვანი როლი ეკისრებოდა პარიზის მოლაპარაკებებზე) შედგენი იქნა კერძო წერილის პროექტი ნიქსონისა ჰო ში მინთან, რომელიც სენტენს უნდა ჩაეტანა ჰანოიში. წერილში აღნიშნული იყო ამერიკის მისწრაფება მშვიდობისაკენ „დადგა დრო მივუსხდეთ მოლაპარაკებების მაგიდას და მივალწიოთ ამ ტრაგიკული ომის სწრაფ დამთავრებას. დაე, ისტორიამ იცოდეს, რომ ამ კრიტიკულ მომენტში ორივე მხარე მშვიდობისაკენ შებრუნდა“. ¹³⁰ მაგრამ ყოველივე ამან არ იმოქმედა ჩრდ. ვიეტნამზე და მათ უარი განაცხადეს ვიზა მიეცათ სენატისათვის. წერილი გადასცეს მათ ვან ბის (ჰანოის წარმომადგენელი პარიზში). ამის გარდა კისინჯერმა გადაწყვიტა პირადად შეხვედროდა ვიეტნამის წარმომადგენლებს. ამაში მას სენტენი დაეხმარა. საიდუმლო შეხვედრა დაინიშნა სენტენის ბინაში პარიზში (Rivoli st №204) 4 აგვისტოს.¹³¹ ვინაიდან ლი დაქ ფო პარიზიდან გაემზავრა. კისინჯერის მოსაუბრე იყო სუან ტპიუ (ჰანოის სრულუფლებიანი წარმომადგენელი სამშვიდობო მოლაპარაკებების პლენარულ სხდომაზე პარიზში). კისინჯერი მის მეშუალებში წერს: „ტპიუ არ ქმნის პოლიტიკას, რადგან ის ჩვეულებრივი ფუნქციონერია,

როცა ჰანოის სურდა ეწარმოებინა სერიოზული მოლაპარაკებები, ისინი ლი დაქ ფოს აგზავნიდნენ." შეხვედრა გასაიდუმლოებული იყო. კისინჯერს თან ახლდა გენერალი უოლტერსი, რომელსაც თარჯიმნის ფუნქცია უნდა ეკისრა. შეხვედრა სამ საათნახევარი გაგრძელდა. ფაქტიურად კისინჯერმა ვიეტნამელებს წარუდგინა ომის დამთავრების ფართო მასშტაბიანი გეგმა, აღნიშნული იქნა, რომ 1 ნოემბერს გადის წელიწადი, რაც შეწყდა დაბომბვები და დაიწყო მოლაპარაკებები, ამ ხნის განმავლობაში ამერიკამ გადადგა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნაბიჯი, მათ შორის ცალმხრივად გაიყვანა 25 ათასი მეომარი. პრეზიდენტის სახელით კისინჯერმა შესთავაზა მოეძებნათ კავშირის სპეციალური არხი. მაგრამ კისინჯერის ამ მონოლოგს არავითარი ზეგავლენა არ მოუხდენია ჩრდილოეთ ვიეტნამელებზე. სუან ტჰიუმ თავის მონოლოგში მიმოიხილა ვიეტნამელი ხალხის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის, რასაც მან 45 წუთი მოანდომა.¹³² მხოლოდ შემდეგ გადავიდა ის საკითხის არსზე მან განაცხადა, რომ „არსებობს ორი პრობლემა სამხედრო და პოლიტიკური მათ გადასაწყვეტად კი უნდა გააძევეთ სამხრეთ ვიეტნამის ამერიკის მოკავშირე პრეზიდენტი. ვიცე-პრეზიდენტი და პრემიერ-მინისტრი (ტჰიუ, კიო და ჰიონგი). უნდა შეიქმნას კოალიციური მთავრობა, დროებითი რევოლუციური კომუნისტური პარტიის წარმომადგენლებიდან ორივე საკითხი სამხედროცა და პოლიტიკურიც ერთმანეთთან კავშირშია და ერთის გადაწყვეტა მეორის გარეშე არ შეიძლება ფაქტიურად ჰანოი ითხოვდა ამერიკის წასვლის შემდეგ მთელი ვიეტნამის გაწითლებას მხოლოდ 1972 წლის 8 ოქტომბერს თქვა უარი ჰანოიმ საიგონის რეჟიმის ჩამოგდებაზე

შეხვედრაზე ორივე მხარემ მხოლოდ თავისი პოზიცია დაასაბუთა და რაიმე კონკრეტული გადაწყვეტილება არ მიუღიათ, ახლად დამყარებული კავშირი მეტი არ გამუყენებიათ, რადგან 11 აგვისტოს კომუნისტებმა ფართო მასშტაბიანი შეტევა წამოიწყეს.

25 აგვისტოს ჰო ში მინმა საპასუხო წერილი მისწერა ნიქსონს, ამერიკაში ის მიიღეს ჰო ში მინის გარდაცვალებამდე, 3 დღით ადრე. წერილში ის კატეგორიული ფორმით იმეორებდა ჩრდ. ვიეტნამის პოზიციას. მასში ნათლად ჩანდა, რომ ჰანოის დააკმაყოფილებდა მხოლოდ გამარჯვება .

ამერიკელი ხალხი თავისი მთავრობისაგან ერთდროულად ორი ერთმანეთთან შეუთავსებელი მიზნის მიღწევას მოითხოვდა: მათ

უნდოდან ომი დამთავრებულიყო და ამერიკას კაპიტულაციაზე არ მოეწერა ხელი. ნიქსონი ისწრაფოდა რა ამერიკის პოლიტიკა გაეყვანა ამ წინააღმდეგობების ზღვაში, აირჩია მესამე ვარიანტი „ვიეტნამიზაცია“, არა იმიტომ, რომ მასში მდგომარეობიდან ბრწყინვალე გამოსავალს ხედავდა, არამედ მისი აზრით ეს იყო შედარებით უსაფრთხო საშუალება შეენარჩუნებინა თანაფარდობა სამ საკვანძო საკითხს შორის, რომელიც ამერიკის წასვლას ეხებოდა; ამერიკის შიგნით მორალური მდგომარეობა შეენარჩუნებინა სათანადო დონეზე, მიეცა შანსი საიგონის მთავრობისათვის თვითონ დამდგარიყო ფეხზე და ჰანოისათვის მიეცა სტიმული წასულიყო მოლაპარაკებებზე ვიეტნამიზაციას ჰქონდა ერთი დადებითი შედეგი, ის თანდათან აჩვევდა ამერიკელ და სამხრეთ ვიეტნამელ ხალხს ამერიკის გარდაუვალ წასვლას. ამის გარდა ვიეტნამიზაცია ნიქსონს საშუალებას აძლევდა ვიეტნამიდან გამოეყვანა სახმელეთო ჯარები და კონფლიქტში ძირითადად სპაერო ძალებზე გაეკეთებინა აქცენტი, რაც შეეხება სამხრეთ ვიეტნამის არმიას ის იწვრთნებოდა თანამედროვე დონეზე და სწორედ მას უნდა დაეცვა თავისი მიწა-წყალი, მაგრამ ის არც თუ დამაჩერებლად გამოიყურებოდა და ისტორიკოსს სპენიერის აზრით ყველაზე სუსტი ადგილი სწორედ ეს იყო ნიქსონის სტრატეგიაში, როცა ის აქცენტს საიგონის არმიაზე აკეთებდა.¹³³ სკეპტიკურად უყურებდა ვიეტნამიზაციას კისინჯერი, რომელმაც თავისი შეხედულებები ვიეტნამთან დაკავშირებით ჩამოაყალიბა 1969 წლის 10 სექტემბერის მემორანდუმში.¹³⁴ და პრეზიდენტს წარუდგინა.

1969 წლის 10 სექტემბერის მემორანდუმი

თემა: „ჩვენი თანამედროვე კურსი ვიეტნამში“.

მე ღრმად ვარ შეშფოთებული ჩვენი დღევანდელი კურსი ვიეტნამში. დრო ჩვენ წინააღმდეგ მოქმედებს. განსაკუთრებით ეს შეიძლება ითქვას ჩვენს სტრატეგიაზე. ასეთი პესიმისტური შეხედულება დაფუძნებულია ჩემს აზრზე ჰანოის სტრატეგიის შესახებ.

1. აშშ-ის სტრატეგია

ფაქტიურად ჩვენ ვცდილობთ გადავწყვიტოთ ვიეტნამის პრობლემა სამ ერთმანეთის კავშირში მყოფ ფრონტზე. 1. აშშ-ს შიგნით. 2. ვიეტნამში. 3. დიპლომატიურ ფრონტზე. იმისათვის, რომ წარმატებას მივაღწიოთ დიპლომატიურ ფრონტზე უნდა გადავჭრათ პირველი ორი.

ა) აშშ

მომდევნო თვეების განმავლობაში გაიზრდება თქვენზე ზეწოლა

საზოგადოების მხრიდან, რათა სწრაფად დაამთავროთ ომი. მართალია, საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვას შეუძლია გვიჩვენოს, რომ ამერიკელთა მნიშვნელოვანი ნაწილი მიმდინარე მომენტში კმაყოფილია მთვრობის იმ ზომების, რომლებიც მიმართულია ომის დამთავრებისაკენ, მაგრამ შეიძლება აშკარა სიმპტომები, რომ ეს მხარდაჭერა მალე გაქრება. სტუდენტური გამოსვლების გეგმები ოქტომბერში კარგად არის ცნობილი. ასეთი ზეწოლა აშშ-ის მთავრობაზე გაძლიერებს შინაგან განხეთქილებას ქვეყანაში, რომელიც უკვე ნათლად გამოიკვეთა..’

ბ) ვიეტნამი

ვიეტნამის ფრონტზე უნდა განვიხილოთ სამი მომენტი

1. ჩვენი ცდები „მოვიგოთ ომი სამხედრო ოპერაციების გზით

2. ვიეტნამიზაცია.

3. ვიეტნამის მთავრობის პოლიტიკური პოზიცია.

1. მე არ მჯერა, რომ ჩვენი ახლანდელი გეგმებით შევძლებთ ომის ორ წელიწადში დამთავრებას. თუმცა ჩვენი გამარჯვება ან დამარცხება, რომელიც მოწინააღმდეგის დანაკლისს გამოიწვევს, რჩება მთავარ მომენტად.

2. „ვიეტნამიზაცია“--გადავიტანოთ ომი ვიეტნამელთა მხარეზე ეს გეგმები უნდა განვიხილოთ 30 თვის განმავლობაში მე არ მჯერა, რომ ჩვენ გავვაჩნია ამდენი დრო. ამის გარდა „ვიეტნამიზაცია“ თანდათან შეგვიქმნის პრობლემებს ამერიკელი ჯარისკაცების გამოყვანა საზოგადოებას მაღას გაუღვიძებს, „მაღა ჭამაში მოდის, რაც უფრო დიდი რაოდენობით ჯარებს გამოვიყანო, მით უფრო მეტი ჯარისკაცის დაბრუნებას მოითხოვენ ჩვენგან ეს კი ფაქტიურად გადაიქცევა ჯარების ცალმხრივ გამოსაყვანად. ამ პერიოდში ჰანოი დაელოდება ჩვენი ჯარების ძირითადი ბირთვის გამოყვანას ვიეტნამიდან და შემდეგ ადვილად გაუსწორდება საიგონის ჯარებს. „ვიეტნამიზაციამ“ შეიძლება არ შეამციროს ჩვენი დანაკარგები, რადგან ჩრდილოეთ ვიეტნამელები ადვილად გაანადგურებენ ჩვენს მცირე ძალებს საიგონში.

3. ჭერჯერობით ჩვენ ვეჭახებით დილემას ვიეტნამის მთავრობასთან დაკავშირებით. არსებულ მთავრობას არ შეუძლია წაწიოს წინ პოლიტიკურ დარეგულირებისაკენ და ამით საფრთხე არ შეუქმნის თავის არსებობას. ტპიუეს ცდა გააფართოოს თავისი მთავრობა იწვევს საფრხეს, არა იმიტომ, რომ ამით მთავრობაში ჩაერთო სხვადასხვა პოლიტიკური მოღვაწე, არამედ ამ პოლიტიკურ მოღვაწეებს არ ჭერათ ტპიუეს შესაძლებლობების.

დიპლომატიური ფრონტი

არ ჩანს სათანადო პერსპექტივა მივალწით პროგრესს, ვიეტნამში, რომ დავარწმუნოთ ჰანოი წავიდეს რეალურ დათმობებზე პარიზში. ისინი კარგად იცნობენ შინაგან სიტუაციას ამერიკაში და ელოდებიან ჩვენს წასვლას.

II-ჰანოის სტრატეგია

ორი აზრი არ არსებობს იმაში, რომ მოწინააღმდეგე დაზარალდა სამხედრო ოპერაციების დროს და არ შეუძლია შეინარჩუნოს ინიციატივა სამხრეთში საკმაოდ დიდხანს. სტატისტიკური მონაცემები და ვო ნგვენ ზიაპის ბოლო განცხადება მოწმობს იმ ფაქტს, რომ ჰანოიმ შეგნებულად გადაწყვიტა ომის გაკიანურება. როგორც ჩანს, ის ცდილობს პატარ-პატარა მობილური რაზმებით დიდი ზიანი მოგვაყენოს. ეს კიდევ უფრო ასაბუთებს, რომ ჰანოის სტრატეგია უფრო ფსიქოლოგიურ გამარჯვებაში მდგომარეობს, ვიდრე აშშ-ს დამარცხებაში. ისინი ცდილობენ გვაიძულონ ჩვენ წავიდეთ. ამისათვის კი უნდა გააგრძელონ რევოლუციური ომი.

III. დასკვნა

მოკლედ რომ ითქვას მე არ მჯერა, რომ ჩვენ შეგვიძლია მივალწით საკმაოდ პროგრესს ვიეტნამთან დაკავშირებით. ჰანოიმ აირჩია სტრატეგია, რომელსაც შეუძლია მისდიოს ბზარის გაჩენამდე ამის მიღწევა კი შეიძლება თუკი შუღლს ჩამოვადებთ საბჭოთა კავშირსა და ჩინეთს შორის. ჩვენი ახლანდელი სტრატეგია ცდილობს აღმოაჩინოს საშუალო კურსი. ჯარების გაყვანის ძალიან ნელ და ძალიან სწრაფ ტემპს შორის. რომ ერთდროულად დავარწმუნოთ ჰანოი ჩვენს სიმტკიცეში და დავაკმაყოფილოთ ამერიკელი საზოგადოების მოთხოვნები.

ასეთი იყო ამ მემორანდუმის არსი. მასში ნათლად იყო ასახული პოლიტიკური სიტუაცია, როგორ ამერიკაში, ასევე ვიეტნამში.

ჰ.კისინჯერის აზრით ამერიკისათვის უფრო მომგებიანი იქნებოდა გამოსულიყო ფართო და ყოვლისმომცველი წინადადებით, როგორც კი ამერიკას შეეძლო. მასში არ იქნებოდა აღნიშნული მოკავშირე მთავრობის გადადგომა, მაგრამ უზრუნველყოფდა თავისუფალ პოლიტიკურ ასპარეზს. თუკი ეს უარყოფილი იქნებოდა, ამერიკა შეაჩერებდა ჯარების გაყვანას, იზოლაციაში მოაქცევდა ჩრდ.ვიეტნამს, დანაღმავდნენ მის პორტებს და დაბომბავდნენ რკინიგზას, რომელიც მას ჩინეთთან აერთიანებდა. მიზანი კი სწრაფი კომპრომისის მიღწევა

მოლაპარაკებებზე. ჰ.კისინჯერმა ეროვნული უშიშროების საბჭოს სხდომაზე დასვა საკითხი მიეცათ შეფასება აქამდე მიღწეული დიპლომატიური შედეგისათვის და გამოემუშავებინათ მოლაპარაკებების საბოლოო სცენარი. სხდომაზე შეიმუშავეს გეგმა, რომელსაც უწოდეს „იხვის მახე“ (ინგლ. Duck Hook მემუარებში კისინჯერი მიუთითებს, რომ დღემდე არ იცის, თუ რატომ უწოდეს გეგმას ეს სახელი - დ.გ.) გეგმის განხორციელების თარიღად დანიშნული იქნა 1 ნოემბერი. ნიქსონის ადმინისტრაცია ვარაუდობდა, რომ ეს გეგმა უზრუნველყოფდა „სწრაფ და პროდუქტიულ მოლაპარაკებებს“, მაგრამ კისინჯერის თქმით, როდესაც გეგმამ საბოლოო სახე მიიღო დარწმუნდა, რომ ის ვერავითარ სწრაფ შედეგს ვერ მოიტანდა. 17 ოქტომბერს მან პრეზიდენტს შესთავაზა გადაედო ამ გეგმის განხილვა.

30 ოქტომბერს ჰ.კისინჯერმა პრეზიდენტს წარუდგინა ახალი მემორანდუმი. მისი მთავარი თემა იყო ვიეტნამიზაცია და მასთან დაკავშირებული პრობლემები. „ჩვენ მოწმე ვიყავით სხვადასხვა ვიეტნამური პროგრამის მარცხისა მას შემდეგ, რაც ისინი დიდი აურზაურით გამოაცხადეს. ამიტომ ჩვენ, რომ დავიჭეროთ ვიეტნამიზაციის კურსის სიცოცხლისუნარიანობა უნდა გავითვალისწინოთ რიგი ფაქტორები, რომელთაც ჰანოიცი მიიღებს მხედველობაში. ვიეტნამიზაციის ერთადერთი რეალური ალტერნატივა არის ჯარების დაუყოვნებლივი გამოყვანა, ან ახალი ესკალაცია, რომელიც „იხვის მახის“ გეგმის ნაწილია“.

მიუხედავად ზემოთაღნიშნული მემორანდუმებისა ვიეტნამი არავითარ დათმობაზე არ მიდიოდა. ის თანახმა იყო მხოლოდ ამერიკის ჯარის ცალმხრივ გაყვანაზე. ეს კი ნიქსონის აზრით შეიძლება გადაქცეულიყო გეოპოლიტიკურ კატასტროფად, რადგან ხუზულასავით დაინგრეოდა რწმენა ამერიკის ძლიერების შესახებ, რომელიც წლების მანძილზე ტანჯვით იქმნებოდა. აღნიშნულ სიტუაციაში ნიქსონის ადმინისტრაცია მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ უნდა გამოემუშავებინა ახალი სტრატეგია, რომელიც შეარყევდა ჰანოიმ რწმენას სრული გამარჯვების მოპოვების შესახებ და არ მისცემდა მათ საშუალებას თავს მოეხვიათ ამერიკელებისათვის ცალმხრივი წასვლა. გადაწყვიტეს შეემუშავებინათ შესაბამისი სტრატეგია. იგი შედგებოდა სამი კომპონენტისაგან. 1. კონგრესის თანხმობა ომის გაგრძელებაზე. 2. მსხვილმასშტაბიანი ძალისხმევა მოლაპარაკებებზე, სადაც ამერიკას უნდა გაეკეთებინა ნებისმიერი შესაძლო დათმობა, კომუნისტების

მიერ ხელისუფლების ხელში ჩაგდების გარდა. 3. სამხედრო სტრატეგიის ცვლილება, რომელიც სამხრეთ ვიეტნამის ტერიტორიაზე მჭიდროდ დასახლებულ რაიონებს დაიცავდა და უნდა მოესპოთ ვიეტნამისათვის განკუთვნილი მომარაგების ხაზი, ლაოსში „ჰო ში მინის ბილიკზე“ მოძრაობის შეწყვეტის ხრახზე. გათვალისწინებული იყო ბაზების მოსპობა კამბოჯის ტერიტორიაზე. 4 წლის განმავლობაში ყველა ეს წინადადება თანდათანობით იქნა მიღებული, რამაც აიძულა ჰანოი 1972 წელს დათანხმებულიყო იმ პირობებს, რომელსაც ის უარყოფდა წლების განმავლობაში.

1972 წლამდე კი მოლაპარაკებები პარიზში სასტუმრო „მაჯესტიკში“ გრძელდებოდა. თვეების განმავლობაში დრო მიდიოდა იმაზე, რათა გაერკვიათ თუ როგორი უნდა ყოფილიყო მაგიდის ფორმა, რომ მასზე ვიეტკონგოსთვის ადგილის მიკუთვნებას არ გამოეწვია საიგონის მიერ მისი აღიარება. ჰანოი კი ფეხს ითრევდა, რათა თანაბარი სტატუსი მიენიჭებინა არა მარტო საიგონისათვის, არამედ თავისი მოკავშირე ვიეტნამისათვის. ამიტომ ნიქსონის ადმინისტრაცია აგრძელებდა ე.წ. კერძო ხასიათის ანუ საიდუმლო მოლაპარაკებებს.

მოლაპარაკებებზე ამერიკის ადმინისტრაცია ცდილობდა ერთმანეთისათვის დაეცილებინა სამხედრო და პოლიტიკური ასპექტები და ეს პოზიცია შეუცვლელი დარჩა 1971 წლამდე. ჰანოი თანახმა იყო დაეწყო სერიოზული მოლაპარაკებები იმ შემთხვევაში, თუკი ამერიკა დათქვამდა ჯარების გაყვანის თარიღს.

მთელი 1969-70 წლები მოლაპარაკებები სტერეოტიპული ფორმით მიმდინარეობდა. ფორმალურად ვიეტნამის დელეგაციის მეთაური მოლაპარაკებებზე იყო ზუან ტხი, სინამდვილეში კი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ გადამწყვეტ როლს თამაშობდა ლი დაქ ფო. მის შესახებ კისინჯერი მემუარებში წერს: „სახელმწიფო მოღვაწე არ ირჩევს თავისი ქვეყნის სამსახურისათვის კონკრეტულ დროს და მის წინ მდგომ ამოცანებს. მე რომ არჩევანის უფლება მქონოდა აღნიშნულ საკითხში, ავირჩევდი უფრო დამთმობ პარტნიორს. მოლაპარაკებების დროს, ვიდრე ლი დაქ ფოს.“¹³⁵ სამი წელი დასჭირდა კისინჯერს იმისათვის, რომ გაეტეხა ლი დაქ ფოს წინააღმდეგობა.

მოლაპარაკებების მსვლელობაზე 1970 წელს დიდი ზეგავლენა იქონია ცნობამ კამბოჯის დაბომბვის შესახებ. ჩენ მიმოვიხილეთ თუ რა იყო ამის მიზეზი, ამერიკას სურდა გაენადგურებინა ვიეტნამელთა ბაზები, ამ ქვეყნის ტერიტორიაზე. თუმცა ლი დაქ ფო მოლაპარაკებების

დროს კისინჯერს უმტკიცებდა, რომ მას შემდეგ რაც ამერიკამ ომი დაიწყო ვიეტნამთან არაავითარი მიზეზი არ ჰქონდა გაეგრძელებინა ის კამბოჯაში.

როდესაც პრესაში გაჟონა ინფორმაციამ ამის შესახებ ნიქსონმა გააკეთა განცხადება, რომ ეს იყო იძულებითი ნაბიჯი. რადგან კომუნისტების 40 000 რაზმმა წამოიწყო აგრესია კამბოჯის წინააღმდეგ.¹³⁶

1971 წლის 15 თებერვლის პრესკონფერენციაზე სახელმწიფო მდივანმა უ. როჯერსმა აღნიშნა, რომ ამერიკა მხარს უჭერდა სამხრეთ ვიეტნამს და გენერალ ნოლის ჯარებს კამბოჯაში.¹³⁷ ამერიკის მოსახლეობაში გაჩნდა კორი, თითქოსდა პრეზიდენტი აპრებდა სახმელეთო ჯარების შეყანას ლაოსში და კამბოჯაში, რის საპასუხოდაც პრეზიდენტმა ხელი მოაწერა რამდენიმე შეზღუდვას სახმელეთო ჯარებთან დაკავშირებით. მან განაცხადა: ჩვენ არ ვაპირებთ გამოვიყენოთ სახმელეთო ჯარები ლაოსში. ანალოგიური სიტუაციაა კამბოჯაში, პირიქით, ჩვენ იქ ვაპირებთ ძალების შემცირებასა.¹³⁸ ყოველივე ეს მეტყველებს, თუ რა დიდი პროტესტი მოჰყვა ამერიკის შეჭრას ამ ქვეყნებში. ჩრდილოეთ ვიეტნამის მთავრობამ პარიზის მოლაპარაკებებზე დასვა საკითხი: ამერიკელებს გაეყვანათ თავიანთი ძალები ამ ტერიტორიიდან, სამაგიეროდ ლი დაქ ფოს განცხადებით ისინი არ ჩაერეოდნენ კამბოჯის შინაურ საქმეებში.¹³⁹

ნიქსონმა გადაწყვიტა ჰანოისათვის წამოეყენებინა ულტიმატუმი, რათა აეძულებინა ისინი განეგრძოთ მოლაპარაკებები: კერძოდ, მან კისინჯერს დაავალა ეროვნული უშიშროების საბჭოს შეესწავლა, შეიძლებოდა თუ არა გაგრძელებულიყო ჩრდ. ვიეტნამის მასიური დაბომბვები, პორტების ბლოკირება და შესაძლებელი იყო თუ არა გამოეყენებინათ ტაქტიკური ბირთვული იარაღი, სიტუაციის კონტროლის ფარგლებში.¹⁴⁰

ულტიმატუმმა გაჭრა, ჰანოი დათანხმდა განეგრძო საიდუმლო შეხვედრები კისინჯერთან. თუმცა როგორ ზემოთ აღვნიშნეთ 1972 წლამდე რაიმე მნიშვნელოვანი პროგრესი არ მომხდარა. ეს კი საპრეზიდენტო არჩევნების წელი იყო ამერიკაში, ნიქსონის გამარჯვებისათვის აუცილებელი იყო ამერიკის საზოგადოების დარწმუნება იმაში, რომ ნიქსონის ადმინისტრაცია ყველაფერს აკეთებდა ამ ომის დამთავრებისათვის. ჰენრი კისინჯერი თავის მხრივ ფართოდ აშუქებდა იმ მოლაპარაკებებს, რომელსაც, ის პარიზში აწარმოებდა და ამბობდა, რომ შეიმჩნეოდა საკმაო პროგრესი.¹⁴¹

26 ოქტომბერს პრესკონფერენციაზე კისინჯერმა განაცხადა „მშვიდობა უკვე გვერდითაა“. ერთი კვირის შემდეგ კი ვიეტნამის ელჩს უთხრა: „მე გავაერთიანებ ვიეტნამს“.¹⁴² მან გააქტიურა თავისი მოღვაწეობა პარიზის სამშვიდობო კონფერენციაზე. მისი იდეა იყო კომპროსმისზე წასვლა. „ჩვენ არ უნდა დავაყენოთ ისეთი მოთხოვნები, რომლებიც ჩვენთვის იქნება წამგებიანი“ - წერდა კისინჯერი.¹⁴³

ნიქსონის ადმინისტრაციას კარგად ესმოდა, რომ 1968 წლის და 1972 წლის სიტუაცია ძალიან ჰგავდა ერთმანეთს და ცდილობდა თავი აერიდებინა იმ მახეებისაგან, რომლის გამოც ლ. ჯონსონის ადმინისტრაციამ კატასტროფა განიცადა. მაგრამ კისინჯერმა ყველაფერი ეს გაითვალისწინა. მისმა მოლაპარაკებებმა პირველი შედეგი გამოიღო. 1972 წლის 29-30 ოქტომბერს პარიზში ხელი მოაწერეს ე. წ. ოქტომბრის ხელშეკრულებას. ამ ხელშეკრულების თანახმად ამერიკა აღიარებდა ვიეტნამელი ხალხის ეროვნულ უფლებებს. ხელშეკრულება ძირითადად ვიეტნამის პრობლემის სამხედრო საკითხის მოგვარებას ითვალისწინებდა.

ამერიკის მოსახლეობამ დაინახა ნიქსონის ცდა დაემთავრებინათ ომი და 1972 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში მას მისცა ხმა.

მოლაპარაკებების მსვლელობის დროს შეიძლება გამოვყოთ სამი პერიოდი, რომელთა დროსაც ლი დაქ ფოს ტაქტიკა აგებული იყო იმაზე, რათა შეეხსენებინა კისინჯერისათვის, რომ დრო მათზე მუშაობდა და არა ამერიკაზე. პირველი შეხვედრის დროს 1970 წლის თებერვლიდან აპრილამდე ის უარყოფდა ცეცხლის შეწყვეტას, ჯარების გაყვანის გრაფიკს და კამბოჯის ნეიტრალიტეტის უზრუნველყოფას.¹⁴⁴ მოლაპარაკებების მეორე ტურის დროს (1971 წლის მაის-ივლისი) კისინჯერის თქმით ლი დაქ ფომ მიაღწია არნახულ ცინიზმს, მან წამოაყენა გეგმა, რომელიც 7 პუნქტისაგან შედგებოდა. მოგვიანებით ამ 7 პუნქტს დაემატა ორი-განმარტებისათვის. კომუნისტები პასუხს ითხოვდნენ ოფიციალურად გამოცხადებულ გეგმებზე. ნიქსონი აგვიანებდა პასუხის გაცემას. ჩრდ. ვიეტნამელებმა მოახერხეს ისეთი ფორმულის შექმნა, რომელთაც თავგზა აუბნიეს ამერიკის საზოგადოებას. ისინი ამტკიცებდნენ, რომ მათი მიზანი იყო სამშხრივი კოალიციური მთავრობის შექმნა, მასში შევიდოდა ვიეტკონგი, ნეიტრალური ელემენტები და საიგონის ადმინისტრაცია. სინამდვილეში ეს მთავრობა ჩრდ. ვიეტნამისათვის უნდა ყოფილიყო ტრამპლინი ხელისუფლების ხელში ჩასაგდებად სამხ. ვიეტნამში ბევრ

სენატორს ამაში ექვი ეპარებოდა, ამაზე მეტყველებს ვ.ფულბრაიტის წიგნი „დაკოჭლებული გიგანტი“. სენატორი მაკპოვერნი საუბრობდა შერეული მთავრობის პერსპექტივაზე, რომ ამ მთავრობას შეიძლებოდა ეარსება და ჩრდ. ვიეტნამს არ მოეხდინა მისი „დემონტაჟი“¹⁴⁵, მაგრამ შემდგომმა მოვლენებმა დაადასტურეს, რომ ისინი ცდებოდნენ.

მხოლოდ მოლაპარაკებების მესამე რაუნდზე 1972 წლის აგვისტოდან დაიწყო პროგრესი. 8 ოქტომბერს ლი დაქ ფომ უარი თქვა სტანდარტულ მოთხოვნაზე ჩამოეგდოთ საიგონის მთავრობა და დათანხმდა ცეცხლის შეწყვეტაზე. ამ მომენტიდან საქმე დასასრულისაკენ სწრაფად წავიდა. ლი დაქ ფოს სიტყვა ყოველ დილით შემდეგნაირად იწყებოდა „თქვენ აკეთებთ ძალიან დიდ ძალისხმევას, ჩვენ ვაკეთებთ, დიდ ძალისხმევას,“ როგორც კისინჯერი წერდა: „ლი დაქ ფოს მხოლოდ ერთი მიზანი ამოძრავებდა მაშინ, როცა ამერიკას როგორც სუპერსახელმწიფოს ისინი ბევრი ჰქონდა. მას სურდა რევოლუციონერის კარიერა გამარჯვებით დაესრულებინა. ამერიკას კი უნდა მოეძებნა თანაფარდობა ამ მოსაზრებებს შორის“.¹⁴⁶

1972 წელს ამერიკამ ცალმხრივად გამოიყვანა 100 ათასი მეომარი სამხრეთ ვიეტნამიდან. რაც უფრო გადიოდა დრო, მით უფრო იზრდებოდა ამერიკის საზოგადოების მოთხოვნები ცალმხრივად გამოეყვანათ ჯარი. და ომი სწრაფად დაემთავრებინათ ეს ყველაზე მეტად დაეტყო კონგრესს, რომელიც სულ უფრო და უფრო მეტ ანტისაომარ რეზოლუციებს იღებდა. 1971 წელს ასეთი იყო 22, 1972 წელს კი--35. კონგრესი იმდენად იყო დამფრთხალი ომით, რომ 1975 წლის ნოემბერში დაამტკიცა კანონი, რომელიც ზღუდავდა პრეზიდენტის უფლებას გაეგზავნა ჯარები სამხედრო ოპერაციების საწარმოებლად.¹⁴⁷

რ. ნიქსონმა თავის ორ საპროგრამო სიტყვაში 1972 წლის 25 იანვარს და 8 მაისს, ჩამოაყალიბა ომის დარეგულირების ამერიკული ვარიანტი ცეცხლის შეწყვეტა საერთაშორისო მეთვალყურეობის ქვეშ, ტყვეების დაბრუნება, გაეგრძელებინათ საიგონისათვის ეკონომიკური და სამხედრო დახმარება, სამხრეთ ვიეტნამის ბედი, გადაეწყვიტათ „თავისუფალი არჩევნების გზით. 1972 წლის 8 ოქტომბერს ლი დაქ ფომ თანხმობა განაცხადა ნიქსონის პროგრამის საკვანძო საკითხებზე და როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ უარი თქვა საიგონში კომუნისტური რეჟიმის დამყარებაზე.

სიტუაციის შეცვლამ აიძულა ჰანოი მიეღო ის წინააღმდეგობები,

რომელსაც ხანგრძლივი დროის განმავლობაში უარყოფდა - რაში გამოიხატებოდა ეს ცვლილებები, ამერიკელების მიერ პორტების დანალმვის გზით შემცირდა ტვირთის შეტანა ვიეტნამში. ძალიან სავალალო მდგომარეობაში იყნენ ბაზები ლაოსისა და კამბოჯის ტერიტორიაზე. 1972 წელს სამხედრო შეტევის ჩავარდნა, შემცირდა პოლიტიკური მხარდაჭერა მოსკოვიდან, ჩინეთი კი საერთოდ ამერიკის მომხრეთა ბანაკში გადავიდა. ვიეტნამელები შეშინდნენ, რომ ნიქსონის ხელახალი არჩევის შემთხვევაში ის საქმეს გადამწეშეტ შეტაკებამდე მოიყვანდა.

ჰანოიში გამოცემულ წიგნში „ლი დაქ ფო--კისინჯერის მოლაპარაკებები პარიზში“, დეტალურად არის აღწერილი ხელშეკრულების დადების ყველა ნიუანსი საინტერესოა წიგნის ბოლო თავი, რომელსაც ეწოდება საბოლოო შეთანხმება, პარიზის შეთანხმება. ქემოთ კი აქვს მინაწერი „წვიმის შემდეგ კვლავ გამოიდარა“. ¹⁴⁸ ამ გამოდარებაში, ალბათ, გულისხმობდნენ სიტუაციის ლოკალიზაციას, რადგან ამერიკამ 1972 წლის ბოლოს განახორციელა ე.წ. საშობაო დაბოვება, რომლის დროსაც დაიღუპა 1600 სამოქალაქო პირი. ¹⁴⁹ გაჩნდა საშიშროება, რომ ვიეტნამი ხელს აღარ მოაწერდა ხელშეკრულებას, მაგრამ კისინჯერმა და ლი დაქ ფომ თავიანთი იანვრის შეხვედრებით 1973 წლის დასაწყისში ეს თავიდან აიცილეს.

3. კისინჯერის ოთხწლიანი დიპლომატიური მცდელობა 1973 წლის 27 იანვარს პარიზში ხელმოწერილი სამშვიდობო ხელშეკრულებით დასრულდა.

ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და ვიეტნამმა ხელი მოაწერეს სამშვიდობო ხელშეკრულებას, რომლის თანახმადაც ვიეტნამში უნდა შეწყვეტილიყო საომარი მოქმედება და აღდგენილიყო მშვიდობა ხელშეკრულების ტექსტის ¹⁵⁰ თანახმად ამერიკის შეერთებულ შტატებს და სხვა უცხოურ სახელმწიფოებს უნდა გაეყვანათ მთელი შეიარაღება ვიეტნამიდან, იქნებოდა ოთხხრივი სამხედრო კომისია, რომელსაც კონტროლი უნდა გაეწია ხელშეკრულების შესრულებისათვის. ეს კომისია კი თავის მხრივ დაემორჩილებოდა საერთაშორისო კომისიას.

რაც შეეხება ამერიკის ჯარების გაყვანას, მე-8 მუხლში საუბარი იყო, რომ ცეცხლის შეწყვეტიდან ხუთი დღის შემდეგ ამერიკის მთავრობას სამხედრო და საერთაშორისო კომისიებისათვის უნდა წარედგინა ჯარების გაყვანის 60 დღიანი გარაფიკი, ის უნდა განხორციელებულიყო ოთხ ეტაპად, 15 დღიანი თითოეული. ამერიკასა

და მის მოკავშირეებს უნდა გაენადგურებინათ ან მოეხდინათ თავიანთი ბაზების დემონტაჟი ვიეტნამის ტერიტორიაზე.

მე-3 თავში საუბარი იყო ტყვედ ჩავარდნილი სამხედრო პერსონალის შესახებ. მე-8 მუხლის თანახმად მათი გაცვლა უნდა განხორციელებულიყო ერთობლივად ჯარების სრულ გაყანამდე.

მე-5 თავში საუბარი იყო ვიეტნამის გაერთიანების შესახებ. ვიეტნამის გაერთიანება უნდა მოხდეს ნაბიჯ-ნაბიჯ მშვიდობიანი გზით. ყოველგვარი უცხოური ჩარევისა და ანექსიის გარეშე. შეერთების ვადები უნდა შეთანხმდეს ჩრდილოეთ და სამხრეთ ვიეტნამს შორის. შეერთებამდე კი მე-17 პარალელი კვლავ რჩება ამ ორი ქვეყნის დროებით გამყოფი და არ ითვლება პოლიტიკური და ტერიტორიულ საზღვრად, როგორც ეს განსაზღვრული იყო 1954 წლის ჟენევის შეთანხმების მიხედვით. ჩრდილოეთ და სამხრეთ ვიეტნამს დაუყონებლივ უნდა დაეწყოთ მოლაპარაკებები, რათა აღედგინათ ნორმალური ურთიერთობები, სხვადასხვა სფეროში. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექციათ სამოქალაქო პირების მოძრაობისათვის სადემარკაციო ხაზზე. ჩრდილოეთი და სამხრეთი ვიეტნამი არ უნდა შეერთებოდა რომელიმე სამხედრო ბლოკს და არ უნდა მიეცათ უფლება უცხოური ძალისათვის ჰქონოდა ამ ტერიტორიაზე სამხედრო ბაზები.

მე-7 თავი ეხება ლაოსსა და კამბოჯას. მე-20 მ მუხლში საუბარი იყო, რომ პარიზის კონფერენციის მონაწილე მხარეებს უნდა დაეცვათ 1954 წლის ჟენევის შეთანხმება კამბოჯასთან დაკავშირებით და 1962 წლის ჟენევის შეთანხმება ლაოსთან დაკავშირებით, ისინი აღიარებენ კამბოჯისა და ლაოსის დამოუკიდებლობას და ტერიტორიული მთლიანობას. მხარეებმა პატივი უნდა სცენ მათ ნეიტრალიტეტს. პარიზის მოლაპარაკებების მონაწილეებს თავი უნდა შეეკავებინათ სამხედრო მიზნებისათვის ამ ტერიტორიების გამოყენებისაგან. უნდა მოესპოთ იქ არსებული ბაზები.

რაც შეეხება დემოკრატიული ვიეტნამის და აშშ-ს ურთიერთობებს, მე-8 თავის 21 მუხლში ამერიკა გამოთქვამდა სურვილს, რომ აღნიშნული შეთანხმება იქნებოდა ვიეტნამის დემოკრატიული რესპუბლიკასთან შერიგების ერა. მშვიდობის დამყარება ამ რეგიონში ხელს შეუწყობდა ურთიერთობების გაუმჯობესებას ამ ქვეყნებს შორის.

ხელშეკრულება ძალაში შედიოდა მაშინვე, როგორც კი მას ხელს მოაწერდნენ ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივანი უ. როჯერსი და ვიეტნამის საგარეო საქმეთა მინისტრი. ეს კი მოხდა

1973 წლის 27 იანვარს. მსოფლიოს აუწყეს, რომ ომი ვიეტნამში დასრულდა. ხალხმა შვებით ამოისუნთქა. მართალია ხელმოწერა ხელშეკრულებაზე როჯერისა იყო, მაგრამ მის დადებაში ლომის წილი ჰ.კისინჯერმა შეიტანა. ამან დიდი პოპულარობა მოუტანა მას. ეს იყო მისი ბენეფისი, რომელის მწვერვალს წარმოადგენდა ნობელის პრემია, მშვიდობის მისაღწევად. გაწეული ძალისხმევისათვის 1973 წელს ჰ.კისინჯერი ლი დაქ ფოსთან ერთად დაჯილდოვდა ნობელის პრემიით.

ვიეტნამის ომი ძვირად დაუჯდა ამერიკელ ხალხს, დაიღუპა 58 ათასი ჯარისკაცი და ოფიცერი. 153 ათასი მძიმედ დაიჭრა და თითქმის ამდენივე მსუბუქად დაშავდა. ომის ხარჯმა 150 მლრდ. დოლარს გადააჭარბა.

მართალია დაიდო ხელშეკრულება და ომი ოფიციალურად შეწყდა, მაგრამ ხელშეკრულებას ორივე მხარე არღვევდა. ჩრდ. ვიეტნამი ცდილობდა ძალით გაეწითლებინა სამხრეთი. საბოლოოდ სსრკ ხელშეწყობით მან ეს მოახერხა და მთელი ინდოჩინეთი კომუნისტური გახდა. 1975 წლის 30 აპრილს საბჭოთა კავშირში დამზადებულმა ტანკმა აიღო მთავრობის სასახლე საიგონში¹⁵¹ და ამით ფაქტიურად დასრულდა კონფლიქტი, რომელსაც ეწოდებოდა ვიეტნამის ომი. მოგვიანებით ჰ. კისინჯერი წერდა: „ვიეტნამის მწარე გაკვეთილის შემდეგ ამერიკამ გაიგო, რომ მას არ გააჩნია ძალა, რათა გადაწყვიტოს ყველა პრობლემა, ჩვენ ვიცით, რომ ჩვენ სიძლიერეს აქვს ზღვარი.“¹⁵²

მსოფლიო-პოლიტიკური თვალსაზრისით ვიეტნამში განცდილმა მარცხმა მძიმე დარტყმა მიაყენა შეერთებულ შტატებს, როგორც ზესახელმწიფოს და თავისუფალი სამყაროს დამცველის პრესტიჟს. როგორც შესანიშნავად განაცხადა ფრანგმა პოლიტლოგმა რაიმონ-არონმა, ამერიკის მარცხი ვიეტნამში ეს იყო „ძალის უძლურება“. ყველაზე სრულყოფილი და თანამედროვე იარაღით აღჭურვილმა ამერიკის შეერთებული შტატების არმიამ ვერ შეძლო ჯუნგლებს შეფარებულ პარტიზანული რაზმების დამარცხება და ომში გამარჯვების მოპოვება. ეს, უპირველეს ყოვლისა, აიხსნება იმით, რომ ამერიკა სრულად მოუმზადებელი აღმოჩნდა ბრძოლის ასეთი ფორმისათვის, მისი არმია შესანიშნავად მოქმედებდა სივრცეზე და ხილული მტრის წინააღმდეგ. მაგრამ მან ვერაფერი გააწყო მცირე მობილური პარტიზანული ჯგუფების წინააღმდეგ, რომლებიც სწრაფად მოქმედებდნენ, მაშინ, როცა ამერიკის არმია ჰგავდა უზარმაზარ

მოუხეშავ „თიხის კოლოსს“. აქვე უნდა ვეძებოთ სამხრეთ ვიეტნამის არმიის მარცხის მიზეზი. ნიქსონის მიერ გამოცხადებული „ვიეტნამიზაციის“ შედეგად ისინი იწვრთნებოდნენ ამერიკის არმიის მაგალითზე, მაშინ როცა ამერიკის სამხედრო დოქტრინა სრულიად მიუღებელი იყო აბსოლუტურად განსხვავებული რელიეფის ვიეტნამისათვის.

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ ვიეტნამის ომის დასრულებაზე დიდი გავლენა მოახდინა იმან, რომ ინდოჩინეთის ერთ-ერთი უდიდესი სახელმწიფო ჩინეთი ამერიკის შეერთებული შტატების მომხმარებელ ბანაკში გადავიდა.

1949 წლის რევოლუციის შემდეგ ჩინეთში, შეწყდა დიპლომატიური ურთიერთობები აშშ-სა და ჩინეთს შორის. ამერიკელთა დახმარებით ტაივანზე შეიქმნა ჩინეთის რესპუბლიკა. ამით ჩინეთი ორად გაიყო. ერთი - კომუნისტური ჩინეთი კონტინენტზე და მეორე--ჩინეთის რესპუბლიკა ტაივანზე. სწორედ ეს უკანასკნელი წარმოადგენდა ჩინეთს საერთაშორისო დონეზე 1971 წლამდე.

თუკი 50-60-იან წლებში ამერიკას არაფერში ესაჭიროებოდა ჩინეთი და, პირიქით, აწყობდა კიდეც მისი იზოლაცია. 70-იანი წლების დასაწყისში პოლიტიკური სიტუაცია კარდინალურად შეიცვალა. კერძოდ, ამერიკა ჩათრეული აღმოჩნდა ვიეტნამის ავანტიურაში, რის გამოც კარგავდა გავლენის სფეროებს, მაგ სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიას, ამის გარდა, პოლიტიკური ბალანსი საბჭოთა კავშირის სასარგებლოდ იყო, რადგან მან მოახდინა ჩეხოსლოვაკიის ოკუპაცია, დიდ დახმარებას უწევდა ვიეტნამს და ა.შ. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ისეთი მოკავშირის ძებნა დაიწყეს, რომლის მის მხარეზე გადაბირებაც გაანეიტრალდება დანაკარგს სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში და საბჭოთა კავშირის ექსპანსიონურ პოლიტიკას ზურგში ლახვარს ჩასცემდა. რა თქმა უნდა, ასეთი მოკავშირე უნდა ყოფილიყო ქვეყანა კომუნისტური ბანაკიდან. თავისთავად დადგა საკითხი ჩინეთის მოკავშირეობის შესახებ.

70-იანი წლების დასაწყისში ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა შესძლო ჩინეთთან დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენა. ამაში დიდი როლი ითამაშა „სამკუთხა დიპლომატიამ“, რომლის ავტორი იყო ჰენრი კისინჯერი. კისინჯერის აზრით ზესახელმწიფოებს შორის ძალთა თანაფარდობის შესანარჩუნებლად საჭირო იყო ჩინეთის როგორც დიდი სახელმწიფოს მსოფლიო პოლიტიკაში ჩაბმა დიპლო-

მატიურ სამკუთხედში, აშშ-ჩინეთი-სსრკ, ჩინეთს ბალანსის ფუნქცია ეკისრებოდა.

კისინჯერი თავის მემუარებში იგონებს „როდესაც ჩვენ დავამ-თავრეთ კომუნიკაცია შედგენა 1971 წლის ივლისში, რომელიც ჩინეთში საიდუმლო ვიზიტს ეხებოდა, ჩინეთის პრემიერ-მინისტრმა ჯოუ ენ ლაიმ შენიშნა, რომ ცნობა ამის შესახებ შეარყევდა მსოფლიოს“. და ის მართალი იყო. ეს იყო სენსაცია არა მარტო საინფორმაციო საშუალებებისათვის, არამედ მან შეცვალა საერთაშორისო პოლიტიკის სტრუქტურა. 20 წლის იზოლაციის შემდეგ ამერიკის ემისარმა ფეხი დადგა ჩინეთის მიწაზე, რომელსაც პრეზიდენტის ვიზიტი უნდა მოჰყოლოდა, მაგრამ ყველაფერს ამას, წინ 30-თვიანი საფუძვლიანი მომზადება უსწრებდა.

ჩინეთთან შემობრუნების ტენდენცია ჩაისახა სენატის საგარეო საქმეთა კომიტეტში ჯერ კიდევ 1967 წ. შემდეგ 1968 წ. თებერვალ-მარტში, და სენატში შეიქმნა ის ძალთა თანაფარდობა, რომელმაც ყველაფერ ამას შეუწყო ხელი.¹⁵³

ნიქსონი, ისევე როგორც კისინჯერიც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ნებისმიერ მოტივს, რომელიც საშუალებას მისცემდათ მოლაპარაკება დაეწყოთ ჩინეთთან. კისინჯერს ექვი ეპარებოდა, რომ შეთანხმება შესაძლებელი იქნებოდა ნებისმიერი პრეზიდენტის დროს, „რადგან ნიქსონს ჰქონდა არნახული რეალობის გრძნობა“.

ჟურნალ „Foreign Affairs“-ის 1969 წლის იანვრის ნომერში,¹⁵⁴ სტატიაში ვიეტნამის მოლაპარაკებასთან დაკავშირებით კისინჯერი ამტკიცებდა „საბჭოთა დოქტრინამ, რომლითაც მოსკოვს სხვა ქვეყნაში ინტერვენციის უფლება აქვს, მისი შინაგანი სოციალური წესრიგის დაცვის მიზნით გამოიწვია სსრკ-ჩინეთის ომი“. მოსკოვის მიერ პეკინისადმი წაყენებული ბრალდებები უფრო მწვავე იყო, ვიდრე პრალის მიმართ (კისინჯერი გულისხმობდა 1968 წ. სსრკ-ს ინტერვენციას ჩეხოსლოვაკიაში).

1969 წლის 5 თებერვალს კისინჯერმა ნიქსონის დავალებით გასცა ბრძანება გამოეყვლიათ ამერიკის პოლიტიკის საკითხები ჩინეთთან დაკავშირებით. სამინისტროებს და უწყევებს წინადადება ეძლეოდათ შეესწავლათ შემდეგი საკითხები:

1. აშშ-ს თანამედროვე ურთიერთობა კომუნისტურ ჩინეთთან და ჩინეთის რესპუბლიკასთან.

2. ჩინელი კომუნისტების მხრიდან მომავალი საფრთხის ხასიათი

და მათი გეგმები აზიაში.

3. აშშ-სა და სხვა ქვეყნების კავშირი ჩინეთთან (და მისი პრობლემები) .

4. აშშ-ს ალტერნატიული მიდგომა ჩინეთთან და მასთან დაკავშირებული საფრთხე.

ამერიკა-ჩინეთის ურთიერთობის დათბობას ხელი შეუწყო სასაზღვრო ინციდენტებმა საბჭოთა კავშირთან, დამანის ნახევარკუნძულზე. კისინჯერი მიუთითებს, რომ „დღემდე არავის შეუძლია ახსნას, თუ რატომ ანიჭებს ორივე მხარე უპირატესობას ამ აუთვისებელ კუნძულს“.

1969 წელს, მოხდა რამდენიმე შეტაკება, რომელსაც ორივე მხრიდან საკმაო მსხვერპლი მოჰყვა. კისინჯერი მათ შესახებ წერს: „ამ ინციდენტების წარმოშობა ალბათ არასოდეს გაირკვევა, თუმცა სიმართლეს ჰგავს ის ფაქტი, რომ ჩინელებმა პასუხი გასცეს სსრკ-ს მრავალრიცხოვან დარღვევებს საზღვარზე.“¹⁵⁵

1969 წლის 3 აპრილს საბჭოთა კავშირის ელჩი აშშ-ში ა.დობრინინი შეტევაზე გადავიდა, მან პრესიდან შეიტყო, რომ კისინჯერი დაკავებული იყო ჩინეთისადმი პოლიტიკის გადასინჯვით და მოითხოვა ჩაეყენებინათ საქმის კურსში. საერთაშორისო ურთიერთობის სამკუთხედმა პირველად მისცა სიცოცხლის ნიშანი.

26 ივნისს ვაშინგტონში მიიღეს რეზოლუცია, რომელშიც ნათქვამი იყო „გამოდის რა ჩვენი საგარეო პოლიტიკის მოსაზრებიდან პრეზიდენტმა მიიღო გადაწყვეტილება შეცვალოს სავაჭრო შეზღუდვები ჩინეთთან დაკავშირებით“. შეთანხმდნენ სამ რეკომენდაციაზე: 1. უფლება მიეცეს ამერიკელ ტურისტებს შეისყდონ 100 დოლარის საფასურის ჩინეთში გამოშვებული პროღუქცია.

2. გაუქმდეს შეზღუდვები ჩინეთში მგზავრობაზე.

3. უფლება მიეცეს ჩინეთს შეისყიდოს ხორბალი.

აზიაში ვიზიტის დროს ნისქსონმა განაცხადა-„აზიას არ შეუძლია წავიდეს წინ თუკი ისეთი ქვეყანა, როგორიცაა ჩინეთი იზოლაციაში დარჩება. იქვე დაამატა, რომ აშშ არავითარ მონაწილეობას არ მიიღებს იმ ღონისძიებებში, რომლებიც ჩინეთის წინააღმდეგ იქნება მიმართული“.

8 აგვისტოს კანბერაში სიტყვით გამოვიდა, ამერიკის სახელმწიფო მდივანი უ.როჯერსი, მან აღნიშნა „ამერიკას რეალურად სურს გააუმჯობესოს ურთიერთობა ჩინეთთან. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვალიარებთ,

რომ ჩინეთის რესპუბლიკა ტაივანზე და კომუნისტური ჩინეთი მატერიკზე ეს სიცოცხლის რეალური ფაქტბია, მაგრამ ჩვენ საბოლოოდ ვალიარებთ ერთიან ჩინეთს და ის გადამწყვეტ როლს ითამაშებს აზიაში".¹⁵⁶

ნიქსონმა 14 აგვისტოს განაცხადა, რომ „საბჭოთა კავშირი ჩინეთთან შედარებით უფრო აგრესიულ მხარედ ითვლება და აშშ-ს ინტერესებში არ შედის ჩინეთის განადგურება“.

1969 წლის ნოემბრიდან--1970 წლის ივლისამდე სულ მცირე ათი შემთხვევა იყო იმისა, რომ ამერიკელი დიპლომატები საზღვარგარეთ კავშირში შევიდნენ ჩინელ დიპლომატებთან. ოთხჯერ ასეთი ინიციატივა თვით ჩინელებმა გამოიჩინეს. პირველმა ჩინეთთან მოლაპარაკება აწარმოა აშშ-ს ელჩმა პოლონეთში უოლტერ სტესელმა, რომელიც შეხვდა ჩინეთის საქმეთა რწმუნებულს ლეი იანს ვარშავაში იუგოსლავიის მოდების დემონსტრირებაზე. ამერიკას ჩინეთთან დაახლოების საქმეში დიდ დახმარებას უწევდნენ სხვა ქვეყნის წარმომადგენლები განსაკუთრებით აქტიურობდა პაკისტანი და რუმინეთი. პაკისტანის პრეზიდენტმა იაჰია ხანმა შუამავლის ფუნქცია იკისრა. 25 ოქტომბერს ის ვიზიტით იმყოფებოდა ჩინეთში, შემდეგ ჩავიდა ვაშინგტონში ნისქონთან შეხვედრის დროს ხანს შეატყობინებს ვარშავის შეხვედრის შესახებ, რომ ამერიკას არვითარ პრეტენზია არ აქვს ჩინეთის მიმართ და რომ აღმინისტრაციას პეკინში საიდუმლო ემისრად მაღალი თანამდებობის პირის გაგზავნა სურს. დესპანის შესაძლო ვარიანტად განიხილავდნენ რობერტ მერფის, თომას დაუესის და ჰ. კისინჯერის კანდიდატურას. მომდევნო დღეს იგივე საკითხს შეეხო ნიქსონი რუმინეთის პრეზიდენტ ჩაუშესკუსთან შეხვედრისას. ამ მოლაპარაკებებმა მიაღწია საბჭოების ყურებამდე, რამაც ისინი ძალიან გააღიზიანა. ჩაუშესკუსთან შეხვედრა ნიქსონმა პრაქტიკული ნაბიჯისათვის გამოიყენა, სახელმწიფო სადილზე მან რუმინეთისა და აშშ-ს საერთო ინტერესების სადღეგრძელო წარმოთქვა, რომ აშშ. მეგობრულ ურთიერთობაში იქნებოდა იმ სახელმწიფოებთან, რომლებთანაც ახლოს არის რუმინეთი და დასახელებული იქნა ორი ასეთი სახელმწიფო: სსრ კავშირი და ჩინეთი. ეს იყო ამერიკის პრეზიდენტის მიერ ჩინეთის სახელის ოფიციალური გამოყენების პირველი შემთხვევა.

ჩინეთში პაკისტანის პრეზიდენტის ვიზიტის დროს ჯოი ენ ლაიმ მას გადასცა გზავნილი ნიქსონისათვის გადასაცემად, რომელიც

ვაშინგტონში მიიღეს 9 დეკემბერს. გზავნილში ნათქვამი იყო, რომ „ჩინეთს ყოველთვის ჰქონდა სურვილი და ცდილობდა სამშვიდობო მოლაპარაკება ეწარმოებინა ამერიკასთან, პრეზიდენტ ნიქსონის სპეციალურ დესპანს ყოველთვის მიესალმებოდა პეკინში. ამერიკამ იცის, რომ პაკისტანი ჩინეთის დიდი მეგობარია და მისი საშუალებით ჩვენ შევინარჩუნებთ კავშირს, ამერიკელების წერილში ნათლად იყო ნათქვამი, რომ ისინიც მზად არიან განიხილონ უმაღლესი დონის შეხვედრის საკითხი“.

ამერიკა ჩინეთის ურთიერთობის დამობაში ორიგინალური როლი ითამაშა ე.წ. „პინგ-პონკის“ დიპლომატიამ“. სახელი პირობითია, რადგან მასში დიდი როლი ითამაშეს არა პოლიტიკოსებმა, არამედ მაგიდის ჩოგბურთის მოთამაშეებმა.

ამერიკის შეერთებული შტატების ცხრა სპორტსმენი მონაწილეობას ღებულობდა მაგიდის ჩოგბურთის 31-ე მსოფლიო ჩემპიონატში, რომელიც იაპონიის ქალაქ ნაგოიაში ჩატარდა. თავდაპირველად ერთმანეთს დაუმეგობრდნენ ამერიკელი გლენ ქოვენი და ჩინეთის გუნდის კაპიტანი ჩონგ ტსე-თუნგი. შემდეგ გუნდების სხვა წევრები ქოვენმა მოგვიანებით დაწერა, რომ მას სურდა, დამეგობრებოდა ყველას, მათ შორის ჩინელებსაც, ყველასათვის მოულოდნელად, ჩინელებმა ამერიკის გუნდი მოიწვიეს ჩინეთში. ამერიკის მაგიდის ჩოგბურთის ასოციაციის პრეზიდენტმა სტივ ჰოვენმა დაურეკა ამერიკის საელჩოს ტოკიოში რჩევისათვის. საელჩოს ჩინეთის სპეციალისტმა უილიამ ქუნიგჰამმა თანხმობა განაცხადა, რადგან ყველაფერს საქმის კურსში იყო. ვიზიტმა საერთაშორისო სენსაციის იმიჯი შეიძინა. პეკინის რადიომ გადასცა ცნობა ადგილის შესახებ, სადაც შეხვედრა უნდა ჩატარებულიყო. ჯოი ენ ლაიმ 14 აპრილს დასავლელ ჟურნალისტებთან შეხვედრისას, „პინგ-პონკის დიპლომატიის“ შესახებ თქვა, „მან გახსნა ახალი არხი ამერიკისა და ჩინეთის ხალხთა ურთიერთობაში, მე ვიმედოვნებ, რომ ეს იქნება ჩვენი მეგობრული ურთიერთობის დასაწყისი“. ბოლოს კი ჟურნალისტებს შეეკითხა, თქვენ რა მე არ მეთანხმებით?¹⁵⁷ ამ ფრაზამ ამერიკაში აპლოდისმენტების ბუმი გამოიწვია მათ მაშინვე მოიწვიეს ჩინელი სპორტსმენები ამერიკაში და მიწვევა მიღებული იქნა.

ჯერ კიდევ 1970 წლის 13 აპრილს საბჭოთა კავშირის დროებით რწმუნებულ ვორონცოვს კისინჯერმა მეტად არასასიამოვნო ინფორმაცია გადასცა სსრ კავშირისათვის, რომ ამერიკა ჩინეთთან

ვაჭრობის დაწყებას აპირებდა, თუმცა იქვე იქნა განმარტებული, რომ ეს არ ნიშნავდა ატისაბკოთა განზრახვას. 1971 წელს ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა გააუქმა „წითელი ჩინეთის“ მიმართ 21 წლის განმავლობაში მოქმედი სავაჭრო ემბარგო.

1970 წლის ბოლოსა და 1971 წლის დასაწყისში სიტუაცია მომწიფდა იმისათვის, რომ ამერიკის დესპანი ჩასულიყო ჩინეთში. დაიწყო კანდიდატურის შერჩევა, რომელიც ლაი ერთ-ერთ გზავნილში ნიქსონისადმი წერდა, რომ ჩინეთში ამერიკის დესპანად მიესალმებოდნენ ჰენრი კისინჯერს. თუმცა, როგორც შემუარებში წერს თვით კისინჯერი პირველ ეტაპზე მის კანდიდატურას არც განიხილავდნენ, მაგრამ დიდი ხნის შემდეგ ნიქსონმა ყურადღება კისინჯერზე შეაჩერა, რადგან მისი აზრით, სწორედ მან გაიგო ამერიკის პოლიტიკა „ყველაზე კარგად“.¹⁵⁸

1971 წლის 15 ივლისს ჰ. კისინჯერი პაკისტანში ჩაფრინდა. იქ ინსცენირებული იქნა მისი ავადმყოფობა და სრულიად საიდუმლოდ პაკისტანის სამხედრო თვითმფრინავით ჩინეთში გადააფრინეს. ეს იყო პირველი შემთხვევა 21 წლის მანძილზე როდესაც ამერიკის დიპლომატმა ფეხი დადგა ჩინეთის მიწაზე. ჰ. კისინჯერმა მოლაპარაკება აწარმოა, რომელიც ლაისთან და მათ ძე დუნთან. მოლაპარაკებების დროს მთელი სიმწვავით დაისვა ტაივანის საკითხი, თუმცა რაიმე კონკრეტული გადაწყვეტილება არ მიუღიათ. ძირითადად განიხილეს ნიქსონის მომავალ ვიზიტთან დაკავშირებული საკითხები. ჩინელები იმდენად მოხიბლული აღმოჩნდნენ კისინჯერის დიპლომატიური ნიჭით, რომ მეტად ორიგინალური კომპლიმენტით შეამკეს „თქვენ ნამდვილი ჩინური აზროვნება გაქვთ“. ამ ვიზიტის შემდეგ, იმავე 1971 წელს, ჩინეთი მიღებული იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში, სადაც მას მანამდე ტაივანის რესპუბლიკა წარმოადგენდა.

ამერიკელები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ტაივანს. იქ არსებული სამხედრო ბაზის გამო, სენატში ამასთან დაკავშირებით წარმოიშვა რამდენიმე ვარიანტი, ლიბერალები თანახმა იყვნენ ურთიერთობის დარღვევაზე ტაივანთან, მაგრამ ვერ თანხმდებოდნენ საკითხის ვადებში, მეორენი ფიქრობდნენ გაუქმებინათ გაეროდან საერთოდ ჩინეთი, თუ ჰქონოდათ იმედი მომავალში განხეთქილების შემთხვევაში ეცნოთ ორი ჩინეთი. 1971 წლის ივნისს-ივლისში სენატის საგარეო საკმეოთა კომიტეტმა განიხილა ხუთი რეზოლუცია ამ საკითხთან დაკავშირებით.¹⁵⁹ კონსერვატორები ითხოვდნენ ორ ჩინეთს, მაგრამ ერთი პირობით

ტაივანი გაეროში დარჩებოდა, როგორც აპოლიტიკური ორგანო.¹⁶⁰ მათ არ უნდოდათ უარი ეთქვათ ე.წ. „ფორმოზის რეზოლუციაზე“ რომელიც მიიღეს 1955 წელს, რეზოლუცია უფლებას ანიჭებდა ამერიკის პრეზიდენტს დაეცვა ტაივანი სამხედრო ძალითაც კი, მაგრამ მათ არაფერი არ გამოუვიდათ, 1974 წელს ოქტომბერში, ეს რეზოლუცია გააუქმეს.¹⁶¹ ნიქსონის ადმინისტრაციამ მხარი დაუჭირა ერთიან ჩინეთს.

3. კისინჯერის ამერიკაში დაბრუნების შემდეგ 16 ივლისს ნიქსონმა NBC-ის ტელევიზიას მისცა 7-წუთიანი ინტერვიუ, რომელშიც აღინიშნა, რომ არსებობს ოფიციალური მოლაპარაკება ჩინეთში მისი ვიზიტის შესახებ, ამ ქვეყნაში არა უგვიანეს 1972 წლის მაისისა. მეოთხე დღეს იგივე განაცხადა ჩინეთმაც.

სენატი მიესალმა ცნობას პრეზიდენტის ვიზიტის შესახებ ჩინეთში. 1971 წლის 2 აგვისტოს კონგრესის ზედა პალატამ ერთსულოვნად მიიღო ორპარტიული რეზოლუცია მენსფილდ-სკოტი, რომელიც მიესალმა პრეზიდენტის მოგზაურობას ჩინეთში მშვიდობისა და ურთიერთობის გაუმჯობესებისათვის.

1972 წელს თებერვალში ჩინეთს ოფიციალური ვიზიტით ეწვია ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტი ნიქსონი. ხელმოწერილი იქნა მეგობრობის და ურთიერთდახმარების ხელშეკრულება. ვიზიტმა ღიდი საერთაშორისო რეზონანსი გამოიწვია. 1972 წლის 28 თებერვალს ხელმოწერილი იქნა ამერიკა-ჩინეთის ერთობლივი კომუნიკე¹⁶², რომელშიც დაფიქსირებულ იქნა, რომ არსებობს ერთი ჩინეთი, ტაივანი კი მისი შემადგენელი ნაწილია. მხარეებმა აღნიშნეს, რომ ტაივანის პრობლემა არ უნდა გახდეს ახალი სამხედრო კონფრონტაციის მიზეზი. კომუნიკეში არ იყო საუბარი ჯარების დაუყოვნებლივ გაგზავნაზე. ეს უნდა მომხდარიყო ეტაპობრივად. კომუნიკეს დასკვნით ნაწილში დაფიქსირებული იყო, რომ მხარეებს უნდა განეგრძოთ თანამშრომლობა ტექნიკის და მეცნიერების სფეროში.

ნიქსონმა და კისინჯერმა საფუძველი ჩაუყრეს დიპლომატიური ურთიერთობის აღდგენას ჩინეთთან. ჩინეთი ამერიკის პოლიტიკის ერთგული მხარდამჭერი გახდა, აზიაში ამან კი საბჭოთა კავშირს ამ რეგიონში თავისი ექსპანსიონური პოლიტიკის განხორციელება გაუძნელა.

ამრიგად, ამერიკის დიპლომატიამ ჰენრი კისინჯერის დახმარებით შესანიშნავად გაართვა თავი ამერიკის საგარეო პოლიტიკის წინაშე მდგომ ერთ-ერთ საკვანძო საკითხს ამერიკამ თავი დააღწია ვიეტნამის ომს. ახლა საჭირო იყო ურთიერთობების გაუმჯობესება საბჭოთა კავშირთან და განიარაღების პოლიტიკის წარმოება.

3. ბანიარაღების პროლემა და ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან

მე-20 საუკუნის 70-იანი წლების დასაწყსიდან საზოგადოების ნაწილისაგან მძაფრ კრიტიკას განიცდიდა ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკური კურსი, რომელიც ითვალისწინებდა ე.წ. „ცივი ომის“ პოლიტიკას. ნიქსონმა და კისინჯერმა გადაწყვიტეს ამ კურსის შეცვლა. გადადგეს რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნაბიჯი საერთაშორისო დაძაბულობის განმუხტვისა და საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობის გაუმჯობესებისაკენ, კისინჯერის განზრახვით საბჭოთა კავშირი დათანხმდებოდა მოლაპარაკებას შეიარაღების შემცირებაზე, ამერიკა ამ მხრივ წავიდოდა საკმაო დათმობებზე. თავის მხრივ, სსრკ დაუთმობდა აშშ-ს ახლო აღმოსავლეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის პრობლემის გადაწყვეტას. ნიქსონი კერძო საუბრებში აღნიშნავდა, რომ ამერიკისათვის მეტად მომგებიანი იქნებოდა ურთიერთობის დაძაბვა ჩინეთსა და საბჭოთა კავშირის შორის, რასაც ამერიკის დიპლომატიამ მიაღწია. ამას ნაწილობრივ ხელი შეუწყო საბჭოთა დიპლომატიების უხეშმა შეცდომებმა.

ვაშინგტონში სასტუმრო „პიერში“ ნიქსონმა და კისინჯერმა მოლაპარაკების რამდენიმე კონკრეტული პრინციპი გამოჰყვეს, რომელთა საფუძველზე უნდა აგებულიყო ამერიკის მიდგომა ამ მოლაპარაკებისადმი, სანამ ნიქსონი იქნებოდა ხელისუფლების სათავეში.¹⁶³ აი ეს პრინციპები:

1. კონკეტულობის პრინციპი. ჩვენ დავაყენებთ მოთხოვნას, რომ ყველა მოლაპარაკებაზე აშშ-სა და სსრ კავშირის შორის განიხილონ დაძაბულობის კონკრეტული მიზეზები და არა პოლიტიკური ატმოსფეროს საერთო საკითხები. ჩვენ არ დავარწმუნებთ საკუთარ თავს, რომ პირადი, კარგი ურთიერთობები ან სენტიმენტალური რიტორიკა ბოლოს მოუღებს დაძაბულობას, რომელიც ომის შემდგომ პერიოდში სუფევდა, რომელიც წარმოადგენს საერთო ინტერესს და დავდოთ მკაცრად შეზღუდული შეთანხმება, დამყრებული ყოველმხრივ ურთიერთგაგებაზე.

2. შეკავების პრინციპი. გონივრული ურთიერთობა ზესახელმწიფოებს შორის არ შეიძლება შენარჩუნებულ იქნეს მუდმივ ცდებზე, არ შეიძლება მიღწეული იქნას ცალმხრივი უპირატესობა და კრიზისული სიტუაციები, რომელშიც მხარემ თავის ინტერესებში

გამოიყენოს. ჩვენ ვიმოქმედებთ „მათრახისა“ და „თაფლაკვერის“ მეთოდით, მზად ვიქნებით, ერთის მხრივ, დავსაჯოთ ავანტიურისმისათვის, მეორეს მხრივ კი უნდა ავაგოთ ურთიერთობები გონივრული მოქმედების საფუძველზე.

3. ჩაფლობის¹⁶⁴ პრინციპი . ჩვენ ვასაბუთებთ იმ აზრს, რომ იმისათვის რათა პროგრესი ზესახელმწიფოებს შორის იყოს რეალური ის უნდა ხორციელდებოდეს ფართო ფრონტზე. ჩვენ გამოვდივართ იმ მდგომარეობიდან, რომ ვყოფთ პრობლემებს იზოლირებულ საკითხებად. ამით ჩვენ საბჭოთა ხელმძღვანელებს გაუძლიერებთ იმის რწმენას, რომ მათ გამოიყენონ თანამშრომლობა ერთ საკითხში, რათა დამალონ თავიანთი მცდელობები მიაღწიონ ცალმხრივ უპირატესობას სხვა სფეროში. ამიტომ ჩვენ ვთვლით, რომ მდგომარეობა მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილში დაკავშირებულია ერთმანეთთან და განსაკუთრებით ეს ეხება საბჭოთა კავშირის მოქმედებას მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილში.

1968 წლის 22 დეკემბერს ნიქსონმა დაავალა კისინჯერს დაეწყო გამოკვლევა, თუ როგორ იყო საქმის ვითარება და პერსპექტივები ამერიკისა და საბჭოთა კავშირის სტრატეგიულ ძალებს შორის. 1969 წლის იანვარში გამოკვლევა დასრულდა. კისინჯერმა შეისწავლა რა მასალები, განაცხადა: „ვერავითარი სტრატეგიული პროგრამები ვერ უზრუნველყოფდა ისეთ უპირატესობას, როგორიც ჩვენ გვქონდა 50-იან წლებში“¹⁶⁵

კისინჯერი მეშუარეობაში წერდა: „საერთო უშინაარსო ღოზუნგები განიარაღების შესახებ ვერ შეცვლის პრობლემის საფუძვლიან შესწავლას“. პრეზიდენტის დავალებით და კისინჯერის მეთაურობით, 1969 წლის 14 მარტს გამოქვეყნდა მემორანდუმი № 3, რომელიც ითვალისწინებდა „გლობალური სამხედრო მდგომარეობის შესწავლას ჩვეულებრივი და ბირთვული შეიარაღების დონეზე“. ჯერ კიდევ არჩევნებამდე ნიქსონმა განაცხადა, რომ ის მოიპოვებდა სოლიდურ უპირატესობას სტრატეგიულ შეიარაღებაში, მაგრამ, როგორც ამ მემორანდუმმა აჩვენა, ასეთი უპირატესობა 10 წლის განმავლობაში მიუღწეველი იყო. ¹⁶⁶ კომუნისტები გახდნენ საკმაოდ ძლიერები და შეუძლებელია მათი უგულვებელყოფა,--ამბობდა კისინჯერი. მხოლოდ იმ მემორანდუმის შემდეგ მისცეს ნიქსონმა და კისინჯერმა „მწვანე შუქი“ საკითხს შეიარაღების შემცირების თაობაზე. ახალ პოსტზე დანიშვნის შემდეგ კისინჯერი შეეცადა დაესვა საკითხი „შეზღუდული ბირთვული

ომის მომზადების შესახებ“, რადგან ამერიკისა და საბჭოთა კავშირის შორის ყალიბდებოდა სტრატეგიული თანასწორობა. სტრატეგიული ძალები შეიძლებოდა გამოყენებული ყოფილიყო მცირე მასშტაბით. „მე მივეუთითე პრეზიდენტს იმ დილემაზე, -წერს მემუარებში ჰ. კისინჯერი, -და ვურჩიე დაევალებინა პენტაგონსათვის საგანგებო გეგმის შემუშავება ბირთვული სიშიშროების შემთხვევაში“¹⁶⁷.

ჩვენს მიერ ზემოთ აღნიშნული პრინციპების გარდა ამერიკის შეერთებულ შტატებს ჰქონდა თავისი გეგმა შეიარაღების შემცირების საკითხში: შეენარჩუნებინათ საჭირო რაოდენობის სტრატეგიული შეიირალება, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო საპასუხო დარტყმის მიყენება უეცარი ბირთვული შეტევის შემთხვევაში. უნდა მოესპოთ ყოველგვარი სტიმული, რომელიც გამოიწვევდა უეცარ სტრატეგიულ დირტყმას აშშ-ზე. უნდა უზრუნველყოთ ამერიკის ტერიტორიის დაცვა განადგურებისაგან, რომელიც შეიძლება მოჰყოლოდა ცალკეულ და არასანქცირებულ ბირთვულ დარტყმას.¹⁶⁸

საბჭოთა კავშირის ყოფილი ელჩი ამერიკის შეერთებულ შტატებში ა. დობრინინი მემუარებში წერს: რომ „არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა იმ საკითხთან დაკავშირებით, თუ ვინ გამოვიდა ინიციატივით განიარაღებასთან დაკავშირებით, სსრ კავშირი თუ ამერიკა“¹⁶⁹. თუმცა უნდა აღინიშნოს ერთი ფაქტი: საბჭოთა მკვლევართა უმეტესობა (ოვინიკოვი, ნოვიკოვი, ფურსენკო, არბატოვი და სხვ). მიუთითებს, რომ განიარაღების ინიციატივა ამერიკის მხრიდან წამოვიდა. აქ არ შეიძლება არ გაჩნდეს ერთი კითხვა:

რატომ მაინც და მაინც ამერიკიდან წამოვიდა ინიციატივა, ის ხომ „ბოროტების სამეფოდ იყო გამოცხადებული საბჭოთა კავშირის პროპაგანდისტულ მანქანის მიერ. ჩვენი აზრით ეს განაპირობა იმ ფაქტმა, რომ გაიზარდა საფრთხის საშიშროება საბჭოთა კავშირის მხრიდან. 1969 წელს კისინჯერი წერდა: „საბჭოებს უკვე აქვს სულ უფრო და უფრო მეტი რაკეტა, რომლებიც შეიძლება დაეცეს ამერიკის ტერიტორიას“. ამის გარდა. იყო მეორე არანაკლებ მნიშვნელოვანი მიზეზი. ვიეტნამის ომმა ძლიერ შეარყია ამერიკის, როგორც მშვიდობის დამცველის პრესტიჟი, საერთაშორისო არენაზე, საფრთხე დაემუქრა მისი გავლენის სფეროებს, სიტუაციის გამოსწორების მიზნით, ამერიკამ გადაწყვიტა „ცივი ომის“ პოლიტიკის შეჩერება.

ამერიკულ პოლიტიკურ ლატერატურაში ფართოდ არის გავრცელებული ვერსია, რომ განიარაღება შესაძლებელი გახდა მას

შემდეგ, რაც შეიცვალა საბჭოთა კავშირის მიდგომა ამერიკისადმი. საბჭოთა კავშირს სამხედრო ხარჯების შემცირებისა და გამოთვისუფლებული სახსრებით ეკონომიკური პრობლემების მოგვარების საშუალება ეძლეოდა. ამდენად, საბჭოთა ხელმძღვანელობამ გაიხსენა ხრუშჩოვის დროინდელი „მშვიდობიანი თანაარსებობის“ პრინციპი და სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის საფუძვლად გამოაცხადა. ამასთანავე საბჭოთა კომპარტიის ლიდერი ლ. ბრეჟნევი განმარტავდა, რომ „დაძაბულობის შენელების“ პოლიტიკა ვერ გააუქმებდა კლასობრივი ბრძოლის კანონს. დობრინინი მემუარებში წერს: „ეს გაკეთდა იმისათვის, რომ შეგვეხამებინა ინტერნაციონალიზმი და მშვიდობიანი თანაარსებობა“.¹⁷⁰ თანაც ხაზგასმული იყო, რომ უკანასკლი არ ნიშნავდა იდეოლოგიური ბრძოლის უარყოფას მსოფლიო არენაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკაში, არცთუ მცირე როლს თამაშობდა იმპროვიზაცია, ანუ რეაქცია აშშ-ის მოქმედებასა და მსოფლიო მოვლენებზე. და არა რაღაც დიდი ჩანაფიქრის განხორციელება. საკმარისია გავიხსენოთ ისეთი მოვლენები, როგორიცაა კუბის კრიზისი, ომი ახლო აღმოსავლეთში, ჩეხოსლოვაკიაში შეჭრა, რათა დავრწმუნდეთ ზემოთ მოყვანილი დებულების სისწორეში.

დობრინინის აღიარებით „ძირითადი სიძნელე, რომელსაც შეეჯახა საბჭოთა კავშირის მხარე, ეს იყო სუსტი მომზადება შეიარაღების შემცირების საკითხში. ამის გარეშე კი წარმატების მოპოვება აშშ-სა და სსრ კავშირის ურთიერთობაში გაჭირდებოდა. რაც შეეხება სახელმწიფო დეპარტამენტს, მისი თანამშრომლები უფრო უკეთესად იყვნენ მომზადებული ასეთი მოლაპარაკებისათვის. მათ მჭიდრო კავშირი ჰქონდათ პენტაგონთან სადაც, ისევე, როგორც სახელმწიფო დეპარტამენტში, იყო განყოფილებები, რომლებშიც სწავლობდნენ განიარაღების პრობლემებს. საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა სამინისტროს კი ასეთი განყოფილებები არ გააჩნდა. პრაქტიკულად ყველა მონაცემი საბჭოთა კავშირის ატომურ შეიარაღებაზე დაშიფრული და მათთვის მიუწვდომელი იყო. თუკი რამ იცოდნენ, ძირითადად ამაში დიდი წვლილი შეჰქონდა ამერიკის პრესაში ამ თემაზე დაწერილ პუბლიკაციებს.“¹⁷¹

როგორი იყო ამ პერიოდისათვის ამერიკის შეერთებული შტატების ბირთვული არსენალი? ამერიკელთა აზრით არცთუ დიდი იმედის

მომცემი, რის გამოც ამერიკის ადმინისტრაციას გამიზნული ჰქონდა მისი გადახალისება. კერძოდ, უნდა შექმნილიყო ახალი სისტემა MIRV¹⁷² ამ სისტემის შექმნა ნიშნავდა ამერიკის საარაკეტო ბირთვული პოტენციალის გაზრდას 1975 წლისათვის, წერდა საბჭოთა მკვლევარი ბელოუსოვი, ისინი განიხილებოდნენ როგორც „პირველი დარტყმის საშუალება.“¹⁷³ დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ისეთ სტრატეგიულ რაკეტებს, როგორებიც იყო--სენტინელი, სხვადასხვა 17 კომპლექსი, მათ უნდა დაეცვათ ქვეყნის მთავარი სამრეწველო ცენტრები--ბოსტონი, ჩიკაგო, სიეტლი და სხვა. ეს ჯდებოდა 8-6 მილიარდი დოლარი.

სეიფგარდი--ეს პროგრამა ითვალისწინებდა არა ქალაქების, არამედ საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტების პოზიციების დაცვას. დადგენილი არ იყო მისი ფასი (ერთი ვერსიით 40-60 მილიარდი დოლარი). ახალი სისტემის 12-14 კომპლექსში შედიოდა რაკეტაწინააღმდეგო მცირე რადიუსის მქონე სისტემა „სპარტანი“. ორი სისტემა--MIRV და სეიფგარდი ავსებდა ერთმანეთს.

ასეთ პირობებში ამერიკის ადმინისტრაცია ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შეურიგდებოდა საბჭოთა კავშირის ბირთვული პოტენციალის გაზრდას.

ორ სუბერსახელმწიფოს შორის ძალთა თანაფარდობამ მიაღწია იმ დონეს, რომ ორივეს შეეძლო ერთმანეთის განადგურება. ბალანსი მათ შორის ასიმეტრიული იყო, აშშ-ს ჰქონდა სტრატეგიული უპირატესობა და საკონტინენტთაშორისო სიმიდირე, საბჭოთა კავშირს კი ჩვეულებრივი შეიარაღება და რეგიონალური სიმიდირე. მაგრამ 1969 წელს სსრ კავშირის სტრატეგიული ძალა მიუახლოვდა ამერიკისას და ახლა საბჭოებს შეეძლო „გამოეჭირა“ (J.Spanier) ამერიკის მოსახლეობა, ისევე როგორც დასავლეთ ევროპის მოსახლეობა, რომელიც მძევლებად გრძნობდნენ თავს.¹⁷⁴

პ.კისინჯერის აზრით მთავარი დილემა იმაში მდგომარეობდა, რომ თანაფარდობის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა სტაბილურობის მიღწევა, ამიტომ საგარეო პოლიტიკური დისკუსიების ცენტრში უნდა დაეყვანათ „სახელმწიფოთა ძალთა თანაფარდობის“ საკითხი. აი, რას ამბობდა ის „ჩვენ უნდა გვახსოვდეს, რომ მხოლოდ ძალთა თანაფარდობის პირობებში არსებობდნენ მსოფლიო ისტორიაში ხარგრძლივი მშვიდობიანი პერიოდები. სამხედრო საფრთხე წარმოიქმნება მაშინ, როდესაც რომელიმე სახელმწიფო თავისი მოწინააღმდეგის მიმართ ძლიერი ხდება. მე ვფიქრობ, რომ მშვიდობა უფრო საიმედო იქნება

თუკი ჩვენ მივალწევთ ძლიერი აშშ, ევროპა, სსრკ, ჩინეთი და იაპონია გააწონასწორებენ ერთმანეთს." მართალია კისინჯერი და ნიქსონი არაერთხელ აღნიშნავდნენ, რომ მე-19 საუკუნის ძალთა თანაფარდობამ იმ კლასიკურ ფორმულას ველარ აღადგენენ, რადგან შეიცვალა სამხედრო-პოლიტიკური პირობები, მაგრამ მიუხედავად ამისა ისინი მაინც აქებდნენ თანაფარდობას.

კონცეფცია: „სახელმწიფოთა ძალთა თანაფარდობა“ ემყარებოდა 4 ერთმანეთის შემავსებელ აზრს:

1. წინა პლანზე გამოდიოდა ეროვნული სახელმწიფო იმ გაზრდილი კონკურენციის საფრთხის ფონზე, რომელსაც ამერიკას უწევდა დასავლეთ ევროპის ქვეყნები და იაპონია.

2. მოლაპარაკებებზე ცნონ საბჭოთა კავშირი თანაბარუფლებიან პარტნიორად „კონცეფციის“ ფარგლებში. უპირველეს ყოვლისა ეს ნიშნავდა საბჭოთა კავშირის საერთაშორისო გავლენის გამყარებას, რომელიც 60-იანი წლების ბოლოს გაუტოლდა ამერიკას სტრატეგიული შეიარაღებით. ე.ი. მოიპოვა საპასუხო დარტყმის საშუალება ამერიკაზე. ამერიკამ პირველად ოფიციალურად სახელმწიფო დონეზე ცნო ძალის პოზიციაზე ორიენტირების არარაციონალურობა და დაიწყეს საუბარი თავისი საერთაშორისო რეპუტაციის აღდგენაზე.

3. ამ თანამშრომლობის ფონზე დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა აშშ-ს მიერ ჩინეთის ცნობას. შეიცვალა რა თავისი პოლიტიკური კურსი ჩინეთთან დაკავშირებით აშშ-მ გაიხსნა ხელ-ფეხი, რათა სსრკ შეეჩერებინა ირიბი სტრატეგიისა და „ბლოკირების პოლიტიკის“ საშუალებით, აგრეთვე შეეძლო ამ ორ სახელმწიფოს შორის უთანხმოება გამოეყენებინა მასზე პოლიტიკური, პროპაგანდისტული და სამხედრო ზეწოლისათვის.

4. ფორმულა „შეკავება იზოლაციის გარეშე“. თავის თავში გულისხმობდა სტაბილურობის ცნების გაგებას. მას უნდა უზრუნველყო მოლაპარაკებისათვის მზადყოფნა. კისინჯერის აზრით მხოლოდ შეკავების პოლიტიკას და ორმხრივი დიალოგის შეხამებას, ძალის პოზიციის პოლიტიკასთან შეეძლო უზრუნველყო ეს კონცეფცია. ამასთან ერთად კისინჯერი იმოწმებდა ბისმარკს, რომელიც თავის თავში აერთიანებდა „ახალ საუკუნეს“, როდესაც თანაფარდობა უმეტესად განიხილებოდა, როგორც პარამონია და მექანიკური კომპრომისი და არა ძალთა თანაფარდობის სტატისტიკური ბალანსი, რომელიც შეცვლის სტადიაში იმყოფებოდა.

ვიდრე ამერიკა და საბჭოთა კავშირი უშუალოდ უმაღლეს დონეზე

დაიწყებდნენ მოლაპარაკებას განიარაღების საკითხზე, საჭირო იყო რაღაც კონფედერაციალური არხის გამოძებნა, რომელიც ხელს შეუწყობდა მოლაპარაკებების განვითარებას. პრეზიდენტმა ნიქსონმა ამერიკაში საბჭოთა კავშირის ელჩს ა.დობრინს შესთავაზა კონფედერაციალური კავშირი დაემყარებინა ჰ.კისინჯერთან. ნიქსონმა განმარტა, რომ საბჭოთა მხარის კავშირი სახელმწიფო მდივან როჯერსთან ბევრ ნაკლს შეიცავდა, კერძოდ, აზრთა გაცვლა-გამოცვლა მთავრობებს შორის ოფიციალურ პირთა ფართო აუდიტორიისთვის ხდება ცნობლი, ამას კი თან ახლავს ინფორმაციის გაჟონვა. იმავდროულად არის და იქნება ისეთი საკითხები, როცა საქმისმცოდნეთა რიცხვი მაქსიმალურად შეზღუდული უნდა იყოს. დობრინის და კისინჯერს კი შეეძლოთ პირისპირ შეხვედროდნენ ერთმანეთს თარგმანების გარეშე. დობრინი დაეთანხმა ამერიკის პრეზიდენტს, შეექმნათ ასეთი კავშირი.¹⁷⁵

ოთხი დღის შემდეგ კისინჯერი შეხვდა დობრინის. ეს უკანასკნელი მემუარებში ხაზს უსვამს, რომ მათი ყველა შეხვედრა საშუალებას აძლევდათ, შეენარჩუნებინათ განსაკუთრებული კონფედერაციულობა და მოლაპარაკებების ცნობილი თავისუფლება. შეხვედრაზე განიხილეს ამერიკის პრეზიდენტის მოსაზრებები ამერიკა-საბჭოთა კავშირის ურთიერთობებთან დაკავშირებით საერთაშორისო საკითხებზე. შეთანხმდნენ, რომ აუცილებელია აზრთა გაცვლა გამოცვლა, ახლო აღმოსავლეთთან და ვიეტნამთან დაკავშირებით ფაქტიურად ამ შეხვედრით ფუნქციონირება დაიწყო საიდუმლო არხმა. რომელიც ექვსი წელიწადი მოქმედებდა. და რომ არა ეს კავშირი, ბევრი შეთანხმება საკანძო საკთხებში მიუღწეველი დარჩებოდა.

1969 წლის 17 ნოემბერს ჰელსინკში გაიხსნა დებატები SALT¹⁷⁶-თან დაკავშირებით. ასე დაიწყო მოლაპარაკებების მრავალწლიანი პროცესი შეიარაღების შემცირებასთან დაკავშირებით გაიმართა მოლაპარაკებების შვიდი რაუნდი (მორიგეობით ჰელსინკში და ვენაში). მათ მოიცვეს 30 თვე, 1972 წელს მოსკოვში ნიქსონისა და ბრეჟნევის შეხვედრამდე. ამ მოლაპარაკებების ასე გაჭიანურება, აიხსნებოდა იმით, რომ კისინჯერი და ნიქსონი არ ჩქარობდნენ და ცდილობდნენ მოეხდინათ პროგრესის „დოზირება სსრ კავშირზე ეს კი დამოკიდებული იყო საბჭოთა კავშირის მოქმედებაზე არა მარტო ამ მოლაპარაკებებზე, არამედ სხვა საერთაშორისო საკითხებში.

ყველა ეს მოლაპარაკება კრიტიკულ მომენტში იგზავნებოდა

კისინჯერ-დობრინინის კონფედერაციული არხით, რომლის არსებობის შესახებ ბევრმა არაფერი იცოდა (მაგ. სახელმწიფო დეპარტამენტი). ჰელსინკის შეხვედრის დაწყებისთანავე წარმოიშვა აზრთა სხვადასხვაობა, თუ რომელი ბირთვული იარაღი უნდა შეემცილებინათ. წარმოქმნილი სიძნელეების შედეგად სტრატეგიული შეტევითი შეიარაღების შეზღუდვასთან დაკავშირებით, საბჭოთა მხარეშე შესთავაზა, დაეწყოთ კონკრეტული საკითხის განხილვა რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემასთან დაკავშირებით.¹⁷⁷ მაგრამ ნიქსონის ადმინისტრაცია არ დაეთანხმა, რის შედეგადაც მთელი 1970 წელი მოლაპარაკებები ფუჭად მიმდინარეობდა. სიტუაცია შედარებით შეიცვალა 1971 წელს, შეინიშნებოდა პროგრესი. ორმხრივი დათმობების შემდეგ 1971 წლის 20 მაისს გამოქვეყნდა საბჭოთა კავშირის--აშშ-ის ერთობლივი კომუნიკე.¹⁷⁸ მასში ნათქვამი იყო, რომ ორივე მთავრობას გადაწყვეტილი აქვს, მომავალ წელს თავიანთი ყურადღების კონცენტრირება მოახდინონ შეთანხმების მიღწევაზე რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემების შეზღუდვასთან დაკავშირებით. ყურადღებას დაუთმობდნენ შემტევ სტრატეგიულ სისტემებსაც. მოლაპარაკებების დაჩქარებას ხელი შეუწყო იმ ფაქტმა, რომ 1971 წლის აგვისტოში ნიქსონი გადავიდა პირად მიმოწერაზე ბრეჟნევთან და არა კოსიგინთან.¹⁷⁹

1972 წელს მოლაპარაკებები გადამწყვეტ ფაზაში შევიდა, იმავე წლის აპრილში კისინჯერი მოსკოვში ჩავიდა. მას პირდაპირ ჰქონდა პრეზიდენტის მითითება იძულებული გაეხადა საბჭოთა კავშირი შეეცვალა თავისი პოზიცია ვიეტნამის საკითხში. ზეწოლის საშუალებად მას უნდა გამოეყენებინა სსრკ--ამერიკის მთავრობების უმაღლეს დონეზე შეხვედრის ჩაშლა, რომელიც უკვე დღის წესრიგში იდგა თუმცა თვით კისინჯერი ამ პოლიტიკას „სახიფათოს და მიუღწეველს“ უწოდებდა. ამ ვიზიტის დროს ის ატყობინებდა ნიქსონს, რომ სამხედრო ელიტა ხელს უშლიდა შეთანხმების დადებას, საბჭოთა კავშირსა და ამერიკის შორის. მაგრამ პრეზიდენტი, როგორც არასდროს, მტკიცედ იდგა თავის გადაწყვეტილებაზე პენტაგონი იძულებული გახდა დაეთმო.

მოსკოვში კისინჯერმა სსრ კავშირის წარუდგინა შეთანხმების ამერიკული პროექტი. საბჭოთა მხარეშე კი თავისი ვარიანტი აჩვენა, რომელიც ამერიკულზე ვრცელი იყო. ამ დოკუმენტების საფუძველზე ვიზიტის ბოლოს მიიღეს „აშშ-სა და სსრკ-ის ურთიერთობების ძირითადი პრინციპები“. ეს დიდი მნიშვნელობის დოკუმენტი იყო, რომლითაც საფუძველი ჩაეყრა თანამშრომლობას ამერიკასა და

კომუნისტურ სამყაროს შორის.

კისინჩერი მემუარებში იგონებს, რომ „ჩერ კიდე 1972 წლის აპრილში, როდესაც აშშ სსრ კავშირის უმაღლესი დონის შეხვედრა მზადდებოდა, ვაშინგტონს წინადადება მიეცა, ხელი მოეწერა ხელშეკრულებაზე სსრკ-აშშ-ს შორის, რომელიც უარყოფდა ატომური იარაღის გამოყენებას ერთმანეთის წინააღმდეგ. ჩვენი პირველი რეაქცია იყო დროის გაყვანა, რათა შეგვესწავლა სიტუაცია, თუ რა იმალებოდა ამის უკან და რამდენად მყარი იყო გარანტიები სსრ კავშირის მხრიდან იმის შესახებ, რომ არ გამოიყენებდა აშშ-ის წინააღმდეგ ბირთვულ იარაღს.¹⁸⁰ ამერიკამ თავი მოაბეზრა რუსეთს ამ საკითხის დეტალებში ჩაღრმავებით და ცდილობდა გაეგო, რა შემთხვევაში შეიძლებოდა ატომური იარაღის გამოყენება. საკითხი გაჭიანურდა. საბჭოთა კავშირი იმუქრებოდა, რომ ჩაშლიდა მომდევნო შეხვედრებს უმაღლეს დონეზე, როგორც კისინჩერი წერს, შეიქმნა სიტუაცია, „როდესაც ამერიკას არავითარი პრაქტიკული ინტერესი არ გააჩნდა ამ საკითხისადმი, საბჭოთა კავშირმა კი ეს საკითხი ერთ-ერთ თავის პრიორიტეტად აქცია“. საბოლოოდ მაინც ზოლოდ მცირე შეთანხმებით დაკმაყოფილდნენ.

17 იანვარს ბრეჟნევი მიმართა ნიქსონს, რათა პრაქტიკულად დაეწყოთ იმ საკითხების მომზადება, რომლებიც უნდა განეხილათ უმაღლესი დონის შეხვედრაზე საპასუხო წერილში ნიქსონი აბსოლუტურად დაეთანხმა მას თუმცა ამ შეხვედრას ჩაშლა დაემუქრა, რადგან ამერიკამ განაახლა ვიეტნამის დაბომბვა, რასაც უარყოფითი რეაქცია მოჰყვა საბჭოთა კავშირის მხრიდან.

ვიეტნამში მიმდინარე მოვლენები დიდ გავლენას ახდენენ ამერიკა-საბჭოთა კავშირის ურთიერთობებზე. კისინჩერი მიუთითებდა რომ, 3 ანოი ყოველწლიურად ცდილობდა მოსკოვში უმაღლესი დონის შეხვედრის ფაქტი თავის ინტერესებისათვის გამოეყენებინა. ჩრდ. ვიეტნამელები ახდენდნენ ერთდროულად მოსკოვისა და ვაშინგტონის პროვოცირებას. მოსკოვში გამგზავრებამდე კ.კისინჩერმა მოლაპარაკება აწარმოა ჩრდ.ვიეტნამის წარმომადგენლებთან. ერთი დღის შემდეგ ნიქსონმა ბრეჟნევს შეატყობინა ამ მოლაპარაკების შედეგი, რომელიც არც თუ ისე სახარბიელო იყო. ლი დაქ ფომ განუცხადა კისინჩერს, რომ პრეზიდენტმა ნიქსონმა უარი უნდა თქვას მოსკოვში ვიეტნამის საქმეების განხილვაზე და მოლაპარაკება ამ საკითხზე მხოლოდ ჩრდ. ვიეტნამის წარმომადგენლებთან აწარმოოს. ნიქსონმა აღნიშნა, რომ

ამერიკის მხარე შეეცდებოდა ყველაფერი გააკეთოს, რათა უმაღლესი დონის შეხვედრა არ ჩაიშალოს. თუმცა შეხვედრას მაინც საფრთხე დაემუქრა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ამერიკამ განაახლა ვიეტნამის დაბომბვა. ცეცხლის აღში მოხვდნენ იქვე რეიდზე მყოფი საბჭოთა გემები; დაიღუპა რამდენიმე საბჭოთა მეზღვაური. ნიქსონმა გულისტკივილი გამოთქვა ამ ფაქტის გამო.

საბჭოთა კავშირში მწვავე დისკუსია გაიმართა მიეღოთ თუ არა ნიქსონი. სამხედროები თავდაცვის მინისტრ გრეჩკოს მეთაურობით ამ შეხვედრის მოწინააღმდეგეები იყვნენ. კოსიგინი და გრომიკო, პირიქით, მხარს უჭერდნენ ამ შეხვედრას. საბოლოოდ გაიმარჯვა შემდგმა არგუმენტმა: „მართალია ჰანოის მთავრობა ჩვენი მოკავშირეა, მაგრამ ისინი ყოველთვის არ გვაყენებენ საქმის კურსში. მიუხედავად იმისა, რომ საკმაოდ დიდ დახმარებას ღებულობენ ჩვენგან. მათ არაერთხელ ჩაგვავდეს უხერხულ მდგომარეობაში, თავის მოულოდნელი აქციებით და არც დაინტერესებულან, თუ როგორ აისახებოდა ეს ჩვენი და ვაშინგტონის ურთიერთობაზე. მათ მოლაპარაკებებზე ამერიკელებთან ამ უკანასკნელთაგან უფრო მეტს ვგებულობდით, ვიდრე ვიეტნამელებისაგან.“ ეს კი თანდათან ავსებდა მოსკოვის მოთმინების ფიალას. „არ შეიძლება ვიეტნამელებს მივცეთ ვეტოს განხორციელების ფაქტიური უფლება, როცა საუბარი ამერიკასთან ურთიერთობას ეხება.“ – ასეთი იყო პოლიტიკურის საბოლოო კონსენსუსი, რომელიც მიესალმა ნიქსონის მოსალოდნელ ვიზიტს მოსკოვში. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ გადაწყვეტილების სასარგებლოდ არანაკლები როლი ითამაშეს სხვა ფაქტორებმა. უპირველეს ყოვლისა საბჭოთა კავშირის მიერ გფრ-თან დადებული ხელშეკრულების ბედი, რომლის რატიფიკაცია ნიქსონის ვიზიტამდე რამდენიმე დღით ადრე უნდა მომხდარიყო: ურთიერთობების გაუარესება ამერიკასთან ხელს შეუშლიდა ამ რატიფიკაციას და დამატებით არგუმენტს მისცემდა უკიდურეს მემარჯვენეებს ხელშეკრულების საწინააღმდეგოდ. ამის გარდა ნიქსონის ვიზიტზე უარის თქმა აუცილებლად გაართულებდა საბჭოთა კავშირ-ამერიკის ურთიერთობებს, განუსაზღვრელი ვადით გადაწევდა შეხვედრას უმაღლეს დონეზე. ამით კი საფრთხე შეექმნებოდა ხელშეკრულებას რაკეტაწინააღმდეგო სისტემებისა და სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის შესახებ, ხელახლა დაიწყებოდა შეიარაღების ზრდა და ნიქსონი უარყოფდა მშვიდობიანი თანაარსებობის პრინციპს. ყველაფერ ამას მოსკოვში კარგად ხედავდნენ.

თავის მხრივ ნიქსონი და კისინჯერი ხვდებოდნენ, რომ ბრეჟნევს ძალიან უჭირდა ასეთ პირობებში გადაწყვეტილების მიღება და ემინოდათ, რომ შეხვედრა არ შედგებოდა. ადობრინი მემუარებში წერს, როდესაც ის საბოლოო პასუხით გამოცხადდა კისინჯერთან, ამ უკანასკნელმა მასთან სანაძლეო დადო ერთ ყუთ შამპანიურზე, რომ გამოიცნობდა მის პასუხს, მაგრამ შეცდა. კისინჯერის აზრით საბჭოთა კავშირი არ ჩაშლიდა შეხვედრას, უბრალოდ გადადებდა მას გაურკვეველი ვადით, მაგრამ როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ მოხდა პირიქით. კისინჯერიცა და დობრინინიც კმაყოფილნი იყვნენ შედეგით, რადგან მათ დიდი წვლილი მიუძღოდათ ამ შეხვედრის ჩატარებაში. ნიქსონის ვიზიტი მოსკოვში შედგა 1972 წლის 30 მაისს. ნიქსონს თან ახლდნენ კისინჯერი, როჯერსი და სხვა ოფიციალური პირები.

25 მაისს ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და საბჭოთა კავშირმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას, რომელიც ითვალისწინებდა ერთმანეთის წინააღმდეგ ინციდენტის აღკვეთას ღია ზღვასა და საჰაერო სივრცეში. 26 მაისს ხელი მოაწერეს შეთანხმებას რაკეტსაწინააღმდეგო დაცვის სისტემების შემცირების შესახებ, რომელიც 1972 წლის ოქტომბერში შევიდა ძალაში. მთავარი ხელშეკრულება, რომელზედაც ხელი მოაწერეს მოსკოვში ეს იყო შეთანხმების მიღწევა სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის საქმეში (ე.წ. OCB-1) დროებითი შეთანხმება ითვალისწინებდა ჰუთწლიან პერიოდს, რომლის განმავლობაში უნდა გაგრძელებულიყო მოლაპარაკებები, უფრო სერიოზული შემცირებების მიღწევის მიზნით.¹⁸¹ შეთანხმება OCB-1 იყო უპეცედენტო ნაბიჯი სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების საქმეში. პირველად ორმა სუპერსახელმწიფომ გადაწყვიტა დაესვა ზღვარი სტრატეგიული შეიარაღებისათვის.

დიდი სირთულეები შეხვდა სავაჭრო-ეკონომიკურ საკითხებს. გადაწყვიტეს, რომ მოლაპარაკებები ლენდ-ლიზზე იწარმოებდა სავაჭრო მოლაპარაკებების პარალელურად. ნიქსონმა აღნიშნა, რომ ამერიკული მხარე ყოველნაირად შეეცდებოდა ნორმალური პირობები შეექმნა საბჭოთა-ამერიკულ სავაჭრო და ეკონომიკური კავშირებისათვის. შეთანხმდნენ მოლაპარაკებები ამ საკითხებზე გაგრძელდებოდა ორივე მხარის ერთობლივი კომისიების, მინისტრებისა და ელჩების დონეზე. ამ ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ მთელმა რიგმა ამერიკულმა კომპანიებმა „ტენეკო“, „ტექსას ინტერნ ტრანსმიშენ“, „ბრაუნ ენდ რუტ ინკორპორეიტედ“ და სხვა. გამოთქვეს მზადყოფნა გადაედგათ

კონკრეტული ნაბიჯები საქმიანი კავშირების გაზრდის მიზნით. ცნობილმა ბანკმა „ჩეიზ მანჰეტენი“ ვენაში გახსნა სპეციალური განყოფილება „საბჭოთა“ კავშირთან სავაჭრო და ფინანსური ურთიერთობებისათვის“.

შეხვედრაზე ორივე მხარემ დიდი ყურადღება დაუთმო საერთოშორისო საკითხებს. აღნიშნეს, რომ უნდა განაგრძონ განიარაღების პროცესი ევროპაში მიმდინარე სიტუაციის სტაბილიზაციისათვის. დიდი სჯა-ბაასი გამოიწვია საკითხმა ლენდ-ლიზის შესახებ. უნდა დაედგინათ ის თანხა, რომლითაც ამერიკის შეერთებული შტატები დაეხმარა საბჭოთა კავშირს მეორე მსოფლიო ომში და რომელიც მას უნდა დაებრუნებინა. ამერიკული მხარე მოითხოვდა 1 მლრდ. 200 მლნ. დოლარს. საბჭოთა კავშირი თავაზობდა მხოლოდ 200 მლნ. დოლარს და ამას ასაბუთებდა იმით რომ, საბჭოთა კავშირმა დიდი დანაკლისი განიცადა მეორე მსოფლიო ომში. კოსიგინმა ნიქსონს განუცხადა, მისი ქვეყანა თანახმა იყო ზემოთ აღნიშნულ თანხისთვის 'დაემატებინა 100 მლნ. დოლარი, ნიქსონმა თავის მხრივ განუცხადა ამერიკა თანახმაა ამ თანხას 100 მლნ. დოლარი დაუკლოს. შემდეგ როგორც აუქციონზე ნიქსონმა და კოსინიგმა დაიწყეს იმ ციფრების დასახელება, რომელიც მათ აწყობდათ, კოსიგინი ზრდიდა, ნიქსონი ამცირებდა. ნახევარწუთიანი დავის შემდეგ ისინი შეთანხმდნენ 600 მლნ. დოლარზე.

საერთოდ ვიზიტს ძალიან დიდი მნიშვნელობა ქონდა. პირველად ცივი ომის დაწყების შემდეგ ორივე მხარემ გადაწყვიტა ბოლო მოეღოთ შეჯიბრებისათვის ბირვთული შეიარაღების სფეროში. საბჭოთა კავშირი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ამ ვიზიტს, ამიტომ ნიქსონი კრემლში ცხოვრობდა, რაც უზოელი სტუმრისათვის დიდი პატივად ითვლებოდა. იქვე იღვა მისი ლიმუზინიც. რადგან კისინჯერთან კონსულტაცია ნიქსონს მიმდინარე საკითხებზე კრემლის კედლებში არ სურდა, მოსასმენი აპარატურის ეშინოდა, სწორედ ამისთვის იყენებდა ის მოსასმენი აპარატისაგან დაცულ თავის ლიმუზინს. მიუხედავად იმისა, რომ ნიქსონმა და ბრეჟნევმა მაღალი შეფასება მისცეს ამ მოლაპარაკებას, ბევრი უკმაყოფილო იყო.

ხელშეკრულება 1972 წლის მაისის შეთანხმებაზე პრეზიდენტმა ნიქსონმა, მოახლოებული საპრეზიდენტო არჩევნების გამო კონგრესს წარუდგინა 1973 წლის 13 ივნისს. მაგრამ მას შეხვდა მემარჯვენეთა უარყოფითი შეფასება. ისინი წინააღმდეგნი წავიდნენ იმ პუნქტისა,

სადაც საუბარი იყო რაკეტაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის შემცირებაზე, საბოლოო ჯამში ისინი მიოთხოვდნენ „თავიანთი ქვეყნის თავდაცვის საკითხის თავისუფლად გადაწყვეტას.“¹⁸² წინააღმდეგი წავიდა ორი სენატორი: ბაკლი და ჯ. ალენი. დანარჩენებმა კი კენჭი უყარეს, რამეთუ ამას თვლიდნენ გადაუდებელ დათმობად ამერიკის შეერთებული შტატების მხრიდან. მიუხედავად ამისა, მემარჯვენეებმა ხელშეკრულება არასამართლიანად ჩათვალეს. მათი აზრით, ამ შემთხვევაში ამერიკა გადაიქცეოდა მეორეხარისხოვან სახელმწიფოდ. „ბევრი ჩვენგანი თვლის, რომ ბატონი ნიქსონი მარილს აყრის ჩვენს ჭრილობებს,¹⁸³ აცხადებდნენ ისინი. თუმცა თვლიდნენ, რომ დროებითი ხელშეკრულების გამოსწორება ჯერ კიდევ შეუძლებოდა, ამერიკელები ყულაზე მეტად უკმაყოფილონი იყვნენ იმით, რომ ამ ხელშეკრულებით ირღვეოდა მათი ქვეყნის თავდაცვის სისტემა.

ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ მეტყველებს იმაზე, თუ როგორ შეშფოთდნენ ამერიკელები საბჭოთა კავშირის გაზრდილი ბირთვული პოტენციალით. სენატორმა ჯექსონმა წამოაყენა შესწორება, რომელიც ვარაუდობდა, რომ მომდევნო მოლაპარაკებების და შეთანხმების საუბრეები უნდა ყოფილიყო ისეთი „თანასწორობა“, რომელიც არ შეეხებოდა ამერიკის ცალკეულ უპირატესობას და შეეხებოდა მხოლოდ იმ ასპექტებს, სადაც უპირატესობა ჰქონდათ რუსებს. სენატორი ბრედი თვლიდა, ხელშეკრულება მისაღები იყო მხოლოდ იმიტომ, რომ პრეზიდენტმა დაამტკიცა მისი აუცილებლობა (1972 წლის 22 ივნისის პრესკონფერენცია). აგრეთვე მან ასეთი აზრი განავითარა: მოსკოვის ხელშეკრულების პარალელურად სწრაფად უნდა განევითარებინათ იარაღის ახალი სისტემები. „ხელშეკრულებები არ მოგვაყენებენ ზიანს, უფრო მეტიც, მომგებიანი იქნებიან იმ შემთხვევაში, თუკი განმტკიცდება ამერიკის სამხედროტექნიკური ლიდერობა.“¹⁸⁴ ყოველივე ამის შესახებ სენატორმა კუპერმა სამართლიანად აღნიშნა, რომ „ჯექსონის რეზოლუცია--ეს არის ცდა დაიწეროს ამერიკის შეერთებული შტატების სტრატეგიული უპირატესობის პრინციპის ფორმულა. ამ შემთხვევაში კი შეიარაღებაში შეჯიბრს არ ექნება დასასრული.“¹⁸⁵ მაგრამ ხელშეკრულების მომხრე ლიბერალ სენატორებს ამის გაგონებაც არ უნდოდათ, ისინი უარყოფდნენ თავიანთი მოწინააღმდეგის თეზისს „საბჭოების პოლიტიკის არამყარობის შესახებ“, სენატორმა ფულბრაიტმა განაცხადა: „მე იმედი მაქვს, რომ ჩვენ არ დავიწყებთ ახალი კომპლექსის აგებას ვაშინგტონის გარშემო, რადგან ეს ფულის

ფუჭი ხარჯვაა.“¹⁸⁶ მას მხარი დაუჭირა სენატორმა კენედიმ: „ჩვენი დედაქალაქი თავდაცვისათვის სავსებით საკმარისია 100 რაკეტა-დამკერი და არა უზარმაზარი სისტემები, რომელთა აგება დიდ თანხებთან არის დაკავშირებული.“¹⁸⁷

საბოლოოდ სენატმა მოახდინა ხელშეკრულების რატიფიკაცია, 1972 წ. ამერიკაში გაიმართა საპრეზიდენტო არჩევნები. პრეზიდენტად მეორე ვადით აირჩიეს რ. ნიქსონი, რომელმაც განაგრძო აღებული კურსით სვლა. 1973 წელს საბჭოთა-კავშირ-ამერიკის ურთიერთობები ახალ ფაზაში შევიდა. ამის ნათელი დადასტურებაა ბრეჟნევის ვიზიტი ვაშინგტონში.

ჯერ კიდევ 1973 წლის მაისის ბოლოს და ივნისის დასაწყისში ნიქსონმა განაცხადა, რომ ის მიესალმებოდა ბრეჟნევის ვიზიტს ამერიკაში. ამერიკულმა მხარეს ა.დობრინინს შესთავაზა საბჭოთა მხარის ვიზიტის დროს განეხილათ შემდეგი საკითხები, 1. ხელშეკრულება ატომური იარაღის გამოუყენებლობის შესახებ. 2. ევროპის საკითხები. გერმანიის საქმე (ამერიკის შეერთებული შტატები თანახმა იყო დაერეგულირებინა ურთიერთობა გ.დ.რ. დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარებამდეც კი). 3. სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვა. 4. ახლო აღმოსავლეთი. 5. ეკონომიკური საკითხები¹⁸⁸. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ საკითხების განხილვა საბჭოთა მხარესაც აწყობდა. კისინჯერი-დობრინინის კონფერენციალურმა არხმა მაშინვე დაიწყო ამ საკითხების შესწავლა და დობრინინმა საბჭოთა მხარის სახელით თანხმობა განათხადა განეხილათ ეს საკითხი. 1973 წლის 18 ივნისს ბრეჟნევი ამერიკაში ჩაფრინდა. ვიზიტის დროს 1973 წლის 22 ივნისს ხელი მოაწერეს დოკუმენტს „მომდევნო მოლაპარაკებების ძირითადი პრინციპები სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების შესახებ.“¹⁸⁹ 1973 წლის ამერიკის შეერთებული შტატების და საბჭოთა კავშირის ერთობლივ კომუნიკეში ნათქვამი იყო, რომ უნდა განიმუხტოს დაძაბულობა დასავლეთ ევროპაში. ამ მიზნით ორივე მხარეს უნდა შეემცირებინა შეიარაღება აღნიშნულ რეგიონში. ეს იყო ერთგვარი ფანდი. კისინჯერი მემუარებში წერს: „ჩვენ მივალწიეთ მოლაპარაკებების გაჭიანურებას ყოველგვარი უარყოფითი შედეგის გარეშე.“¹⁹⁰

მომდევნო შეხვედრა უმაღლეს დონეზე დაინიშნა 1974 წლის ივლისში. უკვე ამ წლის დასაწყისში პენტაგონმა დაიწყო ოფიციალური კურსის კრიტიკა, როდესაც ნიქსონი 1974 წელს მოსკოვში ჩავიდა, ის ამბობდა, რომ მთავარი ბრძოლის გადატანა მას მოუხდა არა მოსკოვში,

არამედ ვაშინგტონში. განსაკუთრებით აქტიურობდა თავდაცვის მინისტრი შლესინგერი. მოსკოვში გამგზავრებამდე დიდი შეხლა-შემოხლა იყო მასსა და ნიქსონს შორის. პრეზიდენტი ამბობდა: „თუ კვლავ გაგრძელდება უკონტროლო შეიარაღება, აშშ-ს არა აქვს შანსი გაუსწროს საბჭოთა კავშირს სტრატეგიულ შეიარაღებაში და უმჯობესია ჩვენ წავიდეთ დათმობაზე, რომ მომავალში ამით მოვიგოთ.“¹⁹¹ პენტაგონი, ისევე როგორც ჩვენს მიერ აღნიშნული სენატორები, ეწინააღმდეგებოდა სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის ნებისმიერ გეგმას. შლესინგერი მოითხოვდა, რომ წამოეყენებინათ ისეთი მემორანდუმი, რომელიც შეზღუდავდა საბჭოთა კავშირს და არა ამერიკას. ის ეწინააღმდეგებოდა ნებისმიერ--შეთანხმებას, OCB-ს საკითხში, რომელიც ამერიკას არ მოუტანდა ცალმხრივ უპირატესობას შეიარაღებაში. „თუ თქვენ გამოიყენებთ თქვენს დიპლომატიურ ხელოვნებას, მაშინ ამას მიაღწევთ“-ეუბნებოდა შლესინგერი ნიქსონს.¹⁹²

20 ივნისს შეკრიბა ეროვნული უშიშროების საბჭო, კისინჯერმა გააკრიტიკა შლესინგერის პოლიტიკა და საერთოდ პენტაგონის დამოკიდებულება განიარაღების საკითხისადმი. „პენტაგონის პოზიცია ამ სხდომაზე სრულ ფიასკოს გვიქადდა“,--იგონებს კისინჯერი მემუარებში,¹⁹³ მაგრამ მოსკოვში, პენტაგონის ზეწოლით, კისინჯერი იძულებული გახდა წამოეყენებინა პენტაგონის პოლიტიკა, რომელიც მომგებიანი იყო ამერიკისათვის და არა საბჭოთა კავშირისათვის. შედეგი ძნელი გამოსაცნობი არ იყო. მას განუცხადეს, რომ ამ წინადადების საფუძველზე შეთანხმება არ გამოვიდოდა. ამიტომ ნიქსონმა ის კურსი, რომელიც 70-იანი წლის დასაწყისში აიღო, განიარაღების და საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობების გაუმჯობესებისაკენ, გააგრძელა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ პენტაგონის წინააღმდეგობის გადალახვა იმასთან შედარებით არაფერი იყო, ვიდრე საბჭოთა მხარის დაყოლიება ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით.

კისინჯერი თვლიდა, რომ განიარაღების ეფექტი უფრო მეტად შეეცყობოდა საბჭოთა კავშირს, ვიდრე ამერიკას. მოლაპარაკებების დროს ყურადღება ეთმობოდა ორ ქვეყნას შორის სავაჭრო-ეკონომიკურ კავშირებს, რომელიც ხელს უწყობდა თანამშრომლობის განმტკიცებას ამერიკასა და საბჭოთა კავშირს შორის. თვით კისინჯერი ამის შესახებ წერდა: „ვაჭრობა ამერიკის ადმინისტრაციისათვის, უპირველეს ყოვლისა, უნდა იყოს პოლიტიკური ინსტრუმენტი,“ აშშ ცდილობდა პოლიტიკისა და ეკონომიკის ისეთ „კოორდინაციას“, რომელშიც

საგარეო-ეკონომიკური კავშირი სსრ კავშირთან უშვალო დაქვემდებარებაში უნდა ყოფილიყო, ამერიკის საგარეო პოლიტიკურ სტრატეგიასთან. უშუალოდ შეხვედრამდე 1973 წლის სექტემბერში ჰ. კისინჯერი დაინიშნა სახელმწიფო მდივნად. თუკი მანამდე სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტი ვერ აკონტროლებდა ჰ. კისინჯერის ქმედებებს, ახლა მას ამის შანსი ეძლეოდა. ეს იყო უპრეცედენტო ფაქტი, ამერიკის შეერთებული შტატების ისტორიაში, როგორც ცნობილია ამერიკის კონსტიტუციის თანახმად პრეზიდენტად და ვიცე-პრეზიდენტად შვიძლება აირჩიონ პიროვნება, რომელიც ამერიკაში დაიბადა, პოლიტიკური ტრადიცია ამ კანონს ავრცელებდა სხვა თანამდებობებზეც. და აი ეს კანონი პირველად დაირღვა, სახელმწიფო მდივნად აირჩიეს პიროვნება, რომელიც გერმანიაში დაიბადა და 15 წელი იქ იზრდებოდა. 21 სექტემბერს სენატმა 78 მომხრე 7-ის წინააღმდეგ 56-ე სახელმწიფო მდივნად დაამტკიცა ჰენრი კისინჯერი.¹⁹⁴ საინტერესოა თუ როგორ გამოეხმაურა ამერიკის პრესა კისინჯერის დანიშვნას.

„ვაშინგტონ პოსტი“ წერდა, მთელი ამ ხნის განმავლობაში სახელმწიფო დეპარტა- მენტი მეორე პლანზე გადადიოდა, საგარეო პოლიტიკის ფორმირების საქმეში მთავარ როლს თამაშობდა პრეზიდენტი, რომლის საგარეო პოლიტიკური კურსი მთლიანად ეყრდნობოდა ჰ. კისინჯერისა და ეროვნული უშიშროების საბჭოს მიერ გამომუშავებულ კურსს. ამიერიდან კონტროლი საგარეო პოლიტიკაზე დაკისრებული აქვს ერთ ადამიანს ჰენრი კისინჯერს, ორმაგი პორტფელით. ის ინარჩუნებდა ეროვნული უშიშროების საბჭოს მრჩევლის თანამდებობას.¹⁹⁵

ჟურნალი „ნიუს უიკი“ წერდა: „კისინჯერს საშუალება ეძლევა თავი მოუყაროს ძალაუფლებას საგარეო პოლიტიკაში, რომელსაც არც ერთი ხელქვეითი არ ფლობდა, გარდა ჯონ ფოსტერ დალესისა, მაგრამ დალესის ეს აღზევება განპირობებული იყო პასიური პრეზიდენტით“¹⁹⁶ (იგულისხმება ეიზენჰაური) „ნიუ-იორკ თაიმსის“ აზრით „კისინჯერის დანიშვნა“ იწყებს ახალ ერას სახელმწიფო დეპარტამენტის ცხოვრებაში, რადგან წარსულს ჩაბარდა კისინჯერის საიდუმლო შეხვედრები დედამიწის სხვადასხვა რეგიონში და შემდეგ პრეზიდენტის სენსაციური განცხადებები: „დადგა დრო, რათა განვამტკიცოთ მოპოვებული შედეგები, რათა დიპლომატიის სისტემაში შევიტანოთ ახალი ელემენტები, რომლებიც მოგვცემენ განიარაღების გაგრძელების

საშუალებას.¹⁹⁷

სან-კლემენტოში პრესკონფერენციაზე გამოსულმა პრეზიდენტმა აღნიშნა, კისინჯერის ორმაგი როლით, შეებას იგრძნობენ ის სამინისტროები, რომლებსაც რაღაც წვლილი შეჰქონდათ საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაში.¹⁹⁸ „ვაშინგტონ სტარ ნიუსის“ აზრით, კისინჯერის დანიშვნას ამ თანამდებობაზე აქვს ერთი უარყოფითი შედეგი მისთვის, კერძოდ, ის თვითონ ხდება ყველაფერზე პასუხისმგებელი და კარგავს იმ საფარს, რომელსაც მას აძლევდა მრჩევლის თანამდებობა. ამასთანავე მას მოუწევს კონფლიქტი პრეზიდენტთან, რადგან რ. ნიქსონი ფრანკლინ რუზველტის შემდეგ პირველი პრეზიდენტია, რომელსაც წამს რომ შეუძლია საგარეო პოლიტიკის განხორციელება. ზოგიერთი გაზეთის აზრით ჰ. კისინჯერს შეიძლება უთანხმოება მოუვიდეს სახელმწიფო დეპარტამენტის პერსონალთან, რომელსაც მრჩევლად ყოფნის დროს არაერთხელ ლანძღავდა.¹⁹⁹ ამასთანავე მიუთითებენ, რომ მას გაუჭირდება 12 ათას კაციანი დეპარტამენტის მართვა, მანამდე მას მხოლოდ 45 კაცი ემორჩილებოდა, თუკი ეს გაზეთები იქვე დასძენენ, რომ კისინჯერი საოცრად შრომისმოყვარეა.

„ვაშინგტონ პოსტი“ სრულად საწინააღმდეგოს წერს. ამ დანიშვნით სახელმწიფო დეპარტამენტი უფრო დიდ ძალის შეიძენს, რადგან მას სათავეში ჩაუდგა პიროვნება, რომელიც სარგებლობს პრეზიდენტის ნდობით და გააჩნია დიდი შესაძლებლობები. ეს ყველაფერი ხელს შეუწყობს სახელმწიფო დეპარტამენტის დაცემული სულის აღზევებას.²⁰⁰

საინტერესოა, რომ ჩვენს მიერ ზემოთ აღნიშნული გაზეთები ფართოდ განიხილავენ კისინჯერის ახალ თანამდებობას. ერთმანდ აღიარებენ, რომ მას გააჩნია ყველა ის თვისება, რომელიც აუცილებელია პროფესიონალი დიპლომატისათვის და ნიუს-უიკის აზრით, სწორედ ეს გამოარჩევს ჰ. კისინჯერს ჩინოვნიკების ნაცრისფერი მასიდან. თვით ჰ. კისინჯერმა თავისი დანიშვნის შესახებ განაცხადა: „ამერიკის პრეზიდენტს სურს საგარეო პოლიტიკის ფორმირება თეთრი სახლიდან სახელმწიფო დეპარტამენტში გადავიდეს და ამით კონგრესსა და საზოგადოებას გაუადვილოს მასზე კონტროლი.“²⁰¹

მაშ ასე, 1974 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტი რ. ნიქსონი და სახელმწიფო მდივანი ჰ. კისინჯერი მოსკოვში ჩავიდნენ. 28 ივნისს ნიქსონის ვიზიტის დროს მოსკოვში ხელი მოაწერეს

დოკუმენტს, რომელიც ითვალისწინებდა თანამშრომლობას ენერგეტიკის დარგში. იმავე დღეს კისინჯერმა და საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ა.გრომიკომ ხელი მოაწერეს დოკუმენტს „უოთერგეითის თანამშრომლობა სამეცნიერო გამოგონებისა და ხელოვნური გულის დამზადების სფეროში“. ყველაზე მნიშვნელოვანი დოკუმენტი, რომელიც მიიღეს, ეს იყო ბირთვული იარაღის მიწისქვეშა გამოცდის შეზღუდვა. კერძოდ უნდა აეკრძალათ აფეთქებები 150 კტ. სიძლიერეზე ზევით.²⁰²

ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის ვიზიტი დასრულდა 3 ივლისს. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ იმავე წლის შემოდგომაზე შეხვედროდნენ ერთმანეთს, უმაღლეს დონეზე, ქ. ვლადივოსტოკში, მაგრამ ამ პერიოდში ძალიან დიდი ცვლილება მოხდა ამერიკის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. 1974 წლის აგვისტოში ნიქსონი იძულებული გახდა გადამდგარიყო. ამის მიზეზი იყო სკანდალი, რომელმაც მიწისძვრა მოახდინა ამერიკის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. საუბარია ცნობილ „უოთერგეითის საქმეზე“.

„უოთერგეითი“ არის სასტუმრო ვაშინგტონში, სადაც იმ პერიოდში განლაგებული იყო დემოკრატიული პარტიის შტაბბინა. შენობაში მოსასმენი აპარატურის დამონტაჟების მიზნით 1972 წლის 12 ივნისს ხუთი მამაკაცი შეიპარა, პოლიციამ ხუთივე ადგილზე დააპატიმრა. უოთერგეითის ფაქტები უცნობი იყო, სანამ 1972 წლის ნოემბერში რიჩარდ ნიქსონი ხელმეორედ არ აირჩიეს ქვეყნის პრეზიდენტად. 2 თვის შემდეგ 1973 წლის 7 იანვარს შვიდი პიროვნება ხუთი „ქურდი და ორი პრეზიდენტთან დაახლოებული პიროვნება მიეცა სამართალში შენობაში უკანონო შეჭრისათვის.²⁰³ შეიქმნა კომისია პრეზიდენტის საარჩევნო კომპანიის შესასწავლად, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა სენატორი-დემოკრატი, ჩრდილოეთ კეროლინის შტატიდან, სემ ირვინი. კომისიამ გამოაშკარავა, რომ ნიქსონი მონაწილეობდა უოთერგეითის საქმის მიჩქმალვაში 1972 წლის 22 ივნისიდან. კომისიამ ხმის უმრავლესობით რეკომენდაცია მისცა მთელ პალატას წამოეყენებინა ნიქსონისათვის იმპიჩმენტი, ანუ ბრალი დაედო მისთვის სამ დანაშაულში: 1. უოთერგეითის ოფისში შეჭრის გამოძიების ხელის შეშლასა და დაბრკოლებაში. 2. თანამდებობის ბოროტად გამოყენებასა და მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლებების არაერთგზის დარღვევაში.

3. პალატის მიერ დანიშნული კომისიის უპატივცემულობაში.²⁰⁴

1974 წლის 5 აგვისტოს კომისიამ და მთელმა ქვეყანამ საბოლოოდ შეიტყო მაგნიტოფირების შინაარსი. მათ გამოაშკარავეს, რომ ნიქსონი მონაწილეობდა უოთერგეითის საქმის მიჩქმალვაში, 1972 წლის 23 ივნისიდან, შენობაში შეჭრიდან სულ რაღაც 6 დღის შემდეგ მას ასევე გაუცია ბრძანება გამოძიების ფედერალური ბიუროსათვის, რომ მეტად აღარ ჩაღრმავლებოდნენ ამ საქმეს. ა.დობრინის თავის მემუარებში მოთხრობილი აქვს ერთი მეტად საინტერესო ფაქტი ამ მაგნიტოფირებთან დაკავშირებით.

რ.ნიქსონმა ერთ-ერთი მსხვილი ბიზნესმენი გააგზავნა ექს პრეზიდენტ ლ.ჯონსონთან ვიეტნამის ომთან კონსულტაციის მიზნით, ლ.ჯონსონმა სტუმარს განუცხადა, რომ მას უჭირდა მემუარებზე მუშაობა, რადგან არ გააჩნდა თავისი შეხვედრების ჩანაწერები თეთრ სახლში. გამონაკლისს წარმოადგენდა მხოლოდ ბოლო წელიწადი, როდესაც პრეზიდენტის ოვალურ კაბინეტში დაიდგა საიდუმლო მაგნიტოფონი, რომელსაც სპეციალური მოწყობილობის საშუალებით პრეზიდენტი სურვილისამებრ ჩართავდა და გამორთავდა, ამიტომ მან შეინარჩუნა ბოლო წლის ჩანაწერები და ეს უადვილებდა მემუარებზე მუშაობას. ნიქსონი დაინტერესდა ამ მონათხრობით და ბრძანება გასცა ასეთივე სისტემა დაემონტაჟებინათ მის კაბინეტში, რადგან თვითონაც აპირებდა მემუარების დაწერას. მაგრამ პრეზიდენტის თანამშრომლებს ზედმეტი მოუვიდათ. მათ იცოდნენ, რომ ნიქსონი მწყრალად იყო ნებისმიერ ტექნიკასთან, ამიტომ მაგნოტოფონი ავტომატურ რეჟიმში დააყენეს და ის თვითონ ირთებოდა ნებისმიერ ხმაზე. შედეგად იწერებოდა ყველა საუბარი, მათ შორის „უოთერგეითის საქმეც“, რომლის ჩაწერაც თვითონ ნიქსონი არ მოისურვებდა.

მას შემდეგ, რაც პრეზიდენტმა ნიქსონმა დაინახა, რომ მხარდამჭერები შემოეცალა და იმპიჩმენტი გარდაუვალი შეიქმნა. იგი გადადგა თანამდებობიდან 1974 წლის 8 აგვისტოს. ავტომატურად ამერიკის პრეზიდენტი გახდა ვიცე-პრეზიდენტი ჯერალდ ფორდი.

აშშ ვიცე-პრეზიდენტი სპირო აგნიუ გახველი აღმოჩნდა ფინანსურ მაქინაციებში და იძულებული გახდა გადამდგარიყო 1973 წელს. იმავე წელს რ. ნიქსონმა ამ პოსტზე ჯ. ფორდის კანდიდატურა წამოაყენა. იმ დროს (1973 წ.) ის რესპუბლიკელთა ფრაქციის ლიდერი იყო წარმომადგენელთა პალატაში. 1974 წელს ჯ. ფორდი გახდა გახდა პირველი დანიშნული და არა არჩეული ვიცე-პრეზიდენტი ამერიკის ისტორიაში. თავისი კონსტიტუციური უფლების შესაბამისად

პრეზიდენტმა ფორდმა აპატია კერძო მოქალაქე რ. ნიქსონს ყველა დანაშაული, რომელიც მან ჩაიდინა ან შეეძლო ჩაედინა ფედერალური კანონების წინაშე.²⁰⁵

ახალმა პრეზიდენტმა ჯერალდ ფორდმა განაცხადა, რომ შეინარჩუნებდა იმ საგარეო- პოლიტიკურ კურსს რომელსაც წინა ადმინისტრაცია ახორციელებდა. ვიცე-პრეზიდენტად აირჩიეს ჩვენთვის კარგად ნაცნობი პიროვნება ნელსონ როკფელერი.

ჰქონდა თუ არა უოთერგეითის საქმესთან რაიმე კავშირი ჰ. კისინჯერს? ერთმნიშვნელოვნად შეიძლება ვთქვათ არა. ამის სასარგებლოდ მეტყველებს ყველაზე მნიშვნელოვანი არგუმენტი, ჰ. კისინჯერმა პრეზიდენტისა და სხვა თანამდებობის პირებისაგან განსხვავებით შეინარჩუნა სახელმწიფო მდივნის პოსტი. კისინჯერის მემუარების მეორე ნაწილში კარგად ჩანს მისი უარყოფითი დამოკიდებულება ამ საქმისათვის.²⁰⁶ ჯერ კიდევ, 1973 წელს 23 აგვისტოს, პრესკონფერენციაზე მან სახელმწიფო მოღვაწეობის ასეთი პრინციპი ჩამოაყალიბა, „ნებისმიერმა მთავრობამ ეროვნული უშიშროების მოთხოვნილებებსა და ინდივიდუალური თავისუფლების გარანტიებს შორის უნდა დაამყაროს ფაქიზი და ზუსტი ურთიერთობა. ვიმედოვნებ, რომ კონკრეტული გადაწყვეტილება ამ მიმართულებით, გამართლებული იქნება მისი აუცილებლობით“.²⁰⁷

ამრიგად, ამერიკის შეერთებული შტატების ახალი პრეზიდენტი ჯერალდ ფორდი და სახელმწიფო მდივანი ჰენრი კისინჯერი ვლადივოსტოკში ჩავიდნენ, რათა გაეგრძელებინათ მოლაპარაკებები სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის შესახებ. პრესკონფერენციაზე ჰ. კისინჯერმა აღნიშნა, რომ „მოლაპარაკება შეიარაღების შემცირების და „ცივი ომის“ შეჩერების შესახებ ორივე მხარის ინტერესებში შედის. ამ შემთხვევაში ჩვენ არავითარ დათმობას არ ვუკეთებთ საბჭოთა კავშირს. ეს გამომდინარეობს დღევანდელი სიტუაციიდან. ვცდილობთ რა შევაჩეროთ ბირთვული ომი, ჩვენ არავის არაფერს ვუთმობთ“.²⁰⁸ შეხვედრა 22-24 ნოემბერს მიმდინარეობდა. განიხილეს საბჭოთა კავშირსა და ამერიკას შორის საერთო მდგომარეობა. მაღალი შეფასება მისცეს ურთიერთობის გაუმჯობესებას, ამ ორ ქვეყანას შორის. დიდი აღგზილი დაიკავა საკითხმა სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების შესახებ. 24 ნოემბერს შედგა ერთობლივი საბჭოთა-ამერიკული კომუნიკის ხელის მოწერა. ხელი მოაწერეს ბრეჟნევმა და ფორდმა. მათ დაადასტურეს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ს.შ.შ.-ს, როგორც ომის საფრთხის

შემცირებას. ისინი მზად არიან დადონ ახალი ხელშეკრულება შეიარაღების შემცირების შესახებ, 1985 წლამდე. შეთანხმდნენ, რომ მოლაპარაკებები დაეყრდნობოდა შემდეგ მდგომარეობას: 1972 წლის 26 მაისს დროებითი ხელშეკრულება მოიცავს პერიოდს 1977 წლის ოქტომბრიდან 1985 წლის 31 დეკემბრამდე.²⁰⁹ ახალი ხელშეკრულება დაიდებოდა თანსწორუფლებიანობის საფუძველზე.

მას შემდეგ, რაც ფორდი დაბრუნდა ვლადივოსტოკიდან, მან შეკრიბა კონგრესის 26 ლიდერი, რომელთანაც ჩაატარა სემინარი და განმარტა შეხვედრის შედეგები. მოწვეულთა შორის იყო ჯექსონი. გაბრაზებულმა სენატორმა მოითხოვა ბრიფინგი, პირადად მისთვის. ასეთი რამ გააკეთა კისინჯერის მოადგილემ ეროვნული უშიშროების დარგში ბ. სკაუკროფტმა. რის შემდეგაც ჯექსონმა განაცხადა, რომ შეიძლება შემდეგი განმარტებისათვის გამოიძახოს კისინჯერი სენატის შეიარაღებული საქმეების კომიტეტში.²¹⁰ (სწორედ ამ კომიტეტის თავმჯდომარე იყო ჯექსონი). ის უკმაყოფილო იყო ამ შეხვედრით. „ვაშინგტონ პოსტი“ წერდა: „მას შეუძლია შესთავაზოს სენატს, უარყოს ვლადივოსტოკის შეთანხმება და მისცეს პრეზიდენტს მითითება დაუბრუნდეს მოლაპარაკებების მაგიდას.“²¹¹ „ნიუ-იორკ თაიმსი“ წერდა: „ოპოზიცია მომავალ ხელშეკრულებაზე აუცილებლად წარმოიშობა, ბრძოლა რატიფიკაციისათვის შეიძლება აღმოჩნდეს მძაფრი. რადგან მემარჯვენეებს სენატში წინ აღუდგება ხელშეკრულების მომხრეთა დიდი ბანაკი.“²¹²

სენატის ლიბერალური ფრთა დადებითად უყურებდა ვლადივოსტოკის შეხვედრის შედეგებს. 1974 წლის 5 დეკემბერს კისინჯერმა ახსნა-განმარტება მისცა სენატის საგარეო საქმეთა კომიტეტს, სადაც ორსაათიანი განხილვის შემდეგ მიიღო მხარდაჭერა. ამ კომიტეტის თავმჯდომარე იყო ფულბრაიტი, რომელიც იმ მომენტში არ იმყოფებოდა, მის ნაცვლად მყოფმა ჯ. სპარკმენმა თქვა: „განწყობილება იყო ოპტიმისტური, რადგან მიღწეულია პროგრესი. სენატორმა ფ. ჩერჩმა აღნიშნა, რომ „სტრატეგიული იარაღის ზღვარი განსაზღვრულია პირველად, ეს არის აუცილებელი სტარტი მისი შემდეგი შემცირებისთვის. თუკი ყველაფერი ისეა, როგორც ეს ჩვენ კისინჯერმა შეგვატყობინა, ჩვენ შეგვიძლია კონგრესში აღვმართოთ ძლიერი ორპარტიული მხარდაჭერა იმ ხელშეკრულებისა, რომლის დეტალებს განიხილავენ ჟენევაში, ლიბერალების საერთო პოზიცია აისახა რეზოლუციაში, რომელიც მომზადდა 1974 წ. დეკემბერში და

სენატში წარადგინეს 1975 წლის 17 იანვარს (ე. კენედი, ჟ. მონდელი და სხვა.) მათი აზრით ეს წამოაყენებდა პარიტეტის პრინციპს საბჭოთა კავშირსა და ამერიკას შორის, როგორც ხარისხიან ასევე, რაოდენობრივ ფაქტორებში.²¹³ მიუხედავად ლიბერალების ცდისა, მემარჯვენე რესპუბლიკების ზეწოლით ფორდმა გადაწყვიტა გაეყინა მოლაპარაკება საბჭოთა კავშირთან, შეიარაღების შემცირებაზე. პრეზიდენტს ეშინოდა, რომ კონგრესი არ მისცემდა სსრკ-აშშ-ის მოლაპარაკების დოკუმენტს რატიფიკაციას, ამასთან ფორდს საშუალება ეძლეოდა 4 წლით კვლავ დარჩენილიყო თეთრ სახლში და პირველად პრეზიდენტმა უარყო კისინჯერის მიერ წამოყენებული კომპრომისი, ფორდმა უარი განაცხადა ფრთოსანი რაკეტების შემცირებაზე, რამაც მოლაპარაკება ჩინში შეიყანა.²¹⁴ არანაკლები ოპოზიცია ჰყავდა საბჭოთა ლიდერს ლ. ბრეჟნევს. განსაკუთრებით აქტიურობდა თავდაცვის მინისტრი გრეჩკო, რომელიც პოდგორნისთან ერთად წინააღმდეგი იყო რაიმე დათმობა გაეკეთებინა ამერიკისათვის. დობრინინი მემუარებში აღნიშნავს, რომ ბრეჟნევს მთელი თავისი, როგორც გენერალური მდივნის ავტორიტეტის გამოყენება მოუხდა, რომ დაეცვა საკუთარი პოზიცია.²¹⁵

განთავსების პროცესის ყველაზე დიდი შედეგი ფინეთის დედაქალაქ ჰელსინკიში „ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის კონფერენციის“ მოწვევა იყო, რომელიც დასრულდა 1975 წლის 1 აგვისტოს დასკვნითი დოკუმენტის მიღებით. „ჰელსინკის აქტს ხელი მოაწერა 35 სახელმწიფომ, მათ შორის ზესახელმწიფოებმა: კანადამ, აღმოსავლეთ და დასავლეთ ბლოკებში შემაჯალმა ევროპულმა ქვეყნებმა“.

დასკვნით დოკუმენტში გამოცხადებული იყო 10 ძირითადი პრინციპი, რომელიც ევროპაში მშვიდობის საფუძველი უნდა გამხდარიყო.

განთავსების პოლიტიკამ ევროპა შედარებით მშვიდობიან ზონად აქცია, მაგრამ საბჭოთა კავშირ-ამერიკის დაპირისპირებას ბოლო არ უჩანდა. ორ ბანაკს შორის დაპირისპირებამ „მესამე სამყაროს“ ქვეყნებში გადაინაცვლა. საბჭოთა კავშირმა აფრიკის კონტინენტზე ანგოლაში. მოზამბიკში, ეთიოპიასა და სომალში საკუთარი იარაღით და ზოგ შემთხვევაში კუბელი ჯარისკაცების ხელით შეძლო პროსაბჭოური რეჟიმების შექმნა.²¹⁶ 1972 წელს საბჭოთა კავშირმა ხელშეკრულება გააფორმა ერაყსა და სირიასთან (ხელშეკრულება ითვალისწინებდა საბჭოთა იარაღის მიწოდებას) საბჭოთა კავშირმა მახლობელი

აღმოსავლეთის ქვეყნებშიც მოიკიდა ფეხი.

ამერიკის შეერთებული შტატები, თავის მხრივ, მხარს უჭერდა ანტისაბჭოთა აქციებს. ამის ნათელი დადასტურებაა, გადატრიალება ჩილეში, სადაც ხელისუფლებაში გენერალი პინოჩეტი მოვიდა. ამერიკის პოლიტიკის აშკარა წარმატება იყო ის, რომ საბჭოთა კავშირმა დაკარგა მნიშვნელოვანი დასაყრდენი არაბულ სამყროში-ეგვიპტე. 1976 წელს ეგვიპტის პრეზიდენტმა სადათმა გააუქმა 1971 წლის ეგვიპტე-საბჭოთა კავშირის ხელშეკრულება მეგობრობის შესახებ და ორიენტაცია შეერთებულ შტატებზე აიღო. სინაის შეთანხმებით 1975 წელს და კემპ-დევიდის შეთანხმებით 1979 წელს საბჭოთა კავშირი საერთოდ გააძევა ამ რეგიონიდან. მას შემდეგ, რაც შეერთებულმა შტატებმა გამოთიშა საბჭოთა კავშირი ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტის მოგვარების პროცესიდან, დაძაბულობის შენელების პოლიტიკის, ალბათ, ყველაზე მნიშვნელოვანი მონაპოვარი--შეერთებული შტატების მიერ საბჭოთა კავშირის თანასწორ ზესახელმწიფოდ აღიარება, ექვის ქვეშ დადგა.

„მშვიდობიანი თანაარსებობის“ გაგრძელების შანსი შეამცირა აგრეთვე ამერიკის მიერ წარმატებით განხორციელებულმა „სამკუთხა დიპლომატიამ.“, ჩინეთის მიმართ და ანტისაბჭოთა პოლიტიკამ აღმოსავლეთ აზიაში.

„განიარაღების პროცესის“ პარალელურად შტატების მიერ, მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში წარმოებული პოლიტიკის გამო საბჭოთა კავშირმა თავი გლობალურ ალყაში მოქცეულად იგრძნო: დასავლეთით ნატო, აღმოსავლეთით სამთა კოალიცია აშშ-ჩინეთი-იაპონია, შერყეული პოზიციები ახლო აღმოსავლეთში. ამ ალყის გარღვევის სურვილი ამოძრავებდა საბჭოთა ხელმძღვანელობას, როცა მან 1979 წელს ავღანეთში ჯარი შეიყვანა.

ავღანეთში საბჭოთა ინტერვენციამ ბოლო მოუღო „დაძაბულობის შენელების და „მშვიდობიანი თანაარსებობის“ პოლიტიკას. დასავლეთი აღმოსავლეთის მიმართ ძალისმიერ პოლიტიკას დაუბრუნდა.

ნიქსონის ადმინისტრაციამ განიარაღების პოლიტიკის საშუალებით მნიშვნელოვნად შეამცირა საბჭოთა კავშირის ბირთვული პოტენციალი და ნაწილობრივ გაუვნებელყო ის საფრთხე, რომელიც სსრ კავშირიდან მოდიოდა. ამას გარდა მან საფუძველი ჩაუყარა თანამშრომლობას ბირთვული შეარაღების სფეროში დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის, რომელიც სათანადო დონეზე აიყვანა რ. რეიგანის ადმინისტრაციამ 80-იან წლებში.

3. კისინჯერი მემუარებში ყოველნაირად უარყოფს საბჭოთა კავშირის სამშვიდობო პოლიტიკას „რადგან საბჭოთა კავშირი სამშვიდობო პოლიტიკის შირმით ატარებს თავის ექსპანსიონურ კურსს. საბჭოთა კავშირისათვის არსებული მშვიდობა არის ტრამპლინი ექსპანსიისაკენ. განიარაღების საშუალებით მოსკოვს სურს მოატყუოს დასავლეთი და ეს არის ყულაზე დიდი საშიშროება. კისინჯერი პარალელს ავლებს მეფის რუსეთისა და საბჭოთა კავშირის პოლიტიკას შორის და ასეთ აზრს ავითარებს „რუსეთის მმართველები იყვნენ ისინი მეფეები თუ კომუნისტები--უშიშროებას ახორციელებდნენ არამატრო სივრცის ფაქტორით, არამედ თავიანთი მმართველობის დამყრებით. ისინი არასოდეს არ თვლიდნენ, რომ შეუძლიათ შექმნან მორალური კონსენსუსი სხვა ხალხებს შორის. ლენინური კომუნიზმის თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ პირველად რუსეთის ისტორიაში ამ ექსპანსიონისტურ მისწრაფებებს მისცა თეორიული დასაბუთება, რომელმაც უნივერსალური გამოყენება ჰპოვა მთელი მსოფლიოსათვის.“²¹⁷

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე კისინჯერი მსოფლიოს მოუწოდებს, რომ საბჭოთა კავშირის მიმართ გაატარონ „მათრახისა“ და „თაფლაკვერის“ პოლიტიკა. მისი აზრით, საბჭოთა კავშირის პოლიტიკა ეს შანტაჟის პოლიტიკაა მიმართული ცალმხრივი გამარჯვების მოსაპოვებლად. მემუარებში ის სკეპტიკურად აფასებს შეთანხმებებს განიარაღების შესახებ. კერძოდ, 1972 წლის შეხვედრაზე მიღებულ გადაწყვეტილებებს ის უწოდებს „აზრდაკარგულ ფრაზას“ საბჭოთა კავშირისათვის. მაგრამ ასე თუ ისე, ამ გადაწყვეტილებებს ჰქონდა გარკვეული შედეგი. უპირველეს ყოვლისა, ამერიკამ განიარაღების პოლიტიკით ნაწილობრივ აღიღგინა ვიეტნამის ომის გამო შერყეული პრესტიჟი საერთაშორისო არენაზე.

საბჭოთა ისტორიკოსები ხაზს უსვამენ კისინჯერის ანტისაბჭოთა პოლიტიკას. ამ მხრივ განსაკუთრებით საინტერესოა საბჭოთა კავშირის ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრის ა. გრომიკოს აზრი. მემუარებში ის წერს: „მთელი თავისი პოლიტიკური მოღვაწეობის მანძილზე, ჰ. კისინჯერი გამოდიოდა მოთხოვნით ზეწოლა მოეხდინათ საბჭოთა კავშირზე. ყველგან, სადაც კი ეს შესაძლებელი იქნებოდა... კისინჯერს აქვს ერთი თვისება, რომელსაც მემუარებშიც კი არ ახსენებს ის ყველაზე მეტად თანამშრომლობს იმ პრეზიდენტთან, რომელსაც ანტისაბჭოთა და ანტისოციალისტური პოზიცია უჭირავს.“²¹⁸

ა.დობრიინი თავის მემუარებში აღნიშნავს ჰ.კისინჯერის მეთოდს მოლაპარაკებებზე. დობრიინთან შეხვედრებისას ის არაოფიციალურად წინასწარ აცხადებდა ამერიკის შეერთებული შტატების პოზიციას, რაც მოსკოვს საშუალებას აძლევდა წინასწარ შეესწავლა ისინი. კისინჯერმა იცოდა, რომ არც გრომიკო და არც ბრეჟნევი დაუყოვნებლივ არ გასცემდნენ პასუხს ახალ ინიციატივას, რასაც ბუნებრივია მოჰყვებოდა ხანგრძლივი მოლაპარაკებები, ეს კი კატასტროფა იქნებოდა მისი ხანმოკლე ვიზიტებისათვის მოსკოვში. ამიტომ ის წინასწარ აცნობებდა მათ მოლაპარაკების ძირითად თემას და მისი ვიზიტისათვის ყველაფერი საბჭოთა მხარეს უკვე დამუშავებული ჰქონდა. ამით ჰ.კისინჯერი იგებდა დროს და ბრეჟნევსა და გრომიკოს შეეძლოთ დაუყოვნებლივ ჩართულიყვნენ მოლაპარაკებებში. ა.დობრიინი ანალიზს უკეთებს რა კისინჯერის მეთოდს მოლაპარაკებებზე პარალელს ავლებს ა.გრომიკოსთან, რომელიც სულ სხვა მეთოდს იყენებდა ის წინასწარ არასოდეს ხსნიდა თავის კარტებს, მოლაპარაკებებს უშუალო დაწყებამდე, ის არასოდეს არ ჩქარობდა. ჰ.კისინჯერს ნიქსონიდან დიდი უფლებები ჰქონდა მინიჭებული ის მოქნილად მოქმედებდა და ტაქტიკური სვლებით უგებდა გრომიკოს. ემ შეიძლება აიხსნას ორი ფაქტორით, ერთი კისინჯერი საკმაოდ კარგი დიპლომატი იყო და მეორე - ის თავის ნაბიჯებს ათანხმებდა მხოლოდ ერთ ადამიანს-ნიქსონთან. მაშინ როცა გრომიკოს ის უნდა შეეთენსმებინა პოლიტიკურის მთელ შემადგენლობასთან, რადგან ბრეჟნევი თავის თავზე ვერ იღებდა პასუხისმგებლობას მართო გადაეჭრა საკითხები, რომლებიც აშშ-სთან ურთიერთობას ეხებოდა.

ჰ.კისინჯერს არც კომუნისტური სამყარო ეხატებოდა გულზე. 1973 წელს ის და ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველოს წარმომადგენელი პირდაპირ გამოვიდნენ გაფრთხილებით „ვაშინგტონისათვის მიუღებელია კომუნისტების მოსვლა რომელიმე სახელმწიფოს სათავეში, რადგან ასეთი მოსვლა არა ჩვენს სასარგებლოდ შეცვლის ძალთა ბალანსს“ ²¹⁹ იმავე საკითხს შეეხო კისინჯერი 1975 წლის 3 თებერვალს სან-ფრანცისკოში, კალიფორნიის მსოფლიო პრობლემების საბჭოს წინაშე გამოსვლის დროს, „თუ დიდი სახელმწიფო ცვლის ძალთა ბალანსს. სამხედრო ინტერვენციის გზით და არ ხვდება „წინააღმდეგობას, ის ქმნის ევოლუციური განვითარების პრეცედენტს“. ²²⁰

ის ეწინააღმდეგებოდა კომუნისტების მოსვლას ნებისმიერი

სახელმწიფოს სათავეში, არა მარტო სიტყვით, არამედ საქმიანაც. ამის ნათლელი დადასტურებაა ჩილეს გადატრიალება.

ამერიკის შეერთებული შტატები მხარს უჭერდა ჩილეს პრეზიდენტს ედუარდ ფრეის, რომელიც საკმაოდ პოპულარული და შეძლებული კაცი იყო ჩილეში. მას რეფორმისტული პოზიცია ეჭირა და მხარს უჭერდნენ მოწინავე ძალები, მაგრამ 1969 წლის კონგრესის არჩევნებში მისმა ქრისტიანულ-დემოკრატიულმა პარტიამ მარცხი განიცადა. ჩილელთა სიმპათიები თანდათან მარქსისტთა მხარეზე იხრებოდა, როგორც ალიარებს მემუარებში პ. კისინჩერი ამ პერიოდში ამერიკის შეერთებულ შტატებს თავზე საყრელად ჰქონდა პრობლემები და ჩილეს ჯეროვან ყურადღებას ვერ უთმობდა. 1970 წელს ფრეის პარტია ორად გაიყო, ნაწილი რადიკალ მემარცხენეებს შეუერთდა. იმავე წლის არჩევნებში მემარცხენეებმა იმარჯვეს ალიენდეს მეთაურობით. 24 ოქტომბერს ის კონგრესმა ქვეყნის პრეზიდენტად აირჩია. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა კი ეს უკვე მეტისმეტად ჩათვალა და დაიწყო აქტიური მოქმედება. ჩილეს წინააღმდეგ მიმართულ აქციებში აქტიურ როლს თამაშობდა ჰენრი კისინჩერი და ე. წ. „ორმოცთა კომიტეტი“, რომელიც ჩამოყალიბდა 1970 წ. 17 თებერვალს ნიქსონის დავალებით, მანამდე არსებული „303 კომიტეტის“ ნაცვლად, რომელიც 1964 წელს შეიქმნა. პრეზიდენტის (პრეზიდენტი ამ დროს იყო ლ. ჯონსონი--დ.გ.). დირექტივის შესაბამისად²²¹ აღნიშნული კომიტეტი არეგულირებდა ურთიერთობას ცენტრაურ სადაზვერვო სამსრთველოსა და ეროვნული უშიშროების კომიტეტს შორის. „40 კომიტეტი“ მხარს უჭერდა ჩილეს დემოკრატიულ პარტიებს. ალიენდეს კი აგრძელებდა ანტიამერიკულ კომპანიას. კომიტეტმა ვერ შეძლო ჩილეში გამოეწვია ეკონომიკური კრიზისი. და ამ გზით აეძულებინა ალიენდეს მთავრობა გადამდგარიყო. კომიტეტის პირველ სხდომაზე კისინჩერმა აღნიშნა: „მე არ ვიცი, თუ რატომ უნდა მივცეთ რომელიმე ქვეყანას უფლება იაროს მარქსიზმის გზით. მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი ხალხი უპასუხისმგებლოა.“²²² სამხედრო აქციებს ალიენდეს წინააღმდეგ აფინანსებდა ორგანიზაცია. „საერთაშორისო ტელეფონი და ტელეგრაფი“. (ინგ. მისი აბრევიატურაა ITT--დ.გ.)

კომპანიის ორი წარმომადგენლის ივლისში შეხვდა კისინჩერს. მათ მზადყოფნა გამოთქვეს გადაეცათ. შვიდციფრიანი თანხა მისთვის. 8 სექტემბერს „ორმოცთა კომიტეტის“ სხდომაზე ამერიკის ელჩს ჩილეში მიეცა დავალება შეეფასებინა სამხედრო გადატრიალების

შესაძლებლობა, ან სხვა საშუალებები. 1970 წელს ჩილეელი სამხედროები ჯერ კიდევ არ იყვნენ მზად სამხედრო გადატრიალებისათვის. ოქტომბრის შუა რიცხვებში პ. კისინჩერმა შეატყობინა ნიქსონს: „როგორც ჩანს მათი იმედი ჯერჯერობით არ უნდა გვქონდეს, რადგან არაფერია ისე საშინელი, როგორც განუხორციელებელი გადატრიალება.“²²³

1971 წელს „საერთაშორისო ტელეფონმა და ტელეგრაფმა“ 3,9 მილიონი, ხოლო 1972 წელს 2,5 მილიონი დოლარი გადასცა ალიენდეს ოპოზიციას. მაგრამ სიტუაცია გადატრიალებისათვის ჯერ კიდევ არ იყო მომწიფებული. ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველო ატყობინებდა კისინჩერს, რომ შანსები სამხედრო გზით ჩამოვედოთ ალიენდეს ჯერ კიდევ არასახარბიელო იყო, დაახლოებით 40%-60%-ის წინააღმდეგ. საინტერესოა, რომ ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველო კისინჩერს აბარებდა ანგარიშს და არა პრეზიდენტს.

1973 წლის მარტში ვაშინგტონში საბოლოოდ გადაწყდა სამხედრო გადატრიალების საკითხი. იმავე წელს აგვისტოში ამერიკის ელჩმა ჩილეში შეატყობინა კისინჩერს, რომ იზრდებოდა სამხედრო გადატრიალების წარმატებით დაგვირგვინების შანსი. 11 სექტემბერს ყველაფერი დასრულდა. ხელისუფლებაში გენერალი პინოჩეტი მოვიდა. გადატრიალებიდან მეორე დღით შეიკრიბა „ვაშინგტონის სპეციალური მოქმედების ჯგუფი (ინგლ. მისი აბრევიატურაა WSAG--დ.გ.) სხდომაზე იდგა ერთადერთი საკითხი ეცნოთ თუ არა ხუნტა. აღმოეჩინათ თუ არა მისთვის ეკონომიკური და სამხედრო დახმარება.“²²⁴ პრველი კონტაქტი ხუნტასა და ამერიკის ოფიციალურ პირებს შორის შედგა 12 სექტემბერს. კისინჩერი თავის ანგარიშში წერდა: „პინოჩეტმა გაიგო, რომ ამერიკას არ შეუძლია ოფიციალურად ცნოს ხუნტა. და ღიად განაგრძოს დახმარების გაწევა“. 14 სექტემბერს „WSAG საბოლოოდ გადაწყვიტა განეგრძო დახმარება და ურთიერთობა ჩილესთან. ამერიკელთა აქტიური მხარდაჭერით ჩილეში კომუნისტები დამარცხდნენ. მართალია ჩილე პინოჩეტის დიქტატურის შედეგად დღეს ეკონომიკურად საკმაოდ განვითარებული და ერთ-ერთი მოწინავე ქვეყანაა სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზე, მაგრამ ეს ყველაფერი უამრავი ადამიანის მსხვერპლის ფასად დაჯდა. ბევრი უბრლო ადამიანი შეეწირა პინოჩეტის დიქტატურას. დღეს, როდესაც მთელი მსოფლიო აქტიურად იბრძვის ადამიანის უფლებების დაცვისათვის, ასეთი ნაბიჯი ყოვლად მიუღებელია. მიზანი ყოველთვის არ ამართლებს საშუალებას. ჩილეს

მსგავსი სიტუაცია შეიქმნა პორტუგალიაში, 1974 წლის აპრილის რევოლუციის შედეგად ხელისუფლებაში მემარცხენეები მოვიდნენ.²²⁵ სახელმწიფო მდივანმა კისინჯერმა თავის კონტროლს დაუქვემდებარა ყველა ის აქცია, რომელსაც ამერიკის სპეცსამსახურები ამზადებდა პორტუგალიასთან დაკავშირებით. ქვეყანას ეკონომიკური ბოიკოტი გამოუცხადეს. დაიწყო მზადება სამხედრო გადატრიალებისთვის. ოპერაციას პორტუგალიაში ხელმძღვანელობდა ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩი კარლუჩი. მან ხელი შეუწყო, რათა გენერალ სპინოლას ჩილეს ვარიანტი გაეთამაშებინა, მაგრამ უკანასკნელმა მარცხი იწვნია. ამერიკის მთავრობა ეხმარებოდა სოციალისტური. პარტიის ლიდერს სუარეშს, თუმცა მან ვერ გაამართლა მათი იმედები. კისინჯერი მას ეძახდა „პორტუგალიელ კერენსკის“,²²⁶ რომელიც გზას უკაფავდა კომუნისტებს, ხელისუფლებისაკენ. ამერიკის ზეწოლის შედეგად 1977 წელს სოციალისტები იძულებული გახდნენ გადამდგარიყვნენ. ამ ამბის შემდეგ კისინჯერი წერდა „ექვს გარეშეა, ნებისმიერი მთავრობის სათავეში კომუნისტების მოსვლა ეს იქნებოდა ზედმეტი ფსიქოლოგიური ეფექტი. ზოგიერთებს შეიძლება შეექმნათ ისეთი შთაბეჭდილება, რომ ისტორიის ბორბალმა ევროპაში სხვა მიმართულებით დაიწყო ბრუნვა. აქ საკითხი დგას არა იმაში, თუ რამდენად „დამოუკიდებელნი იქნებიან ევროპელი კომუნისტები, არამედ რამდენად იქნებიან ისინი კომუნისტური იდეების მიმდევრები.“²²⁷

საბჭოთა ისტორიკოსების ნაწილი ხაზს უსვამს, რომ კისინჯერი ეწინააღმდეგებოდა ეროვნულ ძალებს ამა თუ იმ ქვეყანაში და მაგალითად მოყავთ მისი შეხვედრა საფრანგეთის პრეზიდენტ ჟ. პომპიდუსთან, რომელიც 1973 წელს მაისში შედგა. პრეზიდენტი შეეკითხა კისინჯერს, თუ როგორ წარმოედგინა მას ამერიკის შეერთებული შტატების შესაძლებელი რეაქცია, თუ მესამე სამყაროს ამა თუ იმ ქვეყანაში არჩევნების გზით ხელისუფლებაში მოვლენ ძალები, რომლებიც არ იქნებიან კავშირში მოსკოვთან და წარმოადგენენ პროგრესული ძალების ნაკადს თვით ამ ქვეყანაში. პომპიდუს სიტყვებით მისი თანამოსაუბრე აღელდა, მისი აზრით, ეს იყო შეკითხვა, რომელიც მომდევნო ათწლეულის საკვანძო პრობლემას წარმოადგენდა, თუმცა იმ დროს პომპიდუს სიტყვებით კისინჯერმა უპასუხა, რომ ამერიკა წინააღმდეგობას გაუწევდა ასეთ ძალებს ნებისმიერ ქვეყანაში. სრულიად საწინააღმდეგოს წერს მემუარებში პ. კისინჯერი. „ეროვნულმა ძალამ უნდა იარსებოს, არავითარი შემთხვევაში არ უნდა გვეშინოდეს მისი

და ხანდახან, რაც არ უნდა სამწუხარო იყოს, ის უნდა ავამოქმედოთ“.²²⁸

განიარაღების პრობლემას და დამოკიდებულებას საბჭოთა კავშირთან კისინჯერი არაერთ საჯარო გამოსვლაში შეეხო. 1976 წლის 18 მარტს სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტის წინაშე გამოსვლის დროს მან ჩამოაყალიბა ამერიკის შეერთებული შტატების და გარე სამყაროს ურთიერთობის ძირითადი მიმართულებები: „სამხედრო საქმეებში უკვე აზრი აღარ აქვს ბირთვულ უპირატესობას. ეკონომიკაში ჩვენ გვიხდება გავინაწილოთ ლიდერის პოზიცია დასავლეთ ევროპასთან, კანადასა და იაპონიასთან. ამერიკა აგრეთვე იძულებულია საქმე დაიჭიროს სოციალისტურ ქვეყნებთან.“.²²⁹ამახვილებდა რა ყურადღებას საბჭოთა კავშირის ძლიერებაზე ამბობდა: „რაც არ უნდა გავაკეთოთ ჩვენ, ვერაფერი ვერ შეაჩერებს ევოლუციას, იმ იმპულსის შემდეგ (იგულისხმება ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ჩაყარდნა 60-იან წლებში--დ.გ.), რომელიც მიეცა საბჭოთა კავშირის სამხედრო და ეკონომიკურ, აღმავლობას.“

მიუხედავად ჰ. კისინჯერის ანტისაბჭოთა პოლიტიკისა მას საკმაოდ ახლოურთიერთობა ჰქონდა საბჭოთა კავშირის ლიდერებთან: გრომიკოსთან, დობრინინთან, ბრეჟნევთან. 1974 წელს, როდესაც კისინჯერი მოსკოვში ჩავიდა მორიგ მოლაპარაკებაზე მას თან ახლდნენ შვილები: დავით და ელისაბედი. ელისაბედს მოსკოვში შეუსრულდა 15 წელი. დაბადების დღე მოსკოვში გადაუხადეს. ბრეჟნევემ მას საჩუქარი გაუყვია, მაგრამ თუ რა ეს კისინჯერისა და საბჭოთა კავშირის ლიდერის საიდუმლოდ დარჩა.

4. ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტი

70-იან წლებში, ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის წინაშე მთელი სიმწვავეით დადგა ახლო აღმოსავლეთის საკითხი. აქ მიმდინარე კონფლიქტი დაუყოვნებლივ გადაწყეტას მოითხოვდა. ამ რეგიონში არსებული ნავთობის დიდი მარაგის გამო. ამერიკელები ახლო აღმოსავლეთს განიხილავენ, როგორც ამერიკისა და საბჭოთა კავშირის დაპირისპირების სფეროს. „საბოლოოდ ჩვენი მიზანი იყო საბჭოთა კავშირის გავლენის შემცირება ახლო აღმოსავლეთში“, -წერს მემუარებში ჰენრი კისინჯერი.²³⁰ ამერიკის

შეერთებული შტატების დიპლომატიას არასოდეს დაუხარჯავს ამდენი ენერგია, როგორც ამ კონფლიქტმა გამოიწვია, რომ აღარაფერი ვთქვათ ფინანსურ ხარჯებზე.

3. კისინჯერის აზრით, კონფლიქტი არ წარმოშობილა საუკუნეების წიაღში ის უბრალოდ მე-20 საუკუნის პროდუქტი იყო. 1947 წლის 29 ნოემბერს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებით პალესტინის ტერიტორიაზე უნდა შექმნილიყო ორი სახელმწიფო. ებრაული და არაბული.²³¹ ებრაულ სახელმწიფოს გემოეყო 14,1 ათასი კმ² -ტერიტორია, სადაც უნდა ეცხოვრა-428 ათას ებრაელს. არაბულ სახელმწიფოს კი-11 ,1 ათასი კმ², სადაც უნდა ეცხოვრა 725ათას არაბს. დღიდან შექმნისა, ურთიერთობა ამ სახელმწიფოებს შორის დაძაბული იყო, ირივეს სურდა ტერიტორიის გაფართოება ურთიერთის ხარჯზე.

ისრაელის სახელმწიფო გარშემორტყმული იყო არაბული სახელმწიფოებით, თავისი უსაფრთხოების გარანტიას ის ხედავდა ტერიტორიის გაფართოებაში. 1967 წლის 5 ივნისს ისრაელის ჯარებმა დაიწეს სამხედრო მოქმედებები ეგვიპტის, სირიისა და იორდანის წინააღმდეგ. ე.წ. ექვს დღიანი ომის დროს მათ გაანადგურეს ზემოთ აღნიშნული სახელმწიფოების ძალები, დაიპყრეს ეგვიპტის, სირიისა და იორდანის ტერიტორიები სინაის ნახევარკუნძულზე. გოლანის მაღლობები, მდინარე იორდანის დასავლეთი ნაპირი, ისრაელის მიერ დაპყრობილი ტერიტორია 3-ჯერ აღემატებოდა თვით ისრაელის ტერიტორიას. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ძალისხმევით 1967 წლის 22 ნოემბერს მიღებულ იქნა რეზოლუცია №242, რომელშიც საუბარი იყო ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ. უნდა დამყარებულიყო „სამართლიანი მშვიდობა,“ უნდა დანიშნულიყო გაეროს სპეციალური წარმომადგენელი, რომელიც დაითანხმებდა ორივე მხარეს მსხვილ მასშტაბიანი მოლაპარაკების დაწყებაზე. გაეროს გენერალური მდივნის არჩევანი შეჩერდა შვეიცარიის ელჩზე მოსკოვში ჰუნარ იარინგზე.²³² რეზოლუციაში მითითებული იყო, რომ ორივე მხარეს უნდა ეცნო ერთმანეთის საზღვრები, მაგრამ ისრაელი მოითხოვდა ეცნოთ ის საზღვრები, რომლებიც მან ექვს დღიანი ომის დროს დაიპყრო. არაბები კი, პირიქით, მოითხოვდნენ 1967 წლამდე არსებული საზღვრების ცნობას. 1967 წელს ხართუმში შეიკრიბა არაბული ქვეყნების სამმიტი, რომელმაც მიიღო დადგენილება:

არავითარი მშვიდობა და არავითარი მოლაპარაკება ისრაელთან.²³³ რადიკალი არაბები ყოველნაირად ეწინააღმდეგეოდნენ სამშვიდობო პროცესს. ექვსდღიანი ომი შემდეგ ეგვიპტემ და სხვა არაბულმა ქვეყნებმა დაარღვიეს დიპლომატიური ურთიერთობა ამერიკასთან. ისრაელს დაუპირისპირდა არაბული ქვეყნების ერთიანი ფრონტი, რომელსაც სათავეში ეგვიპტე ჩაუდგა. განსაკუთრებით აქტიურობდა მისი პრეზიდენტი გამალ აბდ-ელ ნასერი.²³⁴ არაბები უკმაყოფილონი იყვნენ იმით, რომ ამერიკა ცდილობდა, ისრაელი შეენარჩუნებინა არაბულ სამყაროში, როგორც სამხედრო-პოლიტიკური ფორპოსტი.

ჰ. კისინჯერი მეშუაობებში მიუთითებს, რომ 1971 წლამდე მას არ ჰქონდა უფლება მონაწილეობა მიეღო ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტის დარეგულირებაში. ეს შეიძლება აიხსნას ორი მომენტით: პირველი-ჰ.კისინჯერის ებრაული წარმომავლობა, რ. ნიქსონის აზრით, გამოიწვევდა ისრაელთან ზედმეტ დაახლოებას, მეორე-ეს იყო კონფლიქტი სახელმწიფო დეპარტამენტთან. რ. ნიქსონი მისთვის საჭირო საკითხებში წინ სწევდა ჰ. კისინჯერის კანდიდატურას, ამით კი უკმაყოფილო იყო სახელმწიფო მდივანი უ. როჯერსი. ამიტომ ნიქსონი სახელმწიფო დეპარტამენტს აბარებდა ისეთ რეგიონს, სადაც გამარჯვების მიღწევა არც ისე ადვილი იყო. ასეთ რეგიონად მან მიიჩნია ახლო აღმოსავლეთი და ის სახელმწიფო დეპარტამენტს ჩააბარა, თეთრი სახლი კი განარიდა ცეცხლის ხაზს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამერიკა ცდილობდა საბჭოთა კავშირის გავლენის შემცირებას ამ რეგიონში. თუ ამერიკა ისრაელს ედგა გერდში, საბჭოთა კავშირი „ჩაგრულ“ არაბებს თანაუგრძნობდა. გამოსავალი ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტიდან შიძლებოდა მონახულიყო მაშინ, როდესაც ყელი დაინტერესებული მხარე საღად შეაფასებდა რეალურ სიტუაციას, რადგან, ჰ. კისინჯერის აზრით, ისრაელი საკმაოდ ძლიერი იყო, მეზობლებს რომ დაემარცხებინა, ამერიკის შეერთებული შტატები კი არ დარჩებოდა გულგრილი, თუ საბჭოთა კავშირი აქტიურად ჩაერეოდა რეგიონის ცხოვრებაში. ამერიკა ცდილობდა დაერწმუნებინა მხარეები, რომ კონფლიქტის გასაღები იყო ვაშინგტონში და არა მოსკოვში. ჰ. კისინჯერი დარწმუნებული იყო თუკი ამერიკა უშეცდომოდ გაათამაშებდა თავის კარტს, მაშინ მოსკოვი იძულებული გახდებოდა, წვლილი შეეტანა კონფლიქტის დარეგულირებაში, ანდა რომელიმე არაბული ქვეყნა ამერიკელთა ბანაკში გადავიდოდა. ნებისმიერ შემთხვევაში შემცირდებოდა საბჭოთა

კავშირის გავლენა რეგიონში. ჰ. კისინჯერმა 1971 წელს ერთ-ერთ ჟურნალისტს პირდაპირ განუცხადა: „ახალი ადმინისტრაცია შეეცდება შეამციროს საბჭოეთის გავლენა ახლო აღმოსავლეთში.“²³⁵ ამ განცხადებამ დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია.

ამერიკის შეერთებული შტატები ცდილობდა არაბთა ნებისმიერი ნაბიჯის ბლოკირებას, რომელიც საბჭოთა სამხედრო მხარდაჭერას ეყრდნობოდა. მათი აზრით, როგორც კი სიტუაცია ჩიხში შევიდოდა, არაბი ლიდერები საბჭოთა კავშირიდან ამერიკისაკენ შებრუნდებოდნენ. რაც ასეც მოხდა 1973 წლის ომის შემდეგ. სახელმწიფო დეპარტამენტმა ვერ შეძლო კონფლიქტის დარეგულირება და რ. ნიქსონი იძულებული შეიქნა კვლავ ჰ. კისინჯერის კანდიდატურა წაემოწმებინა წინა პლანზე. სახელმწიფო მდივანმა უ. როჯერსმა 1969 წელს წამოაყენა გეგმა, რომელსაც მოგვიანებით „როჯერსის გეგმა“ უწოდეს. ამ გეგმის თანახმად უნდა დაკანონებულიყო 1967 წლის საზღვრები მცირე დაზუსტებით, სამაგიეროდ, უნდა დადებულიყო ყოველმხრივი სამშვიდობო შეთანხმება ამ გეგმას, სხვა უამრავის მსგავსად, სამწუხარო ბედი ეწია. ორივე მხარემ უარყო.²³⁶

1967 წლის „ექვს დღიანი ომის“ შემდეგ საბრძოლო ოპერაციები შეწყდა. და ვითარება ასე თუ ისე დაწყნარდა მაგრამ 1970 წელს ჰ. აერში კვლავ დენთის სუნი დატრიალდა. ეგვიპტემ წამოიწყო საბრძოლო ოპერაციები ისრაელის წინააღმდეგ. ამ უკანასკნელმა საპაერო დარტყმებით უპასუხა. საბჭოთა კავშირმა გადაწყვიტა, დახმარებოდა არაბებს და ეგვიპტეში განალაგა რაკეტაწინააღმდეგო დაცვის სისტემები, რომელთაც დაახლოებით 15 ათასი საბჭოთა ადამიანი ემსახურებოდა სახიფათო სიტუაცია არ შემოიფარგლებოდა მარტო ეგვიპტით. იმავე წელს პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაციამ²³⁷ ხელთ იგდო ოთხი თვითმფრინავი და ისინი იორდანიაში გაიტაცა. იორდანიის მეფე ჰუსეინის ბრძანებით ქვეყნის არმიამ დაარტყა პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაციას და მისი ლიდერები გააძევა ქვეყნიდან. საპასუხოდ იორდანიაში შეიჭრა სირია, ისრაელმა მობილიზაცია გამოაცხადა. სიტუაცია საკმაოდ დაიძაბა. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა გააძლიერა თავისი სახმელეთო და საზღვაო ძალები ამ რეგიონში, რითაც ყველას აგრძნობინა რომ ვერ აიტანდა უცხო მხარის ჩარევას კონფლიქტში. საბჭოთა კავშირმა ვერ გაბედა კონფრონტაციაზე წასულიყო ამერიკასთან. კრიზისი მალე მოგვარდა, სირიამ გაიყვანა თავისი ჯარები

იორდანიიდან. მაგრამ კონფლიქტმა ყველას დაანახა, თუ რომელ სუპერსახელმწიფოს ჰქონდა ყველაზე მეტი შანსი, ჩამოეყლებინა რეგიონის მომავალი.²³⁸

1970 წელს რ. ნიქსონმა და ჰ. კისინჯერმა შეიმუშავეს კონცეფცია „ახლო აღმოსავლეთის პრობლემის ნაწილობრივი დარეგულირების შესახებ“.

მისი არსი მდგომარეობდა შემდეგში: ახლო აღმოსავლეთის რთული პრობლემა უნდა დაეყოს რამდენიმე შედარებით პატარა პრობლემად, რომელთა გადაჭრაც შედარებით ადვილი იქნებოდა, მეთოდი-არაბ-ისრაელის პირდაპირი მოლაპარაკებები ამერიკის შეერთებული შტატების შუამავლობით და საბჭოთა კავშირის სრული იგნორირებით. ჰ. კისინჯერმა 1976 წელს ბოსტონის საერთაშორისო საქმეების საბჭოსადმი მიმართვაში დაასაბუთა ასეთი მიდგომის სისიწორე: „დავყოთ ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტი ცალკეულ ელემენტებად, რომელებიც შედარებით ადვილი გადასაჭრელი იქნება, ვიდრე ამ კონფლიქტის მთლიანი ყოველმხრივი დარეგულირების მიღწევა.“²³⁹

სწორედ ამ კონფლიქტის დარეგულირების დროს ჰ. კისინჯერი იყენებდა დიპლომატიას, რომელსაც „მაქოს დიპლომატია“²⁴⁰ უწოდეს. მისი არსი ასეთი იყო: ამერიკის შეერთებული შტატები უარს ამბობდა ჩვეულებრივ მოლაპარაკებებზე, სახელმწიფო მდივანი განუწყვეტლივ მოგზაურობდა არაბული ქვეყნების დედაქალაქებსა და თელ-ავივს შორის. ხვდებოდა ამ ქვეყნების მეთაურებს. მათზე უნდა მოეხდინა ზეწოლა (რა თქმა უნდა კულუარებს მიღმა, ზეწოლის საშუალებად უნდა გამოეყენებინა ნებისმიერი ხერხი-დ.გ.) აქტიური ზემოქმედებით აეძულებინა ისინი დაეახლოვებინათ თავიანთი პოზიციები და მათთვის თავს მოეხვია პრობლემის დარეგულირების ამერიკული მოდელი.²⁴¹ ამასთან მთავარი ამოცანა იყო, დაერწმუნებინათ არაბები, რომ კონფლიქტის გადაწყვეტის ყველა კოზირი ამერიკას ეჭირა ხელთ და მხოლოდ მას შეეძლო ისრაელზე სათანადო ზეწოლის შემდეგ დაებრუნებინა მათთვის ის ტერიტორიები, რომელებიც 1967 წელს მიიტაცა ისრაელმა.²⁴² სწორედ ამ დიპლომატიის განსახორციელებლად ჰ. კისინჯერი უფრო ხშირად იმყოფებოდა ახლო აღმოსავლეთში, ვიდრე ვაშინგტონში. ამის შესახებ კიდევაც ხუმრობდნენ ‘ამერიკაში’: „ის (კისინჯერი) სახელმწიფო დეპარტამენტს ხელმძღვანელობს საკუთარი თვითმფრინავიდან ან სასტუმრო „მეფე დავითიდან“ იერუსალიმში.“²⁴³ ჰ. კისინჯერი თამაშობდა „სინდისიანი მაკლერის (რ. ბორისოვი) როლს

მოწინააღმდეგე მხარეების დაახლოებაში და უბიძგებდა მათ შეთანხმებისაკენ.

1970 წელს ცვლილება მოხდა ეგვიპტის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, გარდაიცვალა პრეზიდენტი ნასერ და მისი ადგილი დაიკავა ანვარ სადათმა. შეიძლება ჩავთვალოთ, რომ ეს იყო შემობრუნების მომენტი, ამ კონფლიქტის მსვლელობაში, რადგან ნასერს აშკარა ცალმხრივი პროსაბჭოთა საგარეო პოლიტიკური კურსი ეჭირა, თუმცა მან ვერ შეძლო ცხოვრებაში განეხორციელებინა არაბული სოციალიზმი. სადათმა მკვეთრად შეცვალა, როგორც ქვეყნის საშინაო, ასევე საგარეო პოლიტიკა. მართალია, ეგვიპტე კვლავინდებურად საბჭოთა კავშირს შეჰყურებდა იმედის თვალთ, მაგრამ ის უარს არ ამბობდა ამერიკასთან მოლაპარაკებებზე. 1971 წელს საბჭოთა კავშირსა და ეგვიპტეს შორის დაიდო ხელშეკრულება ურთიერთ თანამშრომლობისა და დახმარების შესახებ. მაგრამ ამერიკამ სულ რაღაც ერთ წელიწედში მიაღწია იმას, რომ ეგვიპტემ უარი განაცხადა საბჭოთა კავშირის სამხედრო დახმარებაზე.

1973 წელს ვაშინგტონმა დაიწყო სერიოზული მზადება, რათა დაედო შეთანხმება ისრაელსა და არაბებს შორის. პ. კისინჯერმა რ. ნიქსონს გაუგზავნა მემორანდუმი, სადაც იყო სამი პირობა: 1. დავდგეთ უკან და ორივე მხარეს მივცეთ უფლება პოზიციათა შეთანხმებისა.

2. დავდოთ დროებითი ხელშეკრულება 3. პირადად ვიმუშაოთ შეთანხმების მიღ- წევაზე. ამისათვის გამოვიყენოთ საიდუმლო შეხვედრები²⁴⁴. პ. კისინჯერი მემუარებში წერს: „ნიქსონს პირველის გაგონება არ უნდოდა, მეორეს კომენტარი არ გაუკეთა. მესამე კი მოეწონა და დამავალა, მემოქმედა ამ მიმართულებით“²⁴⁵.

3. კისინჯერმა საიდუმლო კავშირი დაამყარა სადათის ეროვნული უშიშროების მრჩეველთან, რომელმაც რ. ნიქსონს გადასცა სადათის წერილი, მასში ნათქვამი იყო: „არსებობს ორი პრობლემა: ისრაელის მიერ ეგვიპტის ტერიტორიების დაპყრობა და პალესტინის საკითხი, რომელიც არანაკლებ მნიშვნელოვანია. თუკი ისრაელი თანახმა იქნება გაათავისუფლოს ეგვიპტის დაპყრობილი ტერიტორია. ქაირო მზადაა, განიხილოს უშიშროების გარანტიები, საბოლოო მშვიდობა კი გადაწყვეტს პალესტინის საკითხსაც“²⁴⁶ წერილში არაფერი იყო ნათქვამი სირიაზე. ასეთი ვითარება იყო ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში, როდესაც 6 ოქტომბერს, ამერიკის სპეც-სამსახურებისათვის სრულიად მოულოდნელად დაიწყო საომარი მოქმედებები²⁴⁷.

დღესდღეობით დასაბუთებულია, რომ საომარი მოქმედებები ისრაელის წინააღმდეგ დაიწყო ეგვიპტემ, მაშინ როცა იწყებოდა ებრაელთა რელიგიური დღესასწაული--იომ კიპური (მიტევების დღე).

ისრაელმა დასახმარებლად დაუყოვნებლივ მიმართა თავის მფარველს ამერიკის შეერთებულ შტატებს. ომის დაწყებიდან რამდენიმე საათის შემდეგ ჰ. კისინჯერმა დაურეკა საბჭოთა კავშირის ელჩს ამერიკაში ა. დობრნინს და სთხოვა: „საბჭოთა კავშირის დაუყოვნებლივ მიეცა ინსტრუქციები თავისი ელჩისათვის გაეროში, რომ მას ზომიერი პოზიცია დაეკავებინა და როგორც ყოველთვის, „თავის კლიენტების მხარეზე არ დამდგარიყო“²⁴⁸ რალა თქმა უნდა „თავის კლიენტებში“ კისინჯერი არაბებს გულისხმობდა.

6-8 ოქტომბერს მიმდინარეობდა ინფორმაციის გაცვლა რ. ნიქსონსა და ლ. ბრეჟნევის შორის საიდუმლო არხის საშუალებით. ამერიკა ცდილობდა, მოეწვია გაეროს სხდომა და მასზე მიღებული რეზოლუციით ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ გადაერჩინა ისრაელი.

ლ. ბრეჟნევი კი თავს არიდებდა უშიშროების საბჭოს სხდომის მოწვევას. ა. დობრინინი მემუარებში აღიარებს,²⁴⁹ რომ კონფლიქტის პირველ დღეებში მოსკოვი იმყოფებოდა ქაიროსა და დამასკოს ზეწოლის ქვეშ. ისინი წინააღმდეგნი იყვნენ, საქმე გასახილველად გადაეცათ გაეროში, რადგან იმედი ჰქონდათ, რომ ომის მსვლელობის დროს დაიბრუნებდნენ ისრაელის მიერ 1967 წ. დაპყრობილ ტერიტორიებს და ახალსაც შემატებდნენ.

პირველ ეტაპზე ამერიკის შეერთებული შტატების სწრაფვა მიმართული იყო იქით, რათა არ დაეშვათ ისრაელის სამხედრო დამარცხება, შემდეგ კი როდესაც მოვლენები ისრაელის სასარგებლოდ განვითარდა, ცდილობდნენ შეენარჩუნებინათ ეს წარმატებები და მოეპოვებინათ ლიდერის როლი ახლო აღმოსავლეთის საკითხებში.

8 ოქტომბერს ისრაელის ელჩმა ამერიკაში ა. დინიცმა შეატყობინა ჰ. კისინჯერს: ისრაელის ჯარები უკან იხევნო. მან აღუთქვა, რომ აუცილებლად მიიღებდა შესაბამის ზომებს, შედეგი კი აგვიანებდა. ისრაელის პრემიერმა გოლდა მიერმა ჩათვალა, რომ დინიცმა მარცხი განიცადა და გადაწყვიტა, თვითონ ჩასულიყო ვაშინგტონში. როგორც კი კისინჯერმა ამის შესახებ შეიტყო მან მაშინვე დაუწყო ისრაელის მხარეს დარწმუნება, რომ ასეთი ვიზიტი საჭირო არ იყო, რადგან ამას მოჰყვებოდა საერთაშორისო რეზონანსი და უპირველეს ყოვლისა, მსრფლიოს დაანახებდა, რომ ამერიკა უკვე ღიად ეხმარებოდა ისრაელს.

ამით კი ამერიკის სამართლიანობაში დააეჭვებდა არაბ ლიდერებს, რომელთა მოთხოვნა შემდეგ ძალიან გაუჭირდებოდათ.²⁵⁰ 9 ოქტომბერს გაიმართა რ. ნიქსონისა და ჰ. კისინჯერის შეხვედრა, რომლის შემდეგ ჰ. კისინჯერმა დინიცს შეატყობინა, რომ ამერიკა დაეხმარებოდა ისრაელს იარაღით.

ჰ. კისინჯერმა შეისწავლა რა სიტუაცია მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ არაბები მალე ამოწურავდნენ თავიანთ შეტევით შესაძლებლობებს და ისრაელი შეტევაზე გადავიდოდა. ამიტომ მან მიმართა რ. ნიქსონსა და ა. ჰეიგს: „ეფიქრობ, ჩვენ უნდა დავიჭიროთ ნეიტრალური პოზიცია ბრძოლის მსვლელობის დროს. მჯერა, რომ საბჭოთა კავშირი ასევე ნეიტრალური დარჩება. ხოლო, თუკი ის შეცვლის პოზიციას, მაშინ ჩვენ უნდა დავიჭიროთ ისეთივე მტკიცე პოზიცია, როგორც 1970 წლის კრიზისის დროს²⁵¹: მაგრამ ჰ. კისინჯერმა აქ ვერ გაითვალისწინა ერთი გარემოება: ამერიკის მდგომარეობა 1973 წელს უფრო მძიმე იყო, ვიდრე 1970 წელს. „უოთერგეითის საქმის“ გამო თანდათან ეცემოდა პრეზიდენტის პრესტიჟი, ფინანსურ მაქინაციებში გარეული აღმოჩნდა და 10 ოქტომბერს გადადგა ვიცე-პრეზიდენტი აგნიუ.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ დაიწყო ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტის შესწავლა. ამერიკის შეერთებულ შტატებს არ სურდა, ღია დებატები უშიშროების საბჭოში, რადგან, მათი აზრით, შეიძლებოდა მხარი დაეჭირათ „ექსტრემისტული არაბული პოზიციისათვის“.

10 ოქტომბერს სიტუაცია ფრონტის ხაზზე ისრაელის სასარგებლოდ შეიცვალა. არაბებმა ამოწურეს თავიანთი შესაძლებლობები და ისრაელი შეტევაზე გადავიდა. საბჭოთა ხელმძღვანელობამ კარგად იგრძნო ეს ცვლილება და ლ. ბრეჟნევმა რ. ნიქსონს დაუყონებლივ შეატყობინა: „ეგვიპტისა და სირიის ხელმძღვანელებთან კონსულტაციის შემდეგ საბჭოთა კავშირი წინააღმდეგი არ არის, უშიშროების საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ²⁵² საბჭოთა ლიდერები არწმუნებდნენ სადათს, რომ მხარი დაეჭირათ მათი მოთხოვნისათვის და შეენარჩუნებინა ის ტერიტორიები, რომლებიც დაიპყრო, მაგრამ სადათს უფრო მეტი სურდა. საბოლოო ჯამში კი ეს იყო მისი უხეში პოლიტიკური და სტრატეგიული შეცდომა, რადგან მან დაკარგა ყველაფერი..

12 ოქტომბერს ჰ. კისინჯერმა მოსკოვის გასაგონად განაცხადა,

რომ ამერიკა არ გაგზავნიდა სამხედრო ძალებს ახლო აღმოსავლეთში, თუკი საბჭოთა კავშირი არ გააკეთებდა ამას. თუ 10 ოქტომბრამდე ამერიკა ცდილობდა მოეწვია უშიშროების საბჭო, და მისი საშუალებით დაეცვა თავისი პროტეჟე, ხოლო საბჭოთა კავშირი კი ფეხს ითრევდა, 10 ოქტომბრის შემდეგ როლები შეიცვალა. ახლა უკვე საბჭოთა კავშირი ცდილობდა უშიშროების საბჭოს მიეღო რეზოლუცია ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ, ამერიკა კი მშვიდად ადევნებდა თვალს მოვლენებს.²⁵³

3. კისინჯერი ცდილობდა მოლაპარაკებების გზით განემტკიცებინა ისრაელის სამხედრო წარმატებები. ერთ-ერთ პრესკონფერენციაზე მან განაცხადა: „მე არასოდეს ჩავერთვები ისეთ რამეში, რაც წარუმატებელი იქნება, მე მჯერა წარმატების.“ 3.კისინჯერმა კარგად შეაფასა სიტუაცია. კერძოდ, არაბებმა დაინახეს, რომ მარტო საბჭოთა თოფები ვერ დაიცავდა მათ ტერიტორიას, ისრაელმა კი შეიგნო, რომ ამერიკის მასიურ მხარდაჭერას არ შეეძლო უზრუნველყო მისთვის ბედნიერი მომავალი. ამიტომ ორივე მხარე მზად იყო მოლაპარაკებისათვის. 20 ოქტომბერს რ. ნიქსონმა ლ. ბრეჟნევს შეატყობინა რომ 3.კისინჯერს 3 ქონდა ყველა რწმუნება. 3.კისინჯერის მემუარებიდან ჩანს, ეს იყო ერთადერთი შემთხვევა, როდესაც მას არ სურდა ასეთი რწმუნებები, რადგან, მისი აზრით, ეს მოუსპობდა მანევრირების საშუალებას.

20 ოქტომბერს მოსკოვში გამართული მოლაპარაკებების საფუძველზე უშიშროების საბჭომ 1973 წლის 22 ოქტომბერს მიიღო რეზოლუცია №338. ის მცირე მოცულობის იყო და სულ სამი პუნქტისაგან შედგებოდა. რეზოლუციის მიღებიდან 12 საათის შემდეგ უნდა შეეწყითათ ცეცხლი, დაინტერესებულ მხარეებს უნდა დაეწყოთ მოლაპარაკებები.²⁵⁴

მშვიდობისაკენ მიდიოდა თითქოსდა ყველაფერი, მაგრამ კრიზისი კიდევ უფრო გაღრმავდა. მიუხედავად გაეროს რეზოლუციისა, ისრაელმა მაინც განაგრძო შეტევა. რომელიც 10 ოქტომბერს დაიწყო. ეგვიპტის პრეზიდენტი სადათი სასოწარკვეთილი, ითხოვდა დახმარებას. მოსკოვმა გადაწყვიტა, რაც არ უნდა დაჯდომოდა დაეცვა თავის მოკავშირე. 23 ოქტომბერს ლ. ბრეჟნევი დაუკავშირდა რ. ნიქსონს და განუცხადა შემდეგი: „ბატონო პრეზიდენტო, ისრაელმა უხეშად დაარღვია უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ. ჩვენ ამით განცვიფრებული ვართ. ჩვენი აზრით; ერთადერთი გამოსავალი არის, ისრაელი ვაიძულოთ დაემორჩილოს ამ გადაწყვეტილებას.“²⁵⁵ იმავე დღეს ნიქსონმა შეატყობინა რომ თავის

თავზე იღებდა პასუხისმგებლობას, შეეწყვიტა ცეცხლი ისრაელის მხრიდან, თუმცა იქვე დაამატა „რეზოლუციის დარღვევის პროვოცირება თვით არაბებმა გამოიწვიესო.“ სიტუაცია კიდევ უფრო დაიძაბა: ისრაელის არმიამ ალყა შემოარტყა ეგვიპტის არმიის ერთ კორპუსს, რომელსაც სრული განადგურება დაემუქრა.

უშიშროების საბჭომ ამერიკის და საბჭოთა კავშირის მხარდაჭერით მიიღო რეზოლუცია №339, რომელიც ასაბუთებდა გადაწყვეტილებას ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ და მოითხოვდა, მხარეები დაბრუნებოდნენ იმ პოზიციებს, რაც 22 ოქტომბრის რეზოლუციის მიღების დროს ეკავათ.²⁵⁶ მაგრამ რეზოლუცია კვლავ ფარატიანა ქაღალდად დარჩა და მას არცერთი მხარე არ ასრულებდა. 24 ოქტომბერს საბჭოთა კავშირმა გააფრთხილა ისრაელი, რომ, თუკი, ის არ შეწყვეტდა შეტევას, ამას მძიმე შედეგი მოჰყვებოდა. იმავე დღეს ლ. ბრეჟნევმა წერილი გაუგზავნა რ. ნიქსონს, რომელშიც ნათქვამი იყო: „ისრაელი არ ემორჩილება უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებას, ჩვენ შემოგაქვს კონკრეტული წინადადება: საბჭოთა კავშირმა და ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა გავაგზავნოთ შეიარაღებული ძალები, რათა შევასრულოთ გაეროს გადაწყვეტილება. ჩვენ ვერ ავიტანთ თვითნებობას ისრაელის მხრიდან.“²⁵⁷ ამერიკის შეერთებულ შტატებში ეს წერილი აღიქვეს, როგორც ლ. ბრეჟნევის ულტიმატუმი.

ა. დობრინინი მემუარებში მიუთითებს: საბჭოთა კავშირი დარწმუნდა, რომ ვინშინგტონი არაფერს აკეთებდა, რათა ცეცხლი შეეწყვიტა, საბჭოთა ლიდერების რწმენით, ისრაელი ერთ ნაბიჯსაც კი ვერ გადადგამდა ვაშინგტონის ნებართვის გარეშე. ამის შესახებ მათი გოლანს თავის წიგნში, „ჰენრი კისინჯერის საიდუმლო მოლაპარაკებები, ნაბიჯ-ნაბიჯი დიპლომატია ახლო აღმოსავლეთში“, აღწერილი აქვს საინტერესო ეპიზოდი: 338-ე რეზოლუციის მიღების შემდეგ ჰ. კისინჯერი 22 ოქტომბერს ისრაელში ჩავიდა. მას იქ დიდი აურზაური მოუწყვეს. პრემიერ-მინისტრმა გოლდ მეიერმა პირდაპირ განუცხადა: „ისრაელს არ სურს არავითარი სამშვიდობო კონფერენცია. ისინი უკმაყოფილონი იყვნენ, რომ არ მისცეს საშუალება კიდევ ეომათ 2-3 დღე და მეტი ტერიტორია დაეპყროთ. ჰ. კისინჯერმა დააწყნარა ისინი და ასეთი რამ უთხრა „საერთაშორისო ურთიერთობების პრაქტიკაში არაერთ ფაქტს იცნობენ, როდესაც არღვევენ ხელშეკრულებას ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ“. მაგალითად მან ვიეტნამთან დადებული ხელშეკრულების დარღვევა დაუსახელა“²⁵⁸

მოსკოვში განიხილავდნენ ისრაელის წინააღმდეგ ცალმხრივად მოქმედების შესაძლებლობებს. განსაკუთრებით აქტიურობდა საბჭოთა კავშირის თავდაცვის მინისტრი ა. გრეჩკო. სიტუაცია საკმაოდ დაიძაბა 24 ოქტომბერს. რ. ბლუმენფელდი წიგნში „3. კისინჯერი-საზოგადო და პირადი ცხოვრება“ მიუთითებს, რომ მოსკოვს გამზადებული ჰყავდა შვიდი სადესანტო დივიზია, რათა ისრაელისათვის დაერტყათ.²⁵⁹ ამას არავითარ შემთხვაში ვერ შეურიგდებოდა ამერიკა. შეიქმნა საშიშროება, ადგილობრივი მნიშვნელობის კონფლიქტი უფრო ფართო მასშტაბიან შეტაკებაში გადაზრდილიყო, თუმცა ა. დობრინინი უარყოფს ამ ფაქტს და აცხადებს, რომ საბჭოთა კავშირს არავითარი მესამე მსოფლიო ომის დაწყება არ სურდა და მოსკოვში გაცემული დარჩნენ, როდესაც ამერიკის სამხედრო ძალებში სრული მზადყოფნა გამოცხადდა.

3. კისინჯერი მემუარებში გაცვრით ახსენებს ამ ფაქტს. მან საბჭოთა მთავრობას შეატყობინა, რომ ამერიკის ჯარებს მობილიზაცია არ უნდა გაეგოთ მოსკოვში, როგორც მათდამი დაპირისპირება. 24 ოქტომბერს შექმნილ დაძაბულ ვითარებასთან დაკავშირებით საინტერესო დოკუმენტს წარმოადგენს ნაწყვეტი საბჭოთა კავშირის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის ისრაელიანის წიგნიდან.²⁶⁰ მაშ ასე მიჰყვით მოვლენების მსვლელობას.

24 ოქტომბერს შეიქმნა საშიშროება, ისრაელს საბოლოოდ გაენადგურებინა ალყაში მოქცეული ეგვიპტელთა კორპუსი. მოსკოვი მიხვდა, რომ საგარეო ზეწოლის გარეშე ისრაელს ვერ გააჩერებდა და ხანგრძლივი თათბირის შემდეგ გადაწყდა ჯარის გაგზავნა, თუკი ისრაელი არ შეწყვეტდა ცეცხლს. ამერიკას დაუყონებლივ უნდა მიეღო რაიმე გადაწყვეტილება, მაგრამ ის არცთუ სახარბიელო სიტუაციაში იმყოფებოდა. გადაწყვეტილება უნდა მიეღო პრეზიდენტს, რომელიც „ვერსად მოძებნეს“²⁶¹. ვიცე-პრეზიდენტი, კი როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ, გადადგა, ახალი ჯერ კიდევ არ იყო დამტკიცებული. ასეთ პირობებში სახელმწიფო მდივანს პ. კისინჯერს თეთრ სახლში პირდაპირ განუცხადეს, რომ ემოქმედა კონსტიტუციის ფარგლებში.

3. კისინჯერი მართლაც რომ, ენერგიულად მოქმედებდა. 24 ოქტომბერს 22 საათსა და 40 წუთზე მან მოიწვია უშიშროების საბჭოს სხდომა, რომელშიც მონაწილეობას ღებულობდნენ თავდაცვის მინისტრი ჯ. შლესინჯერი, ადმირალი ე. მურერი და სხვა ოფიციალური პირები. 3. კისინჯერმა მათ შეატყობინა ლ. ბრეჟნევის ულტიმატუმის შესახებ. 23 საათსა და 30 წუთზე მიიღეს გადაწყვეტილება, რომელიც

სრულ მოულოდნელობას წარმოადგენდა საბჭოთა მხარისათვის: მთელი ამერიკის შეერთებული შტატების შეიარაღებულ ძალებში ცხადდებოდა სრული მობილიზაცია, მწვანე შუქი აუთეს ბირთვულ მზადყოფნასაც. დილის 3 საათზე უკვე 25 ოქტომბერს საბჭოს წევრები დაიშალნენ. ეროვნული უშიშროების საბჭოს მრჩეველის მოადგილე ბრენდ სკაუტროფტმა საბჭოთა საელჩოს ვაშინგტონში გადასცა „ნიქსონის გზავნილი“ (რომელიც რ. ნიქსონს თვალითაც არ უნახავს, ის კისინჯერის შედგენილი იყო-დ.გ.) ლ. ბრეჟნევისათვის გადასაცემად. 25 ოქტომბერს დილით მოსკოვში მოულოდნელად შეიტყვეს ამერიკის ბირთვული მზადების შესახებ, დილის 10 საათს დაუყოვნებლივ მოიწვიეს პოლიტბიუროს სხდომა. მოსკოვი შეშფოთებული იყო ამერიკელთა ამ გადაწყვეტილებით. პოლიტბიუროს სხდომა 15 საათამდე გაგრძელდა, 4 საათის განმავლობაში ბჭობდნენ: შეენარჩუნებინათ განიარაღების პოლიტიკა, თუ დაეწყოთ სამხედრო კონფროტაცია. ა. გრეჩკო და ი. ანდროპოვი მოითხოვდნენ დაუყოვნებლივ გაეგზავნათ ჯარები კონფლიქტის რეგიონში, ისინი გაიძახოდნენ: „დროა ჭკუა ვასწავლოთ იანკებს.“²⁶² ერთადერთი პიროვნება, რომელმაც რეალურად შეაფასა სიტუაცია, ეს იყო კოსიგინი, მან განაცხადა: „დაუშვათ ჩვენ გავგზავნეთ ახლო აღმოსავლეთში ორი დივიზია, ამერიკაც გაგზავნის ორს, ჩვენ გავგზავნით ხუთს, ისინიც ხუთს, ამით ვერავის შევაშინებთ, ჩვენ რა, უნდა ვიომოთ“. კრემლში მივიდნენ დასკვნამდე, რომ „ომის დაწყება უაზრობა იყო, ლ. ბრეჟნევმა გადაწყვიტა დაეცადა რ. ნიქსონის გამომხაურებისათვის ვაშინგტონიდან მიღებულ დაგვიანებულ პასუხში არაფერი იყო ნათქვამი ამერიკელთა ბირთვული მზადების შესახებ. რ. ნიქსონი აკონკრეტებდა, რომ გამორიცხული იყო ნებისმიერი ერთობლივი აქცია ისრაელის წინააღმდეგ საბედნიეროდ, ყველაფერი კარგად დამთავრდა. 25 ოქტომბერს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ მიიღო მორიგი რეზოლუცია № 340. ეს რეზოლუცია, როგორც მისი წინამორბედები აცხადებდა ცეცხლის შეწყვეტას, მხარეები უნდა დაბრუნებოდნენ იმ პოზიციებს, რომლებიც ეკირათ 22 ოქტომბრამდე. გათვალისწინებული იყო გაეროს ჯარების გაგზავნა სინაის ნახევარკუნძულზე. ისრაელმა შეტევა შეწყვიტა და მთელი თავისი ყურადღება სამშვიდობო მოლაპარაკებებს მიაპყრო. ის აყენებდა მოთხოვნას მეთვალყურეობად გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით შეერჩიათ იმ ქვეყნების წარმომადგენლები, როელებიც მისაღები იყო მისთვის. ამასთან ამერიკა ეწინააღმდეგებოდა ამ ძალებში ჩაერთოთ

სოციალისტური ქვეყნების წარმომადგენლები.²⁶³ მიუხედავად ამისა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ გადაწყვიტა, ჯარების ჩამოყალიბებაში მონაწილეობა მიეღო ხუთივე გეოგრაფიული რაიონის ქვეყნებს. აღმოსავლეთ ევროპიდან შეიყვანეს პოლონური კონტიგენტი. მეთვალყურეთა შორის იყო 35 საბჭოთა ოფიცერი.

ასე დასრულდა 1973 წლის ოქტომბრის კრიზისი. ამერიკელი ისტორიკოსები თვლიან, რომ მსოფლიო ომს გადაურჩა. გამოდიან, რა საბჭოთა კავშირის ექსპანსიონისტური პოლიტიკიდან, რუსი ისტორიკოსები უარყოფენ ომის საშიშროებას. საინტერესოა ერთი ფაქტიც: რამდენად რეალური იყო ამერიკის მუქარა საშიშროების შემთხვევაში ახლო აღმოსავლეთში თავისი ჯარისკაცების გაგზავნის შესახებ? როგორც მოგვიანებით დაწერა სახელმწიფო მდივნის მოადგილემ იგლბერგერმა, იდეა ჯარების გაგზავნის შესახებ იყო აბსოლუტური ბლეფი,²⁶⁴ რადგან „უოთერგეითის საქმის“ გამო პრეზიდენტმა დაკარგა თავისი გავლენა, როგორც ქვეყანაში, ასევე კონგრესში და თეთრ სახლს ჯარების გაგზავნა რომც მოენდომებინა, კონგრესი ამის თანხმობას არ მისცემდა. ამას გარდა, ჯერ კიდევ მწარედ ახსოვდათ ვიეტნამის ომის გაკვეთილი. ამიტომ ჰ.კისინჯერმა გადაწყვიტა, ეცრაუა თითქოსდა ამერიკა მზად იყო გაეგზავნა ჯარი ახლო აღმოსავლეთში. მისი აზრით, სწორედ ამან შეაჩერა საბჭოთა კავშირი, მიეღო გადაწყვეტილება ჯარების გაგზავნის შესახებ.

338-ე რეზოლუციის თანახმად 1973 წლის 21 დეკემბერს ჟენევაში გაიხსნა სამშვიდობო კონფერენცია. მასში მონაწილეობას ღებულობდნენ გაეროს წარმომადგენლები, ამერიკის შეერთებული შტატები, ეგვიპტე, სირია. ისრაელი.²⁶⁵ (შიჰანი მიუთითებს, რომ არ

ესწრებოდა იორდანია და პალესტინის გათავისუფლების ფრონტი-დ.გ.) 26 დეკემბერს ჰ. კისინჯერმა განაცხადა: „უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია ჭარბის დაცილება ეგვიპტე-ისრაელის, სუეცის არხის რაიონში და ისრაელ-სირიის გოლანის მაღლობების რაიონში“.²⁶⁶ კონფერენციაზე დაიდო პირველი შეთანხმება, რომელიც შეეხებოდა ეგვიპტის და ისრაელის ჭარბის დაშორებას, ჰ. კისინჯერის აზრით, ამას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა სტრატეგიული მიზნის მიღწევისათვის. ის წერდა: „ეს ხელს შეუწყობს ისრაელს, რათა აარიდოს თავი საკითხის განხილვას საბოლოო საზღვრების შესახებ. ჩვენ რომ დაგეგავებინა პოზიცია საბოლოო საზღვრების შესახებ, ეს ნიშნავდა, მოგვესპო მოლაპარაკებების გამართვის საშუალება“.²⁶⁷

ჰ. კისინჯერმა წამოაყენა „ურთიერთმეგობრობის დოქტრინა“ ახლო აღმოსავლეთის რეგიონისათვის. ამ რეგიონის ქვეყნებს უნდა უზრუნველყოთ ნავთობის დროული მიწოდება მისაღებ ფასებში. ეს განპირობებული იყო იმით, რომ ამერიკის ინტერესებს ამ რეგიონში ეწინააღმდეგებოდა OPEC ²⁶⁸ ქვეყნები. მათ ორჯერ შემოიღეს ემბარგო ამერიკის წინააღმდეგ. ამის შესახებ ჰ. კისინჯერმა განაცხადა: „თუ კიდევ იქნება ახალი ემბარგო, მაშინ ამერიკა გამოიყენებს სამხედრო ძალას ამ ორგანიზაციის წინააღმდეგ“²⁶⁹. 1975 წლის 29 სექტემბერს გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიაზე მან ასე განმარტა „ურთიერთმეგობრობის დოქტრინა: „ჩვენ თავისთავად პარტნიორები ვართ, მომხმარებელ ქვეყნებს უნდა ჰქონდეთ საიმედო მისასვლელი ნავთობზე ხელმისაწვდომ ფასებში, რათა ინვესტირება გაუკეთონ თავიანთ ახალ სიმდიდრეს, რომლის შეძენასაც ნავთობს უნდა უმაღლოდნენ. მწარმოებელი ქვეყნები უნდა გახდნენ გლობალური ფინანსური და ეკონომიკური სისტემის მთავარი მონაწილეები, რათა გაადაქციონ თავიანთი ახალი სიმდიდრე პროდუქციად. ისინი უნდა გახდნენ ჩვენი პროდუქციის ყველაზე დიდი იმპორტიორები ჩვენ მზად ვართ, ვითანამშრომლოთ ახლო და შუა აღმოსავლეთის ქვეყნებთან ეკონომიკების თანაბარ პირობებზე“.²⁷⁰

1973 წლის ოქტომბრის ომის შემდეგ ამერიკის მიდგომა ამ რეგიონში მიმდინარე პროცესებისადმი კარგად გამოჩნდა ჰ. კისინჯერის „გაწონასწორებულ კურსში“. ე.ი. ერთის მხრივ, უნდა გაეთვალისწინებინათ ისრაელის მოთხოვნები, მეორეს მხრივ კი არაბებისა. ამის ნათელი დადასტურებაა ის ფაქტები, რომლებიც მიღებული იქნა 1973 წლის შემდეგ. „გაწონასწორებული კურსის

რეალიზაციაში დიდი როლი შეასრულა ჰ. კისინჯერის „მაქოს დიპლომატიამ“, რომლის წყლობითაც ვაშინგტონმა უკვე 1974 წელს თითქმის ყველა არაბულ ქვეყნასთან აღადგინა დიპლომატიური ურთიერთობები.²⁷¹

1973 წლის ბოლოს და 1974 წლის დასაწყისში ვაშინგტონი ინტენსიურად მუშაობდა ისრაელსა და ეგვიპტეს შორის შეთანხმებების დადებაზე. სწორედ აქ გამოიყენა ჰ. კისინჯერმა „მაქოს დიპლომატია“. ის არა-ერთხელ იყო თელავივსა და ქაიროში, რათა მოეხდინა ზეწოლა ამ ქვეყნების მთავრობებზე და ამ გზით მიეყვანა ისინი იმ შეთანხმებამდე, რომელიც ამერიკას აწყობდა. 1974 წლის 18 იანვარს დაიდო პირველი შეთანხმება ეგვიპტესა და ისრაელს შორის ჯარების დაშორიშორების შესახებ.²⁷² ძალაში შედიოდა გაეროს გადაწყვეტილება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ. მათ შორის იქმნებოდა ბუფერული ზონა, რომელიც გაეროს ძალებს უნდა დაეკავებინა. ისრაელს უნდა გაეყვანა თავისი ჯარები დაპყრობილი ტერიტორიებიდან უშიშროების გარანტიების სანაცვლოდ არაბთა მხრიდან. შეთანხმება ძალაში შედიოდა ხელმოწერიდან 48 საათის შემდეგ.

ჰ. კისინჯერმა მიაღწია შეთანხმებას ეგვიპტესა და ისრაელს შორის. ახლა მან მთელი ყურადღება გადაიტანა იმაზე, რომ ანალოგიური შეთანხმება დადებულყოფი ისრაელსა და სირიას შორის, რომლის ტერიტორიის ნაწილი ისრაელმა 1972 წლის ოქტომბერის ბრძოლების დროს დაიკავა. 1974 წლის აპრილ-მაისში ჰ. კისინჯერი განუწყვეტილად კურსირებდა თელავისა და დამასკოს შორის, ბოლო მომენტში, როდესაც შეთანხმების მომზადება საბოლოო ფაზაში შევიდა-, ჰ. კისინჯერი 16-ჯერ იყო თელავივში და 12-ჯერ დამასკოში.²⁷³

1974 წლის 31 მაისს ჟენევაში ხელი მოაწერეს შეთანხმებას ისრაელსა და სირიას შორის, რომელიც ითვალისწინებდა ჯარების დაშორიშორებას გოლანის მაღლობების რაიონში. დოკუმენტში ნათქვამი იყო, რომ ისრაელის არმიას უნდა დაეტოვებინა გოლანის მაღლობების ის ნაწილიც, რომელიც ოქტომბრის ბრძოლების დროს დაიპყრო. შეიქმნა ბუფერული ზონა (2 კმ-დან 6 კმ-მდე, სადაც გაეროს ჯარები უნდა განლაგებულიყვნენ) თუმცა ხელშეკრულების ეს პუნქტი დღემდე არ შესრულდა და გოლანის მაღლობების საკითხი დღესაც დიდი დავის საგანს წარმოადგენს მხარეებს შორის.

1974 წლის დეკემბერში ისრაელის ხელმძღვანელებთან შეხვედრისას ჰ. კისინჯერმა ჩამოაყალიბა ამ შეთანხმების არსი:

„ნებისმიერი შეთანხმება ისრაელსა და არაბებს შორის უნდა გამოიყურებოდეს ისე, რომ შეთანხმება მიღწეულია სადათის ზომიერებისა და ამერიკის აქტიურობის შედეგად, საბჭოების სრული იგნორირებით“²⁷⁴ ჰ. კისინჯერი თვლიდა, რომ თუ მას ხელში ეყოლებოდა სადათი, უკან წაჰყვებოდნენ სხვა არაბებიც²⁷⁵. ის შესანიშნავად იყენებდა სადათის მზადყოფნას, დაედო შეთანხმება ისრაელთან რასაც მიაღწია კიდევ ამ პირველი შეთანხმებით, მაგრამ ამან გააძლიერა სადათის იზოლაცია არაბულ სამყაროში.

1975 წლიდან ამერიკა ცდილობდა დაედო მეორე შეთანხმება ეგვიპტესა და ისრაელს შორის, ჯარების დაშორიშორების შესახებ. მოლაპარაკებებს ფაქტიურად ჰ. კისინჯერი ხელმძღვანელობდა და კვლავ ახორციელებდა შუამავლის ფუნქციებს.

1975 წლის 22 მარტს ჰ. კისინჯერი შეხვდა ისრაელის მთავრობის წარმომადგენლებს, რომელთაც ასეთი რამ უთხრა: „არაბი ლიდერები, რომლებსაც ამერიკის იმედი აქვთ, დისკრედიტირებულნი იქნებიან. შემდეგ ჩვენ დავინახავთ, როგორ შეეცდებიან ისინი შექმნან ერთიანი ფრონტი, მთავარი როლი დაეკისრებათ პალესტინელებს და არენაზე კვლავ გამოვა საბჭოთა კავშირი. ჩვენი სტრატეგია იმაში მდგომარეობს, რომ ამას ყველაფერს გადაგარჩინოთ. ჩვენ რომ გვინდოდეს დაუბრუნდეთ თქვენს 1967 წლის საზღვრებს, ამას გავაკეთებთ, რადგან ჩვენს მხარეზე იქნებოდა საზოგადოებრივი აზრი, მაგრამ სტრატეგია იმაში მდგომარეობს, რომ თავიდან აგაცილოთ ყველაფერი ეს. მე ვხედავ, რომ ძლიერდება ზეწოლა, რათა დაიხიოთ 1967 წლის საზღვრებამდე. მაგრამ ვფიქრობ, რომ უფრო ადვილია მისცეთ მათ ტერიტორიის რაღაც 10 კილომეტრი, ვიდრე შეასრულოთ პირველი მოთხოვნა“,²⁷⁶ უფრო მოგვიანებით ჰ. კისინჯერი აფრთხილებდა ისრაელს: „ნუ ითამაშებთ სახიფათო თამაშებს. მითხარით რა გსურთ თქვენ და მე შემიძლია გითხრათ, რამდენად რეალურია ის და რა შეიძლება მიიღოთ აქედან თქვენ. ნუ გამომიყენებთ, როგორც თქვენს ადვოკატს.“²⁷⁷

მთავარი პრობლემა შეთანხმების დადების დროს იყო ვაშინგტონის გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა საკმაო პოლიტიკურ დათმობებს ეგვიპტის მხრიდან და მისი პოზიციების დასუსტებას არაბულ სამყაროში. თვით სადამმატ, რომელიც ამერიკის აქტიური მომხრე იყო და ჰ. კისინჯერს თავის ძმას ეძახდა²⁷⁸ ეს მოთხოვნები მძიმედ ჩათვალა. ამერიკის გეგმის თანახმად ეგვიპტე მიიღებდა ისრაელის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიის ნაწილს, სამაგიეროდ, ის უნდა

დათანხმებულიყო სეპარატიულ შეთანხმებაზე ისრაელთან და გამოსულიყო მასთან არსებული წინააღმდეგობიდან. სინაის შეთანხმება²⁷⁹ ჩიხში მოექცა. ამან მწყობრიდან გამოიყვანა პ. კისინჯერი, რომელიც 1975 წლის 26 მარტს პრესკონფერენციაზე იმუქრებოდა, რომ მთლიანად აპირებდა გადაეხადა ამერიკის პოლიტიკისათვის ახალ აღმოსავლეთში. თუმცა საქმით არავითარ კურსის გადასინჯვა არ მომხდარა.

ამუშავდა პ. კისინჯერის „მაქოს დიპლომატია“. 1975 წლის შუა ხანებში კვლავ დაიწყო ზეწოლა ქაიროზე. დამასკოსა და თელავიზე. 20 აგვისტოს მან წამოიწყო „მესამე მაქო“²⁸⁰ ამქერად ყველაზე დიდი. მოგზაურობა ახლო და შუა აღმოსავლეთში პ.კისინჯერმა ზეწოლით მიაღწია იმას, რომ ქაირომ და თელ ავივმა განაგრძეს მოლაპარაკებები ჯარების დაშორიშორების მეორე ეტაპზე. 1975 წლის 1 სექტემბერს პ. კისინჯერმა და ეგვიპტის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ფახიმ ხელი მოაწერეს დოკუმენტს, რომელსაც ეწოდებოდა „ამერიკის მთავრობის რწმუნებები ეგვიპტისადმი“. მასში ნათქვამი იყო: „იმ შემთხვევაში, თუ ისრაელი დაარღვევს ხელშეკრულებას ჯარების დაშორიშორების შესახებ, იმავ წუთს ამერიკა იწებს კონსულტაციებს ეგვიპტის მთავრობასთან, თუ რამდენად სერიოზულია ეს დარღვევა და რა კონკრეტული ზომების მიღება შეუძლია მას“.²⁸¹

1975 წლის 1 სექტემბერს პ. კისინჯერმა და ისრაელის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ალონიმ ხელი მოაწერეს დოკუმენტს „ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ისრაელის შეთანხმების შემორანდუმი“. მასში ნათქვამი იყო: „დიდი ხანია არსებობს გარანტია ამერიკისაგან, რომ ის უზრუნველყოფს ისრაელის სუვერენიტეტს იმ შემთხვევაში, თუ მას საფრთხე დაემუქრება რომელიმე სახელმწიფოსაგან. ამიტომ როდესაც შეიქმნება ასეთი საშიშროება ამერიკამ უნდა მიიღოს ისრაელისაგან კონსულტაცია, თუ როგორი დახმარება უნდა აღმოუჩინოს ამერიკამ ამ ქვეყნას“²⁸²

1975 წლის 4 სექტემბერს ორივე მხარის ხელმოწერის შედეგად ისრაელს უნდა გამოეყვანა თავისი ჯარები მიტლასა და გოდის უღელტეხილებიდან და აბუ-რუდაის ნავთობ--სარეწიდან. ეს ტერიტორია გადაეცემოდა ეგვიპტეს. ტერიტორიის დანარჩენი ნაწილი კვლავ ისრაელის ხელში რჩებოდა. დოკუმენტს დაემატა ერთი პუნქტი-სინაიზე უნდა შექმნილიყო რადიოტექნიკური დაზვერვის ბაზები და ისინი უნდა დაკომპლექტებულიყო ამერიკული პერსონალით. ამ

პუნქტით ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ფაქტიურად დააკანონა თავისი ყოფნა სინაის ნახევარკუნძულზე, გარდა ამისა ამერიკასა და ისრაელს შორის გაფორმდა საიდუმლო ხელშეკრულება სამხედრო თანამშრომლობის შესახებ. ამერიკამ გადაწვიტა, განეგრძო სამხედრო და ეკონომიკური დახმარება ისრაელისათვის. აშშ-ს უნდა მიეწოდებინა მისთვის იარაღი მათ შორის თვითმფრინავები. F-16.

3. კისინჯერის „მაქოს დიპლომატიის“, წყლობით ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა მშვიდობა დაამყარა ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში. რაც მთავარია, ამერიკამ მოახერხა არაბთა ერთიანი ფრონტის დაშლა მისგან ეგვიპტის ჩამოცილებით. 1976 წელს ეგვიპტის პრეზიდენტმა სალათმა გააუქმა 1971 წლის ეგვიპტე-საბჭოთა კავშირის ხელშეკრულება და ორინტაცია ამერიკისაკენ აიღო. ანვარ სადათმა პირველმა არაბული სახელმწიფოების მეთაურთაგან აღიარა ისრაელის არსებობის უფლება. ეს კი კისინჯერის დიპლომატიის დიდი გამარჯვება იყო. ამერიკის შეერთებული შტატები მომდევნო ადმინისტრაციებს თავიანთი წვლილი შეჰქონდათ ახლო აღმოსავლეთის პრობლემის მოგვარებაში. 3. კისინჯერმა ხომ მტკიცე საფუძველი ჩაუყარა ამ პოლიტიკას. 1979 წელს კემპ-დევიდში პრეზიდენტ ჯ. კარტერის თაოსნობით ისრაელმა და ეგვიპტემ ხელი მოაწერეს ოფიციალურ სამშვიდობო ხელშეკრულებას. 1991 წელს სახელმწიფო მდივანმა ჯეიმს ბეიკერმა მოაწყო პირველი პირდაპირი მოლაპარაკებები არაბებსა და ისრაელს შორის. საინტერესოა ერთი გარემოება: როდესაც ვითარება დაიძაბა ახლო აღმოსავლეთში. ჯ. კარტერის ადმინისტრაცია და მისი მემკვიდრეები იყენებდნენ „მაქოს დიპლომატიას“. იმ დიპლომატიას, რომელიც პირველად 3. კისინჯერმა გამოიყენა. ეს იყო ახალი სიტუა საერთაშორისო ურთიერთობებში, რომელიც უამრავმა დიპლომატმა აიტაცა.

1976 წლის 2 ნოემბერს ამერიკის შეერთებულ შტატებში გაიმართა საპრეზიდენტო არჩევნები. გაიმარჯვა დემოკრატთა კანდიდატმა ჯ. კარტერმა, რომელიც შეუდგა მრავალეობის შესრულებას. 1977 წ. 4 იანვარს სახელმწიფო მდივანი ჰენრი კისინჯერი გადადგა და თავისი საქმეები ჩააბარა მემკვიდრე საირუს ვენს. ამით დასრულდა ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი დიდი ეპოქა, რომელიც 3. კისინჯერის სახელთან იყო დაკავშირებული.

გადადგომის შემდეგ 3. კისინჯერი სათავეში ჩაუდგა ბანკს „ჩიზ მანჰეტენს და გახდა როკფელერების ფონდის მზრუნველი. 1980 წლის

სოციალური გამოკითხვის შედეგად ჰენრი კისინჯერი აღმოჩნდა. 30 ყველაზე გავლენიან ამერიკელ პოლიტიკოსსთა შორის.

3. კისინჯერი დღესაც აქტიურად თანამშრომლობს თეთრი სახლის ადმინისტრაციასთან. დღეისათვის ის არის საკონსულტაციო ფირმა „კისინჯერ ასოშეიტიდის“ თავმჯდომარე. ბანკის „ჩეიზ მანჰეტენ“-ის მრჩეველთა კომიტეტის წევრი საერთაშორისო საკითხებში, „ამერიკის საერთაშორისო ჯგუფის“ მრჩეველთა საბჭოს თავმჯდომარე საერთაშორისო საკითხებში, სტრატეგიული და საერთაშორისო კვლევის ცენტრის მრჩეველი და საგარეო პოლიტიკის ასოციაციის საპატიო მმართველი.

1999 წლის 9 იანვარს 3. კისინჯერი ვიზიტით იმყოფებოდა საქართველოს დედაქალაქში. სტუმარი საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციაში მიიღო. გაიმართა პირისპირ-საუბარი, რომლის მთავარი თემა, როგორც 3. კისინჯერმა შეხვედრის შემდეგ განაცხადა, იყო „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდის მსოფლიოში მშვიდობის სტრუქტურის და ახალი წესრიგის საკითხების განხილვა. არც თუ დეტალურად, მაგრამ საუბარი ნავთობის ტრანსპორტირების საკითხსაც შეეხო. როგორც თავად კისინჯერმა აღნიშნა, ის თვალყურს ადევნებს საქართველოში მიმდინარე პროცესებს და მიესალმება მის მნიშვნელოვან ფუნქციას-ერთმანეთთან დააკავშიროს ევროპისა და ცენტრალურის აზიის ქვეყნები, რაც შეეხება მომავლის მსოფლიოს, ამასთან დაკავშირებით, ორი პოლიტიკოსის აზრი, როგორც თვითონ განაცხადეს სრულიად ემთხვევა ერთმანეთს. ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, მომავალი განვითარების და გლობალური უშიშროებისათვის 3. კისინჯერის აზრით, ეკონომიკური ფაქტორია. ამიტომ მას მიაჩნია, რომ უნდა შეიქმნას ახალი მსოფლიო საფინანსო სისტემა. და, რაც მთავარია, „უნდა უზრუნველყოთ, რომ დიდი ქვეყნები საშიშროებას აღარ წარმოადგენენ თავიანთი შედარებით სუსტი მეზობლებისათვის“.

„არიან პოლიტიკოსები, რომელთა სახელებიც მათი პოლიტიკიდან წასვლის შემდეგ აღარავის ახსოვს. ჰ. კისინჯერი ის პოლიტიკოსია, რომელიც ქმნიდა დიდ პოლიტიკას და არ წასულა პოლიტიკიდან, რადგან იგი ჰირდება თავის ქვეყანას და მთელ მსოფლიოს“-ასე ახასიათებს საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე ჰენრი კისინჯერს.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ჰენრი კისინჯერი მე-20 ს. ერთ-ერთი დიდი პოლიტიკური მოღვაწეა. აღამიანი, რომელიც გერმანიაში დაიბადა, ბედის უკუღმართობით მოხვდა „უცხო ქვეყანაში“-ამერიკაში, მაგრამ თავისი ცოდნითა და ერუდიციით მიაღწია იმას, რომ გახდა გავლენიანი პიროვნება ამ სახელმწიფოში. იგი რვა წლის განმავლობაში წარმართავდა ამერიკის საგარეო პოლიტიკას. ამერიკის შეერთებულ შტატებში მას უწოდეს--„ამერიკის საგარეო პოლიტიკის პრეზიდენტი“.

ა. გრომიკო მეშუარეობაში მიუთითებდა: „კისინჯერს, სანამ ის გახდებოდა მრჩეველი ეროვნული უშიშროების საკითხში, არ უმსახურია სხვა მნიშვნელოვან თანამდებობაზე. პირველად რ. ნიქსონის დროს დაინიშნა ამ პოსტზე და შემდეგ გახდა სახელმწიფო მდივანი... ის უდავოდ ნიჭიერი აღამიანია. კისინჯერთან მეტად საინტერესო იყო მოლაპარაკებების წარუება, ის არ ეყრდნობოდა ბანალურ ფრაზებს, რომელსაც მიმართავენ დამწყები დიპლომატები, პირიქით მოჰყავდა ისეთი არგუმენტები, რომელთა უარყოფა არც ისე ადვილი იყო“.

მართალია, ჰ. კისინჯერი 1969-73 წლებში მხოლოდ პრეზიდენტის მრჩეველი იყო ეროვნული უშიშროების საკითხებში, მაგრამ მთელ საგარეო პოლიტიკურ კურსს ის ქმნიდა და არა სახელმწიფო მდივანი უ. როჯერსი. რ. ნიქსონი შეეცადა საგარეო პოლიტიკის შემუშავება სახელმწიფო დეპარტამენტიდან თეთრ სახლში გადაეტანა და ამას მიაღწია კიდევ, მას ხომ გვერდით ამ პერიოდის უძლიერესი ანალიტიკოსი ჰ. კისინჯერი ედგა. სახელმწიფო დეპარტამენტი ჩრდილში მოექცა. კონგრესმა დაკარგა შესაძლებლობა, რაიმე გავლენა მოეხდინა საგარეო პოლიტიკაზე. მოგეხსენებათ სახელმწიფო მდივანი ანგარიშით უნდა წარსდგეს სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომისიის წინაშე, სახელმწიფო მდივანი უ. როჯერსი ხშირად საერთოდ არ იყო მომხდარი პოლიტიკური მოვლენის საქმის კურსში. კონგრესის ყოველგვარი ცდა, ჰ. კისინჯერი სენატში მიეყვანათ, და მას ანგარიში წარედგინა, ამო

იყო. ეს არის ერთადერთი შემთხვევა, როდესაც კონგრესის გავლენა საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე ფაქტობრივად ნულის ტოლი იყო. მაგრამ ეს ვაკუუმი შედარებით შეივსო 1973 წლის სექტემბერში, როდესაც ჰ. კისინჯერი დაინიშნა სახელმწიფო მდივნად. ეს გახლდათ უპრეცედენტო შემთხვევა ამერიკის შეერთებული შტატების ისტორიაში.

ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუტციის თანახმად, იმისათვის, რომ პიროვნება გახდეს ამერიკის პრეზიდენტი, ის აუცილებლად ამ ქვეყანაში უნდა იყოს დაბადებული. პოლიტიკური ტრადიცია ამ კანონს ავრცელებდა სხვა მნიშვნელოვან თანამდებობაზეც. და აი, 1973 წელს ეს პოლიტიკური ტრადიცია დაირღვა, სახელმწიფო მდივანი გახდა პიროვნება, რომელიც გერმანიაში დაიბადა და 15 წელი იქ იზრდებოდა. იმდენად დიდი იყო ჰ. კისინჯერის წვლილი ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაში, რომ მას კონკურენტიც კი არ ჰყოლია ამ თანამდებობაზე. პარალელურად იგი კვლავინდებურად რჩებოდა მრჩეველად ეროვნული უშიშროების საკითხებში. არცერთი სახელმწიფო მდივანი არ ფლობდა ისეთ ძალაუფლებას, როგორსაც ჰ. კისინჯერი. ეს კი განპირობებული იყო მისი წარმატებებით საგარეო პოლიტიკის დარგში. მან შეძლო ვიეტნამის ომის გამო კომაში ჩავარდნილი ამერიკის საგარეო პოლიტიკის გაცოცხლება.

ამერიკის შეერთებული შტატების წინაშე იდგა სამი მნიშვნელოვანი პრობლემა. რომელთა გააღწევეტელობა დიდ ზიანს მიაყენებდა ამ ქვეყანას. ჰ. კისინჯერმა შესანიშნავად გაართვა მათ თავი.

1. ვიეტნამის ომი. ამ ომით საფრთხე დაემუქრა ამერიკის გავლენის სფეროებს მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში. ჰ. კისინჯერის იდეა იყო საიდუმლო მოლაპარაკებები ეწარმოებინათ ვიეტნამის წარმომადგენლებთან, რომლის დროსაც უფრო ადვილი იყო პოზიციების ზონდირება და შეთანხმების მიღწევა. ამ მიზანს ითვალისწინებდა ორი წლის განმავლობაში პარიზში ჰ. კისინჯერსა და ჩრდ. ვიეტნამის წარმომადგენლის ლი დაქ ფოს მოლაპარაკებები, შედეგამაც არ დააყოვნა: 1973 წლის 27 იანვარს პარიზში ხელი მოაწერეს სამშვიდობო შეთანხმებას, რომლის თანახმადაც ვიეტნამის ომი დასრულდა. ამან არნახული აღიარება მოუტანა ჰენრი კისინჯერს.

ჰ. კისინჯერი დიდ უპირატესობას ანიჭებდა საიდუმლო შეხვედრებს ამა თუ იმ ქვეყნის ლიდერთან, ვიდრე ოფიციალურ

მოლაპარაკებას, რადგან ამ დროს მას ეძლეოდა ნიადაგის მოსინჯვისა და მანევრირების შესაძლებლობა, სწორედ ასეთი საიდუმლო შეხვედრის შემდეგ 1971 წელს დაიწყო დიპლომატური ურთიერთობის აღდგენა ჩინეთთან, რომელიც 1949 წლის რევოლუციის შემდეგ შეწყდა. 22 წლიანი დიპლომატური განახეთქილების შემდეგ პ. კისინჯერმა მოახერხა ურთიერთობის აღდგენა მსოფლიოს ერთ-ერთ დიდ სახელმწიფოსთან. ჩინეთი ამერიკის პოლიტიკის ერთგული მხარდამჭერი გახდა აზიაში.

2. განიარაღების პრობლემა და ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან. ვიეტნამის ომმა შეარყია ამერიკის პოზიციები სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში, ამის გარდა საკმაოდ გაიზარდა საბჭოთა კავშირის ბირთვული პოტენციალი, რაც, ამერიკელთა აზრით საფრთხეს უქმნიდა მთელ მსოფლიოს. ამიტომ რ. ნიქსონმა და პ. კისინჯერმა გადაწყვიტეს დაძაბულობის შენელება საბჭოთა კავშირთან. დაიწყო მოლაპარაკებები საბჭოთა კავშირსა და ამერიკას შორის. მოლაპარაკებების უმთავრესი თემა იყო შეიარაღების შეზღუდვა. ამ მხრივ პ. კისინჯერის დიპლომატიამ დიდ წარმატებას მიაღწია 1972 წელს გაფორმდა ყველაზე მნიშვნელოვანი ხელშეკრულება „სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის შესახებ.“

რ. ნიქსონის ინიციატივით 1969 წელს შეიქმნა კონფენდენციალური კავშირის არხი (ამერიკის მხრიდან პ. კისინჯერისა და საბჭოთა კავშირის მხრიდან ამ ქვეყნის ელჩის ამერიკაში ა. დობრინინის მონაწილეობით). ამ კონფენდენციალური არხის საშუალებით ათანხმებდნენ იმ საკვანძო საკითხებს, რომლებიც უნდა განეხილათ საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის მთავრობების უმაღლესი დონის შეხვედრის დროს.

1973 წლიდან ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკამ კვლავ გაიბრწყინა. მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში წარმოებული პოლიტიკის გამო საბჭოთა კავშირმა თავი გლობალურ ალყაში მოქცეულად იგრძნო: დასავლეთით ნატო აღმოსავლეთით სამთა კოალიცია -- აშშ-ჩინეთი-იაპონია, შერყეული პოზიციები ახლო აღმოსავლეთში. ყოველივე ამის გამო საგრძნობლად შესუსტდა საბჭოთა კავშირის პოზიციები, ის თანდათან კარგავდა გავლენის სფეროებს მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში. ნიქსონის ადმინისტრაციამ საფუძველი ჩაუყარა მის დაშლას.

3. ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტი. ამ კონფლიქტის

დარეგულირების დროს ჰ კისინჯერის დიპლომატიამ თავისი ძლიერების ზენიტს, მიაღწია, სწორედ აქ გამოიყენა ჰ. კისინჯერმა „მაქოს დიპლომატია“. ის ითვალისწინებდა სახელმწიფო მდივნის გამუდმებულ ვიზიტებს კონფლიქტის რეგიონში. მას უნდა მოეხდინა ზეწოლა ამ სახელმწიფოს მეთაურებზე, რათა მათ ერთმანეთთან შეეთანხმებინათ თავიანთი პოზიციები. ამის გარდა თავს უნდა მოეხვია დარეგულირების ისეთი ვარიანტი, რომელიც ამერიკას აწყობდა. მიზანი მიღწეული იქნა: „მაქოს დიპლომატიის“ საშუალებით ჰ. კისინჯერმა დაშალა არაბთა ერთიანი ფრონტი. მისი ლიდერი ეგვიპტე კი--ამერიკელთა ბანაკში გადავიდა. დადებულ იქნა სინაის შეთანხმება ისრაელ-ეგვიპტე და სირია-ისრაელს შორის ჰ. კისინჯერის მიერ დაწყებული საქმე დააგვირგვინა ამერიკის პრეზიდენტმა ჯ. კარტერმა, როდესაც 1979 წელს გაფორმდა კემპ-დევიდის ხელშეკრულება, რომელიც ითვალისწინებდა ამ კონფლიქტის დარეგულირებას.

საერთაშორისო ურთიერთობებში „მაქოს დიპლომატია“ ახალი სიტყა იყო, რომელიც აიტაცეს სხვადასხვა ქვეყნის დიპლომატებმა, პოსტ საბჭოთა სივრცეში „მაქოს დიპლომატია“ პირველად ე. პრიმაკოვმა გამოიყენა მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტის დარეგულირების დროს. იმავე დიპლომატიის გამოყენებას ცდილობდა ბ. ბერეზოვსკი საქართველო-აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირებისას, თუმცა ნაკლებ ეფექტურად.

ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტის დარეგულირებისას 1973 წელს შეიქმნა საშიშროება, ადგილობრივი მნიშვნელობის კონფლიქტი უფრო ფართომასშტაბიან ავანტიურაში გადაზრდილიყო, მაგრამ მსოფლიო გადარჩა, ამაში ლომის წილი ჰ. კისინჯერს ეკუთვნოდა. პრეზიდენტის არყოფნის დროს მან საკუთარ თავზე აიღო მთელი პასუხისმგებლობა და მის მიერ გათამაშებულმა ბლეფმა ჯარების გაგზავნის შესახებ ახლო აღმოსავლეთში, აიძულა საბჭოთა კავშირი დათმობაზე წასულიყო. მსოფლიო მსხვილმასშტაბიან კონფლიქტს გადაურჩა.

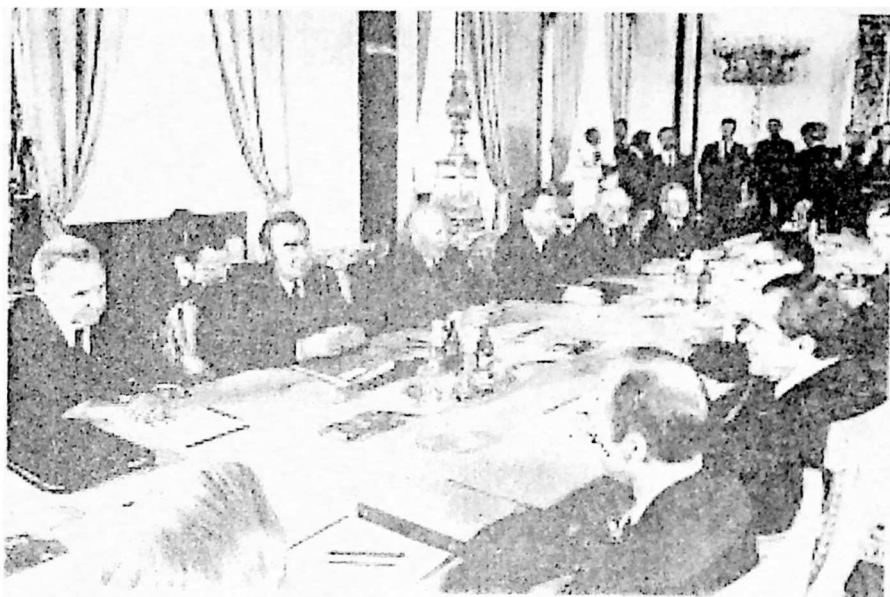
მეტერნიხი პოლიტიკურ ანდერძში წერდა: „მშვიდობა-არასოდეს არ მიფიქრია უკან დახევაზე აღნიშნულის მიღწევაში, ის ყოველთვის იყო ჩემთვის მიზანი.“ არასოდეს ამ პოლიტიკური სენტენციისათვის არ უღალატია ჰ. კისინჯერს. მთელი თავისი პოლიტიკური მოღვაწეობის მანძილზე ის მშვიდობისათვის იღწვოდა და კიდევაც მიაღწია ამას, რის დიდი აღიარებაცაა ნობელის პრემია მშვიდობის დარგში.

ჰ. კისინჯერს ადარებენ მეტერნიხისა და ბისმარკს, რიშელიესა

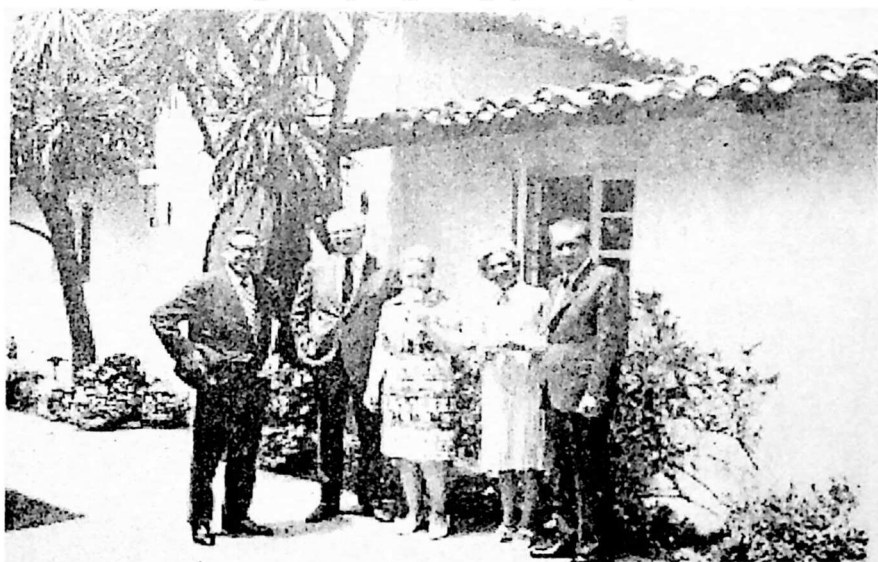
და კესლარის, ჩერჩილსა და რუზველტს. ამაზე უკეთესად შეუძლებელია მისი დახასიათება.

ჩვენ შევისწავლეთ ჰ.კისინჯერი, როგორც ისტორიკოსი და პოლიტიკური მოღვაწე. გადმოვეცით თუ რა დიდი გავლენა ჰქონდა მას ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე 1969-77 წლებში, თუ როგორ ქმნიდა და ახორციელებდა ის მსოფლიო დიდ პოლიტიკას. 1969-77 წლებში, თუ რამ სასიკეთო ცვლილება მოხდა მსოფლიოში მშვიდობის დამყარების მიზნით. ყოველი მათგანი ჰ. კისინჯერის სახელთან არის დაკავშირებული.

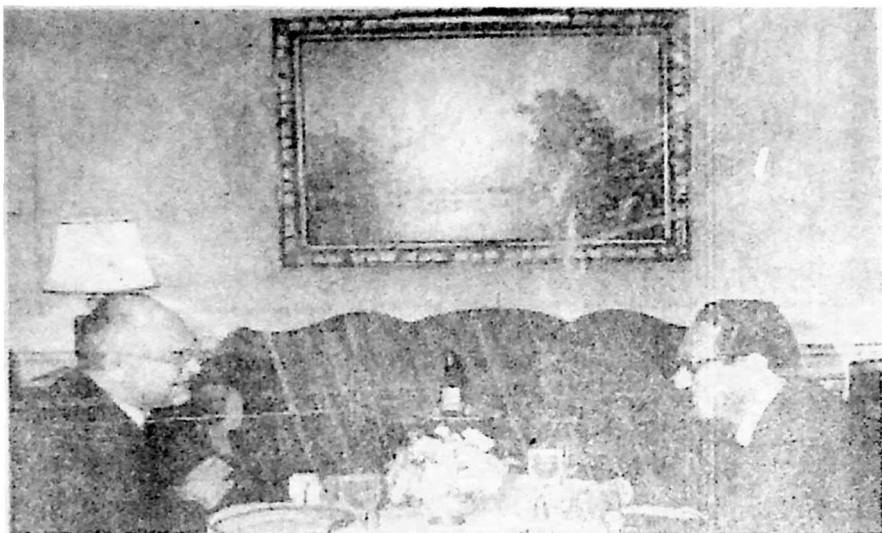
საქართველოს, რომელიც ახლახან გახდა მსოფლიოს დიდი პოლიტიკის ნაწილი ძალიან გამოადგება ისეთ პიროვნებების გამოცდილება. როგორიცაა ჰ. კისინჯერი.

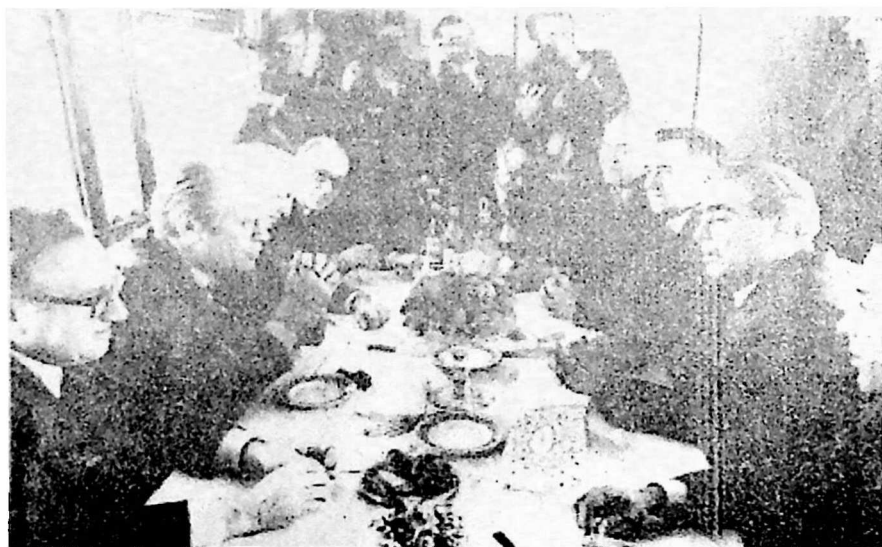
რ. ნიქსონის ვიზიტი მოსკოვში 1972 წ. მაისში.

პ. კისინჯერი პრეზიდენტ ნიქსონი კალიფორნიის რეზიდენცია „კასა პასიფიკაში“ 1972 წ. ივლისი

პ.კისინჯერი სსრკ-ს ელჩი ა.დობრინინი ერთ-ერთ
კონფიდენციალურ საუბარზე თეთრ სახლში. მაისი 1972 წელი

შეხვედრა ვლადიმერსტოკში. პ.კისინჯერი, ჯ.ფორდი უ.სტესელი,
ლ.ბრეჟნევი, ა.გრომიკო. 1974.წელი

i am henry
Fly me to damascus

„მაქოს დიპლომატიის“ პირველი ეტაპი 1974 წ. მაისი

HENRY KISSINGER-HISTORIAN AND POLITICIAN

RESUME

In each age, as law of nature, appears a country, which coming from own political interests, power, intellectual and moral stimulus regulates the whole sistem of international relations. In the XX century and in particular in second its half no country did manage to reach a significant and healthy influence upon the international relations as USA. Such success was reached due to statesmen of the country. H. Kissinger stands out among them. During 8 years (1969-77) he was conducting the foreign policy of the state, creating out in life to world great policy.

H. Kissinger became the leader of USA outwardly political course in 1969, when the USA was loosing a grip on international arena. The war in Vietnam was still going and carryng away with itself enormous amount of victims. Besides USA had complex relations with 2 greater countries of the world: USSR and China. USA gradually was loosing spheres of influence in different regions of the world. In 1969, exactly in such condition H. Kissinger was nominated as an adviser of the President on national security questions, and in 1973 - USA state secretary.

H. Kissinger was trying to revive USA's former power on the international arena. He could brighten, being after the Vietnamese war In lump the foreign policy of country. It is possible to say that he is one of authorities, H.Kissinger did all the best of recording USA power and peace in the world. He's efforts were justified. Desired world was reached on the south east of Asia and on the Middle East. By the end of 70-h USA came to the head of world policy again.

There is an extensive literature about H. Kissinger in English. Many authors have donoted him monographs, where they were trying to study H. Kissinger's phenomenon.

In 1974 R. Blumenfeld had released a "H. Kissinger-Private and

Public story". The work researches a biography of H. Kissinger up to 1974. It is also come to notice the book of R. Moris "H. Kissinger and American Foreign policy".

Two book: M. Golan "The Secret Conversation of Henry Kissinger. Step-by-step Diplomacy in the Middle East" and E. Sheehan "The Arabs, Israelis and Kissinger", are dedicated to Kissinger Middle East policy. To the relationships between USA and Vietnam is dedicated "America's longest war: 1950-75" by G. Herring.

We have to mention all the time of his political career H. Kissinger was trying to show the real face of Soviet Empire. That is why, it is difficult to find good words about him in soviet Historiography. Certain interest may cause "The Zigzags of American Foreign Policy" by Ovinikov, where author underlines the participation of H. Kissinger in military coup d'etat in Chile. Special thanks to books "American Congress and Foreign Policy in 70-80th" by I. Ivanov and "American Senate and Foreign Policy in 1969-74" by E. Popova. Both brilliantly show the influence of American supreme legislative body on Foreign Policy.

In given book mostly are used English and Russuan language sources: documents, official releases, memories, press and others. First of all we have to underline those papers, which were issued by H. Kissinger himself. He dedicated many works to US. Foreign policy: "The moral Foundation of Foreign Policy". H. Kissinger tries to investigate the reasons, causing US. Foreign Policy crisis in 60 th.

The real furor made Memories of H. Kissinger, first part "White House Years", released in 1979 and "Years of Upheaval", 1982-second part.

Memories of soviet statesmen of 70th also greatly helped us in question of understanding H. Kissinger full political portrait. A. Gromiko former Ministre of Foreign Affairs of the USSR gives high value to H. Kissingers as a politician.

Also our interest causes the documents of Congress-American supreme legislative body and bulletins of US.State Department, from where we learn real position of USA concerning one or another problem. Essential information for the theme we were taking from "Le Duc Tho-

Kissinger Negotiations in Paris”, issued in 1995 in Hanoi. The document show the process of negotiations and establishing of peaceful agreement in Vietnam, which came to final on 27 January, 1973.

We used American and Russian press too “ New York Times”, “Newsweek”, “Pf he,t;jv38

Alfred, Henry Kissinger was born on 27 may 1923 in Feurt, Bavaria, Germany in Hebrew family of Luis and Paula Kissingers.

In 1938 Kissingers left Germany to live in the USA. H. Kissinger took part in II world war. In 1943 he got the USA citizenship.

After II world war H, Kissinger continued study at Harward University. He was head of Harward University International Seminar. Being in Harward, H. Kissinger was interested by well Known politicians of XIX century.

H. Kissinger great political career determined the fact, that he was a big connoisseur of History of diplomacy. It is notable that H. Kissinger more considered himself as a historian, that a diplomat. main theme of his works is peace and models of peace, created by different politicians.

As a historian H. Kissinger showed himself splendidly in doctoral thesis. H. Kissinger understands excellently in processes of XIX century world history of. This was a period, when after striking Napoleon has got up a question of making a peace on the Viennese congress Metternich and Castlereagh have presented a sistem of peace security, which brought a peace to people folk of Europe.

H. Kissinger pays a great attention to foreign Policy of US., its past,present and future. In his memories he writes, that USA like other countries faced the need realization that have great power, but it has limit.

The Knowledge and experience gained by H. Kissinger during his activity he summed in fundamental paper “Diplomacy” (1994) Begining from the first half XVII century author finishes his paper up to 9th of XX century.

We can say H. Kissinger is an outstanding politician of the XX century. During his political career he was studying the History of Diplomacy for the purpose its applying in present exactly this knowledge and experience

helped him to achieve an unbelievable result in world Diplomacy.

R. Nixon won in President Elections In 1968. He needed to have a person, who will be able to create new Foreign Policy of USA, Which help the state to overcome crisis. And in 1969 he H. Kissinger was nominated as an adviser of the President on national security questions.

USA faced with 3 main problems.

I. War in Vietnam: the peaceful solving of the problem was in sphere of the USA political interests and would provide the prestige of the USA as peace defender.

In 1954 according the decision of Geneva Conference Vietnam was divided into 2 parts: Northern Vietnam - Communist state and Southern Vietnam - Anti Communist state. The border of 2 states went on 17 parallel. With the help of the USSR the Northern Vietnam tried to form red regime in the Southern part of Vietnam. This was obliged the USA to enter in this process and defend his satellite from the red aggression.

The result of this process was the beginning of war in Vietnam in 1964. The USA began to bomb the territory of the North Vietnam. But the USA as it hoped, could not finish this war in short time. To 1968 the USA could not have determined Foreign Policy, that was only the policy of Vietnam. The domestic situation of the USA was greatly influenced on the USA's Foreign Policy or Vietnam policy.

The demonstrations against the very war increased in the USA day after day. H. Kissinger appeared to the president as a rescuer. H. Kissinger began to organize peaceful negotiations with the representative of the government of the Northern Vietnam Le Duc Tho. At first time he decided to use secret meetings with the representative of the government of the Northern Vietnam. The first such a kind of meeting held on 4 August, 1969 in Paris at the house of H. Kissinger's friend-Senten. It was the beginning of those multirounded negotiations, which finished on 27 January, 1973 in Paris by peaceful Agreement between the USA and Vietnam. According to this agreement the war in Vietnam came to its end.

It was the benefit of H. Kissinger and the peak of this it was the Nobel prize (1973) for efforts contributing to the peace.

II. The problem of Disarmament and Relations with the USSR.

From the beginning of the 70-th the part of the community appreciated negatively the Foreign Policy of USA, which meant so called "Cold war Policy". R.Nixon and H. Kissinger decided to change this course and began to carry out negotiations with the USSR on question of weapons disarming.

In Washington, at the "Piere" Hotel the USA side undelined several important points of future negotiations, by which was established the position of the USA in the negotiations with the USSR. The were following:

1. The principle of concreteness.
2. The principle of restraint.
3. The principle of linkage.

The greatest result of the process of Disarmament was the convocation of "Security and Collaboration in Europe", which held in Helsinki and finished on 1 August, 1975 by accepting of the final document. According to this document there were announced 10 main principles which were the base of peace in Europe.

This policy of disarmament creates in Europe comparatively Peaceful zone but in spite of all efforts the oppositoin of the USSR to the USA was still in force. The opposition between 2 camps outgrew to the "Countries of the third world". Parallel to the policy of dissarmament. Carried by the USA in different regions of the world , the USSR felt itself in the global encirclement: from the West-Nato, from the east the coalition of the USA-China-Japan, non-stable position in the Middle East. Exactly the breaking out of this encirclement was the real reason of the USSR's aggression to Afghanistan in 1979.

As a result of the Administation of R. Nixon's policy of dissarmament was the USSR's strategic arms sharp limitation. Also the USA partly got rid the danger which was coming from the USSR. This policy was also the base of further cooperation between the west and East in question of Nuclear Weapons disarmament, and which successfully finished by the Administration of R. Reagan in 80th.

III. The Middle East Conflict.

Because big reserves of the oil, this region has a great importance to the USA. The USA considers this region as the sphere of opposition interests between the USA and USSR.

In 1967 Israel began war against Syria, Egypt, and Jordan and conquered their territories on peninsula of Sinai. The territory conquered by Israel was twice bigger than Israel.

In 1970 R. Nixon and H. Kissinger develop the conception of "adjusting partly the problems of the Middle East". The purpose of the problem was following: To divide this big problem into several little problems. This would help to solve above problem more simply. It was decided to organize the negotiations between Arabia and Israel negotiation by the USA's mediation and USSR's ignoring. Exactly during these negotiations H. Kissinger was using "Shuttle Diplomacy". The sense of this USA said no to usual negotiations, state Secretary permanently was traveling between Tel-Aviv and capitals Arabian states and was meeting with the leaders of these countries. The purpose of these meeting was the pressure, of course behind closed doors. The main aim of H. Kissinger was also is to assure Arabs that the USA has all rights to solve this conflict and only the USA could pressure on Israel and help Arabs to return the territories, conquered by Israel in 1967. For realizing this diplomacy was spending more time in the Middle East than in Washington. Americans were joking: "He (H. Kissinger) manages US. Department from his own plane or from the hotel "David" in Jerusalem".

The result of the policy was separation of Egypt from United front of Arabs. In 1976 the president of Egypt A. Sadat ignored the agreement between Egypt and USSR and took the orientation to the USA. A. Sadat was the first from the leader of Arabian countries who officially announced the right of Israel's existence as a state. The USA could sit down on the table of negotiations Hebrews and Arabs together. This was the great victory of H. Kissinger's diplomacy.

H. Kissinger excellently carried out into life the policy of the USA on all three directions. Due to his political activity he played an important role in conservation of the peace in the Middle East. On 4 January, 1977 sent in

resignation, but he did not leave political life. White house is still apply to him to get advises in solving different questions.

“There are politicians which names are not remembered after their leaving from policy. H. Kissinger is a kind of politicians who was creating a big policy and has not left from it. Because his country and all the world needs him” - this is the H. Kissinger characteristic given by the President of Georgia E. Shevardnadze.

H. Kissinger is an outstanding politician of the XX century. He carried out the Foreign policy of the USA during 8 years. In his country he called the President of American Foreign policy.

So we have studied H. Kissinger as a historian and politician, tried to reproduce his influence to formation of the USA's Foreign policy in 1969-77.

The experience of such a kind of politicians will be helpful for Georgia, which has became now a part of the world big policy.

1. Kissinger H. «Nuclear Weapons and Foreign Policy», Boston, 1957.
2. Kissinger H. A world Restored, «Metternich, Castlereagh and The Problem of Peace 1812-1822», Boston, 1979.
3. Kissinger H. «The Moral Foundations of foreign policy», N. Y., 1975.
4. Kissinger H. «American Foreign Policy», N.Y., 1977.
5. Kissinger H. «White house Years», Boston, 1979.
6. Kissinger H. «Years of Upheaval», Boston, 1982.
7. Kissinger H. «Diplomacy», N. Y., 1994.
8. Nixon R. «Memoirs», N. Y., 1978.
9. Fulbright W. «The Pentagon Propagand Machine» N., Y., 1970.
10. Fulbright W. «The Clipped Giant American Foreign Policy and its Domestic consequences», N.Y., 1972.
11. Le Duc Tho- Kissinger Negotiation in Paris, Hanoi, 1995.
12. J.A.S. Grenville «The Major International Treaties 1914-1973», A History and Guide with Texts, L. 1974.
13. Documents on American Foreign Relations, N., Y., 1969.
14. Внешняя Политика Советского Союза и международные отношения (сборник документов 1974 г.), М., 1975.
15. Громыко А. «Памятное», Т. 2, М., 1988.
16. Добринин А. «Сугубо Доверительно _ Посол в Вашингтоне при шести Президентах США (1962-1986 гг.)», М., 1997.
17. Blumenfeld R. «H. Kissinger The Private and Public story», N., Y., 1974.
18. Morris R. «H. Kissinger and American Foreign Policy», N., Y., 1977.
19. Bekes R. «Kissinger Brzezinski», Budapest, 1980.
20. M. Golan « The secret conversations of Henry Kissinger», step-by-step Diplomacy in the Middle East, N., Y., 1976.
21. Sheehan E. «The Arabs, Israelis and Kissinger», A secret History of American Diplomacy in the Middle Fast, N. Y., 1976.
22. ქაჩანდა, ჯ.ბერი, ჯ. გოლდმენი „ამერიკული დემოკრატია, აშშ-ის ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი“, თბ., 1995.
23. Овинников Р. «Зигзаги внешней политики США ,» (республиканцы от Никсона к Рейгану), М., 1986

24. Овинников Р. «Уолл-стрит и внешняя Политика Вашингтона», М, 1980.
25. Современная Внешняя Политика, Т. I, М, 1984.
26. Арбатов А «Безопасность в Ядерный век и Политика Вашингтона» М., 1980.
27. Мельников Ю. «Сила и Бессилие-Внешняя Политика Вашингтона», (1945-82), М. 1983.
28. Борисов Р. «США: Ближневосточная Политика в 70-е годы», М, 1982
29. Яковлев Н.Н. «ЦРУ Против СССР,» М. 1985.
30. Иванов Ю. «Конгресс США и Внешняя Политика 1970-80», М., 1982.
31. Попова Е. «Американский Сенат и Внешняя Политика 1969-74», М., 1978.
32. Фурсенко А. «Визит Киссинджера в Париж и в Бонн 1966», «Новая и Новейшая История», 1983, №2
33. Зарицки Б. «США И Левые силы в Европе 70-80 г.г.»_Вопросы Истории, 1988, №1.
34. Севостьянов И. «США в междунаодних отношениях середины 70-х годов»._Вопросы Истории, 1982, №5
35. Аваков В. «США и Ближневосточная проблема»,_Вопросы Истории, 1979, №9
36. Рубцов А. «Химери Никсона»,_За рубежом, 1971, №4.
37. Локшин В «На грани пропасти»_За рубежом, 1971, №6
38. Стуруа М. «Политически Стриптиз Г. Киссинджера»._известия 16.11.79
39. Дайамонд Р. «Киссинджер-тайный агент американской охраны», За рубежом, 1979, №48
40. ფიურთი - ქალაქი ბავარიაში, 30-იანი წლების მონაცემებით იქ ცხოვრობდა 76000 ადამიანი აქედან 3000-მდე ებრაელი.
41. Blumenfeld R. დასახ.ნაშრ., გვ.19.
42. სკოლას ერქვა „Israelitishe Realschule“
43. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 3.
44. ჰენრის ბაბუა დავით კისინჯერიც მასწავლებელი იყო.
45. როდესაც რ. ბლუმენფელდის წიგნი გამოვიდა 1974 წელს, ჯერ 3 ეიშენი სათამაშოებით ცნობილი მოვაჭრე იყო ნიუ-იორკში.

46. ვაშინგტონის მალღობები.
47. მას შემდეგ, რაც 1941 წლის 7 დეკემბერს იაპონია თავს დაესხა პირ-ჰარბოლს, ამერიკის ბაზას წყნარ ოკეანეში.
48. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 54
49. იქვე, გვ. 56
50. „ჩემი პატარა ებრაელი“
51. «The Nazi Hunter»
52. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 85
53. За рубежом, М., 1979 г., №48.
54. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 93.
55. იქვე, გვ. 95
56. Г.Киссинджер, "Дипломатия" М., 1997, с. 19.
57. Kissinger H. «White house Years», p. 54.
58. Kissinger H. A World Restored, P. 2.
59. იქვე, გვ. 7
60. იქვე, გვ. 15
61. იქვე, გვ. 40
62. იქვე, გვ. 155
63. Kissinger H. "Nuclear Weapons and Foreign Policy", P. 25.
64. იქვე, გვ. 30
65. Kissinger H. «The White Revolutionary: Reflections of Bismarck», Daedalus, vol, 97, №3 (Summer, 1968), P. 888-924.
66. იქვე, გვ. 892.
67. Kissinger H. "American Foreign Policy". P. 14.
68. Kissinger H. "The Moral Foundations of Foreign Policy"., p. 12
69. Г.Киссинджер, "Дипломатия". с. 9
70. იქვე, გვ. 19.
71. იქვე, გვ. 32
72. ქართ. „სახელმწიფო ინტერესები.“
73. ქართ. „რეალური პოლიტიკა“
74. Г.Киссинджер, "Дипломатия". с. 96
75. იქვე, გვ. 126

76. იქვე, გვ. 200.
77. იქვე, გვ. 220
78. იქვე, გვ. 388
79. იქვე, გვ. 731
80. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 130
- 81 იქვე, გვ. 131
82. რ. ბლუმენფელდი მიუთითებს, რომ განსაკუთრებით იუგოსლავია და პოლონეთი აქტიურობდნენ.
83. Новая и Новейшая история, 1983, № 2, ст. 152
84. იქვე, გვ. 154
85. ნატო-ს ბირთვული დაგეგმვის გაერთიანებული კომიტეტი - ასე იშიფრებოდა ამ კომიტეტის სახელწოდება. ის ჩამოყალიბდა 1965 წელს და სათავეში ედგა ამერიკის თავდაცვის მინისტრი მაკნამარა.
86. ამერიკელი ანალიტიკოსების აზრით პრეზიდენტის ყველაზე რეალური კანდიდატი იყო ჯონ კენედის ძმა რობერტ კენედი, მაგრამ 1968 წლის 5 ივნისს ლოს-ანჯელესი მასზე მოაწყვეს თავდასხმა და ის მალე გარდაიცვალა.
87. ინგლ. " open sky,,
88. ჰარი ალენის განცხადებით სტრატეგიული შეიარაღების სფეროში ეს ჩამორჩენა შეადგენდა 200 %-ს; Allen G. "Kissinger_The secret side of the secretary of state"; Calif, 1976, p.6.
89. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 111
90. Kissinger H. «White house Years», p. 7
91. Persico Y. «The Imperial Rockefeller», N. Y., 1982, p. 32.
92. Овинников Р. "Уолт-стрит и внешняя политика США" с. 18
93. Persico Y. დასახ. ნაშრ., გვ., 64
94. იქვე, გვ. 97
95. Nixon R. "Memoirs", P., 128
96. Kissinger H. "White house years", p.26
97. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., გვ. 174
98. За рубежом, 1971г. № 4
99. Blumenfeld R. დასახ. ნაშრ., 176
100. ინგლისურად მისი სახელწოდება ჯერს შემდეგნაირად - Nationale Secuirity council შეიქმნა 1947 წელს, სათავეში უდგას მრჩეველი ეროვნული უშიშროების საკითხებში, ემორჩილება

უშუალოდ პრეზიდენტს. ეროვნული უშიშროების საბჭოს სხდომებში მონაწილეობას ღებულობს პრეზიდენტი, სახელმწიფო მდივანი, თავდაცვის მინისტრი, ცენტრალური სადაზვერვო განყოფილების შეფი. სწორედ ამ სამსახურს ხელმძღვანელობდა კისინჯერი 1969-75 წ.წ.

101. Иванов Ю. დასახ. ნაშრ., გვ. 180

102. kalb M. Kalb B. "Kissinger" N.Y., 1974, p. 183.

103. Иванов Ю. დასახ. ნაშრ., გვ. 182

104. Documents on American Foreign Relations, ... p. 329

105. Гранер Б. "Американская Внешняя политика от Трумена до наших дней". М. 1986 г. с. 73

106. ინგლ. Roll Back

107. Мельников Ю. "Внешнеполитические Доктрины США", М, 1970, с. 25

108. Kissinger H. «White house Years»,p. 226.

109. Wilcox F. "Congress the executive and Foreign Policy", N. Y.,1971, p. 21 .

110. Fulbright :The Pentagon Propagand Machine",... p. 65.

111. Seymour M. «The Price of Power, Kissinger in the Nixon White house» NY, 1983,p. 35

112. Kissinger H. «White House Years», p. 228.

113. იქვე, გვ. 230

114. Овинников Р. "Зигзаги Внешней Политики США"... с. 35 ,

115. История США, т. 4. М, 1987 г., с. 397.

116. Kissinger H.. "White House Years", p. 513.

117. Nixon R. დასახ. ნაშ., გვ. 343.

118. იქვე, გვ. 345.

119. James M. Roberts R. Jones Y. «America and it's People», N.Y., 1993, p. 996.

120. Sheehan N. «A Bright shining Lie, Yohn Poul Van and America in vietnam», N. Y.,1988,p.633.

121. Shawcross W. «Kissinger, Nixon and the Destruction of Cambodia», N. Y., 1979,p.107.

122. Quaker_ამერიკის შეერთებულ შტატებში გავრცელებული ერთ-ერთი ქრისტიანული სექტის წევრი.

123. Арбатов А. დასახ. ნაშრ., გვ. 75.

124. Brodin V. Selden M. «Open secret the Kissinger-Nixon Doctrine in Asia», N. Y, 1972,p.82.
125. Kissinger H. "Central Issues of American Foreign Policy"_In: Agenda For the Nation, Washington, 1968, p. 588.
126. Kissinger H. «White house Years», p. 250.
127. მანილას ფორმულა-მიიღეს 1966 წლის 24 ოქტომბერს. ის გულისხმობდა ფარული კონსულტაციის შემდეგ მოკავშირეთა ჯარების გაყვანას არა უგვიანეს ექვსი თვისა, მას შემდეგ, რაც ყველა პირობა შესრულდებოდა. ვიეტნამის ომში ის შემდეგს გულისხმობდა - ჰანოის ჯარებს სამხრეთ ვიეტნამის ტერიტორია უნდა დაეტოვებინათ 6 თვით აღრე ვიდრე ამას ამერიკა გააკეთებდა.
128. The Department of state Bulletin, June 2, 1969.
129. New York Times, April 17, 1971.
130. Kissinger H. "White house Years", p. 270.
131. Le Due Tho-Kissinger Negotiation in Paris, P. 300
132. იქვე, გვ. 303.
133. SpanierY. «American Foreign Policy since world war II» N. Y.,1992,p. 193.
134. Kissinger H. «White house Years", p. 1480
135. იქვე, გვ. 303
136. Morris R. «H. Kissinger and American Foreign Policy», p. 174.
137. The Department of state Bulletin, Feb 15, 1971.
138. The Department of state Bulletin, Mar. 8, 1971.
139. Kissinger H. «Years of upheaval",... p. 12
140. Herring G. "America's longest war: The United states and Vietnam 1950-75" N.Y,1988,p.225.
141. За рубежом , №3, 1972 г.
142. ინგ. I'm uniting Vietnam.
143. Kissinger H. «Years of Upheaval",... p. 15.
144. Le Due Tho-Kissinger Negotiation in Paris., p. 253.
145. FulbrightW. «The Clipped Giant", P. 63.
146. Г.Киссинджер. "Дипломатия», 628.
147. Congressional Quarterly weekly Report, 1975, Nov. 26, p. 842.
148. Le Due Tho-Kissinger Negotiation in Paris, p. 409.
149. Herring G. ღასახ. ნაშრ., გვ. 255.

150. ხელშეკრულების სრული ტექსტი იხილეთ ჟურნალები "Международная Жизнь" და „Times“ 1973r., № 4,5,6.
151. Salissbury H "Vietnam Reconsidered-Lesson From A War". N. Y, 1984, p. 59.
152. The Department of state Bulletin, 1975, Dec. 15.
153. The Nature of Revolution. U.S. senate committee of Foreign relations Hearing, Washington, 1968.
154. Foreign Affairs, Jan. 1969, vol. 37, №22, p. 211-234
155. Kissinger H. «White House Years», p. 172
156. The Department of state Bulletin, 8 Aug, 1970.
157. Kissinger H. «White House Years», p. 175
158. Schulzinger R. «H. Kissinger, Doctore Diplomacy», N. Y, 1989, .188.
159. Congressional Quarterly weekly Review, 1971, 2 oct, p. 2017
160. Congressional Record 1971, 16 Yuly, p.s 511234, 11235.
161. Congressional Record 1974, Nov. 20, p. 59245.
162. ეს კომუნიკე უფრო ცნობილია, როგორც „შანხაის კომუნიკე“. მისი სრული ტექსტი იხ., J.A.S. Grenville «The Major International Treaties 1914-1973», A History and Guide with Texts», L.,1974, p. 525.
163. Kissinger H. «White House Years», p. 80.
164. ინგლ. linkage.
165. Kissinger H. «White House Years», p. 85.
166. Мельников Ю. დასახ. ნაშრ., გვ. 290.
167. Kissinger H. «White House Years», p. 86
168. Арбатов А. დასახ. ნაშრ., გვ. 112.
169. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 179.
170. იქვე, გვ. 181
171. იქვე, გვ. 182
172. MIRV-Multiple Independently Targeted Reentry Vehicle.
173. Попова Е. დასახ. ნაშრ., გვ.15.
174. SpanierY. «American Foreign Policy Since World War II», p. 182
175. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 187.
176. SALT-Strategic Arms Limitation Treaty- რუს. ОСВ-Ограничение стратегических Вооружений. ქართ. - ს.შ.შ. - სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვა.
177. Внешняя политика Советского союза и

- Международные отношения (сборник документов 1974 г.)
 М. 1975 г. с. 15
178. Spanier უ. დასახ. ნაშრ., გვ. 195.
 179. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 191.
 180. Kissinger H. "White House Years", p. 1226.
 181. Grenville Y.A.S. «the Major International treaties», p. 524
 182. Попова Е. დასახ. ნაშრ., გვ. 52.
 183. Salt — თუკი მას არ წავეკითხავთ აბრევიატურით იარაღის შექცევის შესახებ, ნიშნავს მარილს.
 184. Congressional Record 1972, 3 Aug., pp. s 512 567, 12568.
 185. Intern.. Herald Tribune, 1972, 18 Aug.,
 186. Congressional Record 1972.3 Aug. p.s 512604.
 187. Congressional Quarterly Weekly Review, 1972,29 yuly, p. 1856.
 188. Современная Внешняя Политика США, с. 259
 189. The Major International Treaties, p. 541.
 190. Kissinger H. «White House Years», p. 1230.
 191. Овинников Р. Зигзаги Внешней Политики США, с. 73
 192. იქვე, გვ. 75
 193. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 295.
 194. Senate Foreign relations committee Hearing on nomination of Henry Kissinger 1973, September, part 1, p. 244.
 195. Washington post, 22 sep. 1973.
 196. Newsweek, 1973, 22 sep.
 197. New York Times, 1973, 22 sep.
 198. The Department of state Bulletin, 23 sep, 1973
 199. Washington star News, 1973, 24 sep.
 200. Washington post, 22 sep. 1973.
 201. The Department of state Bulletin, 25 Sep, 1973.
 202. Документы и Материялы третьей советско-американской встречи на высшем уровне, М, 1974, с. 18
 203. ქ.ჩანდა, ჯ.ბერი, ჯ.გოლდმენი „ამერიკული დემოკრატია, აშშ-ის ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი“, თბ., 1995, გვ. 42
 204. იქვე, გვ. 43
 205. იქვე, გვ. 43
 206. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 72-81.
 207. The Department of state Bulletin, 25 Aug., 1973.

208. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 682.
209. Документы и Материялы советско-Американской встречи во Владивостоке 23-24 ноября 1974 г. с.15.
210. Newsweek, 1974, 9 Dec.
211. Washington post, 1974, 6 Dec
212. New York Times, 1974, 27 Nov.
213. Congressional recors, 1974 12 dec., p.s 5 21147-21154.
214. Арбатов А. დასახ. ნაშრ., გვ. 130
215. Г.Киссинджер დასახ. ნაშრ., გვ. 677
217. Kissinger H. "White House Years", p. 98
218. Громыко А. დასახ. ნაშრ., გვ. 208
219. Яковлев Н. დასახ. ნაშრ., გვ. 310
220. The Department of state Bulletin, 10 Feb, 1975.
221. Kissinger H. "White House Years", p. 655
222. იქვე, გვ. 657
223. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 407
224. იქვე, გვ. 408
225. Вопросы истории, 1988 г. ' 1, стр. 32
226. იქვე, გვ. 33
227. Современная внешняя Политика США, С. 271
228. Kissinger H. "Years of Upheaval" p. 378
229. The Department of state Billetin, 20 Mar, 1976
230. Kissinger H. "White House Years", p. 518
231. რეზოლუცია მიღებული იქნა 33 ხმით - 12-ის წინააღმდეგ, ათმა სახელმწიფომ (მათ შორის ინგლისმა) თავი შეიკავა.
232. Kissinger H. "White House Years", p. 341
233. იქვე, გვ. 344
234. 1954 წელს ეგვიპტეში მთავრობის მეთაური გახდა 36 წლის პოლკოვნიკი გამალ ადელ-ნასერი, 1952 წლის სამხედრო გადატრიალებით ხელმძღვანელი. 1956 წლიდან - სიცოცხლის ბოლომდე - 1970 წლამდე კი ქვეყნის პრეზიდენტი იყო.
235. Г.Киссинджер, დასახ. ნაშრ., გვ. 671.
236. იქვე, გვ. 672
237. პალესტინის გათავისუფლების ორგანიზაცია (პ.ბ.ო) ჩამოყალიბდა 1964 წელს. პ.კისინჯერი მიუთითებს, რომ იორდანიაში ის წარმოადგენდა „სახელმწიფოს სახელმწიფოში“, 1969 წლიდან ამ

ორგანიზაციის თავმჯდომარეა იასირ არაფატი. ორგანიზაციამ თავის მიზნად გამოაცხადა პალესტინის სახელმწიფოს შექმნა; ისრაელმა უარი თქვა მასთან რაიმე კონტაქტზე. 1974 წ. არაბული სახელმწიფოების ლიგამ პგო აღიარა პალესტინელი არაბების ერთადერთ წარმომადგენლად.

238. Г.Киссинджер, დასახ. ნაშრ., გვ. 672

239. The Department of state Bulletin, 5 apr. 1976

240. ინგ. Shuttle Diplomacy.

241. Kissinger H. "Years of upheaval" p.799

242. Борисов Р. დასახ. ნაშრ., გვ. 20

243. Вопросы Истории, 1979 г, № 9, с. 18

244. Kissinger H. "Years of upheaval" p.213

245. იქვე, გვ. 214

246. იქვე, გვ. 215

247. Dheehan E. დასახ. ნაშრ., 76

248. Добринин А. გვ. 268

249. იქვე, გვ. 268-270

250. Golan M. დასახ. ნაშრ., გვ. 48251. იქვე, გვ. 53

251. იქვე, გვ. 53

252. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 269

253. Sheehan E. დასახ. ნაშრ., გვ. 118

254. იქვე, გვ. 228

255. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 273

256. Sheehan E. დასახ. ნაშრ., გვ. 229

257. Добринин А. 72

258. Golan M. დასახ. ნაშრ., გვ. 55

259. Blummenfeld. დასახ. ნაშრ., გვ. 295

260. Геворгян В "Как Никсон проспал ядерную войну", газ. Совершенно Секретно, № 12, 1996

261. ისრაელიანი ამტკიცებს, რომ ნიქსონი უბრალოდ ნასვამი იყო.

262. Совершенно секретно, № 12. 1996 г.

263. Борисов Р. დასახ. ნაშრ., გვ. 100

264. Добринин А. დასახ. ნაშრ., გვ. 275

265. Sheehan E. დასახ. ნაშრ., გვ. 106

266. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 584

267. იქვე, გვ. 586

268. Organization of petroleum Exporting Countries ორგანიზაციაში სულ 13 ქვეყანა შედიოდა, მათ შორის საუდის არაბეთი, ერაყი, ქუვეითი, კატარი და სხვა.
269. Вопросы истории, 1982 г. № 5, стр. 26
270. The Department of state Billetin, 30 sep. 1975
271. Арбатов А. დასახ. ნაშრ., გვ. 90
272. Kissinger H. "Years of Upheaval", p. 1250-11251
273. Борисов Р. დასახ. ნაშრ., გვ. 110
274. Golan M. დასახ. ნაშრ., გვ. 158
275. იქვე, გვ. 176
276. იქვე, გვ. 180
277. Борисов Р. დასახ. ნაშრ., გვ. 136
278. რ. ბლუმენფილდი მიუთითებს, რომ კისინჯერს ეგვიპტეში ეძახდნენ „მომხიბვლელ გველს“.
279. რადგან საომარი მოქმედებები ძირითადად სინაის ნახევარკუნძულზე მიმდინარეობდა, სამშვიდობო შეთანხმებას სინაის შეთანხმება უწოდეს.
280. თვითონ ჰ. კისინჯერი თავის მემუარებში სწორედ ასე მოიხსენიებს თავის მოგზაურობებს ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში. რაც შეეხება „პირველ და მეორე მაქოს“, ის თებერვალში და მარტში იყო.
281. Sheehan E. დასახ. ნაშრ., გვ. 251
282. იქვე, გვ. 253

I. ოფიციალური გადმოცემები, დოკუმენტები:

1. Documents on American Foreign Relations, N.Y, 1969
2. J.A.S. Grenville "The Major International Treaties 1914-73," A History Guide With Texts, L., 1974.
3. Congressional Quarterly weekly review, 1971, 2 oct.
4. Congressional Quarterly weekly Review, 1972, 29 july.
5. Congressional Quarterly weekly Report, 1975, Nov. 26.
6. Congressional record, 1971, 16 july.
7. Congressional record, 1972, 3 Aug.
8. Congressional record, 1974, 20 Nov.
9. Congressional record, 1974, 12 Dec.
10. The Department of state Bulletin 1971, 15 Fer.
11. The Department of state Bulletin 1971, 8 March
12. The Department of state Bulletin 1970, 8 Aug.
13. The Department of state Bulletin 1973, 23 Sep.
14. The Department of state Bulletin 1973, 25 Sep.
15. The Department of state Bulletin 1973 25 Aug
16. The Department of state Bulletin 1976, 10 Feb.
17. The Department of state Bulletin 1976, 20 Mar.
18. The Department of state Bulletin 1976, 5 Apr.
19. The Department of state Bulletin 1975, 30 Sep
20. The Nature of Revolution, U.S. Senate committee of Foreign relations Hearing, Washington, 1969
21. Senate Foreign relations committee Hearing on nomination of Henry Kissinger 1973 September, part. I
22. Le Due Tho_Kissinger Negotiation in Paris, Nanoi, 1995.
23. Внешняя Политика Советского союза и международные отношения (сборник документов 1974) М., 1975 г.
24. Документы и Материалы третьей Советско-Американской встречи на

высшем уровне, М. 1974 г.

25. Документы и Материалы третьей Советско-Американской встречи во Владивостоке 23-24 ноября 1974 г. М. 1974 г.

2. მემუარები, დღიურები, ბიოგრაფიები:

1. Kissinger H. "White house years," Boston, 1979.

2. Kissinger H "Years of Upheaval", Boston, 1982.

3. Nixon R. "Memoirs", N. Y., 1978.

4. Blumenfeld R. "H. Kissinger, The private and Public story," N.Y. 1974

5. Громыко А.А. "Памятное", М. 1988

6. Добринин А. "Сугубо доверительно" М., 1997.

3. გამოკვლევები, მონოგრაფიები:

1. Kissinger H. "Nuclear Weapons and Foreign policy," Boston, 1957.

2. Kissinger H. "The Moral Foundations of foreing Policy", N.Y. 1975.

3. Kissinger H. "American Foreign Policy", N. Y., 1977.
4. Kissinger H. A world restored, "Metternich, Castlereagh and The Problem of Peace 1812-1822," Boston, 1979.
5. Kissinger H. "Diplomacy", N.Y., 1994.
6. Fulbright W. "The pentagon propagand Machine" N.y., 1970
7. Fulbright W. „The clipped Giant: American Foreign Policy and its Domestic consequences",N. Y., 1972.
8. Alien G. „Kissinger_The secret side of the Secretary of State", Calif, 1976.
9. Golan M. „The secret conversations of Henry Kissinger", step-by-step Diplomacy in the Middle East, N. Y, 1976.
10. Morris R. „H. Kissinger and American Foreign Policy," N. Y. 1977.
11. Brodin V. Selden M. „Open secret the Kissinger_ Nixon Doctrine is Asia" N.Y.1972.
12. Herring G. „America's longest war: the United states and Vietnam 1950_75", N. Y. ,1988.
13. Jams M.Roberts,. R. Jones Y. "America and it's people." N,V., 1993.
14. Sheehan E. „The Arabs, Israelis and Kissinger", A secret History of American Diplomacy in the Middl East.N. Y.,1976.
15. Kalb M.,Kalb B. „Kissinger", N. Y., 1974.
16. Persico Y. „The Imperial Rockefeller", N. Y.,1982.
17. Wilcox F. „Congress the Executive and Foreign Policy", N. Y., 1971.
18. Seymour M. „The Price of Power, Kissinger in the Nixon White House", N. Y., 1983.
19. Sheehan N. „A Brig shining Lie, Yohn Paul and America in Vietnam", N.Y., 1988.
20. Shawcross W. „Kissinger, Nixon and the Destruction of Cambodia", N.Y., 1979.
21. Spenier Y. „American Foreign Policy since world war II," N. Y., 1992.
22. Salissbury H. „Vietnam Reconsidered_lesson from A war", N. Y, 1984.
23. Schulzinger R. „H. Kissinger, Doctore Diplomacy",N. Y., 1989.
24. Арбатов А, „Безопасность в Ядерный Век и политика Вашингтона", М ,1983.
25. Киссинджер Г. „Дипломатия", М, 1997.
26. Борисов Р „США ближневосточняя Политика в 70- е годы", М ,1982.
27. Иванов Ю. Конгресс США и Внешняя политика 1970-80" М.,1982.

28. Овинников Р. „Зигзаги Внешней политики США", (республиканцы от Никсона к Рейгану), М, 1986.
29. Овинников Р. „Уолл_стрит и Внешняя Политика Вашингтона" М, 1980
30. Мельников Ю., „Сила и бессилие_Внешняя Политика Вашингтона" (1945_82) М, 1983.
31. Современная Внешняя Политика США, Т_1, М, 1984г.
32. История США, Т_4, М, 1987 г.
33. Попова Е. „Американский Сенат и Внешняя Политика 1969_74" М, 1978.
34. Яковлев Н.Н., „ЦРУ Против СССР" М, 1985.
35. Мельников Ю- „Внешнеполитические Доктрины США" М, 1970.
36. ჭკანდა, ჯბერი, ჯ.გოლდმენი „ამერიკული დემოკრატია, აშშ-ს ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი", თბ., 1995.
37. Ефремов А. " Европа и Ядерное оружие" М., 1972
38. Граннер Б. Американская Внешняя Политика от Трумена до наших дней. М, 1986
4. პრესა, პერიოდული გამოცემები.

1. Kissinger H., the white Revolutionay: Reflections of Bismarck," Daedalus, Vol. 97, №3.
- 2 Kissinger H. „Central Issues of American Foreign Policy"_In : Agenda For the Nation, Washington, 1968:
- 3 Foreign Affairs, Jan, 1969
4. „Newsweek", 1973, 26 Sep. .
- 5 . „Newsweek", 1974, 9 Dec.
- 6 „Inter. Herald Tribune", 1972, 18 Aug.
7. „Washington post" 1973, 22 sep.
8. „Washington post" -1973, 22 sep.
9. Washington star news. 1973, 24 Sep.
10. „New York Times", 1973, 22 Sep
11. „New York Times", 1974, 27 Nov.
- 12 . „New York Times", 1975. 2 Dec.
13. „Международная Жизнь" 1973 3, 4, 5.
14. „Вопросы Истории" 1979г, №9

- 15. „Вопросы Истории" 1982 г, №5
- 16 „Вопросы Истории" 1988г, № 1
- 17 „Новая и Новейшая История" 1983г, 2.
- 18 „За рубежом" 1971г, №4
- 19 „За рубежом" 1971г, №6
- 20 „За рубежом" 1972 г №48
- 21 „За рубежом" 1972 г №3
- 22. " Известия " 1979., 16 ноябр
- 23. „Совершенно Секретно "1996г, -№12 .

შინაარსი

წინათქმა.	3
შესავალი: წყაროები და ისტორიოგრაფია	7
თავი პირველი: ჰ.კისინჯერი - როგორც ისტორიკოსი	18
1. ბიოგრაფიული ცნობები	18
2. ჰ.კისინჯერი ისტორიკოსი	25
თავი მეორე: ჰ.კისინჯერი - როგორც პოლიტიკოსი.	54
1. პირველი ნაბიჯები დიპლომატიურ ასპარეზზე.	54
2. ვიეტნამის ომი და ურთიერთობა ჩინეთთან.	68
3. განიარაღების პრობლემა და ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან.	96
4. ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტი	124
დასკვნა.	143
რეზიუმე (ინგლისურ ენაზე)	153
შენიშვნები	152
წყაროები და ლიტერატურა	163